

תמצית
מסכת גיטין

תמצית מסכת

גיטין

סיכום של דברי הגמ', עם דברי רש"י באותיות קטנות.
(ותוס' עד דף י"ז).

בצורה מסודרת וברורה.

מועיל לחזרה ולבהירות הסוגיות.

אדר ב' התשע"ו

מודיעין עילית

ניתן להשיג חוברות "תמצית" גם על מסכתות-
ברכות, מסכתות סדר מועד, יבמות כתובות נדרים נזיר סוטה ונדה.
וכן תמצית המקרא, ותמצית נ"ך (חלקי).
ותמצית ספרי מוסר (שערי תשובה, מסילת ישרים, נפש החיים, וחזו"א אמו"ב).
נקודות מכירה בירושלים, בני ברק, ומודיעין עילית. לפרטים 0527692282

מידי חודש יו"ל חוברות סיכום על הגמ' הנלמדת לפי סדר הדף היומי,
ועל משנה ברורה לפי סדר מבחני "דרשו", ניתן לקבל חוברות אלו
בדואר (תמורת דמי משלוח) או במייל
tamtzisshas@gmail.com

כל הזכויות שמורות

נכתב לפום ריהטא בסדר לימוד דף היומי

הערות ותיקונים יתקבלו בברכה

לפרטים- 0527692282

מסכת גיטין:

המביא:

לשון גט, ומספר השורות בגט - יש מקומות ששאר שטרות נקראים גט, אולם כיון שברוב המקומות הכונה לגט אשה א"צ לפרש גט אשה. ומה שכותבים י"ב שורות בגט י"מ משום שגט בגימטריא י"ב, וי"מ שהוא כשיעור י"ב שיטין שמפסיקים בין ד' חומשים (ומשנה תורה לא חשיב מפני שחוזר על מה שלמעלה). תוס'.

באיזה מקומות צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם

מחול"ל לא"י - שליח הולכה שמביא גט ממדינת הים כל חול"ל חוץ מבבל צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ונקט מדה"י דמשמע ממקום רחוק, לאפוקי רקם וחגר. תוס'.

לת"ק וחכמים רק המביא ממדה"י צריך לומר, ובגמ' ד: יבואר במה נחלקו ת"ק וחכמים.

לר"ג גם המביא מן הרקם קדש ומן החגר ברד צריך לומר. וכתבו התוס' דמשמע שברקם דרים ישראל, ומ"מ כתמים הבאים משם טהורים דישאלו מצניעים כתמיהן, ולר"י כתמים טמאים שיש שם כאלו שחושבים שהם עכו"ם ובאמת הם גרים.

ולר"א אפי' מכפר לודים ללוד שהיא סמוכה לה, והיא א"י. ומה שהזכיר לוד פירשו התוס' שבא ללמד שאע"פ שבני לוד מצויים בה שלכן נקראת כפר לודים, אפ"ה צ"ל. ורבינו מאיר פירש שאמר לוד מפני שהיה גר בה, ואין נראה לר"י.

מא"י לחול"ל - לחכמים המוליך גט מא"י לחול"ל צ"ל.

בתוך חול"ל - י"א שרק ממדינה למדינה בחול"ל צריך לומר, ולרשב"ג צ"ל אפי' מהגמוניא להגמוניא שמקפידים זה על זה.

בתוך א"י - א"צ לומר דסתמו כשר, דהא בקיאים לשמה ומצויים לקיימו. ואם יש עוררין שהבעל מערער שהגט מזויף יתקיים בחותמיו שהעדים או אחרים יקיימו את החתימות. וכתבו התוס' שאם אין הבעל מערער לא טענין

מזויף. אבל בממון טענין מזויף (עיי' תוס' שמוכח שטוענים מזויף, ומבאר מתי טוענים פרוע).

מה נקרא א"י - לר"י מרקם לכיוון מזרח ומאשקלון לכיוון דרום ומעכו לכיוון צפון הוי מדה"י, ומקומות אלו הם ממדה"י והמביא מהם צ"ל, והגבול המערבי הוא הים. וכתבו התוס' דאשקלון כבשוה עולי מצרים אך לא כבשוה עולי בבל, ולכך אין בה ת"ח ובתי דינים קבועים. ורקם וחגר צ"ל שהיו ב' רקם וחגר. ועכו היתה חציה בא"י וחציה בחול"ל, ומ"מ אפי' בצד של א"י צ"ל מפני שרחוקה מעיקר ישוב א"י ומהישיבות ובתי הדינים. ולפי זה י"ל שאשקלון היא בא"י ויש רק רקם וחגר אחת, ומ"מ צ"ל משום שרחוקות מעיקר ישוב א"י. ומ"מ עכו נחשבת א"י לגבי חול"ל ונ"מ לגבי מוכר עבדו.

לר"מ עכו דינה כא"י לענין גט.

טעם התקנה

ב: לרבה הטעם הוא משום שאין בני חול"ל בקיאים

שצריך לכתוב הגט לשמה. ואף דבני חול"ל בקיאים בכל דיני הגט, מ"מ דרשה ד"וכתב לה" לשמה אינה נראית להם עיקר. תוס'. וכתב רש"י שלדברי רבה השליח אומר בפ"נ ובפ"ו ושואלים אותו אם נכתב לשמה ואומר כן. אבל שיטת התוס' דא"צ לשואלו, אלא סתמא לשמה קמסיהד.

לרבה הטעם משום שאין מצויים לקיימו אם יבוא הבעל ויערער, מפני שאין היירות מצויות, והאמינו לשליח.

(הסוגיא עד ד: היא לפי ההו"א שרבה לית ליה דרבא).

ונ"מ במחלוקת רבה ורבא -

א' אם הביאו את הגט מחול"ל שניים ושניהם שלוחים והגט תחת יד שניהם, וא"כ מצויים לקיימו. רש"י. ובתוס' פירשו שהם מעידים שהבעל שלחם, וממילא לא נאמן לומר לא שלחתים. עוד כתבו התוס' דבכלל זה גם אם הביאו גט מקיים.

ב' ממדינה למדינה בא"י להו"א לא שכיחי שיירתא ולכן לרבה צ"ל, אבל לרבה הרי בקיאים לשמה.

ג' כן באותה מדינה במדינת הים לרבה צ"ל שהרי אין בקיאים ולרבא הא מצויים לקיימו. וכתבו התוס' שהמוליך גט מא"י למדה"י לרבה לרבנן בתראי צ"ל גזירה אטו מביא, ות"ק הוי בכלל מדינה למדינה בא"י.

נאמנות עד אחד

באיסורים - עד אחד נאמן באיסורים שהרי האמינה תורה כל אחד על שחיטה וכדו', ובתוס' כתבו שהמקור הוא מנדה דכתיב "וספרה לה". וכתבו התוס' שלפי ההו"א בגט מועיל עד אחד לאמירת בפ"נ כיון שכבר נחתם ע"י שניים. ואמנם אף באיסורים אם אין הדבר בספק ואיתחזק

האריכות גיזי, דחדא מתלת גיזי וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר. ובאמת לרבה צריכים לשאול אותו אם נכתב לשמה, אי נמי סתמא לשמה קמסהיד. רבה לא מפרש כרבא שהטעם משום שאין עדים מצויים לקיימו, דא"כ יאמר רק בפני נחתם, ואין לומר שמוסיף בפני נכתב כדי שלא יבואו להחליף דין זה בקיום שטרות דעלמא ויטעו לומר שבקיום מספיק עד אחד, דיש כאן ג' חילוקים מקיום שטרות, שאומר בפני ולא ידעינן ומשמע לרבה ממתני' לקמן דלא מהני, והטעם דלא מהני משום שכשאומו בפני' דייק טפי מפני שאם ימצא שקרן מרע נפשיה טפי מהאומו ידעת. תוס'. שאשה המביאה גט לחברתה נאמנת, ואף האשה המתגרשת שאמר לה הבעל אל תגרשי בו אלא בב"ד נאמנת. ולרבא כיון שגם כאן באומרים ידעינן נאמן שהרי הטעם משום קיום, ומשמע מרש"י שגם ע"א נאמן לומר ידעתי (ולשון הגמ' ידעינן קאי אשלוחין דעלמא) אבל לתוס' רק שניים נאמנים לומר ידעינן. יש לחוש לאיחלופי. ומ"מ יש לפסול בפני נכתב חציו אחרון יותר מחציו ראשון, משום שבזה יותר שייך איחלופי שהוא עיקר הגט. תוס'. וקושיא דאשה ובעל דבר לא חש לתרץ, דכיון דלא שכחא אתי לאיחלופי.

לשמה בגט בכתיבה ובחתימה

שיטת ר"מ שפסול מחובר הוא רק בחתימה ולא בכתיבה ד"וכתב" היינו חתימה, דעיקר השטר זוהי חתימתו, ומ"מ לכתחילה צריך גם כתיבה בתלוש. ולדבריו א"צ כתיבה לשמה, ואפי' מדרבנן א"צ, דאמר רב נחמן שאפי' מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר, וממה שלא אמר שזה מדאורייתא, מבואר שגם מדרבנן כשר. וכתבו התוס' שאף לכתחילה בנמצא באשפה יכולים לחתום ולתת לאשה, ולא דמי למחובר דלכתחילה לא יכתוב במחובר, דהתם חוששים שישכח לקצוץ, אבל כאן העדים יודעים שצריך לחתום לשמה. והקשו התוס' שהרי ר"מ עצמו אומר שאם לא אמר בפ"נ ובפ"נ יוציא והולד ממזר וקשה לרבה, ולרבא י"ל דפסול משום דאתי לאיחלופי, ובמצאו באשפה איירי שהבעל עצמו נותן לה או בא"י ולא בשליח ממדה"י.

שיטת ר"א שצריך רק כתיבה לשמה ולא חתימה, ואף מדרבנן א"צ חתימה לשמה, וא"צ עדים על החתימה אפי' לכתחילה ומספיק שיש עדים על המסירה אף לגבות כתובה מנכסים משועבדים, שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם, שאם ימותו העדים יהיה לו עדות. ובלישא בתרא כתב רש"י דאיירי בשאר שטרות וגובה בהם ממשועבדים על

איסורא אינו נאמן א"כ הדבר בידו (וכתבו התוס' שבדבר שהיה בידו אע"פ שעכשיו אינו בידו נאמן, וכן אשה נאמנת בשחיטה אע"פ שאינה יודעת לשחוט כיון שהיה בידה ללמוד לשחוט או לשכור אחרים).

בשאר עדויות ממון ונפשות. תוס'. צריך ב' עדים, וכן דבר שבערוה וקיום שטרות צריך ב' עדים. ויש גורסים כל עריות שבתורה. והתוס' הקשו על זה שא"צ ב' עדים בכל עריות, אלא רק בענייני ערוה של אישות כגון אשת איש גיטין וקידושין ולאסור אשה על בעלה מחמת זנות.

באמירת בפ"נ - הגמ' שואלת למה לרבה ע"א נאמן והרי איתחזק איסורא דאשת איש באשה זו עצמה והוי דבר שבערוה שצריך שני עדים דילפינן דבר דבר ממון, וכתבו התוס' שקושיית הגמ' היא אחת דאיתחזק איסורא והוי דבר שבערוה, אבל בשאר איסורים הוי ספק אם ע"א נאמן באיתחזק איסורא. ולרבא הרי קיום שטרות צריך ב' עדים.

והגמ' מתרצת שמדאורייתא א"צ כלל עדות, לרבה מפני שהרוב בקיאים, ואף לר"מ א"צ לחשוש למיעוט דהוי כמו מיעוטא דמיעוטא, ולרבא מפני שעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד דלא חציץ איניש לזיופי. וחכמים תיקנו להצריך עדות (לרבה שמא מצאו כתוב לשם אחר מבני עירו. רש"י. אבל התוס' כתבו שאם הוחזקו ב' יוסף בן שמעון אפי' נכתב לשמה פסול, אלא החשש הוא שכתבו להתלמד. ולרבה הצריכו ב' לקיום שטרות), והם אמרו להאמין לעד אחד.

הגמ' שואלת שלהאמין ע"א אינו קולא אלא חומרא כיון שהבעל יכול לערער רש"י כתב שהגט יפסל משום דאוקי חד לבהדי חד, אבל תוס' רצו לומר שהבעל אינו נאמן ומ"מ הגט פסול משום לעז, ואח"כ כתבו שבאמת אין הגט נפסל משום לעז, ואין החשש אלא שהאנשים יאמינו ללעז. וכתבו התוס' שאין הקושיא בזה אלא מפני שאפשר לתקן שישלח את הגט ע"י שניים, אבל בעדות לאשה שמת בעלה הקילו רבנו אע"פ שאם בא בעלה תצא מזה ומזה, כיון שפעמים ליכא אלא עד אחד.

והגמ' מתרצת שהקולא בזה היא שכיון שצריך לתת את הגט בפני עדים (י"א ב' וי"א ג') השליח מברר שברצון מגרשה כדי שלא הבעל ויערער ועל כן אם הבעל ערער אינו נאמן.

טעם מחלוקת רבה ורבא

רבא לא מפרש כרבה שהטעם משום שאין בקיאים לשמה, דא"כ צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם לשמה. ורבה מיישב שלא הצריכוהו לומר הכי שמא מחמת

לר"ג צריך אמירת בפ"נ אפי' מן הרקם ומן החגר והיינו עיירות הסמוכות לא". לר"א אפי' במובלעות צ"ל בפ"נ, ולת"ק אצ"ל לא בסמוכות ולא במובלעות.

ביאור מחלוקתם - י"ל שעירות אלו בקיאיין לשמה אך אין שיירות מצויות, ונחלקו במחלוקת רבה ורבה. ולרבה צ"ל שהמחלוקת היא אם סמוכות גמירי לשמה. ולרבה המחלוקת אם בסמוכות מצויים לקיימו. ובין לרבה בין לרבה מובלעות גמירי ושכיחי, אלא שסובר ר"א שצ"ל בפ"נ כדי שלא תחלוק במדינת הים.

מוליך מא"י לחו"ל -

לחכמים מוליך מא"י לחו"ל צ"ל. ומשמע שלת"ק א"צ.

ד: ביאור מחלוקתם - י"ל שת"ק כרבה ולכן א"צ לומר בפ"נ, וחכמים כרבה וכיון שאין השיירות מצויות צריך לומר. לרבה צ"ל שנחלקו אם מחייבים את המוליך לומר גזירה אטו מביא. ולרבה צ"ל שאין מחלוקת וחכמים באו לפרש דברי ת"ק.

באותה מדינה במדינת הים - לרבה צריך לומר בפ"נ משום דאין בקיאים, ולרבה א"צ לומר משום דמצויים לקיימו (ונחלקו בדיוקא דמתני').

ממדינה למדינה בא"י - הגמ' מדייקת ממתני' שא"צ לומר בפ"נ. לרבה בא לומר שאפי' לכתחילה א"צ ליטלו ממנה ולחזור לתת לה ולומר בפ"נ, אי נמי אפי' לכתחילה א"צ לראות כתיבת הגט וחימתו. תוס'. ולרבה צ"ל שבא"י אף ממדינה למדינה שכיחי לקיימו משום עולי רגלים, ובזמן שאין ביהמ"ק קיים שכיחי משום בתי דינים הקבועים. וכתבו התוס' דלענין חזקה לא חשיב שכיחי משום שאין דרך המחזיק לברר אם עשו מחאה, אבל בגט יחזר אחר המכירים חתימות העדים. ומה שמצינו שבמחוזא צ"ל בפ"נ כיון דנידי היינו שלכן לא ימצא עידי קיום, אבל לענין מחאה אף דנידי יאמר לאחרים וקלא אית ליה.

ביאור שיטת רבה למסקנה

מסקנת הסוגיא שרבה מודה לטעם של קיום ומוסיף טעם נוסף של לשמה, וראיה ממה שהוצרכו לומר בפ"נ בא"י מהגמוניא להגמוניא שהיו מקפידים יותר מחירום דיהודה וגליל. תוס'. ולא היו

פי עידי מסירה. ושיטת הרשב"ם שגובה ממשעבדי רק במקום שיש קול. ולשיטת ר"ח יש בזה מחלוקת הסוגיית, ולהלכה אינו גובה אלא מבני חרי.

ג' גיטין פסולים ואם נישאת הולד כשר - גט הכתוב בכתב ידי הבעל ואין בו עדים וא"כ יכול הבעל לכתוב הזמן כמו שירצה, וכיון שאין הבעל נאמן לא יכול האשה לטרוף לקוחות מזמן הכתוב בשטר, דשמא עשתה עמו קנוניא, ולכן פסלו את הגט כדי שלא תפסיד האשה את הגביה מלקוחות. או שפסלו את הגט שלא תתפוס הפירות מיד אחרי כתיבת הגט. או שיש בו עדים ואין בו זמן, או שיש בו זמן ועד אחד י"א שדווקא בכתב ידו, וי"א אף בכתב ידי הסופר. וכתבו התוס' דבג' פסולים אלו כשר בדיעבד אף לר"מ, אע"פ ששינה ממשעבד שטבעו חכמים בגיטין, משום שהתקנה היתה שלא יפסל אם עבר עליה. וכתב ידו כשר לר"מ משום דהוי כחתימה. וכתב סופר ועד הוי כתיבת הסופר כעין עד אחד מפני שרגילות הסופרים להזהר שלא לזרוק לאשפה גט שכתבו להתלמד.

וא"כ לרבה דטעם אמירת בפ"נ היא משום לשמה, למה צ"ל גם בפני נכתב וגם בפני נחתם.

ד. הגמ' מתרצת שמתני' כר"א ומודה ר"א שאם יש עדים צריך שיחתמו לשמה, דמודה ר"א במזויף מתוכו גט שחתום עליו קרוב או פסול או שלא לשמה שהוא פסול. וביארו התוס' שבמזויף מתוכו חוששים דילמא אתי למיסמך עליהו, שאע"פ שהדבר אמת אין לעשותו אלא בעדות כשר, וכאן החשש הוא שיבואו לעשות גם את הכתיבה שלא לשמה.

לרב אשי מתני' כר"י הפוסל גט שנכתב או נחתם במחובר. (ומעיקרא העדיפה הגמ' להעמיד מתני' דסתם מתני' כר"מ, או כר"א דהלכתא כר"א בגיטין להכשיר גט בלא עידי חתימה. וכתבו התוס' דה"ה בשאר שטרות הלכה כר"א, וכשיטת שמואל, ועל כן יש ליזהר שיהיו עידי מסירה בגט, שאם אין אלא עידי חתימה פסול, ולא מהני עידי חתימה אלא שאם ימותו העידי מסירה או ילכו למדה", דמסתמא נעשה בהכשר. ובשאר שטרות ג"כ אינם כשרים בלא עידי מסירה, אא"כ נאמר שמהני בשאר שטרות כמו דמהני הודאת בעל דין, משא"כ בגט. ור"ת היה רגיל לומר שגם לר"מ צריך עידי מסירה, דאין דבר שבערוה פחות משנים).

ביאור מתני' לרבה ולרבה

אמירת בפ"נ במביא ממקומות הסמוכים לא"י -

גזרו להוציאה מבעלה, שלא גזרו לומר אלא לפני שנישאת שמא יבוא הבעל ויערער, אבל אם נישאת ולא ערער הבעל אנחנו לא מערערים מעצמו. אמנם אם לא נתקיים בחותמיו ולא אמר בפ"נ אם נישאת הולד ממזר. והא דלא תני לה בהדי ג' גיטין פסולים ואם נישאת הולד כשר, צ"ל שלרבה בג' גיטין תצא והכא לא תצא. תוס'. עוד כתבו התוס' דלרש"י הגמ' מתרצת תי' אחד, אבל י"ל שיש אב"א בגמ' דאיירי קודם שלמדו, ומ"מ לא תצא כיון שנתקיים בחותמיו, וחשש לשמה אפי' כשיש ערעור הבעל אינו סיבה להוציאה, דאינו אלא לעז בעלמא.

ה: הגמ' אומרת שרבי יוחנן וריב"ל כבר נחלקו במחלוקת רבה ורבא. וריב"ל כרבה וריו"ח כרבא. (ומה שאמר ריב"ל שבדורות האחרונים א"צ לומר, אינו משום דס"ל כרבה, שהרי רבה מודה לטעמא דרבא, ועוד שהרי גזרו שמא יחזור דבר לקלוקלו, אלא ריב"ל דיבר באופן שהביאו שניים את הגט).

בפני כמה נותן השליח את הגט לאשה - לריו"ח צריך לתת את הגט בפני שניים, ולרבי חנינא בפני שלשה ואין מחלוקת זו תלויה במחלוקת רבה ורבא שלטעמא דלשמה מספיק ב' עדים, אבל קיום שטרות בעי שלשה, שהרי מבואר לעיל שריו"ח סובר כרבא, ועוד שהרי רבה מודה לטעמא דרבא וא"כ לכו"ע יצטרכו ג' כדין קיום שטרות. ואין לומר שלכו"ע בעינן עדים מצויים לקיימו, ונחלקו אם שליח נעשה עד ועד נעשה דיין, או לא אמרינן אלא שליח נעשה עד, אבל עד אינו נעשה דיין, שהרי בדרבנן כגון קיום שטרות לכו"ע שליח נעשה עד ועד נעשה דיין. אלא נחלקו אם יש לחוש שבאופן שהאשה תביא את הגט יצרפו אותה למנין הג' דיינים או לא וכן י"ל שיש לחוש שיביאנו קרוב. תוס'. ותניא כוותיה דריו"ח.

המביא גט ממזרה"י ולא אמר בפ"נ - לר"מ יוציא והולד ממזר, דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר. ולחכמים אין הולד ממזר. כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתנתנו לה בפני ב' ויאמר בפ"נ. לר"מ זה מועיל קודם נישואין, אבל אחר נישואין הולד ממזר ותצא, ולחכמים הולד א"צ תקנה, אבל צריך לעשות כן כדי שתנישא לכתחילה, ואם נישאת כדי שלא תצא. תוס'.

זמן אמירת בפ"נ - כתבו התוס' שמבואר כאן שאמירת בפ"נ היא דווקא בשעת נתינה, וה"ה דמהני בתוך כדי דיבור. ומספקא לר"י אי מהני לאחר כדי דיבור אם עסוקים באותו ענין, או לפני הנתינה.

מצויים לקיימו ומבואר שצ"ל בפ"נ אף בא"י דבקיין לשמה. אבל רבא לית ליה דרבה. וכתבו התוס' שלרבה צ"ל מהגמוניא להגמוניא גם בפני נכתב אע"פ דליכא חשש איחלופי, שכיון שתיקנו לשון זה משום לשמה, תיקנו שיאמר כך גם בא"י.

והנ"מ בין רבה לרבא היא כשהביאו שניים את הגט או באותה מדינה בחו"ל, שמצויים לקיימו, אבל שייך הטעם של לשמה. אבל ממדינה למדינה בא"י אי נימא דמצויים לקיימו משום עולי רגלים ובתי דינים, אצ"ל בפ"נ, ואי אין מצויים לקיימו צ"ל בפ"נ דרבה אית ליה דרבא.

אמירת בפ"נ באופנים שונים

ה. חש"ו המביאים גט - חרש שוטה וקטן פסולים להבאת הגט כיון דלאו בני דעה נינהו אינם יכולים להיות שליח לגרש. ואם פקח הביא גט ולא הספיק לומר בפ"נ ובפ"נ עד שנתחרש, לרבא יתקיים בחותמיו וכשר, ולרבה הגט פסול שמא לא נכתב לשמה. והא דמבואר במתני' שבכהאי גוונא יתקיים בחותמיו, היינו לאחר שלמדו לכתוב לשמה, שהשאירו חכמים את התקנה שמא יחזור דבר לקלוקלו וצריך השליח לבדוק שהוא לשמה, וכתבו התוס' דה"ה שצריך לומר גם בפני "נכתב" משום שאחר שתיקנו לומר הכי משום לשמה, צ"ל הכי אף אחר שלמדו משום איחלופי, ומ"מ לא פסלו בנתחרש משום דהוי מילתא דלא שכיחא.

שניים המביאים גט - לרב הונא אין צריכים לומר, שהרי נאמנים לומר בפנינו גירשה. ולרבא ניחא, ולרבה צ"ל דאיירי אחר שלמדו, ומ"מ באחד גזרו שמא יחזור דבר לקלוקלו, אבל שניים הוי מילתא דלא שכיחא ולא גזרו. ולא גזרו כדי שלא תחלוק בשליחות, דבי תרי אטו חד לא גזרינן תוס'. עוד כתבו התוס' שלפי זה ליכא נ"מ בין רבה לרבא באתייה בי תרי לאחר שלמדו, אבל גט מקיים איכא בינייהו.

אשה או בעל המביאים גט - אשה המביאה גיטה בתורת שליחות שלא תתגרש עד שתגיע לבי"ד פלוני צריכה לומר בפ"נ. ואע"פ שבמילתא דלא שכיחא לא גזרו, הכא גזרו כדי שלא תחלוק בשליחות (וסברא זו לא שייכת במי שאינו יכול לומר). ובעל המביא גיטו א"צ לומר משום שאין חשש שיערער על הגט כיון שמביאו בעצמו ואף לרבה שהחשש משום לשמה, מ"מ אינו חשש אמיתי שהרי רוב בקיאים, אלא חשש שהבעל יערער לומר כך. תוס'.

אם נישאת ולא אמר השליח בפ"נ ובפ"נ אע"פ שלרבה גוזרים שמא יחזור דבר לקלוקלו, הכא לא

הליכתם לבני ערסא אחרת, אבל באותה ערסא יודעים מתי הולכים ותבקש האשה שיקיימו לפני שהולכים, ורב ששת חושש אפי' באותה ערסא, ורבא חושש אפי' באותה שכונה. ופסק ר"ת דהשתא בכל מקום צ"ל בפ"נ משום דניידי כבני מחוזא.

ז: אם מועיל לומר בפ"נ במקום שא"צ - רב אמר שאף שא"צ לומר בבבל בפ"נ, אם אמר ובא בעל וערער לא משגחין ביה, (וכמו שמצינו שרבי ישמעאל אמר לשליח שהביא גט מכפר סימאי לומר בפ"נ, וכשאמרו לו שכפר סימאי מובלעת בא"י וקרובה לציפורי יותר מעכו, אמר שכיון שיצא הדבר בהתר נאמן, ואף רבי ישמעאל טעמו היה שלא תיזקק לעדים.

מבבל לא"י - רב אביתר אמר שגט הבא מבבל לא"י א"צ לומר בפ"נ, דהא בקיאים לשמה, ואף מצויים לקיימו. (והגמ' דנהאם רב אביתר הוא בר סמכא).

רב אביתר - לרב אביתר העולים מבבל לא"י מקיימים בעצמם "ויתנו את הילד בזונה וכו' לרש"י מפני שמבטלים מפריה ורביה, ולתוס' מפני שהיו בניהם משתעבדים בשביל מזונות. ורב אביתר כתב פסוק זה בלא שרטוט, ואע"פ לרב יצחק מותר לכתוב רק ב' תיבות בלא שרטוט אבל לא שלש, ובברייתא מבואר ששלש מותר וארבע אסור, מ"מ אין מזה ראייה שלא היה גברא רבה, דדילמא לא שמיע ליה להא דרב יצחק, ורק דבר התלוי בסברא מי שאינו יודע אינו גברא רבה. ועוד שהרי מצינו שהסכים הקב"ה על ידו לגלות לו סוד לכוון הדברים על אמיתתם כשנחלק בענין פילגש בגבעה אם מצא זבוב בקערה ומשום מאיסותא, או שמצא נימא באותו מקום והיתה בת יפת תואר. תוס'. ומשום סכנתא, וי"א אף נימא בקערה וזבוב אונסא ונימא פשיעותא, וברחה מפני אימתו. ואמר אליהו שהקב"ה חזר על דברי שניהם, דאלו ואלו דברי אלוקים חיים, שמצא זבוב ולא הקפיד ומצא נימא והקפיד.

שרטוט - כתבו התוס' שהלכה כרב יצחק שרק ב' תיבות מותר לכתוב בלא שרטוט. אמנם זה רק כשכותב הפסוק לדרשה, אבל אם כותב בשביל לשון צח מותר. ומה שמצינו שתפילין א"צ שרטוט היינו בכל שיטה ושיטה, אבל צריך לשרטט למעלה ולמטה, ואין לשרטט תפילין בכל שיטה, משום דכל הפסוק מן הדבר ועושה נקרא הדיוט, וכן משמע במנחות ל"ב שאין רגילות לשרטט בס"ת ותפילין. אמנם אם אין הסופר כותב יפה בלא שרטוט צריך לשרטט על כל שיטה משום זה קלי ואנוהו. ומזוה צריכה מדינא שרטוט על כל שורה ושורה.

לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו, שהרי פילגש בגבעה וכו', והמטיל אימה יתירה סופו בא לגילוי עריות שאם יש צינה מפחדת לומר שלא טבלה ומשמשתו נדה

מה צריך השליח לראות בכתובת הגט - לרב אחי צריך לעמוד על כל אות ואות, ולרבי ורב אסי אין לעשות כך שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים ודי בשיטה אחת, ולרב אלעזר מהני אפי' ראה רק כתיבת שיטה אחת מהני וכתבו התוס' דהיינו שיטה ראשונה דמסתמא סיימו לשמה, ולרב אשי מספיק לשמוע קן קולמוסא וקן מגילתא י"מ תיקון הקולמוס והקלף, וי"א קול הכתיבה, ובברייתא מבואר כדברי רב אשי, ועוד מבואר שאפי' אם יצא הסופר לשוק כשר, ואין חוששים שאדם אחר ששמו כשמו ביקש ממנו לכתוב עבורו גט.

אמירת בפ"נ במביא גט מבבל

ז: לרב דינה כא"י לגיטין, וכן אמר רב הונא עשינו עצמנו בבבל כא"י לגיטין מכי אתא רב לבבל וקבע ישיבה בסורא, ובתוס' פ' שרב הורה שכבר מימות יכניה דינה כא"י, וי"מ מכי אתא רב היינו רבנים ובני תורה. דכיון דאיכא מתיבתא מישכח שכיח, והא דתני דמעכו לצפון הוי חו"ל היינו לבר מבבל, ולשמואל אינה כא"י דמתיבתא בגירסייהו טרידי ואין להם פנאי לחתום כלל (משא"כ בני ארדשיד). אמנם באותה מדינה אצ"ל בפ"נ. תוס'.

גבול בבל לענין גט לרב פפא זה תלוי במחלוקת לענין יוחסין, ולרב יוסף הכא לכו"ע הגבול הוא בערבה השניה הסמוכה לגשר.

רב חסדא הצריך לומר בפ"נ **מאקטיספון לבי ארדשיר**, אבל מבי ארדשיר לאקטיספון לא, דבעינן מצויים לקיימו, ובני ארדשיר היו הולכים לשוק באקטיספון והיו בני אקטיספון מכירים חתימותיהם לפי שהיו חותמים שם בשטרות, אבל בני ארדשיד היו טרודים בשוק. וכתבו התוס' דלא גזרינן מוליך אטו מביא דלמסקנה רבה אית ליה דרבא. עוד כתבו שארדשיד היתה בבבל ואקטיספון בחו"ל, והוי ממדינה למדינה, (אע"פ שהיו סמוכות ורק גדלת מפסיק ביניהם) ולכך פריך למה אצ"ל בפ"נ, ומשני שמצויים לקיימו.

מחוזא - רבה בר אבוה הצריך לומר בפ"נ במחוזא מערסא שורת בתים לערסא, ולרב ששת הצריך משכונה ג' בתים לשכונה, ולרבא אפי' באותה שכונה. והטעם הוא דכיון דניידי אינם מצויים בבתיים ואין מכירים חתימות שביניהם אין מצויים לקיימו. וכתבו התוס' שאין הטעם משום לשמה שהרי מחוזא בבבל דבקיאיין לשמה, ואם לא היו בקיאים א"כ לרב ששת למה באותה שכונה אצ"ל בפ"נ. והמחלוקת היא שלרבה בר אבוה כיון דניידי והיינו שהולכים מכירי החתימות קודם שתתודע

שהוא חו"ל. ואין לתמוה שהתנא נותן סימן כזה לרש"י היינו סימן על רצועה, והתוס' הקשו שבא לומר גבולות הארץ, אלא הקושיא היא האם שייך לומר מזרח ומערב על דבר מועט כמו מסילה, שהרי אף הפסוק עשה כך (מזרחה השמש למסילה).

המביא גט מנהרות שבא"י - י"א שלרבנן דינו כמביא מא"י ואצ"ל לומר בפ"ג, כמו שמצינו לגבי עפר חו"ל הבא בספינה לא"י וזרעו בספינה וצמח שחייב במעשר ובשביעית, אבל לר"י שאינו חייב במעשר ובשביעית אלא בספינה גוששת בקרקע, שאין המים עמוקים, גם לגבי גט חייב לומר בפ"ג אם אין הספינה גוששת. שיטת רש"י שהנזון בספינה לגבי מעשר ושביעית הוא בספינה של חרס שדינה כעציץ נקוב, אבל בספינה של עץ לא, אבל התוס' כתבו איפכא ששל עץ לא בעי נקיבה מפני שמתלחלח יותר מחרס, ושל חרס בעי נקיבה. ולגבי גט אין חילוק בין חרס לעץ או בין נקוב לשאינו נקוב, דכיון דשם א"י על המקום אצ"ל בפ"ג אף שחייב במעשר מחמת הכלי, אבל אינה גוששת לר"י חשיב חו"ל. ועוד עיין בתוס' שדנים מתי "אימת" בא לחלוק ומתי בא לפרש. ושיטת רב נחמן בר יצחק לקמן שנהרות שבא"י לכו"ע דינם כא"י טעמא דגט אינו משום יניקה.

עציץ נקוב ע"ג יתדות - לרבי זירא תלוי במחלוקת ר"י וחכמים הנ"ל אם אורא כמאן דמנחא או לא. ולרבא יש לחלק שעציץ נקוב כיון שעומד במקומו חשיב א"י אף לר"י וכך הוא האמת, והא דאיתא בשבת פ"א שהמגביה עציץ מקרקע ליתדות חייב משום תולש, היינו מדרבנן. תוס'. ומאי דר"י ל"ל שרק ע"ג מים חשיב לרבנן א"י משום שהמים כארעא סמיכתא, אבל ע"ג אור לא.

ת. גבולה המערבי של ארץ ישראל, ודין הים והאיים שבים - טורי אמנן הר ההר הצד של השיפוע לכיוון א"י לצד דרום דינו כא"י, ומה שמשפיע לחוץ לצד צפון אינו כא"י וגובה ההר הוא הגבול. והאיים שבים רואים כאילו חוט מתוח מטורי אמנן עד נחל מצרים, וכל שבתוך החוט דינו כא"י. ושיטת רבי יהודה שהים שכנגד א"י דינו כא"י, והאיים שבצדדים רואים כאילו חוט מתוח מקפלוריא הנמצאת בראש הר ההר מצפון ועוד חוט מנחל מצרים בדרום, לכיוון ים אוקיינוס שהוא בסוף העולם למערב ובין החוטים דינו כא"י וכן הים עצמו דינו כמו האיים. ולשיטת התוס' שיפוע הר ההר הוא לכיוון מזרח ומערב, והשיפוע המערבי הוא חו"ל והמזרחי הוא א"י, וקפלוריא בא לציין את עד היכן הגבול בצפון לענין האיים

שפיכות דמים כמעשה דפילגש בגבעה או שבורחת מפניו ונופלת ומתה וחילול שבת שמדליקה נר או מבשלת משחשיכה מפני אימתו. ועיין בתוס' מה שמבאר בזה. וכן מצינו באדם גדול והיינו רבי חנינא בן גמליאל שבגלל שהטיל אימה יתירה בתוך ביתו, ביקשו להאכילו אבר מן החי (ולא נכשל באכילתו, דהשתא לבהמתו לא מביא הקב"ה תקלה, כ"ש לצדיק עצמו והיינו במידי דאכילה, דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור. תוס').

ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם חשיכה, עישרתם פירות למחר, עירבתם (לרש"י עירובי חצרות ולתוס' עירובי תחומין, אבל עירובי חצרות אפשר לערב בספק חשיכה), הדליקו את הנר. ואמר רבה בר בר חנה שצריך לאומרו בניחותא, כדי שיקבלו ממנו, ורב אשי עשה כך מסברא.

ז. מי שעומדים עליו בני אדם לחרף ולגדף אין למוסרם למלכות, ואם אינו יכול לעמוד בהם ימתין לישועת ד' והוא יפילם חללים. וישכים ויעריב עליהם לבית המדרש והם כלים מזאליהן וכתבו התוס' שאע"פ שהמוסר דין חבירו לשמים הוא נענש תחילה, אם אין דין בארעא מותר, אי נמי הכונה לעסוק בתורה.

כל אדם שיש לו כעס על חבירו, או שחבירו מפסיד פרנסתו, והוא שותק, הקב"ה יעשה עבורו דין.

אסור לשיר אחרי החורבן בבתי משתאות, בין בפה בין בכלי. וראוי להחמיר בדומה לבתי משתאות היכא שמתענג ביותר, כגון ההוא דקאם ודמין בזמרה. ושיר של מצוה כגון בשעת החופה מותר. תוס'.

בפולמוס של אספסיונוס גזרו על עטרות תננים לרש"י עטרה ממש, ולתוס' היינו כעין כיפה שעושים לחתן למעלה מראשו. ודווקא לחתן אסור. וכן גזרו על האירוס זוג המקשקש, אבל אין איסור לעשות עטרה אלא לגברי ולא לנשי. ונענשו ישראל מפני שהשפילו את הגבוה והגביהו את השפל והעמידו צלם בהיכל, ולא עמד להם מה שהקדימו נעשה לנשמע.

אם אדם רואה שנכסיו מצומצמים יעשה מהם צדקה, וכ"ש כשהם מרובים. וכל הגוזז מנכסיו ועשה מהם צדקה, ניצול מדינה של גיהנום, משל לשתי רחילות וכו'. ואפי' עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה, ועי"ז שוב אין מראין לו סימני עניות.

מה נקרא א"י ומה חו"ל

ז. גבולה הצפוני של ארץ ישראל - עכו בצפונה דא"י קיימא, ואמנם היתה רצועה מצפון לעכו שהובילה לכזיב, וההולך באותה רצועה מימינו חו"ל אא"כ יודע שהוא א"י, ומשמאלו א"י אא"כ יודע

ולענין רבוי בשיעורים - אם בישראל לחולה אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו, אבל ע"י עכו"ם י"ל דשרי להרבות, אך יתכן שרק לצורך מילה מותר, וביו"ט מותר להרבות משום שמחת יו"ט.

פלגינן דיבורא

קיום בשטר שחרור והקנאת נכסים לעבד - עבד שמביא שטר שחרור שכתוב בו "עצמך ונכסי קנויים לך", קנה עצמו דנאמן על שחרורו לומר בפני נכתב ובפני נחתם, אבל לא קנה הנכסים דבעינן עדים כשאר קיום שטרות. ואם היה כתוב בשטר "כל נכסי קנויים לך" לאביי הוי דיבור אחד, ואם נאמן על עצמו נאמן גם על הנכסים דלא פלגינן דיבורא, הלכך מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו, ולא אמרינן איפכא דמתוך שקנה עצמו קנה נכסים, משום שיד בעל השטר על התחנתנה. תוס'. ולרבא עצמו קנה נכסים לא קנה והוי כרות גיטא כיון דפלגינן דיבורא. ולתוס' כיון שאין שיוור בדיבור הוי כרות גיטא דפלגינן דיבורא.

הגמ' אומרת שמדברי רבא מבואר דפלגינן דיבורא, והגמ' מבארת שגם לפי רב נחמן הכי הלכתא.

הכותב נכסיו לעבדו - אם כתב כל נכסיו לעבדו יצא העבד בן חורין שהרי הוא בכלל הנכסים, וקנה את שאר הנכסים. ואם שייר קרקע כל שהוא או שייר דבר אחר, לר"מ לא יצא בן חורין דכיון דנחית לשיורא אמרינן לדידיה נמי שייר, וכוונתו "כל" לשאר הנכסים, ולחנופי ליה קאתי. ולא פלגינן דיבורא. ולר"ש גם בשייר העבד בן חורין שלא שייר אלא מה שאמר שמשיי, אא"כ שייר אחד מריבוא מהנכסים וכוונתו לעבד שנחשב בעיניו כאחד מריבוא אע"פ ששווה יותר. ובשייר קרקע אף היכא שלא פירש איזה קרקע משייר שלא קנה שום קרקע, מ"מ יוצא לחרות דעבד לאו קרקע הוא. אבל התוס' כתבו דבכהאי גוונא קנה את כל הקרקעות חוץ מאחת, אלא שיד העבד על התחנתנה. וראית הגמ' היא מהיכא שאין לו אלא קרקע אחת. וכתבו דליטת רש"י אם יש לו רק קרקע אחת יצא לחרות, דלא שייך למימר מדנחית לשיורא שייר נמי עבד. ומבואר דפלגינן דיבורא שהרי אמר "כל נכסי" ולא קנה אלא את העבד.

רב נחמן פוסק הלכה כר"מ, ואע"פ שלר"נ פלגינן דיבורא (כלהלן) אין הטעם של ר"מ משום דלא פלגינן דיבורא, אלא משום דלאו כרות גיטא דילפינן לה לה מאשה, וכיון שי"ל שכוונתו לשייר גם את העבד ולא כתב עצמן ונכסי לאו כריתות גמור הוא, ועל כן אף כשהזכיר שם קרקע פלוגית לא יצא לחרות. והתוס' כתבו דלאו כרות גיטא היינו שיש שיוור בדיבור שהוא משתחרר בו, שאמר כל נכסי ואינו מתקיים כולו.

שבים. עוד כתבו התוס' שאנו יושבים במערב א"י ומה שאנו פטורים ממעשר, ר"ת כתב הטעם משום דלא קיימא לן כר"י, (אבל קשה מנין לר"י שעד סוף העולם היו בקיאים לשמה, וי"ל שהיה יודע שהיו עד היכו היו בקיאים ומשם ואילך לא היו יהודים). ועו"ל שלא הכל כבשו עולי בבל, ועו"ל שרק הים או האיים שבים דינם כא"י, אבל היבשה לא.

דיני סוריא - ארם צובה שכבשה דוד

המוכר עבדו לסוריא דינו כמוכר לחו"ל שיוצא לחרות משום קנס משום שעבד חייב במצוות ואסור לצאת מא"י לחו"ל. ואפי' לר"מ שעכו כא"י לגיטין דבקיאתן לשמה או מצויים לקיימו, המוכר עבדו לעכו יצא לחרות כיון שאינה א"י.

עפרה טמא כחו"ל מפני שגזרו עליה, אע"פ שכיבוש יחיד שמיה כיבוש.

המביא גט מסוריא צ"ל בפ"נ כחו"ל, דאין מצויים לקיימו.

ח: אבל סוריא חייבת במעשר ושביעית כא"י, דכיבוש יחיד שמיה כיבוש רש"י מפרש שכבוש יחיד היינו משום שכבשה דוד לצורכו ולא היו כל ישראל יחד, והתוס' הביאו טעם משום שכבשה לפני שכבש את היבוסים "סמוך לפלטרין שלך לא כבשת". אבל אחרי שכבשו את כל א"י, כל מה שכבשו אפי' מחו"ל ואפי' יחיד היה קדוש.

והרוצה ליכנס לה בטהרה ע"י שידה תיבה ומגדל שנושאים אותם באויר נכנס, ואף לרבי שהנכנס לארץ העמים ע"י שידה תיבה ומגדל טמא משום דאהל זרוק לאו שמיה אהל, ואינו חוצץ מפני הטומאה בסוריא טהור, מפני שלא גזרו אלא על גושה במגע ומשא ולא על אוירה אם האהיל ולא נגע או הסיט. אבל רבי יוסי ברבי יהודה מטהר אף בארץ העמים. ובתוס' כתבו דלאו דווקא שידה תיבה ומגדל, אלא אפי' רוכב על הסוס טהור. תוס' ד"ה אלא וד"ה דגזרו לא סוכמו.

והקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלים, שמוותר לומר לעכו"ם לכתוב עליו שטר בשבת אם רוצה לילך בשבת, דאע"ג דאמירה לנכרי שבות, משום ישוב א"י וגרש העכו"ם ולישב בה ישראל לא גזרו.

דין אמירה לנכרי - וכתבו התוס' שרק משום ישוב א"י התירו אמירה לנכרי באיסור דאורייתא, אבל לשאר מצוות אסור, כמבואר בההוא ינוקא דאישתפין חמימיה שלא התירו לבשל מים משום מצות מילה. אמנם אמירה לנכרי באיסור דרבנן מותר לצורך מילה כיון שהיא עצמה דוחה שבת, אבל אסור לומר לנכרי להביא ספר בשבת דרך כרמלית. ושיטת בה"ג שמוותר אף אמירה לנכרי באיסור דאורייתא לצורך מילה.

ולר"ש אם שמות החתומים הם שמות מובהקים של עכו"ם כשרים שבוה אין חשש שיבואו לסמוך עליהם. האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי, לר"מ יכול לחזור בו דחוב הוא להם, ולרבנן אינו יכול לחזור בו בשטר שחרור דזכות הוא לו. והקשו התוס' דא"כ זוכה לאלתר, וכתבו דאירי באמר תנו ולא אמר תן, שלא מסר ליד השליח בחייו. ואם מת (ולא חזר בו) לא יתנו לאחר מיתה בין בגט בין בשחרור ואף שלרבנן שחרור הוא זכות, מ"מ לא חל השחרור עד שמקבל השטר, וכיון שמת עבר העבד לרשות היורשים, ודין זה הוא גם בשאר שטרות, שאם אמר שכיב מרע כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנים, דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה דפקעה רשותיה דנותן. אבל אם אמר תנו נותנים אף לאחר מיתה שתיקנו חכמים שדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמו, שלא תטרף דעתו בחליו.

עדים שאינם יודעים לקרות קורין לפניהם וחותמין, ולא היו עד מפי עד כיון שאינו מעיד על עיקר המעשה, ובעי שניים קורין, או יחיד כרב נחמן וספרי דדייני דאית להו אימתא. ואם אינם יודעים לחתום מקרעים להם נייר חלק לרש"י היינו מסרטין בסכין על הנייר, וכתבו התוס' דלא חשיב כתב ע"ג כתב דאין כאן כתיבה גמורה. ור"ח פירש שמקרעים נייר אחר ושמים אותו על הקלף, והעדים ממלאים את הקרעים דיו (ואין ממלאים לגמרי דאם ממלאים אי"א לקיימו. והם ממלאים את הקרעים דיו, ודווקא בגט משום עיגונא שמא ירצה לפרש בים או במסוכן וכדי שלא תזקק ליבם, אבל בשטר שחרור ושאר השטרות אינם כשרים אלא כשיודעים לקרות ולחתום.

מחובר ושאינו לשמה פסול בגט ובשחרור.

הגמ' דנה למה מנו רק ג' דברים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים (מוליך ומביא, עד כותי, ערכאות. ולר"מ גם רצה לחזור) ולא מנו לשמה (לרבא שאינו בכלל מוליך ומביא), ומחובר.

י. ומשני דמילתא דאיתא בקידושין לא קתני ולומדים הקש הויה ליציאה להצריך לשמה ולפסול במחובר, אבל בפני נכתב ליתא בקידושין מפני שלא שייך טעם התקנה, ועד כותי פסול משום שחותמין זה בלא זה, ושטר דערכאות אי איכא עידי מסירה כשר, דרבנן לא מתקנים לפסול השטר ולהתיר אשת איש לעלמא. ובתוס' כתבו דלא תיקנו לפסול משום שאין תקלה במה שהיא סבורה שהיא מקודשת. ואף שגם בקידושין מועילה חזרה דאין כאן זכות, מ"מ בשליחות בעל כרחה ליתא בקידושין

שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד מחליו לרב נחמן חוזר בו מנתנית הנכסים, אבל העבד נשאר משוחרר ואסור להשתעבד בו כיון שיצא עליו שם בן חורין. ומבואר דפלגינן דיבורא. והכא הוי כרות גיטא כיון ששעה אחת היה משוחרר, ושוב אינו יכול לחזור. וכתבו התוס' שאין העבד משוחרר אלא כשכתב לו מהיום, שהרי אין שחרור חל לאחר מיתה. אי נמי אף בסתמא דעתו למהיום כדי שיוכל להשתחרר. ודעתו שיחול השטר כמו שתיקנו חכמים, וחכמים תיקנו שחוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד. ואם כתב בהדיא מהיום אם אמות, אין העבד משוחרר אע"פ שיצא עליו שם בן חורין.

הכשר הגט ע"י קיום החתימות

גט שיש בו ערעור - המביא גט בא"י א"צ לומר בפ"נ, ואם יש עליו עוררין אם עד אחד מערער אינו ערעור, ואם ב' מערערים לא מועיל קיום חותמיו, דהוי תרי ותרי והאשה בחזקת אשת איש. תוס'. ואם הבעל מערער יתקיים בחותמיו שיעידו החותמים או אחרים שזוהי חתימתם. וכתבו התוס' דה"ה ערער דלקוחות שהאשה באה לטרופי מהם יתקיים בחותמיו. פקח שהביא גט ממדה"י ולא הספיק לומר בפ"נ עד שנתחרש, יתקיים בחותמיו. אבל אם הביא את הגט כשהוא חרש פסול, דחש"ו פסולים להבאת הגט דאין בהם דעת ואין שליחותם שליחות.

דיני גיטי נשים ושחרורי עבדים

אמירת בפ"נ - שטר שחרור שוה דינו לגט, בענין אמירת בפ"נ, והשליח נאמן בשחרור משום עיגונא כיון שאסור בבת חורין ואינו חייב במצוות. תוס'.

עד כותי כשר בגט ובשטר שחרור, אבל בשאר שטרות פסול. (ויבואר להלן י').

שטרות העולים בערכאות עכו"ם אע"פ שחותמיהם עכו"ם כשרים. רש"י כתב הטעם משום דבני נח נצטוו על הדינים. ובתוס' כתבו דמדאורייתא פסולים משום דפסולים לעדות, ורבנן תיקנו להכשירם היכא דלא מרעי נפשיהו. (ולפי זה שטר מתנה פסול דחספא בעלמא הוא.) וגיטי נשים ושחרורי עבדים פסולים דלאו בני כריתות נינהו הואיל ואינם בתורת גיטין וקידושין, ושחרור ילפינן מגט, ובתוס' הוסיפו דפסול משום חסרון לשמה (דאדעתיה דנפשיה עביד) ומשום דלאו בני שליחות נינהו (וצריך שליחות לכתובת וחתומת הגט), ומשום דפסולים לעדות. ולר"א דאמר עידי מסירה כרתי פסולים מדרבנן אם כתבו ישראל, דהוי מזויף מתוכו שמא יבואו לסמוך על עידי החתימה. ואם לא חתמו בו כלל כשר לר"א.

לזה, ולא מרעי נפשיהו. ואם נעשו בהדיוט פסולים. וכתבו התוס' דבהדיוט פסול אף בעידי מסירה ושמות מובהקים שמא יבואו להכשיר בלי עידי מסירה כמו בערכאות. ולר"ש (לקמן י"א). ר"ע מכשיר גם בהדיוטות בעידי מסירה ושמות מובהקים.

שטר מתנה - לשמואל בערכאות כשר דדינא דמלכותא דינא, ולל"ב פסול דהשטר חספא בעלמא. וכתב רש"י שבעידי מסירה כשר לר"א, והתוס' כתבו שלא תיקנו להכשירם אלא בשטרי ראייה, אבל שטר קנין פסול לת"ק אפי' בעידי מסירה כשרים דילמא אתי למיסמך עלייהו לעידי מסירה. ואף אי נימא שמסירת השטר קונה בלא עידי מסירה מ"מ אינו כשר בחתום ע"י ערכאות (אף שהם נאמנים) דכל שטר יש בו הודאת בעל דין שבא ליד נותן, אבל בערכאות אף שיש ראייה שהנותן כתבו אין כאן הודאת בעל דין.

י"א. גיטי נשים ושחרורי עבדים - לת"ק פסולים דלאו בני כריתות נינהו, והתוס' הוסיפו דלאו בני עדות נינהו, ולר"ש דווקא אם נעשו בהדיוט פסולים דלא קפדי אאורועי נפשיה וחתמי שיקרא, אבל בערכאות כשרים. והיינו כשיטת ר"א דעידי מסירה כרת, ובשמות מובהקים כגון הורמיז ובתוס' כתבו דדווקא הורמין אבל הורמיז לא ואבנודינא הוא שם אחד, אבל אבו הוא שם של ישראל. תוס'. בר שבתאי שהוא רוח רעה, אבל שבתאי הוא שם של ישראל. תוס'. ובר קידרי, ובטאי אבל בטי הוא שם של ישראל ונקים אונא, דלא הוי מזויף מתוכו שאין חוששים שימסור בפניהם ויסמוך עליהם. ואמר ר"ש לחכמים שלא נחלקו ר"ע חכמים שהם דור לפנינו בערכאות אלא בהדיוטות, שר"ע מכשיר, ולחכמים רק גיטי נשים ושחרורי עבדים כשרים בהדיוטות דסמכינן על העידי מסירה. ואין לחוש שיבואו להכשיר בלא עידי מסירה (כמו שחוששים בשאר שטרות) כיון שגם בערכאות אינו כשר בלא עידי מסירה. תוס'. ולרשב"ג אף גיטי נשים ושחרורי עבדים אינם כשרים אלא במקום שרק עכו"ם חותמים ואין מניחים ישראל לחתום, אבל במקום שישראל חותמים פסול דשמא יבואו להכשיר גם בשמות שאינם מובהקים ובלא עידי מסירה, ולא גוזרים אטו מקום שישראל חותמים, מפני ששמות מתחלפים ומקומות לא. וכתבו התוס' שרשב"ג סובר כר"א שעידי מסירה כרת, דווקא בגיטין ולא בשאר שטרות.

כנופיתא דארמאי אין דינם כערכאות.

שטרא פרסאה בלשון פרסי וחתומים עליו פרסים הדיוטות - אם יש עידי מסירה היודעים לקרות מה

לרש"י היינו שבקידושין שליח זה אינו נעשה בעל כרחו. והתוס' ביארו דבעבד ואשה כיון שמועיל שליחות בע"כ הו"א שאין יכול לחזור, אבל בקידושין פשיטא שיכול לחזור. והא דלא תני זמן ששוו גיטי נשים ושחרורי עבדים, משום שרגילים לכתוב זמן גם בשאר שטרות. אבל קשה למה לא תני דשוו לבעל כרחו.

דיני כותים

מצת כותי - לת"ק מותרת ואין חוששים שהחמיצה ויוצאים בה יד"ח בפסח בלילה הראשונה דבעינן מצה המשתמרת, דכותים בקיאים לשומרה לשמה. וכתבו התוס' דאיירי בעיסת ישראל, שהרי גזרו על פיתן. ואיירי שאין לכותי מצה אחרת, דאל"כ חשודים על לפני עוור. ור"א אוסר לפי שאינם בקיאים בדקדוקי מצוות וחושדים בהם שהחמיצו, ולרשב"ג כל מצוה ואפי' מדרבנן שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל וסומכים עליהם. וכתבו התוס' שמסקנת הסוגיא בחולין ד' שמצה כתיבא ואחזוק, ולת"ק מספיק כתיבא אע"ג דלא אחזוק, אבל אחזוק בלא כתיבא לא מהני. ולרשב"ג אחזוק בלא כתיבא מהני, ובכתיבא ולא אחזוק ספק אם רשב"ג מכשיר או פוסל.

שטר שחתום עליו עד כותי - לת"ק כשר בכל השטרות, ולתנא דמתני' (דס"ל כר"א הנ"ל) אם חתום ישראל לבסוף בגט ובשטר שחרור כשר, דעידי הגט אין חותמים זה בלא זה (גזירה משום כולכם שאם אמר לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי אחד כתב וכולם חותמים, דלא שוויה גט אלא בהכי, ולכן תיקנו שלעולם יהיו כל העדים נקבצים בשעת החתימה), ואי לאו דכותי חבר הוה לא מחתים ליה מקמיה, ואין לחוש במה שכוליה שטרא מתקיים אפומה דחד ישראל דחתי לבסוף, כיון שמדאורייתא כשרים דגירי אמת הם. תוס'. ואם יש ב' עדים כותים פסול. אבל בשאר שטרות פסול דחשידי אעדות שקר, שהעדים חותמין זה בלא זה, ואף אם חתם הישראל לבסוף, שמא חתם הראשון והשאייר רווח למעלה עבור ישראל שהוא זקן ממנו ולבסוף חתם שם כותי. ולרשב"ג תלוי אם החזיקו או לא, ואם החזיקו אפי' שניים כשרים. ור"ג במתני' (מעשה שהביאו לפני ר"ג גט אשה והיו עדי כותים והכשיר) לאביי תני עדו והיינו עד אחד, ולרבא ר"ג מכשיר אף בשניים אם החזיקו.

שטרות שחותמיהם עובדי כוכבים

י' שטר מכר - בערכאות כשרים, דקנה הקרקע ע"י המעות, והשטר הוא ראייה בעלמא והערכאות נאמנים

משום מיגו שהיה מפקיר נכסיו ומיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. וטעמא דרבנן משום דכתיב "לא תלקט לעני" והיינו עבור עני דרשינן סמוכים, ור"א דריש להזהיר עני על שלו להניח פאה בשדהו. ומ"מ לא אמרינן דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני, דכיון דכתיב בתריה לעני ולגר תעזוב אותם, משמע דלא קני. ולא לומדים מכאן שבכל מקום לא קנה, דשאני הכא שהוא סברא שלא זיכתה תורה לעני רק מה שהוא מלקט בעצמו. תוס'.

י"ב. חיוב מזונות באשה- הבעל חייב במזונות אשתו, ואינו יכול לומר לה עשי עימי ואיני זנך. אבל יכול לומר לאשתו צאי מעשה ידיך במזונותיך, ולא אמרינן כל כבודה בת מלך פנימה ואמנם אם לא ספקה חייב לזונה.

חיוב מזונות בעבד

הגמ' דנה האם האדון יכול לומר לעבד עשה עימי ואיני זנך אלא חזור על הפתחים, והגמ' אומרת שממה שמבואר במתני' גבי חזרה, ובעבד שגלה לערי מקלט, ובשני בצורת, שאין האדון חייב לזוננו אין ראייה שיכול, די"ל דאיירי באמור ליה צא מעשה ידיך. ומ"מ אם אין מעשה ידיו מספיקים למזונותיו אינו חייב לזוננו, דעבדא דנהום כריסא לא שווה וכו', ועל כן אף אם הוא עדיין עובד את רבו (כמו הרגילות) אינו חייב לזוננו. תוס'. ואם העדיף על מזונותיו ההעדפה של רבו.

והגמ' מוכיחה מדברי רב שאין האדון יכול לומר לעבד עשה עימי ואיני זנך. ומדברי ריו"ח שיכול לומר לו עשה עימי ואיני זנך.

עבד שגלה לערי מקלט מפני שהרג בשוגג מעשה ידיו לרבו ויכול לומר לו צא מעשה ידיך במזונותיך, ולא אמרינן דכיון דכתיב "וחי" צריך חיותא טפיה. ואף בזה אם העדיף על מזונותיו, ההעדפה של רבו ואין אומרים שישמור ליום שלא ימצא להשתכר.

ובשני בצורת לרשב"ג יכול לומר לאדון או פרנסני או הוציאני לחרות, כדי שירחמו עליו, ולחכמים הרשות ביד רבו, דמאן דמרחם אבני חרי מרחם נמי אעבד כיון ששייך במצוות כאשה. ומ"מ לענין פדיה מחלוקתם הפוכה, דלרשב"ג מרחמים יותר על עבד כדי שלא יטמע בין העכו"ם, ולחכמים כיון שצריך סכום רב לפדותו אין מרחמים עליו כמו על בן חורין. תוס'. עוד כתבו התוס' שריו"ח סובר שהאדון יכול לומר לעבד עשה עימי ואיני זנך, יפרש

כתוב בגט, והכתב מתוקן בעפצים ואינו יכול להזדייף והיינו לרב אלעזר המצריך בשאר שטרות כתב שאינו יכול להזדייף, תוס'. (עוד כתבו שעיבוד סיד שלנו כמו עיבוד עפצים שלהם). וחזרו מעניינינו של שטר בשורה אחרונה, יכולים לגבות בשטר זה. ודווקא מבני חרי אבל ממשעבדי לא דלית ליה קלא מפני שהעדים החתומים הם מוציאים קול ואינם ישראל.

י"א: גט שחתומים עליו שמות של עכו"ם והגט מגיע מא"י, וכיון שאין רוב ישראל קרוים בשמות עכו"ם- ואין ידוע אם החותמים עכו"ם, אם הם שמות שלא שכיחי ישראל שקרויים בשמות אלו, וכגון לוקוס ולוס, כשר בעידי מסירה. ואם הגט מגיע ממדה"י כשר אפי' בלא עידי מסירה מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהם כשמות עכו"ם.

תופס לבעל חוב- אם אינו חב לאחרים קנה, ואם הוא חב לאחרים לרב הונא (אינו רב הונא שמזכיר סתם בכל הש"ס. תוס') קנה (כמו ששליח זוכה בשחרור לעבד אע"פ שחב בזה לאדון), ואמר רבי ירמיה שריו"ח אמר שלא קנה בחב לאחרים, (ובשחרור קנה דכל האומר תנו כאומר זכו). לרב חסדא דין זה תלוי במחלוקת ר"א וחכמים גבי מלקט פאה עבור עני, והגמ' דוחה שלא בזה נחלקו. שיטת רש"י שאם עשאו שליח קנה אף בחב לאחרים, אבל לתוס' לא קנה אפי' עשאו שליח, דאי קנה בשליחות אף אם לא עשאו שליח קנה, דזכיה מטעם שליחות. ואמנם המגביה מציאה לחבירו קנה, דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. עוד כתבו התוס' שמה שהגמ' מדמה שחרור לתופס לבעל חוב, אף אם האומר תנו לאו כאומר זכו, משום דכיון דעביד ליה נייה נפשיה חשיב קצת חוב, ורוצה שיהיה בעל חוב בכך שלא יוכל לחזור בו, והמקבל זוכה כמו שנתכוון האדון.

במה אומרים תן כזכי- דווקא בדעת אחרת מקנה אמרינן תן כזכי, אבל במציאה שאמר תנה לי לא אמרינן תן כזכי (לריו"ח). ודווקא כשמוסר לו הדבר מיד ליד, ולפ"ז ניחא למה במציאה לא אמרינן תן כזכי, ולמה הוצרכו לתקן מעמד שלשתן דהוי מילתא בלא טעמא, וכן י"ל דהיכא שאין הפקדון ביד הנפקד או שאין הנפקד רוצה להקנות צריך לקנות ע"י מעמד שלשתן. ודווקא במלוה או בשחרור שהוא כעין מלוה דעביד ליה נייה נפשיה הוי תן או הולך כזכי, אבל במתנה לא.

המלקט פאה עבור עני- לר"א זכה, ולחכמים יתננה לעני הנמצא ראשון. לרב הונא נחלקו בדין תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, ואפשר לומר שלרבנן לומדים מכאן שתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה. תוס'. והגמ' דוחה די"ל שטעמא דר"א

האדון לזרוק לו גט בתוך ד' אמות ולפוסלו מתרומה וכיון שיכול לפוסלו בלי השליחות לא נחשבת השליחות חובה. אי נמי יכול האדון לזרוק ספק קרוב לו ספק קרוב לעבד, ויאסר בתרומה ובשפחה, ועדיף לו להיות ודאי בן חורין. תוס'. ועבד ישראל חוב הוא מפני שמפסידו בשפחה כנענית דעבדא בהפקירא ניחא ליה, והשפחה זילא יכול לזלזל בה כתאוותו שכיחא ופריצא מתנהגת עמו בפריצות. וכתבו התוס' שבעבד קטן דלא ניחא ליה בהפקירא מודה ר"מ שיכול האדון לחזור.

ולחכמים אין יכול לחזור בו מפני שכבר זכה השליח עבור העבד, לפי שזכין לאדם שלא בפניו, ואינו מפסיד לו מזונות לפי שאם ירצה שלא לזנו רשאי, (דאף אם אין הרב יכול לומר לעבד עשה עימי ואיני זנך, יכול לומר לו צא מעשה ידיך למזונותיך, ואם לא מספיקים לו מעשה ידיו ג"כ אינו חייב לזנו אלא יחזר על הפתחים) ומה שפוסלו מן התרומה הרי גם אם ברח יכול למוכרו לישראל ולפוסלו מתרומה (וכתבו התוס' דמ"מ עבד שברח מותר לאכול בתרומה, וא"צ לחשוש שמכרו, דלא שכיח שיקנהו ישראל לאחר שברח). ומה שפוסלו בשפחה כנענית אינו חוב שהרי מתירו בבת חורין. ולא אמרינן עבדא בהפקירא ניחא ליה מפני שעדיף לו להיות בן חורין, אבל גר שהוא בן חורין בהפקירא ניחא ליה.

י"ג. האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה, שאין הגט חל אלא כשהגיע לידו. ואיירי שלא מסר ליד השליח, ועל כן אף לחכמים דהוי זכות לא יתנו לאחר מיתה.

האומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה.

רב מעמיד את המשנה בצבורים.

רב זביד מבאר דברי רב בברייתא דבלא משיכה לא קנה, ואם מת יכול הבן לחזור לו, לזמן דלית ליה מצוה לקיים דברי המת. וקונה מחיים, במעמד שלשתן, וצריך צבורים מפני שמעמד שלשתן קונה רק בפקדון ולא במלוה.

ורב פפא סובר שא"צ במעמד שלשתן שיהיו צבורין, דאפי' במלוה ופקדון מהני, אלא איירי רב בשכיב מרע, ואי לא היו צבורין חוששים שמא מנה קבור קאמר. אמנם להלכה אין חוששים למנה קבור.

ורב זביד לא העמיד בשכיב מרע מפני ששכיב מרע נותנים אע"פ שלא אמר תנו, שהרי ר"ש שזורי אמר

דברי רשב"ג דווקא בשני בצורת, מפני שלא ימצא מי שירחם עליו.

י"ב: המקדיש ידי עבדו אותו העבד לווה ואוכל ועושה ופורע. הגמ' מבארת שאם אין הרב יכול לומר לעבד עשה עימי ואיני זנך, איירי במעלה לו מזונות, ולווה ואוכל להעדפה – מזונות מרווחים שאין דרך האדון להאכילו, דניחא ליה להקדש דלישבח עבדיה. וצריך העבד לפרוע פחות פחות משו"פ דאל"כ קמא קמא קדיש, אבל על פחות משו"פ לא חל ההקדש. והתוס' כתבו שבעלמא הקדש חל על פחות משו"פ, והכא היינו טעמא משום שאין בדעתו של מקדיש שיחול על פחות משו"פ. אבל אם אין האדון מעלה לו מזונות אותו העבד עושה ואוכל. ואם הקדיש את העבד עצמו יצא לחרות, דכוונתו שיהיה עם קדוש, דאין סברא לומר שהקדיש פיו לדבורו ידיו למעשהו וכו', דכיון שאין המלאכות שוות לשחרור נתכוון. אי נמי י"ל שבסתמא כוונתו לשחרור, אא"כ פירש ידיו דכוונתו למלאכתו, כיון שא"א בענין אחר.

הקוטע יד עבדו לריו"ח נותן שבתו היינו שחר בטלה, שאע"פ שנותן לאדון דמי ידו, יכול להיות שומר קישואים כשיעמוד מחליו, (ולתוס' שבת היינו נזק ושבת) ורפואתו משתמש בה לרפואה, והעבד נזון מן הצדקה, משום שיכול הרב לומר לעבד עשה עימי ואיני זנך. והחידוש הוא שרפואתו לרבו בגוונא שאמדהו לחמשה ימים ורפאוהו בסם חריף ונתרפא בג' ימים, דהו"א שכיון שנצטער דידיה הוא, קמ"ל דכל שבח הבא לידו זוכה בו, כשורו וחמורו. וכתב רש"י שצערנו נמי לרבו דבכלל רפואתו היא, בין צער המכה בין הצער דסמא חריפא. וכתבו התוס' דה"ה בושט לרבו. עוד כתבו שאף שאם אחר חבל בו רפואתו לרבו, אם האדון עצמו חבל בו פטור. או דנימא שגם האדון עצמו חייב לרפאו, ואמנם בסמא חריפא פטור מן המותר.

מתי משלח יכול לחזור בו מהשליחות

בגיטי נשים – האומר תן גט זה לאשתי, יכול המשלח לחזור בו לפני שהגיע הגט ליד האשה, ואין השליח יכול לזכות עבורה, מפני שחוב הוא לה שהרי הבעל חייב במזונותיה, (ואף שיכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך, אם לא ספקה חייב לזונה). ועוד שהרי פוסלה מן התרומה.

בשחרורי עבדים – האומר תן שטר שחרור זה לעבדי ורצה לחזור –

לר"מ יכול לחזור בו, מפני שחוב הוא לו שהרי פוסלו מן התרומה, שיכול לברוח באופן שלא יוכל

מעמד שלשתן לא ניתן לחזרה.
מעמד שלשתן צריך שיהיה בפני המקבל, אפי' במתנה מועטת.
מעמד שלשתן שנעשה בטעות (הנהו גינאי דעבוד חושבנא וכו') הוי קנין בטעות וחוזר.

דין שליח להביא מעות לשני, ואם הולך כזכי

האומר לחבירו הולך מנה לפלוני שאני חייב לו-
לשיטת רב חייב המשלח באחריות אם יאנסו אצל השליח ואין הלוח יכול לחזור בו ולומר החזירם לי שמא יאנסו בדרך.

ולשמזאל כיון שחייב באחריות יכול לחזור בו. הגמ' מבארת שלכו"ע בעלמא הולך כזכי ובמתנה שאין אחריות לכו"ע אינו חוזר, והכא מתוך שחייב באחריות אם בא לחזור חוזר.

ותניא כוותיה דרב (בין בהולך ובין בתן, בין במלוה בין בפקדון, חייב באחריותו, ואינו יכול לחזור בו. ואיירי בפקדון שהנפקד הוחזק כפרן דניחא ליה לבעלים שיצא מתחת ידו, דאל"כ לימא אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר והוי חוב ויכול לחזור בו).

רב יוסף בר חמא נשלח להביא לרב ששת מעות עבור סרבליים שמכר, ונשמט רב יוסף מלעשות קנין שלא יתבעום אם יאנס, ואמר לו רב ששת שטוב עשה.

י"ד: רבי דוסתאי בר רבי ינאי ורבי יוסי בר כיפר נשלחו להביא כלי מנהרדעא, וביקשום שיעשו קנין ולא הסכימו, וביקשום להחזיר את הפקדון, ולא הסכים רבי יוסי בר כיפר והכוהו, ורבי דוסתאי אמר שהוא ראוי למכות כיון שהם אנשים משונים ומסוכנים וקרובים למלכות.

האומר לחבירו הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו מפני שמות - תני חדא יחזרו למשלח, ותני חדא ליורשי מי שנשתלחו לו.

להו"א נחלקו אם הולך כזכי זוכה מחיים או לא.
והגמ' דוחה שלכו"ע הולך לאו כזכי, ובברייתא יחזרו למשלח שלא שלח אלא למקבל ולא ליורשיו, ובשכיב מרע יקבלו היורשים מפני שזכה בהם מחיים.

שמסוכן שאמר כתבו גט לאשתי יכתבו ויתנו (כמו ביוצא בקולר, ומפרש, ויוצא בשיירה שמתוך שהוא בהול על נפשו לא אמר תנו, וכוונתו לפטור את אשתו מיבום). וענה לו רב אשי דמנין לומר שמתני' כר"ש שזורי.

קנין מעמד שלשתן

י"ג: האומר לחבירו מנה לי בידך תנהו לפלוני, ואמר כך במעמד שלשתם, קנה.

במלוה - לרב פפא וללוי אף במלוה מהני מעמד שלשתן, אבל לרב זביד דווקא בפקדון מהני אבל במלוה לא.

טעם התקנה-

אמימר מפרש הטעם דנעשה כאומר לו בשעת מתן מעות של ההלוואה, שעבידנא לך לדידך ולכל דאתי מחמתך וא"כ איגלאי מילתא שכבר משעת הלוואה היה משועבד לו.

רב אשי דוחה שא"כ לא יוכל להקנות לאלו שנולדו אחרי ההלוואה, שאף לר"מ שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם במוכר פירות דקל, א"א להקנות לדבר שלא בא לעולם.

י"ד: ועל כן מפרש רב אשי הטעם שחל הקנין בשעת אמירה בההיא הנאה שבמקום מלוה ישנה יש כאן מלוה חדשה שע"ז יכול לדחות את הפרעון לזמן ארוך.

הונא מר בריה דרב נחמיה דוחה דא"כ אם הקונה הוא אלים לא יקנה במעמד שלשתן, ונמצא שנתת דברין לשיעורים.

ועל כן מפרש מר זוטרא שקנין זה הוא הלכתא בלא טעמא כהלכה למשה מסיני שא"צ לתת בה טעם. וכתבו התוס' שהכונה שאין טעם איך מועיל לקנין, אבל למה תיקנו קנין זה יש טעם, כדי שלא יצטרך לטרוח לעשות קניינים.

וכן הכותב כל נכסיו לאשתו אע"פ שכתב לשון מתנה לא עשאה אלא אפוטרופוס להכניס ולהוציא, הוי נמי הלכתא בלא טעמא והפקר ב"ד הפקר. וכתבו התוס' שטעם התקנה שאין דרך לתת לאשה ולא לבנים, אלא לחלק לה כבוד ולמנותה אפוטרופוס.

וכן המשיא אשה לבנו גדול בבית שאינו דר בו אלא עשאו בית חתנות, קנאו, הוי הלכתא בלא טעמא. וכתבו התוס' שטעם התקנה משום שכשמפנה כל מה שיש לו מן הבית, סמכה עליה דעתיה דבן.

המביא בתרא

שינה באמירת בפנ"כ ובפנ"ח

המביא גט ממדה"י ואמר בפני נכתב ולא אמר בפני נחתם, או שאמר בפני נחתם אבל לא בפני נכתב, פסול, דדין אמירת בפנ"כ ובפנ"ח מעכב בדיעבד.

ואם אמר בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול, והיינו חציו אחרון, אבל אם אומר שנכתב בפניו חציו ראשון כשר, דאפי' לא נכתב בפניו אלא שיטה אחת הראשונה, שבה שם האיש והאשה והזמן לשמה כשר.

ואם אמר בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו
אחד מן העדים פסול-

לרב חסדא פסול אפי' שניים מן השוק מעידים על החתימה השניה, (ואי סובר רב חסדא כרבה לפי שאין בקיאות לשמה כמבואר לעיל ו. צ"ל שהעדים מעידים שהשני חתם לשמה. תוס'). והטעם משום שצריך "או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים" - עדות השליח שהאמינוהו חכמים כשניים. וכתבו התוס' שהטעם משום שלא דייק השליח כשאינו כל העדות מתקיימת על ידו (ולרבה דייק שפיר). ולרבה בכהאי גוונא כשר דשני עדים לא גריעי מאחד. רש"י מבאר הטעם שכיון שהשליח נאמן אפי' הוא אומר אני מכירם ולא אמר בפני נחתם, א"כ גם כשיש עוד עד כשר. אבל התוס' כתבו דבאומר אני מכירם פסול. (דאל"כ יהיה כשר גם אם עד אחד מקיים אתו את החתימה השניה, אבל אם באומר אני מכירם פסול עם עד אחד משום איחלופי, כמו בלי עד אחד. ולרבה אשי אף בזה כשר דכיון שאם היה אומר בפני נחתם כשר, היכא שיש עד אחד ומעידים שמכירים החתימה נמי כשר).

ט"ו: לרבה אם הוא ועד אחר מקיימים את

החתימה השניה פסול, משום דאתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא, ולהוציא ג' רבעי הממון ע"פ עד אחד כיון שקיום חתימתו היא על פיו, וגם חצי קיום החתימה השניה. ורחמנא אמר "על פי שניים עדים" דמשמע חצי על פי כל אחד. ודין זה הוא מעיקר הדין בשאר שטרות, אבל בגט הרי השליח נאמן על הכל, ומ"מ פסול גזירה אטו שאר שטרות. ולרב אשי בכהאי גוונא כשר.

לרב אשי אם הוא אומר אני הוא העד השני פסול, משום ד"או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים". וכתבו התוס' בשם הירושלמי שטעם הפסול

ולרב זביד איירי בשכיב מרע ואם המקבל היה חי בשעת מתן מעות זכו הירושים, ואם המקבל מת קודם לכן יחזרו למשלח.

ולרב פפא איירי בבריא ואם מת נותן בחיי מקבל ינתנו ליורשי מי שנשתלחו לו משום מצוה לקיים דברי המת, ואם מת מקבל בחיי נותן יחזרו ליורשים ואפי' מת המשלח אין כאן מצוה לקיים דברי המת כיון שבטלו דבריו בחייו.

הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו-

לת"ק יחזרו למשלח, ואם מת משלח לרבי נתן ורבי יעקב יחזרו ליורשי המשלח. הגמ' רוצה לומר דאיירי בבריא והטעם משום דהולך לאו כזכי, והגמ' אומרת דאיירי בשכיב מרע, וס"ל כרבי אלעזר שדברי שכיב מרע אינם ככתובים וכמסורים ובשניהם הולך לאו כזכי. ור"נ ור"י הוסיפו דאין מצוה לקיים דברי המת.

וי"א ליורשי מי שנשתלחו לו, להו"א איירי בבריא ומשום דהולך כזכי ופליגי אפי' לא מת משלח, והגמ' אומרת שאפשר לומר שהולך לאו כזכי ולהעמיד בשכיב מרע, וס"ל כרבנן דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמו וינתנו ליורשי מקבל כל זמן שלא חזר בו המשלח.

לר"מ מצוה לקיים דברי המת. אבל בלא המצוה לא או משום דהולך לאו כזכי או משום דדברי שכיב מרע אינם ככתובים וכמסורים.

לחכמים יחלוקו, דמספקא להו אם הולך כזכי או לא, ואם מצוה לקיים דברי המת או לא.

כאן אמרו מה שירצה שליח יעשה לפי מה שראה בדעתו של משלח, אם היתה עינו יפה במתנה זו, ואוהב את המקבל ואת בניו, דשודא עדיף מחלוקה במקום שיש ספק.

ור"ש הנשיא אומר (ילה"ס אם היה נשיא או שאמר בשם הנשיא) מעשה אתא על ידי ואמרו ליורשי משלח. ומעשה אתא לאשמועינן.

ט"ז: לרב יוסף הלכה כר"ש הנשיא, ואיירי בבריא דאל"כ דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמו, ותני יחזרו למשלח, שהרי אם מת מצוה לקיים דברי המת.

חיבור בקטפרס ובניצוק – וכתבו התוס' בשם ר"ת שלענין קטפרס, שרק אם אין באחת מהם שיעור מקוה אינו חיבור, אבל אם יש באחת מהם שיעור מקוה בתחתונה מטבילים לכו"ע, ובעליונה נחלקו ר"מ ור"י אם אומרים גוד אחית. עוד אומר ר"ת שמה שמכשיר ר"י ברגליו של ראשון נוגעות במים היינו משום שהמים שעליו סופם ליפול, אבל לענין ניצוק לא הוי חיבור אף בסופו ליפול, כיון שניצוק גרוע מקטפרס בגלל שהקילו עומד באויר.

שיעור החיבור הנצרך במי מקוה – עוד אומר ר"ת שלחיבור מים מספיק טופח להטפיה אבל לנקב בעינין כשפופרת הנוד, אבל שיטת ר"י שרק לפי ר"י מספיק טופח להטפיה, ולרבנן צריך כקליפת השום ברוחב כשפופרת, ואם כותל מספיק ביניהם צריך כשפופרת הנוד שיהיה הנקב מלא. או שלר"י טופח להטפיה חיבור רק מכח גוד אחית, אבל בקרקע שוה בעינין כקליפת השום. או שניצוק וקטפרס לא הוי חיבור רק לענין השקה אבל לשיעור מקוה הוי חיבור (וקשה למה בניצוק וקטפרס לא הוי חיבור לענין מקוה ולענין השקה הוי חיבור).

הבא ראשו ורובו כשהוא טהור במים שאובים שבכלי, או טהור שנפלו על ראשו ורובו ג' לוגין מים שאובין טמא לתרומה עד שיטבול, גזירה שמה יאמרו שמים שאובין מטהרים, מפני שהיו מקוואות שלהם סרוחים. וכתבו התוס' שרק טבול יום טמא בשניהם, דמעשה כך היה, אבל טהור לא נטמא אלא בנפילה. ורב ירמיה מסתפק מה הדין אם חציו חצי גופו בביאה וחציו בנפילה. תיקו.

בעל קרי חולה שנתנו עליו ט' קבין מים שאובים טהור לענין תקנת עזרא ולהתירו בדברי תורה, אבל אסור להכנס למקדש. ורב פפא מסתפק מה הדין בחציו בטבילה וחציו בנתינה. תיקו.

אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם

ט"ז: אם הגט יוצא מתחת יד אחד מהם והשני אינו שליח להביא את הגט פסול מפני שהמביא לא אמר בפני נכתב ובפני נחתם.

ללישנא קמא אם הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר, רש"י כתב ששניהם אדוקים בו ושניהם שלוחים, התוס' כתבו שא"צ שיהיו אדוקים, ודי ששניהם יאמרו שהבעל עשה שניהם שלוחים, (וצריך שאחד יתן את הגט במעמד השני. ואם אחד שליח והשני מעיד על השליחות, לרבא כשר ולרבה אפי' אחר שלמדו פסול. תוס'). **דשניים שהביאו גט ממדה"י א"צ לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם** רש"י כתב הטעם משום שעדים מצויים לקיימו (ומ"מ אם אין שניהם שלוחים אף שמצויים לקיימו לא פלוג רבנן), וכתבו התוס' שלרבה איירי לאחר שלמדו, ולא גזרו שמה יחזור דבר לקלקולו משום דלא שכח שיהיו ב' שלוחין. ואם הגט יוצא מתחת יד אחד ואומר בפני נכתב ואחר אומר בפני נכתב ובפני נחתם לרבנן פסול, ולר"י כשר, ונחלקו אי חוששים לאיחלופי ולר"י לא חוששים

משום שנעשה כנוגע בעדות, שמעיד כדי שתתקיים חתימתו, אמנם אין זה נוגע ממש, ולהכי קאמר או כולו בקיום הגט וכו'.

הגמ' מבארת שלרבא ורב אשי הא דתנא במתני' שאם אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול, קמ"ל מתני' שאפי' אם יש עדות אחרת על החצי השני פסול ואפשר ללמוד מזה או את דינו של רבא או את של רב אשי, שאין אחד חמור מחבירו דנימא תפשת מרובה לא תפשת (שאף שרבא פסול אפי' אם יש עוד עד על החתימה השניה, הא בשאר שטרות נמי פסול. אבל לרב חסדא מנלן ללמוד שאפי' בשני עדים על החתימה השניה פסול, והרי תפשת מרובה לא תפשת ולרב חסדא לא זו אף זו קתני (ולא בא התנא להשמיענו חידוש מיוחד, דנימא למה לא השמיע שאפי' בשני עדים פסול).

גידוד חמשה ומחיצה חמשה לרב חסדא אין מצטרפין לעשרה, להיות בתוכו רשות היחיד לענין שבת, משום דאו כולו במחיצה או כולו בגידוד, ולמרימר מצטרפין, וכן הלכה. לרש"י איירי בחריץ עמוק ה' והקיפו מחיצה ה', אבל התוס' הוכיחו שמצטרפין, ועל כן פירשו דאיירי לענין ב' חצרות זו למעלה מזו, והנדון הוא אם יכולה העליונה לערב לבדה. עוד פירשו דאיירי בתל ברה"ר גבוה ה' והקיפו גדר ה', והנדון אם חשיב רה"י, (ואיירי ברחב הרבה).

טהרת ידים לחצאין

שני אנשים שנטלו ידיהם מרביעית ידיהם טהורות כיון דקאתו משיוורי טהרה.

ואם נטל כל יד בנפרד, או אחת בנטילה מן הכלי ואחת בשטיפה בנהר מ' סאה ידיו טהורות. וכתבו תוס' דקסבר הש"ס ששני המקרים תלויים זה בזה. ור"ת גרס שאם נטל ידו אחת משטיפה אחת אותה היד טהורה, והיינו בשטיפה גדולה, שאע"פ שצריך מים ראשונים ושניים כיון שיש בשטיפה זו שיעור מים ראשונים ושניים טהורה. ואם נטל ב' ידיו לר"מ צריך דווקא רביעית, אבל ביד אחת א"צ רביעית אלא שתהיה שטיפה מרובה כשתים.

ואם נטל כל חצי יד בנפרד ששיעור נטילה עד הפרק, ונטל חצי ונגבו וחזר ונטל חציו האחר אין ידיו טהורות, אף אם כשנטל את החצי השני היה החצי הראשון טופח (שהרי ניצוק – קילוה, וקטפרס הר משופע שמדרונו מחודד הרבה, וטופח, אינו חיבור לא לטומאה שאם התחתון טמא לא נטמא העליון, ולא לטהרה להשלים מ' סאה לשיעור מקוה), אבל אם היה החצי הראשון טופח להטפיה שאם נגע בו יכול להרטיב מקום אחר ידיו טהורות, דטופח להטפיה הוי חיבור, וקמ"ל שלא רק לענין מקוואות הוי חיבור משום גוד אחית וכשיטת רבי יהודה שאם טבל אחד במקוה שיש בו מ' סאה מכוונות ורגליו עדיין במים שיכול אחר לטבול במים אלו, (ולחכמים השני טמא) אלא גם לענין נט"י שאין הטעם משום חיבור טופח להטפיה מהני.

דיני כתיבת זמן בגט

גט מוקדם - אם נכתב ונחתם באותו יום או באותו לילה או נכתב בלילה ונחתם ביום כשר, אבל אם נכתב ביום ונחתם בלילה פסול דכיון שלא חלו הגירושין עד החתימה הוי מוקדם, ולר"ש בכל השטרות מכר מתנה והלוואה פסול אבל בגט כשר דאינו עשוי לגויינא. וכתבו התוס' שאין חוששים שמא נכתב בלילה עם התאריך של היום, מפני שלא יחתמו העדים על גט כזה.

מפני מה תיקנו זמן בגיטין -

מזונות האשה - אין לומר הטעם כדי שתוכל האשה להוציא דמי מזונותיה שלוותה ואכלה עד הזמן הכתוב בגט, שאף בגט בלי זמן נאמנת מיגו שיכולה להטמין את גיטה עד שתרצה להנשא, ואין הבעל נאמן לומר גירשתי את אשתי אלא לגבי מכאן ולהבא, ובאין אשתו מכחישתו. ועוד דא"צ לתקן זמן משום מזונות מפני שיכולה האשה להביא עדים על זמן מסירת הגט. (ומה שתיקנו זמן בשטר שחרור כדי שאם מכר האדון את העבד לפני השחרור לא יוכל העבד לטעון לרבו השני שהשתחרר לפני המכירה, שהרי העבד מוחזק בעצמו. אבל בפירות מוחזק הבעל ולא האשה). תוס'.

לריו"ח שמא יחפה על בת אחותו שהיא אשתו שאם תזנה יכתוב לה גט בלי זמן ותטען בב"ד שהיתה גרושה. וכתבו התוס' שאינה בחזקת אשת איש כיון שהיא גרושה לפנינו, וגם יש לה חזקת כשרות. ואין הטעם משום פירות דקסבר שיש לבעל פירות עד שעת נתינה. ומ"מ מודה ריו"ח שלר"ש אין טעם התקנה אלא משום פירות ולכן כיון שלר"ש אין לבעל פירות ממתני שנתן עיניו לגרשה, גט מוקדם כשר, ולא ס"ל לטעם של שמא יחפה.

החילוק בין גט לשאר שטרות לענין פירות - שיטת רש"י שאשה שבאה לטרוף ע"י הגט צריכה להביא עדים מתי נמסר הגט לידה. אבל שיטת התוס' שבסתם גט גובה מיום הכתוב בו, ולא חיישינן שמא נכתב לפני המסירה אלא בגט שנפל ואיתרע, וכונת הגמ' שא"צ לכתוב זמן בגט עצמו מפני שיכולה האשה להביא את הגט לעדים או לב"ד ויכתבו לה שבאותו יום נתגרשה. ובשאר שטרות אין לחוש שגיבה פירות דלמ"ד עדין בחתומיו זכין לו זוכה משעת חתימה, ולמאן דפליג ס"ל דאין כותבין שטר ללווה אא"כ מלווה עמו, וכיון שהמלווה שם מסתבר שמיד מסר לו. אבל גט כותבין לאיש אע"פ שאין אשתו עמו משום עיגונא, ואין לחוש בגט שמא יכתוב בניסן ולא יתן עד תשרי מפני שדווקא בשאר שטרות חוששים לזה מפני שעושים בצניעה, אבל גט צריך עידי מסירה, דאפי' לר"מ דס"ל עידי חתימה כרתני צריך גם עידי מסירה (לר"ת) דאין דבר שבערוה פחות משניים, וממילא יש קול לזמן הגירושין. אמנם רק במגרש ע"י שליח איכא קלא, אבל נכתב ביום ונחתם בלילה יש לחוש שימסור לה בעצמו כדי לחפות עליה, ומ"מ כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו

לאיחלופי כיון שהצריכו שניים להעיד על הכתיבה. ורביא דס"ל שטעם אמירת בפ"נ משום קיום סובר כלישנא זו. והגמ' מביאה שרבה בר בר חנה (חלש) אתו לגביה (וכו') סובר ששניים א"צ לומר בפ"נ, כיון שנאמנים לומר בפנינו גירשה.

ולל"ב פסול אפי' אם הגט יוצא מתחת יד שניהם משום דאתי לאיחלופי כיון שרק אחד מעיד על החתימה, ולפי זה גם שניים המביאים גט צ"ל בפ"נ. ואם הגט יוצא מתחת יד שניהם ושניהם אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם לרבנן פסול מפני שגם אם שלשתם שלוחים חוששים לאיחלופי ולר"י כשר דאמירת בפ"נ היא משום קיום ובשניים א"צ לומר בפ"נ. ולרבה איירי אחר שלמדו ואין כאן לא חשש לשמה שהרי למדו, וגם מצויים לקיימו ונחלקו אם גוזרים שמא יחזור דבר לקלקולו רש"י מפרש שלר"י אין גוזרים בשניים משום דלא שכיחא, והתוס' כתבו שר"י לא גוזר אפי' באחד דלא חיישינן שיחזור דבר לקלקולו, ולפי זה ר"י חולק ומכשיר גם באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם, (ומ"מ אף שר"י לא גוזר שמא יחזור דבר לקלקולו, אם אומר שליח בפני נחתם ולא אומר בפני נכתב פסול דחייש לאיחלופי).

י"ז. אחד אומר בפני נכתב ושניים אומרים

בפנינו נחתם כשר. רבי אמי סבר דאיירי כשהגט יוצא מתחת יד עד הכתיבה, דנאמן כשניים, ועל החתימה שניים מעידים, ולפי זה גם שניים שהביאו גט ממדה"י צ"ל בפ"נ, וכלישנא בתרא שבשניים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם רבנן פוסלים גם בגט יוצא מתחת יד שניהם. וחזר בו רבי אמי ואמר שאפי' כשהגט יוצא מתחת עדי החתימה כשר, דשניים שהביאו גט ממדה"י א"צ לומר בפ"נ, ואם הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר אף לרבנן.

יודע הקב"ה בישראל שאין יכולים לקבל גזירת רומיים שלא יתעסקו בתורה ולא יקיימו מצוות, לכן הגלה אותם לבבל ששם התורה ראויה להתישב. אמנם אחרי שבאו החברים לבבל היו גרועים יותר מהרומיים. לרש"י חברים היינו פרסיים, ולתוס' אינם פרסיים, אלא אומה אחת שהגיעה בימי ריו"ח והרשיעה את הפרסיים שהיו בבבל. עוד כתבו שלדעת רש"י הגיעו הפרסיים לבבל בימות כורש, אמנם המושלים היו יוונים, ומימות רב המושלים היו פרסיים.

מגורשת אלא מזמן המסירה, דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה.

ואין חוששים שמא הגט נכתב במדה"י בניסן ולא הגיע לא"י עד תשרי, דגיטין אלו קלא אית להו וכשיש קול כזה צריכה האשה להביא ראיה מתני הגיע הגט לידה. והתוס' פירשו שכיון שתיקנו לכתוב זמן בגט, ממילא יש קול על עצם הדבר שלא נתגרשה בזמן הכתוב בשטר.

עד מתי יש לבעל פירות- שיטת רש"י ששאלת הגמ' הזאת ושלפניה הם גם למ"ד משום פירות, וביארו התוס' שאע"פ שלר"ל יש לבעל פירות עד שעת החתימה, אם עדיין לא החליט אם לגרשה יש לו פירות עד שעת נתינה. אבל התוס' סוברים ששאלת הגמ' היא רק למ"ד שמא יחפה, אבל למ"ד משום פירות נחא, דבדין מפסידים הלקוחות משעת מסירה.

שמא יחפה בזמן הזה- אע"פ שבזמננו אין אשה מזנה נהרגת, מ"מ צריך לכתוב זמן בגט גזירה שמא יחפה על בניה ממזרים, אי נמי מוהרה יבנה ביהמ"ק, אי נמי גזירה שמא תזנה ויאמר שזינתה אחר גירושין ומותר להחזירה.

ממתי מותרת האשה להנשא אחרי הגירושין- האשה צריכה להמתין ג' חודשים אחר הגירושין ממתי מונים את הג' חודשים- לרב משעת נתינה, ולשמואל משעת כתיבה, ואין חוששים שיאמרו ששתי נשים בחצר אחת וניתנו ע"י אותו אדם באותו יום אלא שכתבת האחד קדמה זו מותרת לינשא וזו אסורה, דזמן גיטה מוכיח עליה. ותניא כוותיה דרב שאם נשתהה שליח בדרך ג' חודשים צריכה להמתין עוד ג' חודשים אע"פ שאין הבעל בעיר. תוס'. ותניא כוותיה דשמואל שאם השליש גט לאשתו לרש"י איירי שהלך לדרכו, ולתוס' איירי אפי' הוא בעיר. ומסרו לה לאחר ג' חודשים מותרת להנשא מיד. ואין חוששים בגיטין אלו לגט ישן שתתייחד עמו אחר כתיבת הגט ותתעבר ויאמרו גיטה קודם לבנה, שהרי לא נתייחד עמה. והלכה כשמואל.

ממתי כתובה משמטת- לרב כתובה משמטת משתפגום שתיפרע קצת שגילתה דעתה שעומד לפרוען ותזקוף את המותר במלוה, ועי"ז אין דינו כמעשה בי"ד שאינו משמט אלא כחוב. ולשמואל משמט אחרי פגימה או אחרי זקיפה. ותניא כוותיה דרב. ותניא כוותיה דשמואל שאם זקף כתובת אשה במלוה (וכן אונס קנס ופיתוי) ע"י העמדה בדין, משמטין.

עמו ואין חוששים שימסור לה בלי עדים, דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה.

לר"ל טעם התקנה משום פירות שאם ימכור אחרי זמן הגט תוכל האשה לגבותם, ואם לא היה כתוב זמן יד האשה על התחנתה. אבל זנות לא שכיחא והיינו זנות בעדים והתראה המחייבת מיתה, אבל סתם זנות שכיחא, ואף אי לא שכיחא תיקנו שבתולה תנשא ברביעי שמא זינתה. ומחלוקת רבנן ור"ש היא בפירות שבין הכתיבה לחתימה והיינו שרבנן פוסלים גט מוקדם שמא תטרף מיום כתיבה דסברי שבאותו היום נחתם. דסבר ר"ל שמוציאים הפירות משעת הכתיבה והיינו החתימה. תוס'. וריו"ח סובר שאין מוציאים פירות אלא משעת נתינה. גט מאוחר כשר, מפני שיש לבעל פירות עד הזמן הכתוב בו מפני שרק אז חלים הגירושין. תוס'.

מה הועילו חכמים בתקנתם-

י"ז: למה לא חששו שיכתוב גט בלי זמן כיון שבדיעבד כשר- משום דלכתחילה לא תינשא וממילא אם ירצה לכתוב בלי זמן לא יכתבו ולא יחתמו לו.

למה לא חששו שיחתוך את הזמן ויחפה על בת אחותו, דכיון שאין בו זמן הרי היא בחזקת מגורשת, או שימכור בפירות, לא חששו לזה כיון שהרמאות ניכרת. והא דאיתא ביבמות (ל"א:): שלא תיקנו זמן בקידושין שלא תיקנו זמן בקידושין מפני שאם נניח את השטר אצלה תמחוק את הזמן, אבל בגט דלהצלה זידה קאתי לא חוששים שתמחוק, אין הכונה שאם תמחוק ותזנה יהרגוה מספק (כמ"ש רש"י שם) אלא שתחשוש שאם תמחוק את הזמן יפסל הגט.

מה מועיל זמן כיון שא"צ לכתוב דווקא את יום הגירושין- אע"פ שגט שכתוב בו באיזה שבוע לשמיטה נכתב (וכן שנה חודש ושבט) כשר, מ"מ הא אהני לשבוע שלפניו שאם זינתה תיהרג, אבל פירות אינה טורפת מלקוחות גם בגט בלי זמן זידה על התחנתה. או לשבוע שאחריו שאם ימכור פירות תוציא, אבל אם זינתה אינה נהרגת גם בגט בלי זמן, דספק נפשות להקל. ואף שאין מזה ראיה לאותו שבוע, הרי גם באותו היום אין ראיה ללפני או אחרי הכתיבה. ואין סברא זו שייכת אלא בגט שנכתב ונמסר באותו היום, שכיון דאהני לקמיה לא חיישינן שיחפה, אבל גט שנמסר אח"כ (וכדלהלן בגמ') חוששים שיחפה עליה אע"ג דאהני לקמיה.

י"ח. ואין חוששים שמא יכתוב את הגט וימסרנו לה לאחר זמן אחרי ימים רבים, שאינה

נכתב ביום ונחתם בלילה-

מעשה בי"ד שנכתב ביום ונחתם בלילה כשר כיון שהוא חל ע"י הפסק בי"ד אף שלא נחתם.

כתובה כמעשה בי"ד דמ"א דמשעת כתיבה שנכנסה לחופה חל השעבוד. ובדעת רב אף שמצינו שהכשיר כתובה שנכתבה ביום ונחתמה בלילה, אין מזה ראייה, דהיו עסוקים באותו ענין מכתבה עד חתימה דכשר בכל השטרות כיון שהעדים מזומנים לחתום.

ר"ש מכשיר גט שנכתב ביום ונחתם בלילה, דס"ל דכיון שנתן עינו לגרשה אין לו פירות דמשעת כתיבה אית ליה קלא. לר"ל לא הכשיר ר"ש אלא מיד ולא אם נחתם אחרי עשרה ימים דחיישינן שמא פייס ובתוך כך בא עליה והוי גט ישן, ולריו"ח אפי' אחרי עשרה ימים כשר, דאי פייס קלא אית ליה שהשכנים יודעים שפסק הריב ביניהם.

י"ח: אמר לעשרה כתבו גט לאשתי- אם לא

אמר כולכם אחד כותב ושניים חותמים. ואם אמר כולכם לריו"ח שניים משום עדים והשאר משום תנאי ואמר כך כדי לביישה ברבים, והתנה שלא יהיה גט אא"כ יחתמו בו כולם, ולר"ל כולם משום עדים שנתכוון שכולם יהיו עדים על הגט. ונ"מ אם שאר העדים לא חתמו באותו יום שלריו"ח כשר ולר"ל פסול דהוי מוקדם. וכן נ"מ בנמצא אחד מהם קרוב או פסול שלר"ל פסול, ולריו"ח אם הפסולים חתמו בסוף ודאי כשר, ואם הפסולים חתמו בתחילה בשניים הראשונים, וחתמו כולם, י"א שכשר שהפסולים חתמו משום התנאי דמסתמא מינה את הכשרים לשם עדות והקרובים לשם תנאי, וי"א שפסול דאתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ויכשירו קרוב בשאר שטרות.

רבי יהושע בן לוי התיר כשחלק מהעדים חתמו מכאן ועד עשרה ימים, דסבר שאפשר לסמוך על ר"ש בשעת הדחק, וכריו"ח שר"ש מכשיר עד י' ימים, וכר"ל שכל העשרה הם עדים.

דיני כתיבת וחתימת הגט

י"ט. מה כשר לכתוב בו- בדיו- דיותא, ובסם- סמא, ובסיקרא והיינו סקרתא צבע אדום, ובקומוס והיינו קומא שרף האילן, ובקנקנתום-חרתא דאושכפי. ובכל דבר שהוא של קיימא כגון מי טריא מי גשמים, וי"מ מי שרית פירות, ובאפצא (מי מילין)

דווקא כשאין הקלף מעובד במי אפצים, אבל מעובד לא, ובמ"א דאברא ששף העופרת במים ומשחירים (אבל באברא לשפשף בחתיכה של אבר על הקלף לא) או בשחור פחמים או בשיחור חרתא דאושכפי.

אבל לא במשקין או מי פירות ובכל דבר שאינו מתקיים.

כתב ע"ג כתב- המעביר דיו ע"ג סיקרא בשבת, לריו"ח ור"ל חייב שתיים אחת משום כותב ואחת משום מוחק שהרי מוחק את הסיקרא ע"מ לכתוב בדיו, אבל דיו ע"ג דיו וסיקרא ע"ג סיקרא פטור שהרי הוא בכתחילה, סיקרא ע"ג דיו י"א שחייב משום מוחק ולא כותב שהרי היה כתוב טוב יותר, ואינו מקלקל שהרי הכתב ניכר, וי"א שפטור דאינו מוחק אלא מקלקל והוי ליה כמוחק שלא ע"מ לכתוב. ואמר ריו"ח שאף שלגבי שבת דיו ע"ג סיקרא הוי כתב, אין לחתום ע"י סיקרא עבור העדים שיחתמו בדיו על הסיקרא דאפי' לגבי שבת לא היה ריו"ח סמך על דבריו להביא חולין לעזרה.

עדים שאין יודעים לחתום- אם אינם יודעים לחתום לרב מקרעין מסרטים להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו, ותניא כוותיה דרב, ולרשב"ג דין זה הוא דווקא בגט ומשום עיגונא שעד שימצאו עדים שיודעים לחתום יפרש לים או ימות ותהיה זקוקה ליבום, אבל לא בשאר שטרות, וכן הלכה, ולשמואל יכתבו באבר (בעופרת עצמה וכנ"ל דזה פסול לכתובת הגט) והעדים יחתמו ע"ג האבר. ולרבי אבהו יכתבו במי מילין ע"ג קלף מעובד (וכנ"ל) שבאופן זה אין הכתב ניכר, שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב, ולרב פפא ברוק. וכל זה בגט אבל לא בשאר שטרות.

ואם אין העדים יודעים לקרות הלכה כחכמים שגם בשאר שטרות קורין לפנייהם וחותמין.

י"ט: חתימה על שטר מבלי לקרוא בו- רב יהודה

היה מצטער לקרוא כדי שיוכל לחתום כעד או כדיון, שכשהיה זקן היו עיניו כהות. ואמרו לו שרבי אלעזר מרא דארעא דישראל בקי מכל חבריו היו קורים לפניו והיה חותם. ורב נחמן היה דיון ממונה וחתנא דבי נשיאה היה חותם על שטר שהיו קורין לפניו ספרי דדייני. ודווקא רב נחמן וספרא דדייני שהיו יראים ממנו ולא משקרים, אבל רב נחמן וספרי אחריני, או ספרי דדייני ואיש אחר לא. ורב פפא היה מקרה השטר

גט שהאשה כותבת, או שאינו שוה פרוטה- רב חסדא אמר שהוא יכול לפסול את כל הגיטים שבעולם, ואמר לו רבא שאין לפסול מחמת שכתבתו האשה שמשום תקנת עגונות אמרו שהאשה נותנת שכר הסופר דדילמא הקנוהו לו רבנן את מה שנתנה לסופר, והוי כמאן דיהיב איהו, והפקר בי"ד הפקר, ואין לפסול מחמת שבעינן נתינה שיהא שוה פרוטה ולא יהיב לה מידי, שהרי הכונה לנתינת הגט, שהרי כתבו על איסורי הנאה כשר. וכן הלכה. אך אין להוכיח דכשר ממה שכשר בעלה של זית, דשאני התם דחזי לאיצטרופי עם עלים אחרים, שיכול לשכב עליהם וכן ראויים למאכל בהמה.

מתי חקיקה נחשבת כתיבה- חק תוכות של האותיות ואת צידיהן והאות כתובה מאיליה לא נחשב כתב, ועל כן אם חקק את התיבות בגט אינה מגורשת, וכן עשית מטבע היא "מיחרץ חריץ" והוי חק תוכות ואינו כתיבה, אבל חק ירכות ששיקע את האות עצמה כשר, והציץ היה עשוי ע"י חק ירכות מעברו האחר ועי"ז היו האותיות בולטות, (ולא כדינר של זהב שהאותיות בולטות בו ע"י חק תוכות).

ב: גט מזהב לגירושין וכתובה- הכותב לאשה גט ע"ג טס של זהב ואמר לה שיהיה לגט והשווי יהיה לכתובה מועיל לגירושין ולכתובה, ומ"מ בעינן שיאמר לה שזה גם לכתובתה, אבל אם לא אמר לה אע"פ שיש בצדדים מקום שלא כתוב עליו הגט, אינו מועיל לכתובתה, מפני שהוא בטל לגט אבל אם אמר לה מועיל לגט, ולא אמרינן שמקום הגט ניתן לה משום גירושין ולא לפרעון הכתובה.

האומר לאשה הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת מפני שנמצאו האותיות פורחו באויר, אבל אם אמר לה ע"מ שתחזירי לי את הנייר מגורשת ותחזירי, דמתנה ע"מ להחזירי שמה מתנה. ורב פפא מסתפק מה הדין אם שייך לעצמו את מה שבין השורות, והיינו באופן שהשורות מעורות זה בזה ע"י האותיות הארוכות, דאל"כ פסול דספר אמור רחמנא ולא שניים ושלשה ספרים.

כתיבת גט על עבד- הכותב גט על עבדו ונתנו לאשה מגורשת, ואיירי בכתב שאינו יכול להזדייף כגון בכתובת קעקע, או בעידי מסירה לר"א. ואם עבד שמוחזק שהוא של הבעל, וכתוב עליו גט,

לשני כותים במסל"ת זה שלא בפני זה, והיה גובה בשטר כזה ממשעבדי דכיון שנעשה בערכאות יש לו קול.

גט שכתבו עברית ועדיו יוונית או יוונית ועדיו עברית כשר, דכל לשון כשר לגט, וכן בשאר שטרות (האי שטרא פרסאה וכו' ועיין בזה לעיל י"א).

נתן לה נייר ואין ידוע אם הוא גט

נתן לה נייר חלק העשוי מעשבים ובדקו אותו במיא דנרא ויצא הכתב מגורשת, שמא במי מילין כתבו אבל בקלף מעובד בעפצים אין חוששין וכנ"ל. אמנם אינה מגורשת ודאי אלא מספק דילמא השתא הוא דפליט וכשהיה בלוע לא חשיב כתב, ומ"מ חיישינן שמא לא נבלעו יפה, והויא ספק גרושה, ואם מת אסורה לכהן וחולצת ולא מתייבמת.

הנותן לאשה שטר שכתוב בו, **וזרקה אותו לים או לאש** וכדו', ואמר לה שלא היה גט אלא שטר אחר, הרי היא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה ולומר שהיא אשתו, ואיירי שהעידי מסירה קראו את הגט (שהרי כך צריכים לעשות) והכניס את השטר תחת כנפיו והוציא שטר, שאין חוששים שהחליפו.

הזורק גט לאשתו לבין החביות ונמצאה שם מזוזה אינה מגורשת כיון שאין מצוי שם מזוזות ולכן אין חוששים שזרק גט ואבד, אמנם אם נמצאו שם עוד מזוזות והבעל לא זרק אלא כתב אחד הוי גט, שכיון שראו שמצוי שם מזוזות, תולים שעכברים אכלו את הגט.

הנותן ס"ת לאשתו ואומר לה הא גיטך אינה מגורשת, ואמר רב יוסף שאין חוששים למי מילין שאף אם כתב במי מילין אינה מגורשת דאין מי מילין ע"ג קלף מעובד במי מילין וקלף שלהם היה מעובד בעפצים. ופרשת גירושין לא מועילה לגרש משום שלא נכתבה לשמה, וגם באופן שנכתבה לשמה פסול כיון שלא כתוב בה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה.

ב: גט שנכתב שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה- לרב חסדא תלוי במחלוקת ר"י וחכמים במי אם אפשר להעביר קולמוס ולקדש את השם (נתכוון לכתוב יהודה ולא כתב ד'). ולרב אחא בר יעקב י"ל שרבנן פוסלים דווקא בס"ת משום זה קלי ואנווהו, אבל בגט כשר אף לרבנן.

לריה"ג אין כותבין על דבר שיש בו רוח חיים, ולא על האוכלים, דכתיב "וכתב לה" מכל מקום, וכתיב "בספר" למעט דבר שיש בו רוח חיים או אוכל, (ומ"ספר כריתות לומד שאינה מתגרשת בכסף אם אמר לה הילך פרוטה והתגרשי בה, דהו"א שלומדים מהקש הויה ליציאה. ומ"כרת כריתות" לומד שאם נתן לה גט ע"מ שלא תשתה יין או שלא תלך לבית אביה לעולם אינה מגורשת שהרי כל ימיה היא קשורה בו).

ורבנן כיון דלא כתיב בספר שמשמעותו קלף אלא ספר, לספירת דברים הוא דאתא, (ומ"וכתב" לומדים שאינה מתגרשת בכסף דא"צ לרבות כל דבר שהרי לא קבע הכתוב דבר לכתיבתו, ומ"ספר כריתות" לומדים שאם עשה תנאי כנ"ל אינה מגורשת, וכתר כריתות לא משמע להו).

גט במחובר- אין כותבין גט במחובר לקרקע, ואם שייר מקום התורף מקום האיש והאשה והזמן וכתבו לאחר התלישה כשר, ור"א היא דאמר עידי מסירה כרתי אבל חתימה אינה אלא מפני תיקון העולם, ו"וכתב" דקרא אכתיבת הגט קאי, ולכתחילה אין כותבין אף טופס במחובר, גזירה שמא יכתוב תורף. ולר"ל איירי מתני' לר"מ שעדי חתימה כרתי ואין כותבין תורף גזירה שמא יחתום, ואם כתב תורף ותלשו וחתמו ונתנו לה כשר ד"וכתב" דקרא איירי בחתימת העדים.

עציץ נקוב, ואם הולכים אחרי היניקה או הנוף

אם כתב גט על החרס של עציץ נקוב, ונתן את העציץ לאשה כשר דאינו מחוסר קציצה, וגם אין לחוש שישוב את העציץ כיון שהעציץ יפסד. ואם כתב על עלה של עציץ נקוב לאיבי כשר שהרי נותן לה את העציץ, ולרבא פסול גזירה שמא יקטום.

עציץ של אחד ובו זרעים של אחרים, יכול בעל הזרעים לקנות את העציץ במשיכה, אבל בעל העציץ לא יכול לקנות את הזרעים במשיכה כיון שהזרעים מחוברים וקרקע אינה נקנית במשיכה, אמנם אם יהיב זוזי קנה בכסף, ואם ניכש או עידר הוי חזקה.

ואם העציץ והזרעים של אחד ומכרם לאחר והחזיק בזרעים קנה העציץ באגב, ואם החזיק בעציץ ולא

ועכשיו הוא אצל האשה, אינה מגורשת בלי עידי מסירה, שהרי שנינו הגודרות אין להם חזקה דאיכא למימר מעצמן הלכו אצלו.

טבלה המוחזקת שהיא של האשה ונתנה אותה לבעלה, יכול הבעל לכתוב עליה גט ולתת לה, **דאשה יודעת להקנות** את הטבלה לבעלה וגומרת בדעתה להקנות בלב שלם, אף שהוא מחזיר לה את זה בגירושין, וכדתנן האשה כותבת את גיטה. (וכן מצינו שאיש יודעת כשהוא מלוה להקנות את השטר ללוה או לערב).

גיטה וחצרה באין כאחד

כ"א. לרבא הנותן גט ביד העבד וכתב לאשתו שטר מתנה על העבד, קנתה האשה את העבד והיא מתגרשת ע"י הגט דהעבד הוא כחצירה, וגיטה וחצרה באין כאחד. ואיירי כשהעבד כפות שאינו יכול ללכת, אבל במהלך או אפי" עומד לא קנתה את הגט, דחצר מהלכת אינה קונה, ואין גוזרים בכפות אטו שאינו כפות.

וכן אם נתן גט בחצר שלו, ונתן לאשה שטר מתנה עליו, קנתה האשה את החצר ומגרשת ע"י הגט, ואין גוזרים משום חצר הבאה לאחר מכאן שאם נתן גט בחצר לבירו ומכר חבירו את החצר לאשה אינה מגורשת, כיון שלא בא הגט לידה מכח הבעל.

אבל לאיבי אין אומרים גיטה וחצרה באין כאחד, דחצר איתרבאי מידה, וכיון שידה מועיל בגט אף בע"כ ה"ה חצרה איתא בע"כ וכגון שהיתה שלה לפני הגירושין, וכשנותן את החצר במתנה ליתא בעל כרחיה, ואף ששליחות ליתא בע"כ בשליח קבלה (אבל שליח הולכה נעשה בע"כ), שאני שליחות דאיתרבאי מושלח ושלחה ולא מידה, ואב"א אף שליחות מועילה בע"כ באב המקבל גט לבתו קטנה.

כתיבת גט על דבר שיש בו רוח חיים, ואוכלים

כ"א: כתב גט על הקרן של פרה ונתן לה את הפרה, או על יד של עבד ונותן לה את העבד, לרבנן מגורשת. ואף שבפרה יכול לקצוץ את הקרן לא מהני משום הכי, שהרי כתיב "וכתב ונתן" שיהא מחוסר כתיבה ונתינה ולא קציצה.

חתימה, כשר בין בחש"ו ובין עכו"ם, שאין קיום הגט אלא בחותמיו.

מי כשר להבאת הגט

הכל כשרים להביא את הגט, חוץ מחש"ו שאינם בני דעה, ועכו"ם שאינם בתורת כריתות.

סומא בא"י כשר, שאע"פ שאינו רואה ממי נוטלו ולמי נותנו, מ"מ הרי יכול לזהות בטביעות עינא דקלא (שהרי מטעם זה בני אדם מותרים בנשותיהם בליה), ובמביא מחו"ל פסול מפני שאין יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ואם כשקבל את הגט לא היה סומא כשר אע"פ שלא חזר ונתפתח.

ואם קיבל הקטן והגדיל, או חרש ונתפקח, או שוטה ונשתפה, או עכו"ם ונתגייר פסולים, ואם חזרו לקדמותם כשרים כל שתחילתם וסופם בדעת.

כ"ג: עבד - לרב אמרי כשר, ולריו"ח פסול כיון שאינו בתורת גיטין וקידושין, אבל אין לפוסלו מדין "אתם גם אתם" מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל, אלא דורשים משם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית.

אם עבד יכול לקבל שטר שחרור עבור חבירו - עבד נעשה שליח לקבל שטר שחרור עבור חבירו מיד רבו של חבירו, אבל לא מיד רבו שלו, אבל שפחה מעוברת יכולה לזכות בשחרור עבור העובר, ו"מ משום דקאי כמ"ד המשחרר חצי עבדו קנה, וי"מ שהטעם משום שעובר ירך אמו ונעשה כמו שהקנה לה אחד מאבריה.

יש ה' נשים שאינם נאמנות להעיד לאשה שמת בעלה (חמותה ובת חמותה וצרתה ויבימתה ובת בעלה) משום שהן שונאות אותה ומתכוונות לקלקלה, ולענין הבאת הגט לרב יוסף בא"י נאמנות כיון שלא סומכים עליהם, ובחו"ל פסולות כיון שסומכים עליהם לומר בפ"ג. ולאביי בא"י אינם נאמנות כיון שהבעל יכול לערער ולפסול את הגט, אבל בחו"ל שאינו נאמן לערער נאמנת, ובברייתא מבואר כדברי אביי, וכן מדויק ממתני'. ולמה לגבי גט נאמנות יותר מלענין מיתה, מפני שהגט מוכיח.

כ"ד. האשה עצמה מביאה את גיטה והיינו אם נתן לה ואמר אל תתגרשי בו אלא בבי"ד פלוני, ועד

משכו לקנות אלא עשה בו מלאכה במקומו לא קנה גם את העציץ דמטלטלין אינם נקנים בחזקה.

עציץ שהנקב בארץ ונפחו בחו"ל - אם השריש הולכים אחרי הנקב, ואם לא השריש לאביי הולכים אחרי הנקב, ולרבה הולכים אחרי הנוף.

שתי גינות זו ע"ג זו ויש ירק ביניהם, אין הולכים בזה אחר היניקה, אלא לר"מ הרי הוא של עליון, מפני שהוא יכול ליטול את עפרו, ולר"י הרי הוא של תחתון כיון שיכול למלאות את גינתו.

אילו שמקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל - לרשב"ג מה שגדל בא"י חייב, ומה שגדל בחו"ל פטור דס"ל דמפסיק צונמא, ולרבי טבל וחולין מעורבים זה בזה מפני שהשורשים חוזרים ומתערבבים מפני שבאזיר אין כל חלק עומד בפני עצמו.

יש ג' דרגות בעיבוד העורות -

מצה - דלא מליח ולא קמיה ולא עפיץ, ושיעורו להוצאת שבת כדי לצור משקל קטנה, והיינו רבע רביעית ממשקל פומבדיתא.

חיפה מליח ולא קמיה ולא אפיץ, ושיעורו להוצאת שבת כדי לעשות קמיע.

ודיפתרא מליח וקמיה ולא אפיץ, ונייר מחוק, לריב"ב אין כותבין גט עליו, ולרבנן כותבין עליו גט דס"ל כר"א שעדי מסירה כרתי, ושיעורו להוצאת שבת כדי לכתוב עליו גט.

כ"ב: דעת ר"א דעידי מסירה כרתי - לרבי אלעזר לא הכשיר ר"א אלא להנשא מיד, אבל לאחר עשרה ימים פסול דחוששים שמא היה בו תנאי ומחקה אותו, ודווקא בגיטין אבל בשאר שטרות לא. ולריו"ח כשר אפי' לאחר י' ימים כיון שהעדים זוכרים, ואף בשאר שטרות.

האשה כותבת את גיטה ומקנה אותו לבעל, והוא חוזר ומוסרו לה לגירושין. והאיש כותב את שוברו שטר שפרע את הכתובה.

כ"ג. גט שנכתב ע"י חש"ו ועכו"ם - לר"א המצריך כתיבה לשמה פסול, ואם גדול עומד על גביהן ואומר להם לכתוב לצורך פלוני כשר. אמנם בעכו"ם לא מהני שישראל יעמוד על גביו דלדעתיה דנפשיה קעביד. ואם כתבו חש"ו ושיירו מקום התורף, י"א שבזה כשר לר"א. ולשיטת ר"מ שא"צ כתיבה לשמה אלא

אמרי שחליצה בשמאל אן לילה פוסלתה על האחים, אבל חליצת קטן ואנפיליא לא). ולזעירי ורב אסי רק היכא שכתבו לשם אחת משתי נשיו פוסלה לכהונה, ולריו"ח אף זה אינו פוסל לכהונה, דס"ל אין ברירה (וכן האחים שחלקו אינם יורשים אלא לקוחות, ומחזירים זה לזה ביובל, וצריכא).

כ"ה לשמה בגט מדין ברירה - שיטת רב יהודה אם אמר לסופר לכתוב גט עבור איזה אשה שתצא בפתח תחילה (או איזה שארצה) פסול.

ומה שמצינו שאדם יכול לשחוט קרבן פסח עבור מי מבניו שייגיע ראשון לירושלים, איירי שכולם נמנו על הפסח, ולא אמר כך אלא לזרזם במצוות.

וס"ל לרב יהודה שאין לחלק בברירה בין תולה בדעת אחרים לתולה בדעת עצמו, דמאן דאית ליה ברירה אף בתולה בדעת עצמו יש ברירה, ומאן דלית ליה ברירה אף בתולה בדעת אחרים אין ברירה. ומה שמצינו לר"י שאין להפריש תרומה ומעשר על לוגין שהוא עתיד להפריש (ולר"מ אפשר), ומ"מ אם אמר לאשתו הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה, הרי היא באותן הימים כאשת איש לכל דבריה וכשמת חל הגט, ומשמע שבדעת אחרים (גט) יש ברירה ובדעת עצמו (תרומה) אין ברירה, באמת סובר ר"י שיש ברירה, ומ"מ בתרומה אסור משום שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע, (ולר"מ אין לחוש לכך). וכן לדעת ר"ש ג"כ יש ברירה ולכן האומר לאשה הריני בועלך ע"מ שירצה אבא, הרי היא מקודשת אם רצה האב (ולת"ק מקודשת גם אם לא רצה), ומ"מ גבי תרומה ס"ל שאסור לשתות מן החבית, משום שמא יבקע הנוד וכנ"ל.

מה צריך הסופר לשייר בכתיבת שטרות

כ"ו סופר הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש והאשה והזמן. ובשטרי מלוה צריך לשייר מקום המלוה הלוה והמעות והזמן, ובשטרי מקח צריך לשייר מקום הלוקח והמוכר והמעות והשדה.

שמואל מוסיף שבגט צריך לשייר גם מקום הרי את מותרת לכל אדם דס"ל דמתני' כר"א דעידי מסירה כרתי ובעינן כתיבה לשמה, (הגמ' מבארת למה הוצרך שמואל לומר שמתני' כר"א גם בדין זה וגם

שתבואי לשם תהיי שליח הולכה, ותמני שם שליח לקבלה. וצריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

הגמ' אומרת שאם לא מינה אותה שליח הולכה הרי הוא מגורשת כשהגיעה לבי"ד פלוני, ואם אמר לה להניח שם את הגט ע"ג קרקע וליטול אותו, אינה מגורשת דהוי כטייך גיטך מע"ג קרקע, ואם לא אמר לה למנות שליח קבלה בא"י אינה מגורשת מפני שלא חזרה שליחות אצל הבעל, ולמ"ד אין האשה עושה שליח לקבל גט מיד בעלה אם הטעם משום בזיון דבעל כאן כשר דליכא בזיון דבעל, ואם הטעם משום חצרה הבאה לאחר מכאן לא מהני אלא כאמור לה שבא"י תמנה שליח אחר להולכה והיא תקבל את הגט, או שאמור לה שבי"ד ימנו שליח להולכה והשליח יתן את הגט לאשה.

כל הגט:

גט שנכתב שלא לשמה

כ"ז: גט שכתבו הסופר כדי להתלמד פסול. וכן הדין אפי' נכתב לשם גרושין לאיש ואשה אחרים. דכתיב "וכתב" ואפי' מי שיש לו ב' נשים ששמותיהם שוות, וכתב גט כתבו לגרש את אשתו הגדולה, פסול לגרש בו את הקטנה, דכתיב "לה", ואפי' אם כתבו שאיזה מהן שירצה יגרש פסול דאין ברירה.

הגמ' מעמידה את המשנה כר"א שעדי מסירה כרתי, אבל אם סומכים על עידי החתימה, בכל מקום שיש בעירו עוד אדם ששמו כשמו ושמה כשמה, פסול הגט מלגרש בו, אף למי שנכתב עבורו.

הגיטין הנ"ל לענין לפסול לכהונה

לרב ג' הראשונים פוסלים לכהונה, והיכא שכתבו להתלמד כשרה לכהונה.

ולשמואל אף בזה פסולה לכהונה, דכל מקום ששנו חכמים שהגט פסול, הרי הוא פוסל לכהונה, (וכן חליצה פסולה פוסלתה מיבום לאחים, ובמעברא

שיחזיר לאשה. ובמתני' מבואר שאם מצאו גט לאלתר כשר, ואם לאו פסול דחיישין שמא נפל מאחר ששמותיהם שווים.

ובגמ' יש ג' תירוצים- (איירי מתני' באין שיירות מצויות. או שהעדים אומרים שחתמו רק על גט אחד כזה. או שיש סימן מובהק שזה אותו הגט שאבד).

מתי חוששים שהגט שנמצא הוא גט אחר - רבה מבאר דהא דתני שהגט פסול היינו במקום שהשיירות מצויות, אבל אם אין שיירות מצויות יחזיר.

ושיטת רבה עצמו שאף במקום שהשיירות מצויות אם לא הוחזקו ב' יוסף בן שמעון בעיר אחת וגם שמות נשותיהם שוות יחזיר, ודין הוחזקו מבואר בדברי רבה שאמר להחזיר גט שנמצא בב"ד שהכל רגילים לבוא שם לדון שהיה כתוב על העיר שוירי, דתנן כל מעשה בב"ד יחזיר **ורב הונא** סבר שלא יחזיר דחיישין לשני שוירי רבה נהג למעשה כדבריו להכשיר גט שנמצא בי כיתנא, ו"א שנמצא במקום מכירת הכיתנא ששיירות מצויות שם, ולא הוחזק עוד יב"ש, ולא חיישין לשני שוירי. ו"א שנמצא במקום עשית הכיתנא שאין שיירות מצויות שם, ואיירי בהוחזקו ב' יב"ש.

לרבי זירא אין ראייה ממתני' שנותנים אף לזמן מרובה, אולם בברייתא מבואר שאף לזמן מרובה יחזיר וקשיא ממתני'. ותל' ר"ז דאיירי שם באין שיירות מצויות. ו"א דאיירי ר"ז בהוחזקו וס"ל כרבה, ו"א דס"ל שאף בלא הוחזקו לא יחזיר ודלא כרבה, ומחלוקתם היא משום דתני "וכל מעשה בב"ד יחזיר" דרבה מפרש שנמצאו בב"ד וב"ד הוא מקום שהשיירות מצויות, ולר"ז לא איירי שנמצא בב"ד. ורבה לא פריך מברייתא דמתני' אלימא דברייתא י"ל שאינה עיקר. ור"ז לא פריך ממתני' די"ל שגם באמר הבעל תנו אין נותנים אלא לאלתר ולא לזמן מרובה.

כ"ז: רב ירמיה מבאר דהא דמבואר במתני' שאם הבעל מודה יחזיר לאשה, איירי כשהעדים אומרים שחתמו רק על גט אחד של יוסף בן שמעון, וקמ"ל שאין חוששים דאיתרמי שמות דומים גם שלהם וגם של העדים.

בדין כתבו במחובר). ולפי זה הטעם שהתירו לכתוב טופס הגט, הוא מפני תקנת הסופר.

לרבי יהודה טופס גט פסול גזירה אטו תורף, ושאר שטרות פסולים גזירה אטו גיטין.

ו"א שלרבי אלעזר גט פסול גזירה אטו תורף, והתורף צריך שיכתב לשמה דכתיב "וכתב לה", ושאר שטרות כשרים דלא גזר אטו גיטין, (ודלא כתנא דרישא הסובר שלר"א אין גזרים טופס אטו תורף).

כ"ז: ולחזקיה רישא כר"מ שעדידי חתימה כרתי, ומעיקר הדין מותר לכתוב גם תורף, והטעם שאסרו לכתוב תורף שמא תשמע האשה איזה שמות הסופר כותב וזה יגרום לקטטה.

ולאבימי הטעם משום תקנת עגונות. ו"א דמתני' כר"מ ואסרו לכתוב תורף שמא יתקוטט עמה ויזרוק לה את הגט ותהיה עגונה כשהיא מגורשת. ו"א דמתני' כרבי אלעזר והיה צריך לאסור גם טופס אטו תורף, והתירו שמא לא ימצא סופר וילך למדה"י ותשאר עגונה.

ומה שמצינו שצריך לשייר מקום הזמן, ומשמע שגם בארוסה צריך לשייר, למ"ד שתיקנו זמן משום שמא יחפה ניחא דטעם זה שייך גם בארוסה, ולמ"ד שתיקנו זמן משום פירות הרי ארוסה אין לה פירות, הטעם שכותבים זמן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה (ולכן האומר כתבו גט לאשתי לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט).

הלכה כר"א שלא יכתוב טופס גזירה אטו תורף.

אם חוששים למחזי כשיקרא - ומה שאמר רבא שאשרתא קיום השטר בב"ד שנכתבה לפני שהעידו העדים על חתימת ידיהם פסולה, אין הלכה כן, שהרי לר"מ אפי' מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר, ולא חלקו רבנן אלא בגיטין משום דבעינן לשמה, אבל בשאר שטרות כשר. וכן משמע ממה שאמר רבי יוחנן שאין ללוות בשטר שפרע אותו באותו יום, מטעם שכבר נמחל שעבודו, ולא חשש למחזי כשיקרא.

דין גט שנמצא

כ"ז: בבבא מציעא מבואר שאם אין הבעל מודה לא יחזיר לאשה, ואם הבעל מודה משמע במתני'

האומר לאשה הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד דכל שעה חיישינן שמא ימות. הגמ' שואלת מאי שנא ממתני' שמוותרת משום חזקת חי. אביי מתרץ דמתני' כר"מ שאינו חושש למיתה, כמו שיכול להפריש תרומה ע"י ברירה ואין חוששים שיבקע הנוד. ולרבה החילוק הוא דשמא מת לא חיישינן דאוקמינן אחזקה שהוא חי אבל שמא ימות יש מחלוקת תנאים אם חוששים, דהחוששים לבקיעת הנוד חוששים שמא ימות דאין זה סותר את החזקה, והמתירים לאשה לאכול תרומה לא חוששים שמא ימות.

כ"ח: מתי יש חזקת חי - עיר שהקיפה כרקום - מצור, או ספינה המיטרפת בים ועדיין לא טבעה, והיוצא לידון בדיני נפשות, יש להם חזקת חי. אבל עיר שכבשה כרקום, וספינה שאבדה בים, והיוצא ליהרג, נותנים עליהם חומרי חיים וחומרי מתים, בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל אינה אוכלת בתרומה.

היוצא ליהרג בבי"ד של עכו"ם או של ישראל

במתני' מבואר שמי שנגמר דינו למיתה נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים. ואמר רב יוסף (ללישנא קמא) דדווקא בשל ישראל נותנים עליו חומרי חיים אע"פ שנגמר דינו, כיון שאם ימצאו לו זכות מחזירים אותו, אבל בשל עכו"ם אין עליו חומרי חיים, כיון שודאי יהרגוהו ולא יהפכו בזכותו, וגם אינם מקבלים שוחד אחרי חתימת הדין.

וללישנא בתרא דווקא בשל עכו"ם יש עליו חומרי חיים וחומרי מתים כיון שהעכו"ם נוטלים שוחד, אבל בשל ישראל אין עליו חומרי חיים כיון שלא מצוי שימצאו לו זכות אחרי גמר דין.

מי שנגמר דינו וברח, וחזר לבי"ד, והעידו שניים שנגמר דינו למיתה ופלוני ופלוני עדין, הרי זה יהרג. ל"ק ליכא קושיא דדילמא בורח שאני, ול"ב ליכא ראייה דדילמא בורח שאני.

השומע מבי"ד של ישראל שאיש פלוני מת שכנסו אותו לכיפה או נהרג במיתה בי"ד מותרת אשתו להנשא, אך אם שמע זאת מוקומנטריסין (-ממונים להרוג) עכו"ם אסורה להנשא. הגמ' אומרת שאין מכאן ראייה שבבי"ד של ישראל נחשב ודאי מת,

רב אשי מבאר דהא דמבואר במתני' שאם הבעל מודה יחזיר לאשה, איירי כשיש סימן בגט. ודווקא סימן שיש נקב בצד אות פלונית דהוי סימן מובהק דמהני אף להתיר אשת איש דאורייתא, אבל בסימן שאינו מובהק שמחזירים בו אבידה מספקא ליה אם סימנים דאורייתא ומהני סימן כל דהו אף בדאורייתא, או סימנים דרבנן ודווקא באבידה מהני דהפקר בי"ד הפקר, (ומדאורייתא אין מחזירים אלא בסימן מובהק או בעדים. תוס'). אבל באיסורא לא מהני. ואין ראייה מדבריו דסימנים דרבנן, דאף אי מספקא ליה יש לאסור מספק. רבה בר בר חנה החזירו לו גט שהיה שליח להביאו ונאבד והחזירוהו לו, ולא ידע אם החזירוהו בגלל שנתן סימן וסברי סימנים דאורייתא, או בגלל טביעות עינא וא"כ מהני דווקא בת"ח אבל עם הארץ אע"פ שגם לו יש טביעות עינא, אינו נאמן. תוס'.

ולאלתר לרבי נתן היינו כדי שתעבור שיירא ותשרה, ולרשב"א כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר שם אדם, וי"א שלא שהה שם אדם, ולרבי כשיעור לכתוב את הגט, ולרבי יצחק כדי לקרותו, ולאחרים כדי לכותבו ולקרותו.

ואפי' אם שהה אם יש סימן שהיה נקב בצד אות פלונית כשר, אבל סימן דארוך או קצר פסול. ואם מצאו קשור בכיס או בארנקי או בטבעת או שמצאו בין כליו כשר, ואם מצאו בחפיסה (חמת קטנה) או בדלוסקמא (טליקט דסבי) ומכירו כשר.

חזקת חי

כ"ח. המביא גט ממזדה"י והבעל היה זקן או חולה יכול לתת לאשה את הגט שהבעל בחזקת חי ולא חיישינן שמא מת, ומדאורייתא נפקא לן העמד דבר על חזקתו, וכן בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למזדה"י מותרת באכילת תרומה בחזקת שהוא חי, אע"פ שאפשר לה לאכול חולין. וכן השולח חטאת ממזדה"י אפשר להקריבה בחזקת שהבעלים חי ואין חוששים שמתו הבעלים ולמיתה אזלא, ואין כאן חשש חולין בעזרה, ואיירי בקרבן נשים או חטאת העוף שא"צ סמיכה. וצריכא.

לרבה אם הגיע לגבורות שמונים שנה, או גוסס, אין לו חזקת חי, והא דאיתא בבבביתא שאפי' בן מאה יש לו חזקת חי, י"ל דכיון דאיפליג איפליג ואינו כשאר כל האדם להיות קרוב למות.

הראשון לא הוי גט כיון ששינה מדעת המשלח, ולר"ל בכהאי גוונא אפי' בשליח כשר, ואם לקח את החפץ ואח"כ נתן את הגט הגט כשר אף לריו"ח.

כ"ט: ואם השליח מביא גט מחו"ל וחלה יעשה שליח בבי"ד ויאמר בפניהם בפ"נ, והשליח האחרון יאמר אני שליח בבי"ד. וגם השליח השני יכול למנות שליח במקומו, וגם מינוי זה צריך שיהיה בבי"ד.

שליח בא"י עושה כמה שלוחין וא"צ בי"ד משום שאצ"ל בפ"נ. ואמר רב אשי שאם מת השליח הראשון בטלים כל השלוחים, ומר בריה דרב אשי סובר שלא בטלים כיון שהם שלוחים של הבעל ולא של השליח.

אם הבעל אמר לשליח שיתן את הגט לאדם אחר שמכיר את אשתו והשני יגרשה, ולא מצא השליח את אותו אדם, י"א (רבי אבהו ורבי חנינא ורבי יצחק נפחא) שימנה בפני בי"ד שליח אחר, וגם לא אמר לו שהוא לא יתן לה את הגט, ולרב ספרא אינו יכול למנות שליח כיון שלא נתמנה לגרש.

שליח שנתמנה לגרש לאחר ל' יום, ובתוך ל' יום נאנס, לרבא יכול למנות שליח תחתיו אף בתוך ל' יום, וטענו לו רבנן דניחוש שמא פייס כיון שקבע זמן לנתינת הגט, אבל בשול גט מחו"ל ולא קבע זמן אין חוששים שמא פייס מפני שהבעל לא טורח משום שסובר שהשליח יקדימו שהרי לא אמר שהיא נאמנת לומר שלא בא, ואיכסיף, ולבסוף התברר שהיתה ארוסה, ואמר רבא שבארוסה אין לחוש שפייס אלא רק בנשואה שהיא חביבה עליו מחזר לפייסה.

ל: בי"ד יכולים למנות שליח במקום הראשון, אפי' שלא בפני הראשון.

אונס בגיטין

הנותן גט לאשתו אם לא יבוא עד ל' יום ונאנס ולא יכל לבוא, ואמר חזו דאתאי חזו דאתאי, לא נחשב שבא והוי גט, משום דאין אונס בגיטין, וא"נ יש אונס בגיטין מ"מ היכא דפסקיה מברא הוי גט דאונסא דשכיח שאני שהיה עליו להתנות.

בעל שאמר שיחול הגט אם לא יפייס אותה עד ל' יום ולא הצליח לפייסה בדברים וגם הרבה עליה רעים, י"א דהוי גט שהרי לא נתן לה תרקבא דדינרי ואף אם אין לו מגורשת, וי"א דלא הוי גט מפני שאינו מחויב

די"ל דלא איירי ביוצא למות או ליהרג, אלא איירי במות ונהרג ממש, ואף שעכו"ם נאמן במסל"ת, במילתא דשייכי בהו ורוצים להתפאר בזה אינם נאמנים דעבדי לאחזוקי שקרייהו ולומר שנהרג אע"פ שלא ראוהו אלא יוצא לידון.

מתי השליח יכול למנות אחר במקומו

במתני' מבואר שאם השליח בארץ ישראל (שא"צ לומר בפ"נ) חלה, יכול למנות אחר במקומו וא"צ למנותו בבי"ד, ודווקא חלה או באונס אחר אבל אם לא חלה לא.

ובברייתא מבואר שאם אמר לשליח הולך גט לאשתי יכול לשלחו ביד אחר ומשמע אפי' לא חלה, דהולך לא משמע אלא שידאג שיגיע הגט לידה, ואם אמר את הולך לא ישלחו ביד אחר, ולרשב"ג אף בהולך לא ישלחו ביד אחר.

הגמ' אומרת שאפשר להעמיד את המשנה או כת"ק דברייתא ואף בהולך מותר רק בחלה, או שאף באת הולך מותר בחלה, או שמתני' כרשב"ג ומודה רשב"ג בחלה.

והא דתנן לקמן שאם הבעל אמר לשניים שיתנו גט לאשתו ולא נתן להם גט, דעשאן עדים, או אמר לשלשה שיכתבו ויתנו גט לאשתו, דווקא הם עצמם יכתבו ויתנו אבל באמר לשלשה תנו יאמרו לאחרים לכתוב מפני שעשאן בי"ד, ואמאי במתני' יכול למנות שליח אחר.

אביי מפרש שהטעם שם משום בזיון הבעל שאינו יודע לכתוב, משא"כ הכא. ורבא מפרש שהטעם שם משום ששליחות לכתובת הגט היא "מילי", ומילי לא מימסרין לשליח אבל גט דאית ביה ממשא חוזר ונמסר. ונ"מ בין אביי לרבא בשליחות לכתובת שטר מתנה דליכא בזיון שהרי על המקבל לכותבו, אבל הוי מילי, וכבר נחלקו רב ושמואל אם מתנה כגט (שמואל) או שמתנה אינה כגט (רב).

ואם הבעל אמר לשליח שיתן לאשה את הגט ויטול ממנה חפץ פלוני, בזה אין השליח עושה שליח אחר. לר"ל כאן שנה רבי שאין השואל רשאי להשאיל אבל אם שלחו ביד אחר הגט גט, ולריו"ח אף הגט אינו גט משום שנעשה כאומר לו אל תגרשה אלא בבית, ואיירי כשאמר לו הבעל שיקח ממנה את החפץ ורק אח"כ יתן לה את הגט, והשליח השני הקדים את הגט, ובאופן זה גם בשליח

על העני לראב"י בחזקת עניי ישראל דניהא להו בתקנה זו כדי שיהיה מצוי גם להם ללוות (ולכא למימר בחזקת קרובים דשמא הם עשירים), ולר' אחי בחזקת עניי עולם, ונ"מ אם יש בעיר רק עניים כותים לרש"י לרב אחי כותים גירי אמת ויכול להפריש עליהם, ולת"ק מפריש על עניי עולם דכותים גירי אריות הם, והתוס' הק' דא"כ אין נ"מ, ולכן פירשו שאין מפריש אלא על עניי אותה העיר, ואם אין בה אלא עניים כותים לראב"י אינו מפריש כלל ולר' אחי מפריש עליהם.

ל: ואם העשיר העני הפסיד מעותיו, ולא תיקנו חכמים שיפריש בחזקת עניים אחרים, דעשירות לא שכיחא.

ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי, אין חוששים לתרומת מעשר שבו, ואם אמר כור מעשר יש לך בידי חוששים לתרומת מעשר שבו.

אביי מבאר דאיירי שנתן ללוי מעות עבור המעשר ובזה אם הלוי לא יודע כמה יתן לו אינו חושש, אבל אם הלוי יודע כמה יש לחוש שעשאים הלוי תרומת מעשר על מעשר שיש לו בביתו, וכיון שלא משך יכול הלוי לחזור בו, והגמ' דוחה דאטו ברשיעי עסקינן.

ורב מרשרשיא מבאר דאיירי שאומר ללוי שאמר לאביו מעשר יש לך וכעת בא לקנותו מהבן, והגמ' דוחה דלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף - סמוך.

רב אשי מבאר דאיירי שאמר הישראל שאביו אמר לו לפני מותו שיש אצלו מעשר עבור הלוי, ואם הכמות קצובה ודאי תיקן בעה"ב את המעשר, שהרי יש רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר (כמו בתרומה גדולה, וכן בשניהם יכול להפריש מאומד בתרומה הטעם כיון שגם אם טעה ולא נתן אחד מחמישים, הרי מדאורייתא חיטה אחת פוטרת את הכרי, ובתרומת מעשר אע"פ ששיעורה קצוב ניטלת מאומד ובמחשבה שנותן עניו בצד זה ואוכל מצד אחר), אבל אם אין הכמות קצובה תולים שלא הפריש ממנה תרומת מעשר.

חזקה בהפרשת תרומה

ל"א. מי שהניח פירות כדי להפרישם לתרומה עבור פירות אחרים, וכן מעות עבור מעשר שני, לרבי אלעזר מפריש עליהם בחזקת שהם קיימים, ואם אבדו חושש מעת לעת ואם לא אכל את הפירות

לתת לה תקרבה דדינרי כיון שאין לו. ונחלקו אם יש אונס בגיטין או לא.

דיני המפריש מעשרות עבור חוב של כהן לוי ועני

מי שהלוה מעות לכהן או לוי או עני, ע"מ לגבות חובו מהמעשרות שיפריש עבורם ומוכר את התרומה לכהן והדמים שלו, ואת המעשר ראשון והמעשר עני יעבד לעצמו אלא שצריך לתת תרומת מעשר, ואין כאן גזל כיון שכבר נתן דמיהם בשעת ההלוואה, יכול להפריש בחזקת שהם חיים ושלא העשיר העני.

ומה שא"צ שיגיעו המעשרות לרשותם לצאת ידי חובת נתינה, לרב איירי במכירי כהונה שאינו רגיל לתת תרומות ומעשרות אלא לכהן זה שהוא מכירו ואוהבו, ושאר כהנים אסחי דעתייהו ונחשב כאילו הגיעו לידי הכהן, ולשמואל איירי במזכה להם ע"י אחרים שנותן לאוהבו לזכות בהם עבור הלוי, ונחשב כאילו הגיע לרשותו, וחוזר ומחזירם לו, ולרבי אתיא כרבי יוסי שעשו את שאינו זוכה כזוכה כמו בעני המנקף בראש הזית ועוד מקומות שתיקנו שיהיה כזוכה.

מותר לפסוק עמהם כשער הזול, ואע"פ שפסק בסתמא כאילו פסק כשער הזול.

ואין בחוב זה משום ריבית אף דבעלמא אסור לשלם על פירות מראש ולפסוק שיקבלם לפי מחירם עכשיו אא"כ יצא השער, כיון שאם אין להם מעשרות כגון אם נשתדפו השדות אינם חייבים לפרוע לו.

ואין שביעית משמטת חוב זה דאין כאן "לא יגוש" שהרי לא יכול לתובעו כלום.

ואין המלוה יכול לחזור בו שהרי הפירות אצלו ואינו יכול לומר לא משכתי, אבל הכהן יכול לחזור בו שהרי לא עשה משיכה בפירות ומעות אינם קונות.

ואם נתייאש הבעלים מחוב זה אינו יכול להפריש עליהם, לפי שאין מפרישין על האבוד, ואף אם עלתה התבואה בקנה כיון שנתייבשה הוי יאוש ולא אמרינן דלא הוי יאוש מעליא.

ואם מתו הכהן הלוי או העני צריך ליטול רשות מהיורשים, ודווקא אם ירשו קרקע, אבל אם ירשו רק כספים לא. י"א שגובה כשיעור הקרקע שהניח להם, וי"א שגובה כל חובו.

ואם הלווה בפני ב"ד א"צ ליטול רשות. ומפריש על הכהן והלוי בחזקת אותו השבט שכל הלויים זוכים במעשרות, והוא מעכבם עבור הקרוב של המת, ומפריש

אמרינן שכוונתו לצערה כי לא אכפת לו מטירחת השליח).

אמנם אחר שהגיע הגט לידה אינו יכול לבטלו, ואף אם היה מחזר אחריו לפני שהגיע הגט לידה.

לשונות המועילים לביטול - בטל הוא משמע בטל יאה, אי אפשר בו כ"ל, גט זה לא יועיל, לא יתיר, לא יעזיב, לא ישלח, לא יגרש, יאה חרס, יאה כחרס, הרי הוא חרס (מועיל כמו הרי הוא הקדש או הרי הוא הפקר דמשמע להבא).

לשונות שאין מועילים לביטול - פסול הוא לא משמע שמתכוון לפוסלו, אלא מספר שהוא פסול, אינו גט, אינו מועיל משמע שהוא אינו מבטלו לא מעיד שהוא פסול, ולא חזינן ביה פסול, ויתקיים בחותמיו, אינו מתיר, אינו מעזיב, אינו משלח, אינו מגרש, חרס הוא, כחרס הוא לשונות אלו משמע לשעבר.

לשון מסופק - בטל ולא אמר הוא, אם משמע לשעבר, או דשתי לשונות משמע ולישנא דמהני בה קאמור.

ביטול מתנה - המקבל מתנה ואמר אחר שבאה לידו שהמתנה מבוטלת או אמר תיבטל או שאמר אי אפשרי בה לא אמר כלום וזכה בה בע"כ ויכול בע"ח שלו לגבותה, מפני שאמר בלשון עתיד ואינו יכול לחזור בו לאחר שקיבלה, אבל אם אמר בטלה היא או אינה מתנה דבריו קיימין, מפני שיש כאן הודאת בעל דין שהיא כמאה עדים, שלא זכה במתנה, ומבואר שלשון בטלה משמע שכוונתו שיהיה בטל מעיקרא, ולמה בגט המשמעות היא ביטול מכאן ולהבא. והגמ' מבארת דבטל יש בו ב' משמעויות, ובכל מקום מפרשים ללשון המועיל בו דסתמא דמילתא האדם משתמש בלשון המועילה.

ל"ב: חזרה משליחות למתנה - שליח מתנה הרי הוא כשליח הגט, שיכול השולח לחזור בו לפני שהגיעה המתנה למקבל, דהולך לאו כזכי ולכן יכול לחזור בו אע"ג דזכות הוא למקבל.

אם אפשר לחזור ולגרש בגט מבוטל - לרב נחמן יכול לגרש בו אם הבעל רוצה לחזור ולגרש בו, דלא ביטל אלא את השליחות ולא את הגט, ולרב ששת אינו יכול לחזור ולגרש בו דהגט עצמו בטל והוי כחספא, והלכה כרב נחמן. ואף שאשה יכול לחזור בה אם אמר לאשה הרי את מקודשת במעות הללו לאחר ל' יום וחזרה בה בתוך ל', שאני התם דדיבור מבטל דיבור אבל המעות לא בטלו ויכול לחזור ולקדש בהם, וכאן השליח בטל דאתי

שתיקן על סמך הפירות הללו צריך לחזור לעשרם י"מ מעת לעת לפני הבדיקה וטפי מהכי לא אחמור רבנן אלא סמכינן אחזקה, וי"מ שחושש כבר ממעת לעת לאחר ההפרשה, אך קשה לבאר כך במתני', דלא כתיב עד מעת לעת.

ל"א: וחלוקים חברי ר"א עליו וכמו שמצינו שמקוה שהיה בחזקת שלם ונמדד לאחר זמן ונמצא חסר, שהכל טמא למפרע בין ברה"ר בין ברה"י.

ולר"י יין צריך לבדוק בקידום כשמנשבת רוח קדים של מוצאי החג של תקופה אם כבר התחילה תקופת תשרי, וכתבו התוס' שאף שצריך שהחג יהיה מקצתו בתקופת תשרי, מ"מ זה לבד אינו סיבה לעבר את השנה, ובהוצאת סמדר כשנראים הענבים, ובשעת כניסת מים בבוסר שהענבים בגודל פול הלבן, ואפשר לסחוט מהם מעט מים.

הגמ' מביאה ג' זמנים למכירת תבואה, ולמכירת יין, וזמן מכירת שמן, ונ"מ ששותף לא ימכור בזמנים אחרים בלא להמלך בשותפו אלא מזמנים אלו ואילך ואם נתייקר אח"כ אין לו עליו כלום.

רוחות - רוח קדים חרישית - שעושה הרוח תלמים בים, וי"מ שמשתקת כל רוחות מפניה מחמת שהיא חמה מאד. והגמ' מביאה מה שביאר גניבא בענין סדר ותועלת הרוחות, והנזק שגורמת הרוח המזרחית (אשה מפלת, אפי' מרגלית שבים מרקבת, אפי' שכבת זרע שבמעי אשה מסרחת).

השולח:

ביטול שליחות בגט

ל"ב. באיזה אופנים שייך ביטול - השולח גט לאשתו יכול לבטלו. וביטול זה שייך בין אם הגיע במיוחד לשליח כדי לבטלו, ובין אם פגש אותו במקרה (ולא אמרינן שאין כוונתו לבטלו אלא לצעורה קא מיכוון חודש או חדשים שהרי לא רדף אחריו), ובין אם שלח אחריו שליח לבטלו (ולא אמרינן שהשני לא עדיף מהראשון), ובין אם בא הבעל לאשתו וביטלו (ולא אמרינן שכשבא לאשה עצמה כוונתו לצערה), ובין אם שלח לאשה שליח לבטל (ולא

ביטול שליחות בפני חלק מהשלוחים-

מחלוקת רבי ורשב"ג- אמר לעשרה כתבו גט לאשתי דכל כמה שלא אמר כולכם אחד כותב ושניים חותמין, לרבי יכול לבטל זה שלא בפני זה ואין כאן עקירה לתקנת ר"ג, ולרשב"ג אינו יכול שאף זה מן התקנה, ואם ביטלו אינו מבטל דא"כ מה כח ב"ד יפה.

ל"ג: ביאור מחלוקתם- לרבי עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה, ויכולים האחרים לכתוב ולתת את הגט, ולא תיקן ר"ג בזה שאין בזה תיקון העולם. ולרשב"ג עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אפי' לא נשתיירו אלא שניים, ויש לחוש שהאחרים לא ידעו מהביטול ויכתבו ויתנו ויתירו אשת איש לעלמא.

ואב"א לכו"ע עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ואין כאן גזירה וטעמא דרשב"ג משום דמילתא דמיתעבדא באפי עשרה צריכים בי עשרה למישלפא ואין הביטול חל עד שיבטל בפני כולם.

הגמ' מסתפקת מה סובר רשב"ג באופן שאמר כולכם חתומו, דאינו גט עד שיחתמו כולם, וזה תלוי בשני הביאורים הנ"ל.

והגמ' רוצה להביא ראיה ממה שמצינו שרבי ורשב"ג נחלקו גם באמר לשניים תנו גט לאשתי אם יכול לבטל זה שלא בפני זה ואינו כשר להיות עד בדבר עד שיצוהו, או שאינו יכול לבטל וגם אותו עד כשר לחתום, ומבואר שרשב"ג לא חל הביטול שהרי כאן אין לחשוש שהשני יחתום לבד. ורב אשי דוחה דאיירי כאן בעידי הולכה ויכול אחד למסור בלי חבירו ולא ידע ששליחותו בטלה משום שליחות שבטלה מקצתה, ומסתבר דאיירי בעידי הולכה דקתני סיפא שאם מינה אותם זה שלא בפני זה יכול לבטלם זה שלא בפני זה שכיון שמינה כל אחד בפני עצמו אין בזה משום שליחות שבטלה מקצתה, ואי איירי בעידי כתיבה אין מצטרפים שניהם יחד לעדות, כמו שאין מצטרפים לעדות עדים שלא ראו יחד. והגמ' דוחה די"ל דס"ל כרבי יהושע בן קרחה שאפי' ראו בזה אחר זה הוי עדות.

פסק ההלכה במחלוקת רבי ורשב"ג- לרבי אבא הלכה כרשב"ג שאם ביטלו בפני ב"ד אינו מבטל (שהרי רבי הודה לרשב"ג, וכמו שמצינו שרבי הודה לטעם א"כ מה כח ב"ד יפה ואמר שדיינים שפחתו או הותירו שתות אין המכר בטל), והלכה כרבי שאפשר לבטל זה שלא בפני זה. וכן סבר רבי אושעיא דמן אושא שכפה אדם לשלוח שלוחים לגרש עד שאמר

דיבור ומבטל דיבור אבל הגט עצמו לא בטל כיון שהוא בעין.

בפני כמה צריך לבטל לפני תקנת ר"ג, לרב נחמון בפני שניים (וכן הלכה), דתרי נמי הוו ב"ד שאינו אלא הודעה, ורק בממונות צריך שלשה, ולרב ששת צריך שלשה כדן ב"ד. והלכה כר"נ (ל"ד).

ל"ג. פרוזבול (מוסר שטרותיו לבי"ד, דלא קרינו ביה לא יגוש כיון שלא הוא תובע אלא הבי"ד) יאמר מוסרני בפניכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני וכו', והדיינים חותמים למטה או העדים, (רב נחמון ורב ששת מדייקים מדינים אלו כדבריהם). ואין הבדל אם הגט כתוב בלשון דיינים בי דינא הוינא ואתא פלוני וכו' וחתמו עליו עדים איש פלוני עד, או שכתוב בלשון עדים זוכרן סהדותא וכו' וחתמו בלשון דיינים אני פלוני דין, כשר.

תקנת ר"ג שלא לבטל בפני ב"ד- בראשונה היה עושה ב"ד שלשה ומבטל בפניהם ולא בפני השליח או האשה, התקין ר"ג הזקן שלא יהיו עושים כך מפני תיקון העולם. לריו"ח טעם התקנה הוא כדי שלא יהיו ממזרים, דס"ל שמבטל בפני שניים, וליכא קלא, והאשה לא תשמע שביטל, ותינשא, ויהיו בניה ממזרים. ולר"ל סובר שמבטלו בפני ג', וממילא איכא קלא וליכא למיחש שתינשא ויהיו בניה ממזרים, אלא החשש היה שתהיה עגונה אבל כשצריך לטרוח כדי לבטל לא יטרח כדי לעגנה.

אם מועיל בדיעבד ביטול בפני ב"ד אחרי תקנת ר"ג- לרבי מועיל הביטול דאע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחותא, ולרשב"ג אינו מועיל דא"כ מה כח ב"ד של תקנת ר"ג יפה. ואף שמדאורייתא הגט בטל יש לחכמים כח לתקן שלא יהיה הגט בטל, דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש שיחולו הקידושין כדת משה וישראל שהתקינו חכמי ישראל, ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה שאמרו שאם יש גט מבטל לא יחולו הקידושין, וע"מ כך קידשה. ולא רק בקידושי כסף אמרו שהמעות הם מתנה, אלא גם בקידושי ביאה שוויה לבעילתו בעילת זנות ואין לביאה שם קידושין, שהרי קידש על דעתם. ומרבתי קיבלתי שקידושי כסף ניחא מה שביטלו משום שקידושי כסף דרבנן, כיון דלא כתיב להדיא אלא מגז"ש, אבל קידושי ביאה שהם דאורייתא היאך עקרו. וקשה על פירוש זה שהרי גז"ש דאורייתא היא, ועוד דא"כ היאך שוויה רבנן לבעילתו בעילת זנות כיון דהוי דאורייתא. אלא הא הוא דאורייתא, ויכולים לעקור מפני שבשעת קידושין תלה בדעתם.

מקומות היה כותב את השם שבאותו מקום, התקין ר"ג הזקן יכתוב איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכו', מפני תיקון העולם שלא יוציאו לעז על בניה משני לומר שאמם אינה מגורשת. ודין זה הוא דווקא כשהוזק שיש לו ב' שמות, אבל בסתמא לא ואפי' נתברר אח"כ שיש לו ב' שמות כשר, דאין לנו אלא שם שקרא הוא לעצמו בפנינו והוזק בו. ואם שם אחד הוא המצוי יכתוב את השם העיקרי וכל שום שיש לו, ולא איכפא.

היאך אלמנה נפרעת כתובתה

אלמנה אינה נפרעת כתובתה מן היתומים אלא בשבועה שלא נפרעה כלום, וה"ה כל הנפרע מן היתומים, וקמ"ל דלא אקילו באלמנה רבנן משום חיינא כדי שהאנשים ימצאו חן בעיני הנשים לינשא להם.

ל"ה. נמנעו מלהשביעה משום שראו גודל העונש על שבועה (שאלמנה אחת הניחה דינר שקיבלה לשמור בכד קמח, ואפאתו בפת ונתתו לעני, ונשבעה שלא נהנתה ממנו כלום, ומת אחד מבניה לפי שחסכה את הקמח של מקום הדינר, ומ"מ חשיב כמו שנשבעה באמת שהרי היא שוגגת), והיו מדירים אותה כל מה שירצו כגון שתאסור על עצמה פירות העולם אם נתקבלה משהו מכתובתה, ואינה חשודה לעבור על הנדר.

ובתקופת רב לא הדירו אותה, מפני שהיו הנדרים קלים לעבור עליהם, ואין סומכים עליה להגבותה כתובתה.

ואמנם גרושה משביעים אותה, ורק באלמנה לפי שמורה התר בדבר כיון שטורחת עבור היתומים וסבורה שנוטלת שכר טירחתה ולא עבור פרעון. ומה שמצינו ששלחו מתם איך פלוניתא וכו' והגבוה את השאר אף שהיתה גרושה, ההוא גט יבמין הוה שנתן לה היבם לפוסלה על האחים, ובאה לגבות מנכסי בעלה הראשון שנתארמלה ממנו.

ומ"מ משביעים אותה מחוץ לבי"ד שהיא שבועה דרבנן בקללת ארוך בלא נקיטת חפץ ואין עונשה חמור כ"כ, משא"כ שבועה בבי"ד, וי"א שאף מחוץ לבי"ד אין משביעין אותה.

ואם קפצה האשה ונשבעה גובה כתובתה.

רבה בר רב הונא לא הגבה כתובה לאלמנה כנ"ל, וגם לא נתן לה מזונות כדברי שמואל שהתובעת כתובתה בבי"ד אין לה מזונות כיון שגילתה דעתה שהיא רוצה להנשא, ובכתובה כתוב "ואת תהא יתבא בביתי

רוצה אני, וכגון באופן שהדין שיוציא ויתן כתובה, ואמר להם להתחבא, ומבואר שאם ביטלו בפני בי"ד אינו מבוטל וכרשב"ג, וכן מבואר שאפשר לבטל זה שלא בפני זה, ולכן לא היה מספיק שלא יהיו ביחד. אבל לרב נחמן הלכה כרבי בשתיהן, והלכה כרב נחמן. ואף שרב נחמן מודה לטעמא דמה כח בי"ד יפה וס"ל שיתומים קטנים שחלקו בנכסי אביהם ע"י אפוטרופוס לכל אחד שהעמידו להם בי"ד אין יכולים לחזור כשהגדילו (ולשמואל יכולים לחזור) התם הוי ממונא והפקר בי"ד הפקר, והכא איסורא דאשת איש, ולא הפקיעו רבנן קידושין מטעמא דמה כח בי"ד יפה.

ל"ד. ביטול שליחות ע"י גילוי דעת-

שליח שהתעכב מלמסור את הגט ואמר לו המשלח "ברוך הטוב והמטיב" שלא מסרת לה, לאביי לא בטל הגט ויכול למסרו לה למחר, ולרבא בטל הגט, ומחלוקתם היא אם גילוי דעתא בגיטא שאינו חפץ בשליחות זו מילתא או לא. והלכה כאביי.

רבא למד שגילוי דעתא בגיטא מילתא ממעשה שהיה שרב ששת כפה אדם לתת גט, ואמר המגרש שרב ששת אמר לבטל את הגט, ורב ששת הצריך לכתוב גט אחר. ואביי מיישב שהרי רב ששת אינו יכול לבטל גיטין ואין כאן אפי" גילוי דעתא, ובהכרח שביטלו בפירוש ואמר כך משום פחד.

אביי למד שגילוי דעתא בגיטא לאו מילתא ממעשה שהיה שאדם אחד ביטל כמה פעמים, ואמר רב יהודה ששימו קרי באוזניהם שלא ישמעו את הביטול. ורבא מיישב שאין כאן גילוי דעתא דשמא רץ אחריהם לזרזם בנתינת הגט. ועוד מביא אביי מעשה באדם שאמר שיחול הגט אם לא יבוא עד ל' יום, ופסקיה מברא, ואמר חזו דאתאי, ואמר שמואל שלא בטל הגט. ורבא מיישב ששם אין כוונתו לביטול הגט אלא לקיום תנאו.

הנותן גט אם לא ישא בתוך ל' יום וטרח בצרכי חופה, אינו יכול לטעון אונס דאין אונס בגיטין, וזה תלוי אם גילוי דעתא בגיטא מילתא או לא. וכן אם אמר שאם לא ישא עד א' אדר יחול הגט, ואמר שהוא אמר א' ניסן, אין אונס בגיטין, ותלוי בגילוי דעתא בגיטא.

ל"ד: כתיבת השמות בגט- בראשונה היה משנה

שמו ושמה שם עירו ושם עירה שאם היו ב' שמות בב'

תקנת פרוזבול

טעם התקנה - הלל הזקן ראה שנמנעים מלהלוות ועוברים על "השמר לך וכו' ", ולכן עמד ותיקן פרוזבול.

גופו של פרוזבול - מוסרני לכם פלוני ופלוני דיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה שהדיינים יהיו הנוגשים, והדיינים חותמים למטה או העדים.

איך מועילה תקנת חכמים - לאביי שביעית בזמן הזה דרבנן (אף בימי הלל הזקן בבית שני לא נהגה שמיטה מדאורייתא, כיון שאין שמיטה נוהגת אלא ברוב יושביה עליה, ובתנ"כ י"א שביעית נוהגת אף בזמן שאין היובל נוהג, ומחלוקת היא) דכתיב "השמיטה שמוט" שאם אין שמיטת קרקע שבטלה קדושת הארץ אין שמיטת כספים אע"פ ששמיטת כספים היא חובת הגוף ילפינן בהקישא דלא נהגא, ותיקנו חכמים שישמט ולא היו גזלן דשב ואל תעשה הוא ובוזה מותר לעקור דבר מן התורה, וכיון שכל שביעית דרבנן, הם תיקנו שיועיל הפרוזבול. ולרבא מועיל הפרוזבול אף אם שביעית בזמן הזה דאורייתא משום שהפקר ב"ד הפקר.

ל"ו: לאיזה דור הלל תיקן פרוזבול - הגמ' מסתפקת אם תיקן לדורו או לכל הדורות, ונ"מ אם יכולים לבטלו אם אפשר דרא שלא ימנעו מלהלוות שהרי אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ הוא גדול ממנו בחכמה ובמניין.

באיזה ב"ד יעשה פרוזבול - לשמואל אין כותבים פרוזבול אלא בב"ד דסורא ודנהרדעא אבל במק"א לא אלים לאפקועי ממונא. והגמ' מבארת שאם הלל תיקן לכל הדורות צ"ל שתיקן רק לבי"ד כמו של שמואל או רב אמר רב אסי דאלימי לאפקועי ממונא.

שמואל אמר ש"פרוזבול עולבנא דדייני (לשון חוצפה שנוטלים ממון שלא כדין) אי איישר חיל אבטליניה", להצד שתיקן לכל הדורות כוונתו אם היה גדול בחכמה ובמניין. ורב נחמן אמר "אקיימיניה" והיינו שהיה מתקן שאע"פ שלא כתב יהיה כמו שכתב.

ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי" והיינו כשהיא אלמנה בשביל כבודו, (ואמרה האלמנה אפכה לכורסיה לפי שפסק לה כבי תרי, והפכו את כסאו ומ"מ לא ניצול מחולי).

ל"ה: ואם נישאת - לרב הונא אין מדירים אותה שמא יפר לה הבעל את הנדר והיא סומכת על כך ונודרת וגובה על שקר, אבל אם קודם שנישאת נדרה אינו יכול להפר דאין הבעל מיפר בקודמין, ואין חוששים שיפר לה החכם, דקסבר שצריך לפרט את הנדר והחכם לא יתיר כזה נדר. ולרב נחמן אם נישאת מדירים אותה ברבים בפני עשרה, וכמ"ד שנדר שהודר ברבים אין לו הפרה (ובזה נחלקו תנאים אם מדירים נשואה כדי להגבותה כתובתה).

אם צריך לפרט את הנדר - לרב נחמן א"צ, מפני שאם יפרט יבוא לומר רק חלק מהנדר והחכם לא יתיר אלא מה שישמע, ולכן לא יפרט על מה נדר אלא מה אסר על עצמו. ולרב פפא צריך לפרט כדי שלא יבוא להתיר באיסור. והא דמצינו שכהן הנושא נשים בעבירה נודר הנאה מהאשה ועובד אע"פ שעדיין לא גירשה יורד ומגרש, ואין חוששים שיתיר ע"י חכם, י"ל שמדירים על דעת רבים שאומרים לו אנו מדירים אותך על דעתנו שלכו"ע אין לו הפרה, (ומ"מ אם צריכים להתיר את הנדר לדבר מצוה כגון שאין מלמד תינוקות אחר יש לו הפרה).

ל"ו. העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם - ואף דכתיב "וכתוב בספר וחתום", לרבה איירי מתני' לשיטת ר"א דעידי מסירה כרתי, דתיקנו שיחתמו העדים על הגט שמא ימותו או ילכו למדינת הים ויערער הבעל לומר לא גירשתיה. וקרא עצה טובה קמ"ל. ולרב יוסף אף לר"מ שעדי חתימה הם מדאורייתא תיקנו שיפרשו שמותיהם בגט כדי שידעו מי הוא ויוכלו לקיימו שיחזרו אחר יודעיהם ומכירהם, שבתחילה היו כותבין אני פלוני חתמתי עד, ולא היו יכולים לקיימו אלא אם כתב ידו מקוים בב"ד אחר. ואף שמצינו אמוראים שהיו חותמים ע"י סימן שאני רבנן שהיו הבריות בקיאים בסימנם מפני שהיו חותמים כך על דיסקי שטרי שו"ת ושלומות.

העומד ליגבות כגבוי דמי כיון שהשטר כשר והקרקע משועבד בו.

המוסר שטרותיו לבי"ד אינו משמט, דתפסי להו בי דינא והפקרן הפקר, ולא קרינן ביה לא יגוש.

המלוה על המשכון מטלטלין אינו משמט משום דקני ליה כדרכי יצחק דבעל חוב קונה משכון ואם אבד חייב באחריותו, אבל הלווה ודר בחצרו אע"פ שתפוס בה אינו משמט משום שלא קנאה.

ל"ז: המחזיר חוב בשביעית בזמן שהשביעית נוהגת, והחזירו לאחר שביעית (דאין שביעית משמטת אלא בסופה) צריך שיאמר משמט אני, ואם אמר לו אעפ"כ יקבלו ממנו. ואמר רבה שיכול לתלות לו על עץ אם גברה ידו עד שיאמר לו אעפ"כ, ואם לא בא יכפהו לתת לו את הכסף כמתנה ולא כפרעון ואין כאן לא יגוש כיון שלא תבעו בב"ד, ולא משום חוב.

פרוזבול שאבד - נחלקו בזה תנאים, לרבנן נאמן אדם לומר שהיה בידו פרוזבול ואבד ממנו, דלא שביק התיירא ואכיל איסורא כיון שיכול לעשות פרוזבול ולגבות בהתר. ורב היה אומר למלוה האם היה לך פרוזבול ואבד, משום פתח פיך לאילם. וי"א שאינו נאמן לומר שהיה בידו פרוזבול ואבד.

סוגית עבדים:

עבד שנשבה

עבד שנשבה ופדאוהו ישראלים אחרים לשום עבד ישתעבד, ואם פדאוהו לשם בן חורין לא ישתעבד, ולרשב"ג אף בזה ישתעבד.

לאביי איירי מתני' בפדאו לפני שנתיאשו הבעלים הראשונים, ופדאו לשם עבד ע"מ להחזירו לרבו ראשון, או אפי' להשתעבד בו בעצמו ישתעבד לרבו ראשון והשני לא קנה דהרי הוא כגזולו ממנו, ואם פדאו לשם בן חורין לא ישתעבד לשני כיון שפדאו לשם בן חורין ולא לראשון דדילמא מימנעי ולא פרקי. ולרשב"ג אף בזה חוזר לרבו ראשון, דכשם שיש מצוה לפדות בן חורין יש מצוה לפדות עבדים.

לרבא איירי מתני' בפדאו לאחר יאוש, שאם פדאו לשם עבד ישתעבד לשני, דקנאו השבאי למעשה ידיו (דעכו"ם קונה עכו"ם למעשה ידיו והישראל קונה בכספא למעשה ידיו, וע"י טבילה קנה גופו לשם

עולבנא היינו חוצפה, וכמ"ש עלובה כלה שזינתה ביום חופתה וישראל בסיני עשו את העגל, ועל זה נאמר "עד שהמלך במסיבו נרדי נתן עזב ריחו" ומ"מ יש כאן חביבות דכתיב נתן ולא הסריח.

הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ולא ליטול שכר ולא מיראת פורענות ושמחים ביסורים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

ל"ז. לשון פרוזבול היינו פרוס בולי בוטי תקנה לעשירים (שלא יפסידו) ולעניים (שימצאו ללוות), בולי אלו עשירים ובוטי אלו העניים, ורבא אמר ללעזא מדבר בלשון לעז שפרוזבול היינו פורסא דמילתא תקנה.

יתומים אינם צריכים פרוזבול דאין שביעית משמטת חוב של אביהם המת, דר"ג ובית דינו נשיאי ישראל שבכל דור אביהם של יתומים וממונים על ממונם ושטרותיהם כמסורים לבי"ד.

קרקע לפרוזבול - אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע כיון שרוב החובות נגבים מן הקרקע, ומילתא דלא שכיחא לא עבוד רבנן תקנתא, ואם אין לו - י"א שמזכה לו בתוך שדהו אפי' מקום קלח של כרוב שהרי אם יש לבע"ח כמלוא מחט יכול לגבות מלוא קרדום, וי"א שמספיק להשאיל לו מקום לתנור ולכיריים מהני, ולפי זה מה שמצינו שעציץ שאינו נקוב לא מועיל איירי במונח ע"ג יתדות שאין כאן מקום אבל אם הוא נקוב הוי כמחובר ויש כאן קרקע. ואם יש קרקע לערב, או לאחר שחייב ללוה כסף מועיל לפרוזבול (מדין שעבודא דרבי נתן).

פרוזבול באמירה - ת"ח שאמר לשון הפרוזבול מועיל.

איזה הלואות שביעית משמטת -

מלוה ע"פ או מלוה בשטר בלי אחריות נכסים השביעית משמטת.

ואם יש בשטר **אחריות נכסים** ששיעבד לו קרקעותיו לרב ושמזאל משמטת, ולריו"ח ור"ש בן לקיש אינה משמטת דכגבוי דמי ובחזקת המלוה הם וגבוייה ממש ואין כאן חוב, והגמ' מביאה ב' ברייתות כדבריהם, (ומבואר שם שא"צ לסיים קרקע אחת להלוואה בסימניה ובמצריה, דכגבוי ממש דמי, אלא אפי' בלא סיים דלא דמי כ"כ לגבוי אינו משמט). ומ"מ למעשה לא הורה ריו"ח כדבריו להוציא ממון בידים, ואמר שאין ראייה מהברייתא דדילמא ב"ש היא דסברי ששטר

שחרור עבד

מתי כופים לשחרר - בפומבדיתא לא כפו לשחרר שפחה שעשו בה איסורים שאם ישא אותה ישראל ישמור אותה, משום דהמשחרר עבדו עובר בעשה, והיא ראויה להנשא לעבד, אבל בחציו שפחה וחציה בן חורין שאינה ראויה להנשא כלל כפו לשחררה מפני שנהגו בה מנהג הפקר ולא משום פריה ורביה שהרי אינה מצווה על כך אלא משום זנות.

ל"ח: לעולם בהם תעבדו - לר"א ור"ע זה חובה, והמשחרר עבדו עובר בעשה, ואמנם לצורך מצוה (להשלים מנין) מותר, ולרבי ישמעאל רשות.

ג' דברים גורמים שבעלי בתים ירדו מנכסיהם - שמשחררים עבדים, שמסיירים בנכסיהם בשבת לידע מה הם צריכים, ושקובעים סעודה בשבת בזמן הדרשה.

וכן מצינו שנעקרו שתי משפחות אחת קבעה סעודה בשבת בזמן הדרשה ואחת בערב שבת לביל שבת, וכבוד יום קודם לכבוד לילה, והם היו מתכוונים מפני ביטול בית המדרש, וי"מ בערב שבת ממש (וכן בכל יום מפני שהיו עשירים) ואסור מפני שנכנס לשבת שבע בלי תאוה.

המקדיש עבדו

אם יצא לחרות - המקדיש עבדו לרב יצא לחרות (וצריך גט שחרור) מפני שגופו אינו קדוש שהרי אינו ראוי למזבח או לבדק הבית, ולא אמר שמקדישו לדמי, ובהכרח כוונתו שיהיה עם קדוש ישראל גמור (ומקדיש בהמה טמאה כיון שלא שייך בה עם קדוש ודאי כוונתו לדמי, ולרב יוסף לא יצא לחרות דלמא לדמי קאמר, וכן מבואר בבבביתא דלהלן (ורב תנא ופליג), אבל מהברייתא שמבואר בה שיכול להקדיש עבדיו ושפחותיו הכנענים ליכא ראייה, די"ל דאיירי שאמר לדמי דמיו עלי להקדש, ולא הזכיר קדושה.

המקדיש נכסיו והיו בהם עבדים אין הגזברים רשאים להוציאם לחרות וגם לא לקבל מיד העבד פדיונו אם נתנו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו, משום דדרך שחרור הוא ולא מכירה, אבל יכולים למוכרם לאחרים והאחרים יוציאו אותם לחרות, ולרבי אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא דהוי כמו שהגזבר מכרו ובלבד שיתן דרך מקח ולא דרך פדיון (ומבואר דהמקדיש עבדו לא יצא לחרות אלא קדוש לדמיו), ואם הקדיש עבד ואמר הרי הוא קדוש לדמיו, חיילא קדושה על גופו ונעשה בן חורין.

עבדות, ואפי' מל וטבל אצל רבו ראשון קנאו השבאי ביאוש למעשה ידיו), ואם פדאו לשם בן חורין לא ישתעבד לרבו ראשון כיון שנתייאש ממנו, ולא לרבו שני כיון שפדאו לשם בן חורין, ולרשב"ג אף אם פדאו לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון, כדי שלא יפיל עצמו לגייסות כדי להפקיע עצמו מיד רבו.

הגמ' מבארת לשיטת רבא שבפדאו לאחר יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני, א"כ מבואר שהשבאי קנה את העבד למעשה ידיו, וכדלהלן, והישראל קונה מהגוי למעשי ידיו, ואת גופו ע"י טבילה לשם עבדות. ואפי' מל וטבל אצל רבו ראשון קונה אותו העכו"ם ע"י יאוש.

ל"ח: קנין עבדים בישראל ועכו"ם - ישראל יכול לקנות עבד מעכו"ם, אבל עכו"ם לא יכול לקנות ישראל לעבד (מהם תקנו) אבל למעשה ידיו קנאו (או לעקר משפחת גר), ועכו"ם שקנה עכו"ם קנאו למעשה ידיו ולא לגופו ואינו צריך גט בשביל להשתחרר, ואם ברח והתגיייר מותר בבת ישראל, ויכול לקנות בין ע"י כסף בין ע"י חזקה הלישו הנעילו וכו' (עמוון ומואב טהרו בסיחון ולכן היה מותר לישראל לכבוש מסיחון מה שכבש מעמוון ומואב), ויכול לקנות גם עבד כנעני (וישב ממנו שבי).

עבד שנשבה וברח מבית האסורים יצא לחרות, וכופים את רבו וכותב לו גט שחרור להתירו בבת ישראל, והגמ' מבארת שאף שלרבא מבואר במתני' שאפי' לאחר יאוש משתעבד לרבו ראשון (וריו"ח פסק כרשב"ג בכל מקום חוץ מג'), מ"מ הכא אין התקנה אלא כדי שלא יפיל עצמו לגייסות, וכיון שברח וסיכן עצמו אין חוששים לזה.

לשמואל לאחר יאוש א"צ אפי' גט שחרור, וכמו שאמר שמואל שהמפקיר עבדו יצא לחרות וא"צ גט שחרור ויאוש הוא הפקר.

אמתיה דרבי אבא בר זוטרא נשבתה, ופדה אותה עכו"ם לשום אישות, ואמרו לרבי אבא שיכתוב לה גט שחרור. והגמ' מבארת הטעם כדי שישמעו מזה בני אדם ויסכימו לפדותה ולא היו רוצים לפדותה לשם עבדות, דלית להו דרשב"ג שכשם שמצוה לפדות בני חורין כך מצוה לפדות עבדים, או שעשו כך כדי שלא ירצה לעכו"ם לשאתה, כיון שהיתה שפחה, ובפרהסיא זילא ביה מילתא, ויסכים שיפדו אותה בכדי פדיונה.

ולפי זה המפקיר עבדו ומת שאין זוכים בו היורשים יצא לחרות, וקשה למה אמיר סובר שאין לו תקנה דסבר שצריך גט להתיר האיסור וכיון שהפקירו אין מי שיכול לכתוב לו גט.

ל"ט: פסק ההלכה - רבי יעקב בר אידי אמר בשם ריב"ל שהלכה כאבא שאול, ורבי חייא בר אבא אמר בשם ריו"ח שאין הלכה כאבא שאול, ואמרו שכך שמעו במפורש ולא למדו דין זה מכללא. והדין שבאו לאפוקי שא"א ללמוד ממנו הוא האומר נתייאשתי מפלוני עבדי דלשון הפקר הוא דאותו העבד אין לו תקנה אלא בשטר ובלא שטר אסור בבת ישראל ובשפחה כיון שהוא משוחרר קצת, דגמרינן לה לה מאשה שאם הפקירה בעלה אינה מותרת להנשא, דא"א ללמוד מדין זה שגט שחרור מפקיע איסורא ולא ממונא כמו גט אשה ולא איירי אלא בעבד גדול שיש לו יד לקנות את עצמו, ונשאר רק האיסור כמו באשה שיש רק איסור, אבל בקטן הרי יש עליו דררא דמונא ומותר בשפחה, דאדרבה נלמד שעבד בין גדול בין קטן יוצא ע"י ההפקר כמו אשה בין גדולה בין קטנה ע"י גט. וא"א ללמוד שעבד בין גדול בין קטן, דאדרבה נלמד שגט שחרור מפקיע איסורא ולא ממונא.

אם עבד משתחרר ע"י קנין כסף - ואף שלרבי עבד יכול לתת דמי עצמו ולצאת דאיתקש כסף לשטר דכתיב "והפדה לא נפדתה או חופשה לא ניתן לה", הכא כיון שנתיאש פקע קנין המומן ואין לו תקנה אלא בשטר.

ושיטת ר"ש שכסף אינו מוציא עבד דכתיב "והפדה לא נפדתה" לומר ששטר מועיל בה ולא כסף דכתיב בסוף הפרשה "כי לא חופשה" ולא כתיב כי לא נפדתה, ומבואר שגם אם נפדתה לא יומת מי שבא עליה, דלא חלו קידושי, כיון שלא השתחררה ע"י שטר. וכוונת הפסוק שחציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי שהוא מותר בה, הבא עליה באשם, שאם לא נפדתה כלל אין בה אשם, ואם נפדתה לגמרי אין חייבים עליה מיתה כיון שרק שטר מועיל, ורבותא אשמועינן שאע"פ שרק חציה פדויה יש בה אשם.

"א שלרב נחמן הלכה כר"ש, ולמדו כך משכיב מרע שזרק כובעו לשפחתו ואמר לה שתקנה את עצמה עם הכובע ואמר רב נחמן שלא חל השחרור, וחשבו שהטעם משום דהלכה כר"ש ודין סודר כקנין כסף, אך האמות שהטעם משום דהוי ליה כליו של מקנה והלכה כרב דבעינן כליו של מקנה, ולא שייך כאן דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמי, כיון שנתכוון להקנותה בסודר.

ל"ט. מתי תולים שהקדיש לדמי - המקדיש עבדו או שהאדון הקדיש עצמו, העבד עושה ואוכל ואין מעשה ידיו הקדש, מפני שלא הקדיש אלא דמיו והוי כקרקע ובהמה טמאה. דדבר שאינו ראוי לגופו כוונתו להקדישו לדמיו. ולרב צ"ל דר"מ היא דס"ל שאין אדם מוציא דבריו לבטלה דאדם יודע שאין עבד ראוי להקרבה או לבדק הבית וכוונתו לומר דמיו עלי, (ודברי ר"מ נאמרו במעריך פחות מכן חודש שאין לו ערך וכוונתו לדמיו), ומדויק כן מדין הקדיש עצמו שלר"מ הקדיש דמיו משום שידוע שאינו ראוי להקרבה וכו', אבל אי נימא שהטעם משום משום שכוונתו לדמים וכי יש דמים לבן חורין.

מעילה במקדיש עבדו - לת"ק אין בו מעילה ולרשב"ג מועלין בשעריו. הגמ' אומרת שלא נחלקו אם המקדיש עבדו קדוש או לא, דא"כ נתני קדוש ואינו קדוש, (ולכו"ע עבדא כמקרקעי דמי, דאי כמטלטלי דמי היה להם לחלוק אם יש מעילה בגופו), אלא לכו"ע קדוש להמכר לדמיו ונחלקו בדין שער העומד ליגזז אם כגזוז דמי, או לאו כגזוז דמי ואין מעילה בקרקעות, דלומדים חטא חטא מתרומה שצריך דווקא תלוש.

ומה שמצינו בדין מודה במקצת, שהדין הוא שאין נשבעים על הקרקעות, שאם טוען שמסר לו לשמור ' גפנים טעונות ומודה לו בחמש, לר"מ חייב שבועה ולחכמים פטור דמחובר לקרקע כקרקע, ורבי יוסי ברבי חנינא מעמיד את מחלוקתם בענבים העומדות ליבצר, לא דמי למחלוקת ת"ק ורשב"ג בשיער, דרבנן לא אמרו אלא בענבים משום דכחשי, אבל שיער אשבוחי משבח ולכן אינו כגזוז כיון שעדיין צריך לחיבורו.

קנין ממון וקנין איסור בעבדים

המפקיר עבדו לריו"ח יצא לחרות וצריך גט שחרור, ולשמואל (ל"ח). יצא לחרות וא"צ גט שחרור.

מה הדין כשמת האדון - והא דתנן גר שמת ואין לו יורשים וכל נכסיו הפקר ובזוזו ישראל נכסיו והוי לגר עבדים, לת"ק קנו עצמם בני חורין שהם קודמים לכל אדם להחזיק בעצמם, ולאבא שאול דווקא גדולים, אבל קטנים כל המחזיק בהם זכה מפני שאין להם יד לזכות בעצמם. ומבואר שקנו עצמם בני חורין אף שלא כתב להם גט שחרור ומותרים בישראלית, משום בגר העבדים יוצאים במיתתו בלא גט (כמו שאשה יוצאה בלא גט דעבד גמור לה לה מאשה, שלאחר מיתה משולח בלא גט כאשה), אבל בישראל שמת אין יוצא העבד בלא גט, דכתיב "והתנחלתם אותם לבניכם",

שיעשו לה קורת רוח ובוזה לא פקע הקנין ממון אלא תלה הדבר ביורשים.

רבינא סובר שיכולים היורשים לכתוב גט שחרור גם כשלא ירשו את הממון (ואיירי במכרו ישראל עבדיהם לעכו"ם ותנן המוכר עבדו לעכו"ם יצא לחרות ומתו העכו"ם וישראל) והלכתא כרבינא.

חצי עבד וחצי בן חורין של קטן - מעשה בעבד של שניים ששחרר אחד השותפין את העבד, והלך השני והקנה את חלקו לבנו כדי שלא יכפוהו לשחררו, ואמר רב פפא שימנו אפוטרופוס לקטן שיברר כמה יפה לימכר בשוק בדמים מעולים, שהרי צריך העבד לכתוב שטר על חצי דמיו ויקשקש לו העבד בדמים מועטים ויכתוב לו גט שחרור ותינוק זה הגיע לעונת הפעוטות דמקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין. אבל בלא זה א"א לכפות קטן, והאפוטרופוסים אינם יכולים להוציא עבדים לחרות ולא לחוב ליתומים.

מ: לשונות שחרור - הכותב בשטר עשיתי פלוני עבדי בן חורין, או עשוי בן חורין, או הרי הוא בן חורין, נעשה בן חורין, ואם כתב אעשנו בן חורין לרבי קנה שכונתו שיעשהו בן חורין בשחרור זה, והרי מסר לו שטר ולחכמים לא קנה שאין זה אלא הבטחה. אבל היכא שאמר לשונות אלו ולא כתב אינו בן חורין ויכול לחזור בו, אא"כ קנו בחליפין דמהני כמו בכסף או בשכיב מרע. וי"מ שמדובר באמירה וקנה הממון וצריך שטר בשביל האיסור, ורש"י שואל דזה שייך רק בעבד ולא בשדה.

לשונות מתנה - וכן בשדה אם כתב נתתי שדה פלונית לפלוני, נתונה לפלוני, הרי היא שלו, קנאה, ואם כתב אתננה לפלוני לר"מ קנה ולחכמים לא קנה והביאור כנ"ל לגבי שחרור.

הכחשה בין הנותן למקבל - האומר שעשה את עבדו בן חורין והעבד מכחיש, חוששים שמא זיכה לו גט חירות ע"י אחר וזכין לאדם שלא בפניו, אבל אם האדון אומר שנתן את השטר לעבד והעבד מכחיש, הודאת בעל דין כמאה עדים, וכן במקבל מתנה נאמן לומר לא קיבלתי, דאמרינן שהנותן טעה וחשב שהנותן קיבלה, והנותן יכול לחזור בו אם ירצה. ולענין הפירות אם המקבל עצמו אומר שלא קיבל הפירות של הנותן, אבל בבנו שהמקבל מת והבן אומר שאביו לא קיבל משלשים את הפירות שמא יבואו עדים שמכרה לאביו.

ולריו"ח אין הלכה כר"ש וכן מסקנת הסוגיא.

איזה מעשה מוכיח שהעבד משוחרר

מ. אמר רבי עבד שנשא בת חורין בפני רבו יצא לחרות - הגמ' מבינה דאיירי בנשא מעצמו שאם לא היה משחררו לא היה נותן לו לישא בת חורין, והגמ' דוחה שהרי המקדש את שפחתו לחכמים אינה מקודשת (ולר"מ מקודשת), והגמ' מעמידה את דברי חכמים באמרו שהשפחה גם תשתחרר וגם תתקדש באותו שטר וגלי דעתיה שלא שחררה אלא בשטר זה, ונחלקו אם יש בלשון הזה לשון שחרור דכונתו הוי ראויה להתקדש לי בו והתקדשי לי בו, או לא, אבל במקדש שפחתו סתם ודאי שחררה קודם לכן, ורבי איירי כשרבו השיאו אשה שאם לא היה משחררו לא היה מכשילו באיסור.

עבד שלוח ממנו רבו או שעשאו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא ג' פסוקים בבית הכנסת בפני רבו לא יצא לחרות, אבל אם רבו הניח לו תפילין יצא לחרות.

שחרור העבד ע"י היורשים

שכיב מרע ששחרר עבדו - האומר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה יורשים, רב דימי אמר בשם ריו"ח שכופים אותם לשחררה, ושאלו אותו למה והרי בניה עבדים וכונתו שלא יטריחוהו לעבוד אבל בניה עבדים, ורב שמואל בר יהודה אמר בשם ריו"ח שמי שאמר בשעת מיתתו ששפחתו עשה לו קורת רוח ויעשו לה קורת רוח, כופים את היורשים לעשות לה קורת רוח ואם רוחה לא נתקררה עד שמשחררים אותה צריכים לשחררה, משום שמצוה לקיים דברי המת.

המפקיר עבדו - לאמימר אין לו תקנה אפי' בשטר. רש"י מפרש שאסור בשפחה ובבת ישראל, והתוס' מוכיחים שמוותר בשפחה, ואין לו תקנה היינו להתירו בבת חורין. דכיון שגופו אינו קנוי וא"א להקנות רק את האיסור שאין ירושה אלא בדבר שיש בו ממון. ולל"ב איירי אמימר במפקיר עבדו ומת, שאין היורשים יכולים לתת לו שטר שחרור דאין אדם מוריש קנין איסור לבניו, ולפי לישנא זו לא אמר ריו"ח לעיל שאם אמר בשעת מיתתו שלא ישתעבדו בה יורשים כופים אותם לתת לה גט שחרור, אלא איירי שאמר

עבד שנעשה אפותיקי ונשתחרר

במתני' מבואר שעבד שנעשה אפותיקי ושחררו רבו, מעיקר הדין אינו חייב כלום, ותיקנו שרבו יעשהו בן חורין ויכתוב שטר על דמיו, ולרשב"ג המשחרר כותב.

רב מפרש שרבו ראשון שחררו, ומדינא פקע השעבוד למלוה, דהקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד והעבד לא היה קנוי למלוה אלא משועבד ואמנם כדי שלא ימצאנו בשוק ויאמר לו שהוא עבדו ויוציא לעז על בניו תיקנו שהמלוה יכתוב לו שטר שחרור, והעבד יכתוב שטר התחייבות על שוויו, והמשחרר אינו חייב כלום דס"ל דמזיק שעבודו של חברו פטור, ולרשב"ג המשחרר כותב שטר דס"ל דמזיק שעבודו של חברו חייב.

מ"א. עולא מפרש דאירי בשחררו המלוה, וכוונת המשנה שמדינא אינו חייב במצוות שאין העבד חייב בהם, דכיון שאינו קנוי לו אינו יכול לשחררו, אמנם כיון שיצא עליו שם בן חורין תיקנו שהאדון ישחרר אותו, והעבד יכתוב לאדון שטר על דמיו העודפים על החוב, מפני שהוא נהנה מן השחרור, אבל המשחרר פטור דס"ל דהזק שאינו ניכר לאו שמיה הזק, ולרשב"ג העבד א"צ להתחייב כלום מפני שלא עשה כלום, אלא המשחרר צריך לכתוב שטר למלוה על מה שהעבד שוה יותר מהחוב, דס"ל דהזק שאינו ניכר שמיה הזק.

מתי גובה באפותיקי משאר נכסים

אפותיקי ששטפה נהר והמים צפים עליה לעולם, אם אמר לו אין לך פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים, אבל בסתמא גובה משאר נכסים מפני שלא הלוחק על דעת שדה זו ואינה ברשותה ואינו חייב באחריותה.

אם יכול הבעל חוב למכור את האפותיקי- העושה שדהו אפותיקי לבעל חוב גובה משאר נכסים כלומר שיכול המוכר למכורם ויגבה הבעל חוב משאר נכסים. ובכתובה לת"ק דינה כדין בעל חוב, ולרשב"ג אינה גובה משאר נכסים שאין דרך אשה לחזור על בתי דינים לברר מי קנה ראשון ומי אחרון, ולכן הטילה את האחריות דווקא על שדה זו, וע"מ כן נישאת.

דיני מי שחציו עבד וחציו בן חורין

נישואין ועבדות- לב"ש כיון שאינו יכול לישא לא שפחה ולא בת חורין, ואין להמנע מפריה ורביה שהרי לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנא' "לא תוהו בראה לשבת יצרה" על כן תיקנו **שכופין את רבו ומוציאו לחרות** והעבד כותב שטר על חציו דמיו.

מ"א: ב"ה סברו שעובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, וחזרו להורות כדברי ב"ש.

שחרור חצי עבד בכסף ובשטר-

המשחרר חצי עבדו לרבי קנה ולחכמים לא קנה-

לרבה בכסף לכו"ע קנה, דכתיב והפדה לא נפדתה וסתם פדיון בכסף ובשוה כסף, ונחלקו בשטר, חכמים לומדים לה לה מאשה שלא מועיל שחרור בחצי, ורבי מקיש שטר לכסף (מהמשך הפסוק או חופשה), ואף שגז"ש עדיפה מהקש דכיון דמופנה הוי כאילו נכתב במפורש, ואף בלא מופנה כיון שקיבלה מרבו (שהרי אין אדם דן גז"ש מעצמו) עדיף מהקש, ס"ל לרבי דאיכא למיפרך שאשה אינה יוצאה בכסף ולכן אינה מתגרשת לחצאין משא"כ שפחה ואף כשיוצאה בשטר תצא לחצאין.

ולרב יוסף נחלקו בכסף שלרבי מועיל בחצי דכתיב "והפדה לא נפדתה" ולחכמים אין מועיל והתורה דיברה בלשון שני אדם ואירי בשפחה גמורה, **אבל שטר לכו"ע אינו מועיל לחצי.**

הגמ' מביאה מברייתא שמפורש שם שנחלקו בשטר, והגמ' אומרת שדברי רב יוסף שלא נחלקו בשטר נסתרים מהברייתא, אמנם אכתי י"ל שנחלקו גם בכסף והברייתא הביאה שטר להודיען כוחו דרבי שלא לומדים לה לה מאשה, וכח דהתירא עדיף.

הגמ' מביאה מברייתא שמובא בה ילפותא לשחרור חצי בכסף (והפדה לא נפדתה), ולשחרור גמור בשטר (או חופשה ואירי בשטר דלהלן כתיב ספר כריתות), ולחציו בשטר (הקש שטר לכסף), והגמ' אומרת שמבואר כאן שיש מ"ד שמועיל שחרור בחצי בין בשטר בין בכסף, וכרבי אליבא דרב יוסף לאחר הקושיא מהברייתא. ולרבה צ"ל שהרישא

וצ"ב למה כאן לא אומרים שמשלם לפי מה שהוא באותו היום.

הגמ' מחלקת בין היכא שכליא קרנא שבזה חולקים, לבין היכא דלא כליא קרנא שבזה משלם לפי מה שהוא באותו היום.

והגמ' אומרת שזה ניחא לאביי שאדם שחבל בחבירו משלם שבת גדולה פחת דמיו להמכר בשוק, והיינו נזק, ונחשב שבת משום שאינו ראוי למלאכה גמורה עד הרפוי ושבת קטנה שאינו ראוי אפי' לשמור קישואים עד שיקל ממנו כאב המכה קצת, ושור חייב בנזק, ובזה משלם לפי מה שהוא באותו היום. אבל לרבא שאינו משלם אלא שבת של כל יום ההפרש בין המלאכה שהיה רגיל בה למלאכה שיכול לעשות, אבל פחת דמים אינו משלם, א"כ בלא כליא קרנא אינו משלם כלל, דשור אינו משלם אלא נזק.

והגמ' מיישבת דאיירי שהכהו אדם.

ואב"א רבא לא סובר המימרא הזו ואיירי בשור שהזיק.

מעוכב גט שחרור

הגמ' מסתפקת אם מעוכב גט שחרור יש לו קנס אם נגחו שור דחשיב רבו, או דלא חשיב רבו.

ומברייתא דלעיל שמבואר בה שיש קנס (בחצי עבד) אין ראייה ד"ל דאתיא כמשנה ראשונה של ב"ה שלא היו כופים לשחררו ואדון גמור הוא.

והא דתנן שאם האדון הפיל שינו וואח"כ סימא עינו, יוצא בשינו לחרות ונותן לו דמי עינו וקס"ד שצריך גט שחרור וא"כ מבואר שנותן דמי עינו כן חורין, י"ל דאתיא כמ"ד דס"ל שא"צ גט שחרור ביוצא בכ"ז ראשי אברים (ראשי אצבעות ידים ורגלים וראש החוטם וראשי אזנים וראש הגויה, דבנגעים אינו מטמא משום שאין הנגע נראה בבת אחת, ועבד יוצא בהם לחרות דמומין שבגלוי הם ואינם חוזרים) וכר"מ ור"ט. אבל לרבי ישמעאל ורבי אלעזר ור"ע צריך גט שחרור, והמכריעים לפני חכמים אמרו שבשן ועין א"צ כי התורה זיכתה, ובשאר אברים צריך כיון שזה מדרש חכמים.

הגמ' מסתפקת אם מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה אם הוא עבד של כהן דחשיב קנין כספו, או אינו אוכל דלא חשיב קנין כספו.

והא דתנן שכהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה אוכלים בתרומה דאחד הוא כהן והשני עבד של כהן, וחולקים חלק אחד על הגורן שאין נותנים אלא לשניהם

לכו"ע והסיפא רק אליבא דרבי, או שהכל נאמר ע"י רבי ורבנן חולקים עליו במקום אחר על שטר ולא על כסף.

ומה שבמתני' מבואר ששייך חצי עבד וחצי בן חורין, י"ל דאיירי בעבד של שני שותפין, דמועיל שחרור בחצי לכו"ע כיון שהמשחרר לא שייר כלום.

מ"ב. ואם שחרר חציו ומכר או נתן במתנה את החצי השני מודים חכמים שחל השחרור.

הגמ' מביאה ב' ברייתות, דבאחת מבואר שהכותב נכסיו לשני עבדיו שכתב שטר נפרד לכל אחד וזיכה בבת אחת לשניהם ע"י שליח קנו, ומשחררים זה את זה דלא קדם אחד לחבירו וכל אחד זכה בחציו. ובברייתא השניה מבואר שאם כתב כל נכסי נתונים לפלוני ופלוני עבדי לא קנו אף עצמם.

והגמ' מנסה להוכיח מכאן שנחלקו בזה רבי ורבנן.

והגמ' דוחה דיש לבאר שאם כתב בשני שטרות כל נכסיו לשניהם קנו כיון שזיכה להם בבת אחת ויצאו ממנו לגמרי, ואם כתב לכל אחד חצי לא קנו כיון שבכל שטר יש שיו, ואפי' מסר לשניהם בבת אחת לא קנו, ד"ל שלשניהם נתן את אותו החצי.

ואב"א בשטר אחד לא קנו דכתיב גבי אשה "לה" ולא לה ולחברתה, וה"ה בעבדים ובשני שטרות קנו, ואם כתב חצי לכל אחד אף בשני שטרות לא קנו משום ששייר. ואין לומר דאיירי בזה אחר זה ובדכתב כולו, דבאופן זה הראשון קונה הכל.

ורב אשי מחלק שאם קרא להם "עבדי" בשטר עצמו לא קנו שאין כוונתו לשחררם אלא טועה ורוצה לתת להם שאר נכסים בלי שחרור, ורפרם דוחה שכוונתו שהיו עבדיו, וכמו שמצינו שאם כתב כל נכסיו לעבדו ולא שייר כלום קנה.

ואם נגחו שור-

אם הוזק והנגיחה היתה ביום שעובד את רבו משלם פחת דמיו לרבו, ואם ביום של עצמו לעצמו, ואף שאינו יכול לישא בת חורין ביום של עצמו שאני התם דהוי איסורא ואינו לחצאין, אבל בממון כמו שמלאכתו תלויה בימים כך כל שבח ממוון. ולהלן יבואר

מ"ב: ואם מת ע"י הנגיחה ונגחו שור המועד שבעבד נותן קנס ל' סלעים אפי' אינו שוה דינר, ובבן חורין נותן כופר דמי הרוג נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר של צד חרות ליורשיו.

לא תופסים קידושין, שהיא עם הדומה לחמור), ולרב חסדא ורבה בר רב הונא מקודשת כיון שלא שייר בקניינו.

מ"ג: ואם חזרה ונישאת אחרי שנשתחררה לרב חסדא אם נתקדשה לאחיו בחיי האח הראשון בלא גירושין ומתו שניהם מתייבמת, ואינה נחשבת "אשת שני מתים" שאין בה יבום כמו במת אח אחד ועשה בה שני מאמר ומת דחולצת ולא מתייבמת, דהכא מ"ג רק קידושין של אחד חלו בה. ונחלקו אמוראים בדעת רב נחמן אם בשעת שחרור פקעו קידושי הראשון ע"י השחרור שהרי נשתנה גופה והיא כקטן שנולד או שגמרו קידושי הראשון והבא עליה במיתה, ועד עתה היה חייב אשם ומלקות אפי' מזיד. ורבי זירא מוכיח שגמרו קידושי ראשון מדכתיב "לא יומתו כי לא חופשה" משמע שאם נשתחררה יומתו, ואביי דוחה שהכונה שאם נשתחררה וחזרה ונתקדשה יומתו.

חציה שפחה וחציה בת חורין אין כופין את רבה לשחררה, אבל לשיטת ריו"ח בן ברוקה שגם האשה מצווה בפרו ורבו כופין, והיה מעשה שכפו לשחרר מחמת שנהגו בה מנהג הפקר בזנות מחמת שאינה מיוחדת לשום אדם.
ע"כ סוגית חצי עבד וחצי בן חורין.

עבד שמכרו רבו לעכו"ם

עבד שמכרו רבו לעכו"ם יצא לחרות אם ברח מן העכו"ם או שקנסו אותו לפדותו כיון שהפקיעו מן המצוות, וצריך גט שחרור מרבו ראשון, ולרשב"ג אם כתב לו "לכשתברח ממנו אין לי עסק בך" א"צ גט שחרור.

ואם שעבד את העבד לעכו"ם עבור חוב, אם הגיע זמן הפרעון יצא לחרות דהוי כמכירה וקנסוהו רבנן, ואם לא הגיע זמן הפרעון אם שעבד גופו שבהגיע הזמן יקבל הנכרי את גופו ומעכשיו משתעבד בו יצא לחרות כיון שזלזל בתקנה דרבנן שאסור למכור עבד לעכו"ם, ואפי' לזה ע"מ למשכנו ולא משכנו יצא לחרות (להאב"א) קנס כיון שעבר זמנו ולא פרע, אבל אם שעבדו לפירא שעכשיו הוא ברשות ישראל ובהגיע זמן הפרעון יאכל פירות עד שיפרע לו לא יצא לחרות.

וכן הדין בעכו"ם שמשכנן שדהו לישראל שאם הגיע זמן הפרעון חייבת במעשר, ואם לא הגיע זמן הפרעון אם שעבדה לפירות שעכשיו היא ביד העכו"ם ואם לא יפרע יאכל פירות פטורה ממעשר, ואם שעבד גופה מעתה אוכל

יחד, דאין חולקין תרומה לעבד כעניי א"כ רבו עמו, שמה יעלוהו ליוחסין. וכשהגדילו משחררים זה את זה וממילא הוי מעוכב גט שחרור, ומבואר שאוכלים בתרומה, הטעם הוא מפני דאם יבוא אליהו ויאמר שהוא עבד הוי קנין כספו, משא"כ מעוכב גט שחרור.

מכירת עבד לקנס - הגמ' מסתפקת אם אפשר למכור עבד לקנס, אפי' לרבנן דס"ל שא"א להקנות דבר שלא בא לעולם, דכאן הרי השור והעבד בעולם, ומאידיך אפי' לר"מ י"ל דאין מוכרין והקנס לרבו ראשון, דמי ימר דמינגח ומי ימר שישלם ולא יודה בבי"ד קודם העדאת עדים ויפטר דמודה בקנס פטור.

מ"ג. ומהא דתני בברייתא שדורשים לרבות שיליד בית - בן השפחה ומקנת כסף אוכלים בתרומה אע"פ שאינם שווים כלום, אין ראייה שא"א למוכרו לקנס, די"ל דאיירי בעבד טריפה שאין משלמים עליו קנס דגברא קטילא הוא וגם הוא מנוול ומוכה שחין שאינו ראוי לכלום.

חציו עבד וחציו בן חורין שקידש - הגמ' מסתפקת אם אינה מקודשת, דאף אי נימא שישראל שקידש אשה לחציו מקודשת דכוונתו שיוכל לישא אחרת עימה, הכא אינה מקודשת כיון שאינה ראויה לכולו, או שכאן חלים הקידושין, דאף אי נימא שישראל שקידש חצי אשה אינה מקודשת דליכא למימר שכוונתו שתוכל להנשא גם לאחר ונמצא שקידש חצי אשה, דשאני הכא שלא שייר בקניינו.

ומהא דתנן שאם שור המית חצי עבד וחצי בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר לירושין, ומשמע שיכול להנשא דאל"כ ליכא יורשים, ליכא ראייה די"ל שמדובר שעשאו טריפה וירושיו היינו הוא עצמו, ולרבא כוונת הברייתא שראויים הירושים לקבל את הקנס, אלא שאין לו יורשים וזוכה המזיק במה שבידו, (אבל בטריפה אין חייב כופר דכתיב בקרא "והמית" אבל קנס דכתיב נגיחה ולא מיתה איכא לאוקמי בטריפה).

חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה - לרבא ורב ששת אינה מקודשת כמו במקדש חצי אשה (ושפחה חרופה אין הכונה שהיא מקודשת לעבד עברי, אלא איירי במיוחדת לו וכרבי ישמעאל דס"ל שדיברה תורה בלשון בני אדם ואיירי בשפחה גמורה ובה ודאי

אם קנסו בנו אחריו - הגמ' מסתפקת אם קנסו את בנו לפדותו אם מת המוכר, משום שהקנס הוא על הממון, או שהקנס על הגברא ולא קנסו בנו אחריו. ואף אם בצרם אוזן בכור ועבר על כל מום לא יהיה בו, ודינו שלא ישחט עולמית קנסו בנו אחריו, י"ל ששם חמור יותר מפני שזה איסור דאורייתא, ואף אם בכונן מלאכתו במועד והיה יכול לעשותה כולה לפני המועד או אחר המועד וכוון להתחיל מעט לפני המועד, והדין שאסור לסיים המלאכה לא קנסו בנו אחריו, י"ל ששם קל יותר משום דלא עבד איסורא, והגמ' מוכיחה שלא קנסו בנו אחריו ממה שמצינו ששדה שזיבלה בשביעית אסור לזורעה במוצאי שביעית, ואם מת בנו מותר לזורעה, ומבואר שלא קנסו בנו אחריו (ובנטל הקוצים מותרת למוצאי שביעית דאין זו עבודת קרקע מדאורייתא). וכן אם טימא טהרות חבריו ומת דאף שהזק שאינו ניכר לא שמיה הזק מ"מ קנסו אותו לשלם, ואם מת אין הבן חייב לשלם.

עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו מהם לא בדיני עכו"ם ולא בדיני ישראל, מותר ליטול את דמיו, ויכול לכתוב שטר ולהביאו בפני ערכאות לחותמו ואע"פ שחשיבות הוא להם, מפני שהוא כמציל מידם, ואין חוששים שיבוא למוכרו. ובדומה לזה הדין בבית, שאם מכר ביתו לעכו"ם דמיו אסורים, אבל אם העכו"ם אנס את ביתו ואינו יכול להוציאו מותר ליטול את דמיו ולכתוב שטר בערכאות.

המוכר עבדו לחו"ל

מ"ד: המוכר עבדו לחו"ל אפי' מכרו לישראל יצא לחרות מפני שהוציא מא"י לחו"ל, וצריך גט שחרור מרבו שני, ולרשב"ג הדבר תלוי שאם יש למוכר בית בא"י, אם מכרו לפלוני אנטיכי לא יצא לחרות דמשמע שנולד שם ולא שגר שם, ואפי' הוליו לשם י"ל שדעתו לחזור, ואם מכרו לאנטוכי שבאנטוכיא יצא לחרות דמשמע שדירתו שם וע"מ כן לקחו, ואם אין למוכר בית בא"י והוא רק מתארח בא"י אף במוכר לאנטיכי יצא לחרות, ורק במכרו לאנטוכי השרוי בלוד לא יצא.

בן בבל שנשא אשה בא"י והכניסה לו עבדים ושפחות ודעתו לחזור, רב ירמיה מסתפק אם יצא לחרות שהאשה נחשבת כמוכר עבד לחו"ל, דבעל בנכסי

פירות ומשעת הפרעון כולה שלו חייבת במעשר, ואם הגיע הזמן ולא משכנה (להאב"א) אינה חייבת במעשר. (ישראל שהוא אריס למחצה שליש ורביע או חוכר מעכו"ם בכך וכך חטים לשנה וכן באריסי בתי אבות אריסות הקבועה מאבותיו פטורה ממעשר דקסבר יש קנין לנכרי בארץ להפקיע מיד מעשר).

מ"ד. ואם גבאו עכו"ם בחובו והישראל לא מכר את העבד ולא לזה עליו לא יצא לחרות דאונס הוא ואין לקונסו, ואף שלענין מעשר אם אנסו בית המלך גורנו מחמת חוב חייב לעשר דהוי כמוכר, התם היינו טעמא משום דמשתרשי ליה שנפרע החוב ולכן חייב לעשר, אבל עבד אינו אלא קנס על המכירה וכאן הוא לא מכר מדעתו. (ואם אנסו גורנו באנפרות הפסד פטור מלעשר).

וכן אם לקחו סיקריקון שבא עכו"ם להורגו ונתן לו כדי שלא יהרגהו לא יצא לחרות.

המוכר עבדו לפרהנג מציק ושם עלילות עכו"ם יצא לחרות, דהוה ליה לפייס בדבר אחר ולא פייס ומסרו לו מדעתו.

כמה מקרים שיש ספק אם העבד יוצא לחרות

עבד שמכרו רבו ללי יום.

מכרו חוץ ממלאכתו ומכרו רק להשיאו לשפחתו לולדות, דלא הפקיעו ממצוות לחלל שבתות.

מכרו חוץ מן המצוות.

מכרו חוץ משבתות וימים טובים.

מכרו לגר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם ואוכל נבילות, יצא לחרות.

מכרו לישראל מומר או לכותי י"א שדינו כישראל וי"א שדינו כעכו"ם.

בכמה מחויב לפדותו - המוכר עבדו לעכו"ם קונסים אותו לפדותו מן העכו"ם י"א עד מאה בדמיו וי"א עד עשרה בדמיו. וכן מצינו במוכר בהמה גסה לעכו"ם שקונסים אותו לחזור ולקנותה, י"א עד עשרה בדמיה, וי"א עד מאה בדמיה (וכאן השמועות הפוכות מבעבד), והגמ' אומרת שאין ראייה אם המספר הוא בדווקא או לא (ממה שבבהמה המנין שונה) דעבד חמור מפני שכל יום מפקיעו ממצוות, ומאידיך הוא מילתא דלא שכיחא.

אין פודים את השבויים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם. הגמ' מסתפקת אם הטעם הוא מפני דוחקא דציבורא, או כדי שלא ישבו עוד יהודים, ונ"מ אם יש לו קרוב שרוצה לפדותו.

אין מבריחים את השבויים מפני תיקון העולם שישמרו את השבויים הבאים בשלשלאות, ולרשב"ג מפני תקנת השבויים שייסרו את שאר השבויים, ונ"מ כשרק הוא שבו.

בנותיו של רב נחמן היו בוחשות בקדירה בידיהם כשהיא רותחת והיו סבורים שצדקניות הן, יום אחד נשבה רב עיליש יחד איתם, והגיע עורב ואמר עיליש ברח (כך תרגם הגוי שהבין שפת העופות) ואמר שהעורב שקרן, והגיעה יונה ואמרה עיליש ברח וברח, ושמע את בנותיו של רב נחמן אומרות בבית הכסא שגם השונים הם בעליהן וכדאי שירחקים מכאן כדי שלא יפדום, ועבר את הנהר ע"י נס, ולגוי לא נעשה נס ונתפס והרגוהו, והבין רב עיליש שהיו בוחשות בקדרה בכשפים.

מ"ה: אין לוקחים סת"ם מן העכו"ם ביותר מכדי דמיו מפני תיקון העולם דוחקא דציבורא או שלא יגנבו עוד, ומ"מ מעלים בדמיהם עד כדי טרפיק והיינו איסרתא – חצי דינר, משום שבדבר מועט לא יתנו לב ויטרחו לשלול ספרים. אביי הציע לגויה לתת תמור תמורת כל זוג וזרקה אותם לנהר בכעסה, ואמר אביי שלא היה צריך לזלזל בהם בפניה כ"כ.

ס"ת שנמצא ביד עכו"ם י"א שייגנז שמה הגוי כתבו, וי"א שמותר לקרות בו דהוי ס"ס שמה ישראל כתבו, וגם אם הוא כתבו שמה כתבו למכור לישראל, ואם כתבו עכו"ם לר"א ישרף שסתם מחשבת עכו"ם לעבודת כוכבים, ולרב המנונא בריה דרבא מפשרוניה יגנז (וכן במסור מלשין ועבד ואשה וקטן וכותי דיורי אריות הם וישראל מומר דפרק עול, וכן מסור, שנא' "וקשרתם וכתבתם" כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה), ולרשב"ג יכולים לקרות בו אם כתוב כהלכתו, וכיון שצריך עיבוד לשמן צ"ל דאיירי בגר שחזר לסורו ויודע דבעי לשמה משום יראה שלא ירגוהו, אבל בחזר לסורו סתם דינו כמין. (לרשב"ג צריך עיבוד לשמן גם בעור בהמה טהורה, ולת"ק אם ציפה אותם זהב או שעשה את הבית מעור בהמה טמאה פסולות דבעינן מן המותר בפך, אבל מעור בהמה טהורה כשרות גם בלא עיבוד לשמה).

אשתו לוקח הוי, והנה נחלקו בדין נכסי צאן ברזל אחרי גירושין אם הבעל חייב להחזירם או שיכול לתת דמיהם, וספק זה הוא בין למ"ד שצריך להחזירם בעין אם כדידה דמו כיון שכשתגרוש או תתאלמן הם שלה, או שכיון שהפירות משועבדים לו להשתמש בהם למלאכתו הוי כמכירה, ובין למ"ד שיכול לתת דמים ילה"ס אם כדידה דמו או שכיון שהגוף שלה לא הוי כמכירה.

עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם רבו, אם היה דעת רבו לחזור שיצא ע"מ לחזור יצא לחרות דהוי כמוכר מא"י לחו"ל, דסוריא כח"ל לדין זה, ואע"פ שהיה יכול לא להסכים לצאת, ואם לא היה דעת רבו לחזור איבד את זכותו, שאין הרב יכול להוציא את עבדו מא"י.

המוכר שדהו בשנת היובל עצמה – לרב המכירה חלה ומיד חוזרת השדה לבעליה והלוקח הפסיד מעותיו, ואם מכר מטלטלין אגב קרקע קנה, ולשמואל לא חלה המכירה והמעות חוזרים ק"ו אם מכורה יוצאת שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר.

מ"ה. המקדש אחותו – לרב מעות הקידושין חוזרים למקדש דאדם יודע שאין קידושן תופסים באחותו וגמרו ונתן לשם פקדון, ולשמואל המעוה מתנה.

המוכר עבדו לחו"ל יצא לחרות, ואמר שמואל שא"צ המוכר להחזיר ללוקח את המעוה ששילם, ואין קונסים את המוכר דמסתבר שיש לקנוס את מי שהאיסור אצלו.

עבד שברח מחו"ל לא"י – אמר רבי אמי לרבו שיכתוב לו גט שחרור והעבד יכתוב שטר על דמיו, ואם לא יעשה כך יצא העבד לחרות, דכתיב "...אשר ינצל אליך מעם אדוניו" (וכן שלח רב חסדא לכותים כדי שיחזירו לו את העבד, דכך משמע פשט הפסוק והם אינם שומעים לדברי חכמים). ויש דורשים פסוק זה בגוי שניצל מעם אדוניו כדי שלא לעבוד עבודת כוכבים, ויש דורשים פסוק זה בלוקח עבד ע"מ לשחררו, והיינו שכתב לו "לכשאקחך הרי עצמן קנוי לך מעכשיו" דמשוחרר למפרע, וכו"מ דאדם מקנה דשלב"ל, והזוהר הכתוב לבי"ד שיכפוהו שלא ישתעבד בו.

ע"כ סוגית עבדים.

שיחזירה, ואף שהנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן ויש מקום לקנוס אותו כיון שקיים נדרו, מ"מ יכול להחזירה.

המוציא את אשתו משום איילונית ולא הכיר בה כשכנסה, והדין שצריכה גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לר"י לא יחזיר שמא יקלקלה אחר שנישאת ויאמר שגירש אותה על דעת להחזירה אם תביא סימנים, ואם היה יודע שלא תחזור ליו לא היה מגרשה, ועל כן אומרים לו שלא יוכל להחזירה וממילא לא יוכל לטעון כך, ואם נישאת לאחר ויש לה ממנו בנים ותובעת כתובתה כיון שהתברר שלא היה מקח טעות, יאמר לה שעדיף שתשתוק כדי שלא יתבטלו הגירושין, ולחכמים יחזיר דלא חיישין לקלוקלא.

לשמואל כיון שמצינו שר"י לא חושש לקלוקלא ממילא באיילונית ס"ל שיכול להחזירה, ורבנן חוששים לקלוקלא וס"ל שאינו יכול להחזירה, וצריך להפוך את השיטות ברישא ובסיפא. ולאביי שיטת ר"י בנדר כר"מ דאין אדם טועה בנדר שבידו להפר ולא יוכל לקלקלה, וכר"א בנדר הצריך חקירת חכם דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבי"ד, ורבא מוסיף ליישב סתירת דברי רבנן דחכמים באיילונית היינו ר"מ שסובר שצריך תנאי כפול, ואיירי שלא כפל התנאי וממילא הגט חל אפי' אם אינה איילונית, ואינו יכול לקלקלה.

מ"ז. המוכר את עצמו או את בניו לעכו"ם, ועשה כך ג' פעמים, אין פודים אותו כיון שרגיל בכך. וכן אם רגיל ללוות באופן שאין לו מה לשלם והגויים נוטלים אותו בפרעון החוב אין פודים אותו. ואם יש חשש שיהרגוהו פודים אותו. ופודים את הבנים לאחר מיתת אביהם כדי שלא יטמעו בעכו"ם וילמדו ממעשיהם, ובחיי אביהם אין לחוש כיון שאביהם שומרים. ופודים מי שאוכל נבילות דהוי מומר לתאבון, אבל אם אוכל נבילות גם כשיש לו בשר התר ויש על זה עדים אין פודים אותו דהוי מין דמורידין ואין מעלין.

ריש לקיש מכר עצמו ללודאי וביקש בימו האחרון להכות כל אחד מכה וחצי, והרגם במכה הראשונה והיה נשמע לאחרים כקול צחוק, ואמר שנשאר לו עוד חצי מכה, והרג את כולם ויצא.

והיה מוציא כל ממונו באותו יום, ואמר שא"צ כר כי כרסו היא כר, וכשמת השאיר אחריו קבא דמוריקא וקרא על עצמו "ועזבו לאחרים חילם".

ס"ת שכתבו מין האדוק בעבודת כוכבים כמו כומר ישרף זודאי כתבו לשם עבודת כוכבים, ואם נמצא ביד מין יגנז שמא מצאו וכשר הוא.

המגרש אשתו מחמת איזה סיבה, אם מותר להחזירה

מ"ו. שם רע ונדר- המוציא את אשתו משום שיצא עליה שם רע לעז זנות לא יחזיר אפי' נמצא שהדברים אינם נכונים. וכן המוציא את אשתו משום נדר שאינו רוצה אשה נדרנית לא יחזיר אפי' אם חכם התיר את הנדר, ונחלקו בגמ' אם הטעם משום קלוקלא או כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים.

לר"י דווקא בנדר שידעו בו רבים שנדרה ברבים לא יחזיר משום דסבר שאין לו הפרה ופריצות היא לידור ברבים ולכן קנסוהו,

לר"מ דווקא בנדר שצריך חקירת חכם לחפש פתח וחרטה ואין הבעל יכול להפר לא יחזיר דטעמא משום קלוקלא ושמא יפר אחר גירושין ויאמר שלא היה מגרשה, וס"ל שאדם רוצה שתתבזה אשתו בבי"ד, ושיטת ר"א שלא אסרו נדר שצריך חקירת חכם אלא מפני נדר שא"צ חקירת חכם, דס"ל שאין אדם רוצה שאשתו תתבזה בבי"ד.

לל"ק המגרש את אשתו משום שם רע או נדר אסור להחזירה רק אם אמר לה משמגרשה משום כך, דסבר שהטעם שאינו יכול להחזירה הוא משום קלוקלא, שתנשא לאחר וימצא שהדברים לא נכונים, ויאמר שאם היה יודע לא היה מגרש, ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים, ואם לא אמר לה אינו יכול לקלקלה. ותניא כלישנא קמא בשם ר"מ.

לל"ב המגרש את אשתו משום שם רע או נדר צריך לומר לה שזה סיבת הגירושין, דסבר שהטעם שאינו יכול להחזירה הוא כדי שלא יהיו פרוצות בעריות ובנדרים, ולכן צריך לומר לה זאת. ותניא כל"ב בשם רבי אלעזר ברבי יוסי.

נדר שהודר ברבים- לר"י אין לו התרה, וזה היה הטעם שלא התירו את הנדר שנדרו לגבעונים, ולחכמים שם לא חלה כלל השבועה, ולא הרגום משום קדוש השם. ושיעור רבים לרב נחמן ג', ולרב יצחק י'.

מ"ו: אם הבעל נדר שיגרשנה מותר להחזירה, וכן היה מעשה בצידן שאחד נדר שיאסרו כל פירות העולם עליו אם לא יגרשנה, וגירשה, והתירו חכמים

בדמים יקרים ולהביא ביכורים, מפני תיקון העולם שלא ימכרו קרקע לעכו"ם, ומי שמכר שיחזר לפדותה. לר"א אינה חייבת אלא מדרבנן, ולרבה מדינא חייבת דביכורים אינו שהפירות טבולים אלא היא מצוה דרמיא עליה, ותיקנו שלא יביאו ביכורים כיון שראו שאנשים לא נמנעים מלמכור לעכו"ם כיון שנשאת בקדושתה, וכיון שראו שמי שאין לו מומן ממשיך למכור, ותיקנו שיביא ביכורים כדי שיטרה לפדותה.

קנין פירות

המוכר שדהו לפירות ואחר עשר שנים תחזור לבעלים, ואיירי בזמן שאין היובל נוהג (אחר שגלו ראובן וגד ע"י סנהדרין), וכן **המוכר שדהו בשנת היובל** ואז סתם מכירה היא לפירות, לריו"ח מביא ביכורים וקורא מקרא ביכורים, דסבר שקנין פירות כקנין הגוף ויכול לומר "מראשית פרי האדמה אשר נתת לי". ולר"ל מביא ואינו קורא דקנין פירות אינו כקנין הגוף. (החידוש ביובל הוא שהרי נחית לגוף ולא לפירות ואעפ"כ סובר ר"ל שפטור, והחידוש במוכר לפירות שגם בזה ריו"ח חולק אע"פ שקנה על דעת פירות).

בעל בנכסי אשתו נכסי מילוג מביא וקורא דכתיב "ולביתך" (לל"ק הדרשה היא הסבר למה לר"ל מביא, ולל"ב זה המקור לשיטת ריו"ח), ומביא בין אם לא מתה בדרך וכנ"ל, ואפ"ל מתה בדרך ויורש גם את הגוף מביא ולא גוזרים שמא יקרא גם בצרם ושיגרום ביד שליח ומת השליח בדרך והביאם הוא בעצמו, או שהביאם השליח דשליח אינו קורא שהרי אינו יכול לומר אשר נתת לי (דפטור דבעינן לקיחה והבאה באדם אחד).

מ"ח. הקונה אילן עם הקרקע שלו, או שקנה ג' אילנות דבסתמא קנה קרקע תחתיהם, וביניהם כמלוא אורה וסלו, מבואר במתני' שמביא ביכורים וקורא, ולר"ל צ"ל דאיירי בזמן שאין היובל נוהג, או לפני שנהגו יובל ראשון דלא סמכי דעתיהו כיון שלא הורגלו להחזיר קרקעות. אבל הקונה אילן אחד או שניים בסתמא מביא ואינו קורא.

הקונה שדה מאביו והקדישה מתי נחשבת שדה אחוזה - אם הקדישה ואח"כ מת אביו לר"י ור"ש דינה כשדה אחוזה שאם לא גאל קודם היובל ומכרה גזבר לאחר לא נגאלת עוד, ואין דינה כשדה מקנה חוזרת ביובל לבעלים הראשונים שמכרוה למקדיש, וכ"ש אם מת אביו ואח"כ הקדישה שכבר בשעת הקדש היא שדה אחוזה.

חיוב מעשר בקרקע של נכרי בא"י

אם יש קנין לנכרי בא"י להפקיע מידי מעשר -

לרבה אין לנכרי קנין בא"י להפקיע מידי מעשר, וישראל שקנה ממנו פירות צריך לעשר, והא דכתיב דגנך היינו שיהיה דיגון של ישראל, אבל אם מירחם עכו"ם והיו שלו בשעת מירוח פטורים אפ"ל לקחם מישראל בשיבולים, אבל במקרה הפוך מירוח ישראל מחייבם ומ"מ לחפור בורות שיחין ומערות יש להם קנין דכתיב "והארץ נתן לבני אדם" לכל צרכיהם.

לרבי אלעזר יש להם קנין בא"י להפקיע מידי מעשר, דכתיב "דגנך" ולא דגן עכו"ם, אבל לחפור בורות שיחין ומערות אין להם קנין דכתיב "לד' הארץ ומלואה".

מעשר מלקט שכחה ופאה - לקט שכחה ופאה של ישראל פטורים ממעשר דסתמן הפקר הם, ואם הקרקע של ישראל וליקטם עכו"ם הגמ' דנה האם פטורים ממעשר כיון שהפקירם הישראל, או שחייבים במעשר שהרי לא הפקירם על דעת עכו"ם. ואם השדה של עכו"ם והניח לקט שכחה ופאה כישראל וליקטם ישראל תלוי במחלוקת אם יש קנין לנכרי בא"י להפקיע דאם אין קנין להפקיע, אע"פ שהניחם לא הוי פטור כהפקר עד שיפקירם ממש. ואם הפקירם הישראל פטורים ממעשר.

ישראל שקנה שדה מעכו"ם לפני שהביאה שלישי, וחזר ומכרה לו אחרי שהביאה שלישי, וחזר וקנה מהנכרי ומירחם חייבת במעשר. לר"א איירי אף בא"י שהרי של עכו"ם פטורה ממעשר, ולרבה איירי בסוריא, וסבר דכיבוש יחיד דוד בלי כל ישראל לא שמיא כיבוש ואין המעשר אלא מדרבנן ובזה יש קנין לנכרי להפקיע.

מ"ז: ישראל ועכו"ם שקנו שדה בשותפות - לרבי טבל וחולין מעורבים זה בזה בכל חיטה, וכיון שאין מעשרים מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב צריך לעשר מיניה וביה, ולא ממנו על טבל ולא מטבל גמור עליו דאין ברירה, ולרשב"ג של עכו"ם פטור ושל ישראל חייב לאחר החלוקה דיש ברירה. לר"א איירי בא"י, ולרבה איירי בסוריא וכנ"ל.

ביכורים במוכר שדהו לעכו"ם - המוכר שדהו לעכו"ם צריך לקנות ממנו בכל שנה את ביכורי הפירות

מחבירו עליו הראיה ועליו להביא עדים, דכתיב "מי בעל דברים יגש אליהם", אלא כוונת הפסוק ללמד מאיזה קרקע משלם המזיק.

עידית דמזיק או דניזק - ונחלקו בזה רבי ישמעאל ור"ע, היכא שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק, שלרבי ישמעאל אם אין לו מעות לשלם משלם עידית דניזק (גז"ש שדה שדה) וכוונת התורה שלא יתן לו גרוע מעידית דניזק, ולר"ע משלם עידית דמזיק שכך משמעות הפסוק, ורבי ישמעאל לומד ממשמעות הפסוק שאם הזיבורית של המזיק שוה פחות מעידית דניזק, ישלם מעידית שלו אע"פ שהיא שוה יותר מעידית דניזק ולא אומרים שכיון שאינו חייב לשלם יותר מעידית דניזק א"כ העידית שלו כמאן דליתא וישלם מזיבורית.

מ"ט. מתי בהקדש משלם עידית - ור"ע סיים דבריו ואמר "וק"ו להקדש", הגמ' מבארת דבריו דס"ל כר"ש בן מנסיא דס"ל ששור של הדיוט שנגח שור של הקדש משלם נזק שלם אף אם השור הוא שור תם ורעהו היינו שרק ברעהו תם פטור מחצי נזק, ומשלם מעידית. (ושור של הקדש שנגח שור של הדיוט פטור, ולחולקים על ר"ש בן מנסיא גם שור של הדיוט שנגח שור של הקדש פטור, ובאופנים אלו לא שייך עידית. והאומר הרי עלי מנה לבדק הבית דינו כבעל חוב שמשלם מבינונית דאם החמירה תורה בנזקין לא ילפינן חוב מיניה).

מתי משלם עידית מפני תיקון העולם - במתני' מבואר שמפני תיקון העולם מזיק משלם מעידית. הגמ' שואלת שהרי זה מדאורייתא, ואביי מבאר שמתני' כרבי ישמעאל דס"ל דמדאורייתא בדניזק שיימינן, דמפני תיקון העולם בדמזיק שיימינן.

מ"ט: ורבינא מבאר דמתני' כר"ע וכוונת מתני' שטעם התורה הוא תיקון העולם, שכיון שחייב לשלם עידית ימנע מלגזול, וכר"ש שהיה תלמיד של ר"ע דדריש טעמא דקרא. (ובעל חוב בבינונית, ולא מעידית כדי שאדם לא יקפוץ להלוות כדי לגבות מעידית נכסיו, ולא מזיבורית כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין. וכתובה מזיבורית, מפני שהאשה רוצה בנישואין יותר מהאישי, ולא תיקנו חכמים שהאשה תתן לבעל כתובה כאשר היא הגורמת לגירושין, מפני שיכול להמנע מלגרשה ולא לתת לה גט).

ולר"מ דווקא אם הקדישה אחרי שמת אביו דינה כשדה אחוזה, ולא כשהקדישה לפני שמת האב. וממה שלר"י ור"ש א"צ פסוק ללמד שאם הקדישה אחר שמת אביו דינה כשדה אחוזה. ויש לבאר שנחלקו בקנין פירות דאיירי בזמן שהיובל נוהג, דלר"מ כקנין הגוף דמי ולא ירש במיתת אביו כלום ולא הוא אחוזה ולהכי בעי קרא, אבל לר"י ור"ש לאו כקנין הגוף דמי וכשמת אביו ירש את גופה והוא אחוזה, ולא איצטרך קרא אלא להקדישה ואח"כ מת אביו. והגמ' אומרת שאפשר לבאר שגם לר"י ור"ש קנין פירות כקנין הגוף, ומת אביו ואח"כ הקדישה צריכה קרא, ומ"מ כיון דכתיב בקרא "משדה" אחוזתו לומדים שמדובר ששדה שראויה להיות שדה אחוזה דינה כשדה אחוזה.

האחים שחלקו לקוחות הם דאין ברייה ומחזירים זה לזה ביובל, ואמר רב יוסף דאי נימא שקנין פירות לאו כקנין הגוף נמצא שאינו מביא ביכורים אלא מי שהוא ואבותיו בנים יחידים עד יהושע בן נון.

מ"ח: סיוע לדברי ר"ל - רבא מסייע לדברי ר"ל מקרא דכתיב "במספר שני תבואות ימכר לך" ואיירי בזמן שהיובל נוהג, ומבואר שאין גוף הקרקע נמכר. ומהברייתא שמבואר בה שבכור נוטל פי שניים בשדה שחזרה לאביו ביובל שחזרה אחרי מיתת האב, ומבואר שגוף הקרקע נחשב "מוחזק" לאביו דאין הבכור נוטל פי שניים בראוי.

בעל בנכסי אשתו אם דנים רק על הקרקע צריך הרשאה לדון על הקרקע עם אחר, דאינו בעל דברים, דקנין פירות לאו כקנין הגוף, ואם דנים גם על הפירות א"צ הרשאה.

הניזקין:

גבית נזקין מעידית

ניזק שבא לגבות נזקו גובה מעידית כדכתיב "מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ונח לאדם לגבות מעט עידית ולא הרבה זיבורית. ואין הכונה שאם אכל כחושה משלם שמינה, או שאם אכל ערוגה ואין יודעים אם היתה כחושה או שמינה שישלם שמינה, דהמוציא

כתובת אשה מזיבורית

שיטת מר זוטרא שדווקא מיתומים גובה מזיבורית, אבל מהבעל גובה מבינונית, ואף שכל גביה מיתומים היא מזיבורית קמ"ל מתני' שאף כתובה אינה גובה מבינונית, ולא תיקנו לה בינונית משום חינא כדי שיהיו האנשים נושאים חן בעיני הנשים וינשאו להם, (ולר"מ אף מהיתומים גובה מבינונית משום חינא).

ומה שהמשנה מחלקת בדיני ניזקין בעל חוב וכתובה, לא איירי מיתומים שבזה גם ניזקין ובעל חוב גובים מזיבורית, אלא איירי **באב הערב על בנו**, שאם ערב על הניזקין או על החוב משלם כמו שבנו היה משלם, אבל בכתובה כיון שפרעון הכתובה הוא לאחר מיתה וגובים אותה מהיתומים מזיבורית, גם דין האב לגבות מזיבורית.

ואיירי **בערב קבלן** על הכתובה שהתפיסה בנו מטלטלין לכתובתה והיא מסרתם לידו בתורת קבלנות והחזירתם לבנו דסתם ערב אינו משתעבד לכתובה. ואיירי שהיו לבן נכסים בשעת שעבוד דאיכא למימר שסמך עליהם בשעת שעבוד ומשתעבד אפי' אם שטפם נהר אח"כ, דאל"כ יש מ"ד שאין ערב קבלן דכתובה משתעבד אם אין לבעל נכסים והכא איירי כשאין לו נכסים, דאם יש לו נכסים יפרע ממנו תחילה, או דנימא שאב לבנו משתעבד אפי' כשאין לבן נכסים.

והגמ' מביאה תיובתא למר זוטרא מדברי הברייתא שהטעם שכתובה מזיבורית מפני שהאשה רוצה להנשא יותר מהאיש, ואין הטעם בגלל שגובים מן היתומים (ומבואר שגם כשגובה מהבעל דינה בזיבורית).

ג. מתי הערב משתעבד - ערב רגיל לא משתעבד לכתובה כיון שהוא ערב בעלמא ועוד דלאו מידי חסרה, וערב קבלן דבעל חוב משתעבד דאיכא תרתי לטיבותא, ובערב דכתובה וקבלן דבעל חוב נחלקו אם משתעבד כשאין לחייב נכסים או לא, ולהלכה בכל המקרים משתעבד חוץ מערב דכתובה שאינו משתעבד אף כשיש לבעל נכסים, כיון שעשה מצוה והאשה לא חסרה כלום.

גביה מיתומים

בעל חוב גובה מבינונית, ומיתומים גובה מזיבורית. **שטר שכתוב בו שיגבה מעידית** - לשיטת רב נחמן גם בזה גובה מזיבורית, וביאר אב"י הטעם

שהרי בכל בעל חוב דינו בבינונית ומיתומים גובה מזיבורית, וה"ה הכא.

ורבא חולק וסובר שבעל חוב מדאורייתא דינו בזיבורית דכתיב "בחוץ תעמוד וכו'" ודרך לפרוע פחות שבכלים, ומדרבנן גובה מבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין, וביתומים אוקמה אדאורייתא, משא"כ בשטר שכתוב בו שיגבה מעידית דמדאורייתא גובה מעידית שהרי שעבד את הקרקע, והקרקע היא כמו ערב שמשמעבד מדאורייתא דכתיב "אנוכי אערבנו", גובה אף מהיתומים מעידית.

גבית ניזקין מיתומים - לרבא בניזקין גובה מיתומים מעידית, ואמנם אם היתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק, דס"ל לרבי ישמעאל שמדאורייתא גובה מזיבורית דמזיק, ומדרבנן גובה מעידית דמזיק, בזה גובה מהיתומים מזיבורית. וכן אם התקלקלה העידית שנטלוה מסיקין או נשתדפה או שטפה נהר, ובזה בטלה התחייבותו וגובה מהיתומים בזיבורית כדין התורה. אבל בשאר אדם תיקנו שיגבה מן הבינונית שלא תנעול דלת בפני לוויין. כמו שמצינו שאם הזיק לחבירו זיבורית שהדין שגובה מן העידית ואפי' היא עידי עידית, לר"ע מדאורייתא, ולרבי ישמעאל מדרבנן ואם התקלקלה העידית ויש לו עדי פחותה מזו וכן בינונית זיבורית גובה מן הבינונית דאמר ליה מזלך גרם ונסתחפה שדך, ומדינא גובה מזיבורית, ומפני תיקון העולם גובה מבינונית.

יתומים גדולים - הא דאמרן שאין גובה מיתומים אלא מזיבורית, דין זה הוא בין בקטנים בין בגדולים (מפני שהבעל חוב לא מסיק אדעתיה שימות וליכא נעילת דלת אף אם יגבה מהיתומים מזיבורית, ואין הטעם משום תקנת היתומים שאין להם מי שיטרח עבורם), וכן לענין דין הנפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה שמא היה אביהם טוען אשתבע לי דלא פרתתיך, ואפי' הוציא שטר, זה גם בגדולים שגם הם לא יודעים אם פרע לאביהם או לא.

גביה ממשועבדים במקום שיש בני חורין

ג. אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הם זיבורית דאתו לקוחות לאינצויי ולומר גבה ממנו.

אם גם במתנה הדין אינו גובה ממשועבדים - הגמ' מסתפקת אם הדין הזה לא נאמר אלא

ואנא איקום ואשפי וכו' ופירי דידהון) מ"מ כיון שלא היו בעולם בשעת כתיבת שטר המכירה, והווי כמלוה ע"פ דלא גבי ממשעבדי אלא מבני חרי, כיון שאין קול על הפירות, שהרי לא היו בשעת מכירה. ולרבי חנינא הטעם **מפני שאין קצובים**, והגמ' מסתפקת לדבריו אם דבר קצוב שאינו כתוב גובה ממשועבדים לרש"י איירי במלוה על פה קצובה, ולתוס' מלוה ע"פ אינו גובה ממשועבדים כיון דליכא קלא, אלא איירי בדברים קצובים שיש להם קול כגון שפסק לזון את בתה ה' שנים.

נ"א. דין עישור נכסים כשמת הבן – אם בת אחת גבתה עישור נכסים ואח"כ מת הבן, לריו"ח אין השניה נוטלת עישור נכסים אלא חולקים בשוה, דעישור נכסים הוא בשביל פרנסה וכאן יש לה יותר, ולרבי חנינא כיון שמוציאין עישור נכסים, מיד הלקוחות שקנו מהאח לפרנסה כ"ש שנוטלת עישור נכסים כאשר הנכסים לפנינו ולא נמכרו. הגמ' מבארת שאין מכאן ראייה שלרבי חנינא מספיק קצובים עישור הנכסים אע"פ שאין כתובין, דפרנסה כיון שיש לה קול הוי ככתובין.

הנושא את האשה והתחייב לזון את בתה ה' שנים, וגירשה בתוך השנים הללו, ונישאת לאחר וגם הוא התחייב כנ"ל, אחד זן ואחד נותן לה דמי מזונות, ואם מתו הבנות שלהם ניזונות מבני חרי דאין מוציאין למזון הבנות מנכסים משועבדים והיא ניזונת ממשועבדים מפני שהיא **כבעלת חוב**.

הגמ' מנסה להוכיח מכאן כרבי חנינא ומספיק קצובים אע"פ שאין כתובין ודלא כעולא והגמ' דוחה דאיירי בקנו מידו וסתם קנין לכתובה עומד (ולא דאיירי בקנו לזו ולא קנו לזו, דמאי פסקה לומר שכך הרגילות לעשות, ואין סיבה לומר שאיירי דווקא כשבתו לא היתה בשעת קנין, שהרי שייך שגירשה והחזירה ומתני' סתמא תנן, אלא הטעם) דבתו שאוכלת בתנאי בי"ד אינה גובה ממשעבדי דאימור צררי אתפסה, משא"כ בת אשתו.

מסקנת הסוגיא שמחלוקת עולא ורבי חנינא היא מחלוקת ת"ק ורבי יוסי, כמבואר להדיא בברייתא. ושיטת רבי נתן שאם השביח את השדה הגזולה לפני המקח של מי שקנה שדה אחרת מהגזולן גובה ממשעבדי, וכתב רש"י שלר"נ אין הטעם לא משום דכתובין ולא משום דקצובין. אבל התוס' כתבו שלרבי נתן חשיב קצובין ואין כתובין.

במכירה דאיכא פסידא דלקוחות, אבל במתנה כשנתן את הקרקע הבינונית במתנה ושייר זיבורית לא, או שגם מתנה נחשב פסידא כיון שנתן מתנה מחמת שנהנה ממנו.

קדימה בשכיב מרע שחילק נכסיו – שכיב מרע שחילק את כל נכסיו, אין מקדימים את הקודם בשטר הצוואה אם אין מספיק לכולם, מפני שלא נתכוון להקדים, ועל כן אם יצא על המת שטר חוב גובים מכולם כל אחד לפי חלקו היחסי, אבל אם כתב בהדיא ואחריו לפלוני הקודם זכה, ואם יצא עליו שטר חוב גובה מן האחרון שהרי אפי' אם הבעל חוב היה גובה לפני המתנה הוא היה קודם לקבל את מה שנשאר.

הגמ' מדייקת דמשמע שאפי' אם האחרון קיבל במתנה בינונית גובה מזיבורית כיון שאחרי שקיבל את המתנה היתה השדה הבינונית בני חורין, ועליה הוטל השעבוד, ואי נימא דאף במתנה אינו גובה ממשעבדי במקום שיש בני חרי, צ"ל דאיירי בשטר חוב, ומ"מ אין מקדימים את הקודם להלוות אף שבצוואה הוא מאוחר, או באופן שלא אמר ואחריו, משום דאיירי כשאין להם שטר והווי מלוה על פה (והקודם בשטר היינו שטר הצוואה). ועו"ל דאיירי במתנה ונוטל מהקרקע הבינונית, ולא נאמר בזה הדין דאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין וחוזר וגובה מן האחרון כיון שאינו נכון שהאחרון יקבל והקודמים לו לא יקבלו. או דאיירי כשהקרקעות שוות ובה גובה מן האחרון.

אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים, ואע"פ שהם ככתובים בשטר דתנאי בי"ד יש לו קול מ"מ תיקנו שיגבה אותם רק מבני חורין מפני שאף אדם לא ירצה לקנות קרקע אם יוכלו האשה והבנות לגבות ממנו מזונותיהם.

מתי אין מוציאין לאכילת פירות ממשעבדי

אין מוציאין לאכילת פירות מנכסים משועבדים – שאם גזל שדה ומכרה לאחר והשביחה וגבאה הנגזל עם פירותיה ואינו משלם ללוקח את ההוצאות שלו, חוזר הלוקח על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים כיון שהמכירה היא באחריות בשטר, אבל את הפירות גובה רק מנכסים בני חורין.

טעם דין זה הוא מפני תיקון העולם. לעולא מפני שאין כתובין שאע"פ שכתב לו שישלם גם על הפירות

שבועה במשיב אבידה

המוצא מציאה לא ישבע אם מחזיר והמאבד טוען שלא החזיר את כולה מפני תיקון העולם דא"כ שביק לה ואזיל. שיטת רבי יצחק שאם המאבד טוען שאיבד שני כיסים קשורים והמוצא טוען שלא מצא אלא אחד, חייב שבועה, כיון שהכיסים לא נפרדים מעצמם והיא טענת ברי (משא"כ בשני שוורים קשורים שאינו נשבע, דשמא נפרדו מעצמם וטענת שמא היא).

נ"א: הגמ' מבארת שרבי יצחק סובר כראב"י שחולק על הדין שהמוצא מציאה לא ישבע אם טוענו ברי, וכמו שמצינו שאם אמר לחבירו שאביו הפקיד אצלו מנה והחזיר לו חצי חייב שבועה (ולחכמים הוי משיב אבידה ופטור).

וביארה הגמ' שראב"י לא חולק על דין משיב אבידה, אלא איירי בטוענו קטן שהוא הבן של המלוה שאף שאין נשבעין על טענת חש"ו הני מיילי כשטוענו הפקדתי לך, אבל בא בטענת אביו נשבעין, וראב"י סובר שלא חשיב משיב אבידה כיון שאדם מעיז פניו בפניו, ורק בפני המלוה עצמו אינו מעיז (שהרי הטעם שבועת מודה במקצת הוא שאינו מעיז פניו בפני בעל חובו ולכן לא כפר בהכל ואין להאמינו מחמת שלא כפר הכל, ומה שלא הודה בהכל אינו חשוד אממונא ויהיה חשוד אשבועתא משום דאישתמוטי קא מישתמיט ואין דעתו לגוזלה), ורבנן סוברים שגם בפני בן המלוה אינו מעיז ואף בגדול אין נשבעים.

דיני אפטרופוס

נ"ב. תרומות ומעשרות - יתומים שסמכו אצל בעל הבית שיעשה כל צרכיהם, ודינו כאפטרופוס אע"פ שלא נתמנה לכך, או שאביהם מינה אופטרופוס, חייב לעשר פירותיהם, ודווקא כשצריכים לאכול לאלתר אבל לא יעשר כדי להניח עד שיגדלו, משום שכשיגדלו יוכלו לעשר בעצמם. (וכן בסמכו אצל ההיא סבתא יכולה למכור משלהם כדין אפטרופוס), וכן שותף לא יתרום על חלק חבירו שלא מדעתו, וכן אריס לא יתרום על חלק בעל הבית, ולא יתרום על שאינו שלו היינו טעמא דכולהו, אי נמי זו ואצל זו. דכתיב "אתם".

מה עושה האפטרופוס עבור היתומים בנכסיהם - אפטרופוס מוכר מנכסי היתומים לצרכם בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים ופירות שמנים, כדי להאכילם אבל לא כדי להניח שמא יגנבו,

או משום כבוד בית אביהם. וקונה עבורם לולב וערבה וסוכה וציצית ושופר וספר תורה ותפילין ומזוזות ומגילה, דהוו דברים שיש להם קצבה, אבל אין פוסקים עליהם צדקה ואין פודים את השבויים ולא תנחומי אבלים דהוו דבר שאין לו קצבה. ואסור להם למכור שדה בשביל לקנות שדה טובה או קרובה יותר דדילמא מישתדפי, ואסור להם למכור שדות ולקנות עבדים, ולמכור עבדים ולקנות שדות ת"ק מתיר ורשב"ג אוסר שמא יצא עליהם עוררים. וריב"ל מתיר למכור שדות ולקנות שוורים (כרבי יוסי שהיה קורא במקום שורי שדי). ואין האפטרופוס רשאי לדון בנכסי יתומים לחוב ע"מ לזכות. ואינם רשאים להוציא עבדים לחרות אפי' אם העבדים פודים את עצמם בכסף שנתנו להם ע"מ שאין לאדון רשות בו, והטעם מפני שאין גוף העבד קנוי לאפטרופוס, אבל יכולים למכור אותם לאחרים לתקנת היתומים והאחרים יוציאו אותם לחרות, ולרבי יכול העבד לפדות את עצמו דהוי כמכירה. וצריך לחשב עמהם באחרונה שלא נשאר בידו כלום ולרשב"ג אין צריך.

אין עושים אפטרופוס נשים שאין דרכן לצאת ולבוא ולטרוח ועבדים שאינם נאמנים וקטנים שאינם בני דעת, ואמנם אבי היתומים יכול למנותם לאפטרופוס.

קנין יתומים בכסף ובמשיכה - אין נכסי יתומים נקנים אלא בכסף כהקדש דכתיב בהו "ונתן הכסף וקם לו" ולא שייכא בהו משיכה, וכגון שקנו מהם פירות מהאפטרופוס ואחר המשיכה התייקרו הפירות, אבל אם קנו פירות במשיכה והתייקרו, קנו דלא יהיה כח הדיוט חמור מהקדש והדיוט יכול לחזור בו כל שלא משך, וכ"ש אלו שלא עשאו כהקדש אלא לפיות כוחם ולא להרע כוחם, וכן אם נתנו מעות והוזלו הפירות יכולים לחזור בהם מטעם זה, ואם משכו פירות והוזלו אין יכולים לחזור בהם, שמא לא יסכימו למכור ליתומים פירות בלא שיתנו מעות, ואם נתנו מעות והתייקרו הפירות לא קנו בכסף שמא יאמר להם המוכר נשרפו חיתכם בעליהם אם קנו בכסף, ואף שלרעת היתומים אינם קונים בכסף, מ"מ כיון שלענין חזרה אינם ברשות מוכר, אף לענין דליקה אינם ברשותו, ואם נתנו להם מעות והתייקרו הפירות לא קנו דלא יהיה כח הדיוט חמור מהקדש, ואם הוזלו הפירות לא קנו בכסף שמא יצטרכו מעות ולא יסכימו לתת להם בלא שיתנו פירות.

ולשמואל מנסך היינו מערב יין נסך בין כשר שנאסר בהנאה אבל מנסך ממש פטור משום קלב"מ, ומערב אינו כלול במדמע משום שאין לומדים קנסא מקנסא כיון דלאו דינא הוא ולא קנסו אלא במה שקנסו.

חיוב מזיק בהזק שאינו ניכר - לחזקה הזק שאינו ניכר שמיה הזק ומדאורייתא חייב במטמא מדמע ומנסך אף בשוגג ובמזיק אף שוגג חייב דכתיב "פצע תחת פצע", ופטרו בשוגג כדי שיודיעו ולא יאכל איסורא, אבל במזיד לצעוריה קא מיכוון ואם לא יודיעו ויקניטו למה עשה כך. ולריו"ח הזק שאינו ניכר לאו שמיה הזק, ומדאורייתא פטור גם במזיד, וחייבו חכמים כדי שלא יהיה כל אחד מטמא טהרות חבירו.

כהנים שפגלו במקדש ששחטו או זרקו כדי לאכול חוץ לזמנם, ולא הורצו לבעלים במזיד שידעו שנפסלו בכך חייבים מפני שהבעלים צריכים להקריב אחרים, ואף בנדבה קשה בעיניו שלא הקריב הזרועין שרצה להקריב, ובשוגג פטורים, ותלוי במחלוקת הנ"ל מה מדאורייתא ומה מדרבנן מפני תיקון העולם.

העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת ונפסלו ע"י המלאכה פטור מדיני אדם מלשלם וחייב בדיני שמים פורענות לרשעים מפני שנתכוון להפסיד לישראל. לריו"ח פטור משום הזק שאינו ניכר, ולחזקה פטור רק אם הכניסה לרבקה כדי שתניק ותדוש שטוען שעשה כך לטובתה, ואין הפסול אלא מחמת שנתכוון שתדוש, וגרמא בנזיקין פטור, או שקל משקלות כנגד מי חטאת דלא עשה מעשה בידים והסיח דעת מהם דפסול משום דכתיב "למשמרת למי נדה" ומ"מ אינו חייב בדיני אדם דגרמא בעלמא הוא, אבל בעושה מלאכה בידים חייב דהזק שאינו ניכר שמיה הזק, ואם שקל במי חטאת עצמם שהניחם בכלי שיש בו סימנים והכניס בכלי בשר לראות עד היכן המים עולים חייב בדיני אדם, ואם שקל כנגדם ולא הסיח דעת לא נפסלו.

ג' איה שהזק שאינו ניכר לאו שמיה הזק - גזל מטבע ונפסל ע"י המלכות תרומה ונטמאת מאילה חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ובלבד שישלם אותו עצמו, דקרינן ביה "אשר גזל", ומבואר שהזק שאינו ניכר לאו שמיה הזק דאל"כ הרי משלם דבר שניזק ולא כמה שגזל.

הגמ' רוצה לתלות מחלוקת ריו"ח וחזקה במחלוקת בברייתא במטמא ומדמע ומנסך שלר"מ חייב אף בשוגג ולר"י רק במזיד חייב, והגמ' דוחה

ג' ב: מותר למכור בלא אכרזתא שמכריזים לי יום קרקע פלוני יוצא לימכר בבי"ד מנכסי היתומים לצורך מס או מזונות או לצורך קבורה מפני שאין פנאי.

מותר לאפוטרופוס לקנות בגדים מנכסי היתומים, כדי שדבריו ישמעו והוא צורך היתומים.

אפוטרופוס המפסיד את נכסי היתומים שאינו מפרנס הקרקעות כראוי וקוצץ נטיעות י"א שלא מסלקים אותו, וי"א שמסלקים אותו, וכן הלכה.

שבועה באפוטרופוס - אם מינהו אבי היתומים צריך להשבע שאין בידו כלום משלהם, שאם לא היתה לו הנאה לא היה מסכים להתמנות, ואין חוששים שמשום שבועה יפרוש, ואם מינהו בי"ד לא ישבע שמא לא יסכים להיות אפוטרופוס. ולאבא שאול אם אביהם מינהו לא ישבע שמא לא יסכים להיות אפוטרופוס, ואם הבי"ד מינהו ישבע כיון שנהנה שיצא קול שבי"ד סומכים עליו, ולראב"י שניהם צריכים להשבע, וי"א שבמינהו אבי יתומים ישבע מפני שהוא כשומר שכו.

הזק שאינו ניכר

המטמא טהרות כגון תרומה ומדמע תרומה בחולין, וצריך למוכרו לכהנים בזול ומנסך יין בשוגג פטור מתשלומין ובמזיד חייב.

ג' ג. מהו מנסך - לרב הכונה למנסך ממש ששכשך בידו לשם ע"ז כדרך עבודתה, וכיון שהחיוב לשלם חל משעת הגבהה ע"מ לגזול ממילא אף שמתחייב בנפשו בניסוך ליכא קלב"מ, ורב לא פירש שהכונה למערב מפני שזה כלול במדמע, וס"ל שלומדים קנסא מקנסא (ואלו הם קנס משום דהזק שאינו ניכר לאו שמיה הזק), וצריכא, דמטמא תרומה מפסידה לגמרי מאכילה, ובחולין הרי אסור לגרום טומאה לחולין שבא"י משום פרושים האוכלים חוליהם בטהרה, וקנסוהו מחמת שעשה איסור, משא"כ מדמע שאפשר למוכרה לכהנים בזול ולא עשה איסור, ומדמע שכיח ותיקנו כדי שימנע מלעשות כך משא"כ מנסך, ומנסך הו"א לפוטרו משום קלב"מ קמ"ל. ואי תנא מטמא מנסך ומדמע צריכי דמטמא ליכא קלב"מ משא"כ מנסך, ובמנסך מפסיד לגמרי משא"כ מטמא שראוי להסקה או לבהמה, ומטמא ומנסך הפסד מרובה משא"כ מדמע, קמ"ל שבשלשתם חייב.

כמתקן אע"פ שבמזיד אסור לאכול בשוגג מותר משום שנתכוון לתקן, וכן במטביל כלים בשבת דאסור מדרבנן משום דמחזי כמתקן כלי אע"ג שבמזיד אסור להשתמש בהם, בשוגג מותר כיון שנתכוון לתקן.

ושיטת ר"י שבדאורייתא קונסים שוגג אטו מזיד כיון שעבר איסור חמור ולכן במבשל בשבת אסור בשבת עצמה אף בשוגג (ובמוצאי שבת מותר בשוגג אחרי בכדי שיעשו, ובמזיד אסור לעולם, ולריו"ח הסנדלר הוא אסור עולמית אף בשוגג, ואחרים מותרים בשוגג ממוצאי שבת). ומ"מ במנסך לא קונסים כיון שאנשים בדלים מזה משום חומרא דעבודת כוכבים. ובנוטע בשביעית לא קנס ר"י משום דבאתריה חמירא להו שביעית.

ובאיסורים דרבנן סובר ר"י שלא קונסים שוגג אטו מזיד, ולכן במדמע ומנסך לא קנסו, ואמנם אגוזים שנפלו ונתפצעו אינם בטלים אפי' במזיד אפי' באלף מפני חשיבותם כיון שכשנפלו היו שלמים וחשובים, אף דמדאורייתא חד בתרי בטיל אפי' בדבר חשוב דכתיב "אחרי רבים להטות", משום שחוששים שיעשה כך במזיד ויאמר שוגג הייתי, (ולרבי יוסי ור"ש בשוגג בטלים ובמזיד אינם בטלים, ומ"מ בנטיעות של ערלה שנתערבו בנטיעות אחרות מתיר רבי יוסי ללקט אף במזיד, דחזקה אין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת ואינו נוטע בלי סימן, ומילתא דלא שכיחא לא אחמור בה, ולת"ק לא ילקט שאין מבטלים איסור לכתחילה, ובמחובר חשיבא ואינה בטילה ואם ליקט יעלו באחד ומאתים דהוי שוגג).

נ"ד: כהנים שפיגלו במזיד חייבים ובשוגג פטורים.

נאמנות לאסור דבר של חבירו

בפיגול ובטומאה - אדם נאמן לומר שזבחי חבירו נתפגלו או טהרות חבירו נטמאו אם עשה אותם עמו באותו יום, אבל אם אומר לו כך למחרת אינו נאמן. לאביי החילוק הוא דלמחר אינו נאמן כיון שאין בידו לאוסרם ורישא איירי שעדיין הם בידו ויכול לאוסרם, ולרבא אף באינם בידו נאמן איירי שפגש אותם מקודם ולא אמר לו דבר.

ולרב אסי אף לאחר זמן נאמן, וראיה ממה שכה"ג נאמן לומר שפיגל אע"פ שאין עמו אדם, והגמ'

שלכו"ע לאו שמיה הזק, ונחלקו אם קונסים שוגג אטו מזיד ור"מ קונס אטו מזיד אע"פ שגם במזיד הוא רק קנס.

אם קונסים שוגג אטו מזיד

נ"ג: - נ"ד:

שיטת ר"מ שבדאורייתא לא קונסים שוגג אטו מזיד ולכן במבשל בשבת מותר לאכול מה שנתבשל בשבת בשוגג אף הוא עצמו, אף שבמזיד אסור. ובנוטע בשבת בשוגג יקיים ובמזיד יעקור ולא קנסו, אבל בנוטע בשביעית צריך לעקור אף דהוי דאורייתא, דכיון שמונים שנות הנטיעה לשביעית לערלה ולרבעי יבואו לומר שמותר ליטוע בשביעית, ואף אי נימא שגם בשבת שייך שימנו ל' יום לפני ר"ה דעלתה לו שנה למנין ערלה, ואם עשה כך לפני שביעית מותר לקיימה בשביעית ויראו שנטע בשבת, מ"מ א"צ לגזור כי לא נחשדו ישראל על שבת ואף אם יזכר הדבר לא יבואו להתיר נטיעה בשבת משא"כ על שביעית. ומנסך אף שאיסורו מדאורייתא קנסו להרחיקו מן האיסור משום חומרא דעבודת כוכבים.

ובאיסורים דרבנן סובר ר"מ שקונסים שוגג אטו מזיד דדברים דרבנן צריכים חיזוק ולכן קנס במטמא ומדמע דהוו דרבנן כיון שהזק ניכר לא שמיה הזק. ואמנם בזר שאכל בשוגג תרומה טהורה שדינו שמשלם חולין טהורים, אם עבר ושילם חולין טמאים בשוגג שלא ידע שהם טמאים הוי תשלומין, ובמזיד אינו תשלומין משום קנס כיון שנתכוון להפסיד את הכהן, וצריך לחזור ולשלם חולין טהורים, ולא קנס ר"מ שוגג אטו מזיד כיון שמתכוון לשלם ואדם כשר הוא ואין לקונסו על שגגתו, אבל מטמא ומדמע שוגג אינו מתעסק בטובה. (ולחכמים בין בשוגג בין במזיד תשלומיו תשלומין והם נעשים תרומה וממון כהן וחוזר ומשלם חולין טהורים משום קנס, ואינם נעשים תרומה. ואם אכל תרומה טמאה משלם אפי' חולין טמאים, שהרי הם ראויים לימי טומאתו והוא לא ידע שהם נעשים תרומה. וע"ע ברש"י ותוס' לענין שיעור התשלום לפי דמים או מידה), וכן הזורק דם טמא אע"ג דבמזיד לא הורצה דמדרבנן אסור הבשר באכילה, ואמנם הבעלים מתכפרים, ואין האיסור לזרוק אלא מדרבנן, בשוגג הורצה כיון שמתכוון לכפרה, וכן במעשר בשבת דהוא איסור דרבנן דמחזי

קורה גזולה שקבעה בבנין משלם דמיה משום תקנת השבים כדי שלא ימנע מלעשות תשובה, וכשיטת ב"ה, אבל לב"ש צריך להחזירו.

חטאת גזולה שלא נודעה לרבים שהיא גזולה **מכפרת** וא"צ להביא אחרת, משום תיקון המזבח. לעולא מדאורייתא אינה מכפרת מפני שיאוש כדי בלי שינוי רשות אינו קונה ואפי' שמענו שנתייאשו הבעלים לא חשיב "קרבנו", ותיקנו שתכפר כדי שלא יהיו הכהנים עצבים שאכלו חולין שנשחטו בעזרה ויהיה המזבח בטל מפני שימנעו מלעבוד, ויש כח לב"ד בשב ואל תעשה. ובעולה לא תיקנו משום דליכא אכילת כהנים.

נ"ה: והא דאיתא במתני' (ב"ק ע"ד): שאם גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל כיון שבשעת גניבה היתה חולין ואינו משלם תשלומי ד' וה' דבשעת טביחה ומכירה היתה הקדש, ומבואר בברייתא דכהאי גוונא בחוץ ענוש כרת, ואי יאוש כדי לא קני מה שייך כרת והרי אינה ראויה לפתח אוהל מועד, וצ"ל שהעמידו רבנן את הגזילה ברשותו דהפקר ב"ד הפקר כדי שיתחייב עליה משום קנס, ונמצא שע"י דבריהם הוא ענוש כרת. ואמנם מסתבר שלא העמידו ברשותו אלא משעת הקדש, כדי שלא יהיה נשכר בגיזות וולדות שלפני ההקדש.

ולרב יהודה מדאורייתא מכפרת אף בנודעה דיאוש כדי קני, ותיקנו שנודעה לא תכפר, כדי שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות, ולדבריו דין זה הוא גם בעולה, והחידוש הוא שאפי' בחטאת שרק חלב ודם עולים ע"ג מזבח גזרו.

דין סיקריקון

ג' גזירות גזרו שגזר טיטוס על ירושלים ויהודה, א' שמי שלא יהרוג יהרגוהו, ב' שמי שיהרוג ישלם ד' זוזי, ג' שמי שיהרוג יהרגוהו והיו אומרים לעכו"ם הרוצח שא קרקע זו והניחני.

בזמן הגזירה הראשונה והשניה לא היה דין סיקריקון, שאם נתן לו קרקע כדי שלא יהרגוהו היה גומר בדעתו להקנותה לו בלב שלם, וקיימא לן תלויה וזבין זביניה זבינא, והלוקח ממנו מקחו קיים.

בזמן השלישי היה הדין כדלהלן- אם היה קונה מהסיקריקון ואח"כ מבעל הבית מקחו בטל מפני שהסכים מיראה, או שהסכים כי השני נח לו מן הראשון, ולא כתב שטר, ואם הקדים לקנות מבעה"ב מקחו קיים.

דוחה את הראיה דאיירי ששמעו שמפגל וראו בפשפש שאמר כך בשעת הזאה (פשפש הוא פתח קטן מבית החליפות להיכל, והיו שניים אחד בצפון ואחד בדרום, כדי להכשיר את כל העזרה לשחיטת קדשים, שתחשב "ושחטו פתח אהל מועד"), ובעבודות לפני ולפנים היה אפשר לראות ע"י לול.

ס"ת שאומר שלא כתבו לשמה- אם אמר ש"ס"ת שכתב לפלוני לא כתבו לשמה, אמר רבי אמי שאם הס"ת ביד הלוקח אינו נאמן לפסול את הס"ת כיון שאינו בידו, אבל נאמן להפסיד שכר עצמו ש"ס"ת שאין אזכרות שלו כתובות לשמה אינו שוה כלום, ואף לר"י שיכול להעביר קולמוס לשמה על השם ולקדשו (אם רצה לכתוב יהודה ולא כתב ד' ונתברר שהיה צריך לכתוב את השם) זה מועיל רק באזכרה אחת, אבל בכל האזכרות שבס"ת לא דמחזי כמנומר, (ולחכמים אף באחת אין השם מן המובחר).

ס"ת שאומר שלא עיבדו לשמה- אם אמר שלא עיבד את הגוילים לשמה מתוך שנאמן להפסיד את שכרו נאמן לפסול את הס"ת, כיון שידע שיפסיד כל שכרו נאמן, (אבל במקרה הקודם אולי חשב שלא יפסיד אלא שכר האזכרות ונתכוון להקניט).

נ"ה. עדויות של רבי יוחנן בן גודגדא-

חרשת שהשיאה אביה כשהיא קטנה שחלו הקידושין מדאורייתא **יוצאת בגט** דא"צ דעת בגט, שהרי מתגרשת בע"כ. ומדין זה למד רבא שאם אמר לעדים שיראו שהוא נותן גט לאשתו ונתנו לה ואמר כנסי שטר חוב זה מגורשת, ואין אומרים שביטלו אלא אמר כך מחמת בושה.

קטנה בת ישראל שנישאת לכהן והיא יתומה דאינה מקודשת אלא מדרבנן **אוכלת בתרומה** דרבנן, ולא גוזרים. ואם מתה בעלה יורשה. ואמנם חרשת שנישאת מעצמה כשגדלה לא אוכלת תרומה גזירה שמא חרש שאין קנינו קנין מדאורייתא יאכיל פיקחת, שאינה אוכלת אף תרומה דרבנן שמא תבוא לאכול בדאורייתא. אבל גדול בקטנה אין לגזור משום קטן בגדולה, דקטן לית ליה נישואין אפי' מדרבנן. (ואין לחוש שיאכיל חרש בחרשת, דקטן אוכל נבילות הוא ואיכא למ"ד שאין ב"ד מצווין להפרישו, כמו בקטן).

ושלח ריב"ז לאבא סיקרא ראש הבריונים שהיה בן אחותו לשאול עד מתי ימותו, ואמר לו שאם יסרב להם יהרגוהו, והציע לו שיעשה עצמו כחולה ויאמרו שמת, ורק תלמידיו ישאו את מיטתו, ויצא מירושלים לדבר עם הרומאים, ואמר להם אבא סיקרא שלא ידקרוהו שלא יאמרו רבם דקרו, ולא ידחפוהו שלא יאמרו רבם דחפו, וכך יצא.

נ"ו: בא לפני אספסינוס ואמר לו שלמא עלך מלכא, ואמר לו שהוא חייב מיתה מפני שקרא לו מלך, ומפני שאם הוא מלך מדוע לא הגיע עד עכשיו, ואמר לו ריב"ז שאם לא יהיה מלך לא היתה ירושלים נמסרת בידו, ולא הגיע עד עתה כי הבריונים לא נתנו לו, ואמר לו אספסינוס במשל שחבית שיש עליה דרקון שוברים את החבית בשביל הדרקון, והקב"ה "משיב חכמים אחור וכו'" ולכן לא ענה לו שלוקחים את הדרקון בצבת, ואז הגיע שליח מרומי והודיע לו שמת הקיסר והוא נתמנה במקומו, והיתה עליו נעל אחת ולא יכל ללבוש את השניה או להסיר את הראשונה, ואמר לו ריב"ז ששמועה טובה תדשן עצם, ותקנתו שיביאו שונאו לפניו ו"רוח נכאה תיבש גרם", וכך עשה, ואמר לו אספסינוס שאם הוא חכם כ"כ למה לא הגיע עד עתה.. ואמר לו שהוא הולך ויבוא אחר במקומו, ושיבקש ממנו משהו, וביקש ממנו ריב"ז את יבנה וחכמיה, ואת שושלת ר"ג, ורופאים לרבי צדוק, וסיכל הקב"ה דעתו שלא יבקש שיעזוב את ירושלים, וריב"ז חשב שאם יבקש זאת לא יסכים לכלום, וריפאו את רבי צדוק לאט לאט שנתנו לו מי סובין וכו') ושלח אספסינוס את טיטוס.

טיטוס חירף גידף כלפי מעלה, ואמר "אי אלוהימו וכו'" ותפס ועבר עבירה בקודש הקדשים ע"ג ס"ת, וגידר את הפרוכת ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו ודרשו על זה "מי כמוך חסין י"ה" ששומע ניאוצו וגידופו ושותק, וי"א מי כמוך באלים -באילמים, ושם בפרוכת את כל כלי המקדש והלך בספינה לעירו, וכשעמד עליו נחשול אמר שכמדומה שאין גבורתו אלא במים כמו אצל פרעה וסיסרא, ויצאה בת קול ואמרה שתבוא עליו למלחמה בריה קלה שמכניסה ולא מוציאה, ונכנס יתוש בחוטמו וניקר במוחו ז' שנים, וכששמע קול נפח פסק מלנקר ושכר נפחים שידפוק לפניו, וליהודי לא היה משלם, ולאחר ל' יום לא השפיעו הדפיקות על היתוש, וכשמת מוצאו במוחו יתוש בגודל ציפור דרור, פיו של נחושת וציפורניו של ברזל, וציווה שישרפוהו ויפזרו אפרו לז' ימים כדי שלא יעמידהו הקב"ה בדין.

(וכן הדין באיש ואשה שאם קנה מהאיש קודם מקחו בטל שאם לא תסכים יאמר לו שנתנה עיניה בגירושין או מיתה, ואם קנה מהאשה קודם מקחו קיים).

ואח"כ תיקנו שהלוקח מסיקריקון משלם לבעלים רבע ממחיר הקרקע ששיערו שהסיקריקון מוזיל רביע, והבעלים קודם לכל אדם.

רבי הושיב בי"ד ותיקנו שאם שהתה י"ב חודש כל הקודם זכה, ונותן לבעלים רביע. המשך סוגית סיקריקון בדף נ"ח.

מאורעות החורבן

קמצא ובר קמצא - היה אדם שהיה לו אוהב קמצא ושונא בר קמצא, וכשעשה סעודה שמשו הזמין את בר קמצא, וכשהגיע לא הסכים בעל הסעודה שישאר שם אפי' אם ישלם דמי כל הסעודה, והוציאוהו, ובר קמצא אמר שאם רבנן לא מחו א"כ ניחא להו, והלך והלשין למלך שהיהודים מרדו בו, ואמר למלך שישלח קרבן ויראה שלא יקריבוהו, והטיל בו מום בדוקין שבעין שאינו מום לעכו"ם, וכשהגיע לבית המקדש אמר זכריה בן אבקולס שלא יקריבו שלא יאמרו שבעלי מומין קרבים, ולא יהרגוהו שלא יאמר שמטיל מום בקדשים יהרג, (ואמר ריו"ח שענוותנותו החריבה את ביהמ"ק).

נ"ו. ושלח טיטוס את נירון קיסר וזרק חץ לכל הרוחות וכולם נפלו בירושלים, אמנם נתגייר נירון לאחר שתניוק אמר לו את הפסוק "ונתתי את נקמתי באדם ביד עמי ישראל", (ויצא ממנו ר"מ), ושלחו את **אספסינוס** והטיל מצור ג' שנים, והיו בעיר את נקדימון בן גוריון (שנקדה חמה בעבורו) ואת בן כלבא שבוע (שהרעב ככלב יוצא מביתו שבע) ואת בן ציצית הכסת (שציציתו נגרת ע"ג כסתות, וי"א שכסתו מוטלת בין גדולי רומי) והיה לאחד חיטים ושעורים ולשני יין מלח ושמן ולשלישי עצים (ושיבחו רבנן לבעל העצים), והיה בזה להספיק לכ"א שנים, והחכמים רצו לעשות שלום, ובאו הבריונים ושרפו את האוצרות הללו כדי שיוכרחו להלחם, ושלחה מרתא בת בייתוס לקנות לה סולת ולא מצא רק פת נקיה וכו' ובסוף לא נשאר אפי' קמח שעורים, והורידה מנעלה ויצאה לחפש אוכל (כמאמר הכתוב הרכה בך והענוגה וכו') ונדבקה לה צואה לרגלה ומתה, וי"א שאכלה גרוגרת של רבי צדוק (שצם מ' שנים למנוע את החורבן, והיה מוצץ גרוגרת וזורקה) והוציאה כל זהבה וכספה והשליכה לחוץ (כמאמר הפסוק כספם בחוצות ישליכו).

קצצו ארז עבור מרכבתה של בת הקיסר והתנפלו עליהם היהודים, ואמרו לקיסר שהם מרדו. ונכנסו שמונים אלף ראשי גייסות והרגו בהם, ונשפך דם רב עד הים וזיבל את הכרמים לשבע שנים.

נ"ז: זבזראדן ראה את דמו של זכריה רותח וחייב את היהודים לספר לו מה זה, והרג סנהדרין גדולה וקטנה בחורים ובתולות ותשב"ר ולא נח הדם, עד ששאלו אם יאבד את כולם ונח הדם, והלך נבזראדן והתגייר.

מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, ושל סיסרא לימדו תינוקות בירושלים, ושל סנחריב לימדו תורה ברבים והם שמעיה ואבטליון.

אדריינוס הרג באלכסנדריא של מצרים כפלים כיוצאי מצרים, ואספסינוס הרג בביתר ד' מאות ריבות וי"א ד' אלפים ריבוא.

אין לך תפילה שמועילה שאין בה מזרעו של יעקב, ואין מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו של עשיו.

הקב"ה הראה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני. מעשה בד' מאות ילדים וילדות שנישבו והרגישו למה שבו אותם, וקפצו לים.

עליך הורגנו כל היום וכו' - י"מ שזה **אשה ושבעת בניה** שהובאו לפני הקיסר ואמר להם שיעבדו עבודת כוכבים ולא הסכימו והרגום, ולשביעי הציע הקיסר שיזרוק את חותמתו ויתכופף להרימה ולא הסכים והרגו, ואמם אמרה שהיא עקדה ז' מזבחות, ועלתה לגג ונפלה ומתה. וי"מ הפסוק על מצות מילה, וי"מ על ת"ח שמראים הלכות שחיטה בעצמם (שאינן לעשות כך וכן לא יראה בעצמו צרעת ונגעים שמסוכן שיבואו עליו), וי"א על ת"ח שממיתים עצמם על ד"ת (שעי"ז ד"ת מתקיימים).

נ"ח: בני ציון היקרים המסולאים בפז - שהיו מגנים את הפז ביופים, והיו חשובים שברומאים מביאים אותם ומשמשים כנגדם (במקום כנגד צורות מפז), ועל זה נאמר גם כל חלי וכל מכה וכו'.

רבי יהושע בן חנניה ראה בבית האסורים תינוק יפה עיניים וכו' ואמר לו מי נתן למשיסה וכו' וענה לו הלוא ד' זו חטאנו לו וכו', ואמר מובטחני שיהיה מורה הוראה בישראל, ופדאו בממון הרבה, ולא עברו ימים מועטים עד שנעשה מורה הוראה, והוא רבי ישמעאל בן אלישע.

על אלה אני בוכיה וכו' - בנו וביתו של רבי ישמעאל כה"ג נשבו לשני אדונים, ורצו האדונים לזווגם, ובכו כל הלילה כל אחד בקרן זוית אחרת, ובבוקר הכירו ונפלו זה על זה ובכו עד שיצאה נשמתן.

אונקלוס היה בן אחותו וכשרצה להתגייר העלהו באבו ואמר לו טיטוס שישראל חשובים שם אולם מצוותיהם מרובות וא"א לקיימם, ושיתגרה בהם ויהיה לראש, והוא נענש ששורפים אותו ומפזרים אפרו על ז' ימים, כמו שפסק לעצמו, ובלעם ענה לו שישראל חשובים אך לא ידרוש שלומם וטובתם, ונענש בשכבת זרע רותחת, ופועי ישראל אמר לו שישראל חשובים ושידרוש טובתם וכל הנוגע בהם כאילו נוגע בבבת עינו, ונענש בצואה רותחת לפי שהלעיג על דברי חכמים, בא וראה מה בין פושעי ישראל לנביאי האומות.

נ"ז: בא וראה כוחה של בושא, שסייע הקב"ה לבר קמצא.

אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא - שהיו רגילים להוציא לפני החתן והכלה תרנגול ותרנגולת, לסימן שיפרו וירבו, ופעם אחת לקחו מהם הרומאים את התרנגולים, ובאו ישראל והרגום, ואמרו לקיסר שהיהודים מרדו בו, ובא להלחם בהם, והיה אחד ששמו בר דרומא שהיה קופץ למרחק מיל והתפלל הקיסר שלא יפול בידי אדם אחד, ואמר בר דרומא "הלא אתה אלוקים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו (ודוד אמר זאת בלשון תימה) ונכנס לבית הכסא והכישו נחש ומת, ואמר הקיסר שכיון שנעשה לו נס יעזבם, ושמחו בטור מלכא מאד, וכששמע זאת הקיסר בא להלחם והרגו בהם ג' ימים וג' לילות. והיו בהר המלך שישים ריבוא עיירות, וכל אחת היו בה כיוצאי מצרים, מלבד שלש שהיו בה כפלים, ואף שהמקום כיום אין בו מקום לשישים ריבוא קנים, מ"מ א"י היא "ארץ צבי" שמתורחת ומתכווצת לפי היושבים עליה.

כפר סכניא של מצרים - מעשה בארוס וארוסתו שנשבו לבין העובדי כוכבים והשיאום זה לזה אמרה לו בבקשה ממך אל תגע בי שאין לי כתובה ממך ולא נגע בה עד יום מותו וכשמת אמרה להן סיפדו לזה שפטפט ביצרו יותר מיוסף שהיה עמה כל יום באותה מיטה והיתה אשתו. ועוד היה מעשה שהתייקר השער ובדקו ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסה ביום הכפורים והביאום לבית דין וסקלום וחזר השער למקומו. ועוד היה מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשתו לגרשה והיתה כתובתה מרובה מה עשה הלך וזימן את שושביניו והאכילן והשקן שיכרן והשכיבן על מיטה אחת והביא לובן ביצה והטיל ביניהן ובדקו וראו שהוא סולד מן האור כלובן ביצה והביאוהו לב"ד והלקוהו והגבוהו כתובתה ממנו. ואף שהיו כ"כ צדיקים נענשו לפי שלא התאבלו על ירושלים.

אשקא דריספק חרוב ביתר - שהיו שותלים ארז בכל לידה וכשהיו נישאים היו עושים מזה חופה, ופעם אחת

לו טירפא על שאר בני הבקעה, אלא מפסיד הלוקח שלא היה לו להקדים דמי ג' שנים.

בי"ד של אחריהם תיקנו שהלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע, לרב או רביע במעות או רביע בקרקע כשווי רביע במעות, ולשמואל רביע בקרקע שהם שליש במעות, ונחלקו אם מוכרה בניכוי רביע או חומש.

הבעלים יכול לבקש קרקע או מעות.

נ"ט. דיני ממונות וטהרות וטומאות מתחילים למנות מן הגדול, ודיני נפשות מתחילים מן הצד מהקטנים, כדי שלא ימנעו ללמד זכות דכתיב "לא תענה על ריב" וקרינו על רב שאסור לחלוק על מופלא שבסנהדרין, ואצל רבי בהכל היו מתחילים מן הצד.

מימות משה ועד רבי ומימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד שאין בישראל גדול בתורה ובעושר כמותו, (והגמ' מבארת למה לא נימנו יהושע אלעזר פנחס שאול דוד שלמה עזרא).

קנין בחרש- חרש יכול לקנות ע"י שרומז בידי ובראשו, ולבן בתירא יכול לקנות מטלטלין ע"י קפיצה עקימת שפתים, שאינו ניכר כרמיזה. ולענין גט בחרש שנשא אחר שנתחרש שיכול להוציא לל"ק לכו"ע אינו מועיל בקפיצה, ולל"ב אף בזה נחלקו, ובקרקעות אף רמיזה לא מועילה, שלא תיקנו רבנן אלא לכדי חייו.

קנין לפעוטות- הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין, ו"א כבן שש או שבע, ו"א שבע או שמונה, ו"א תשע או עשר, ולא פליגי אלא כל אחד לפום חורפיה, והטעם בתקנה זו משום כדי חייו שבלא זה לא ימכרו לו מזונות ולא יקנו ממנו. ואם טעו השיעור לחזרה הוא עד שתות כגדול וקנה ומחזיר אונאה, ויותר משתות בטל מקח. ולענין מתנה נחלקו אם מתנתו מתנה או לא דאין בזה כדי חייו אבל עבד ליהב נייח נפשיה, ו"א שמועיל בבריא ובשכיב מרע בין בקטן בין בגדול.

מלתחה- דבר הנמלל ונמתח - בגדי פשתן.

סדר העולים לתורה

נ"ט: כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל, והגמ' מביאה לזה כמה דרשות, ומבארת שזה דין דאורייתא, (ואין כוונת המשנה שהטעם בזה משום

בת עמי חגרי שק וכו' - צפנת (שהכל צופים ביפיה) בת פניאל (כהן גדול) נשבתה והוציאוה למוכרה והפשיטוה ונתפלשה באפר ואמרה לפניו רבש"ע.

ועשקו גבר וביתו ואיש נחלתו - שוליא דנגרי נתן עיניו באשת רבו, העליל עליה שנתעללו בה התינוקות ויעץ לו לגרשה והלווהו מעות לכתובתה, והלך הוא ונשאה והיה הרב משמש לפנייהם במקום תשלום החוב והיו דמעות נושרות מעיניו, ועל אותה שעה נתחתם גזר דין, ו"א על שתי פתילות בנר אחד אשת איש.

המשך סוגית סיקריקון

לקח מן הסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית ואמר לו הבעלים לך חזק וקני מקחו בטל דאיכא למימר שאמר כך כי נח לו להתעסק עם השני מאשר עם הראשון, ואם כתב לו בעה"ב שטר לרב קנה שבזה הראה שכוונתו למכירה גמורה מדעתו ולשמואל לא קנה עד שיכתוב לו אחריות שאם יטרפה יתן לו דמיה, וכן מצינו בברייתא בלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה שלא קנה עד שתכתוב לו האשה אחריות, ורב מפרש שאחריות היינו שטר שהשטרהוא אחריות שלא תחזור אליו עוד.

נ"ח: אם אכל מהשדה בפני הבעלים ג' שנים וטוען שקנאה ממנו שנתן לו רביע כתקנת בי"ד, ואח"כ אכלה שני חזקה הרי זו חזקה שאין אדם נזהר בשטרו יותר מג' שנים, ואם לא טוען כך אפי"א אם מכרה לאחר אינו כלום, ואם אינו טוען אין טוענים לו שהרי הוא יודע לטעון, ואם מת או שמכרה לאחר, טוענים ליוורש או ללוקח שקנאה מהבעלים ואף למ"ד אין טוענים ליוורש וללוקח בזה טוענים כיון שסתם לוקח מסיקריקון יודע מכך ולא היה משלם שלא על פי הבעלים.

סיקריקון שלקח את הקרקע מחמת חוב או אנפרות אין בזה דין סיקריקון וצריך הלוקח להחזיר לו את הקרקע בחינם, דכיון דליכא אונס מיתה לא גמר בדעתו להקנותה לו, ואפי"א שהתה אצלו י"ב חודש.

אם לא שהתה הקרקע אצל הסיקריקון י"ב חודש אין בזה דין סיקריקון ומוציאים מיד הלוקח.

אנפרות- הדרא בלא דמי, ובבל אין דין אנפרות, שכיין שלא הלך להתרעם אצל השלטונות מוכח שמחל לו.

המקבל קרקע מבני הבקעה ע"מ שישלם את המס שלה, והקדים וישלם ג' שנים, ובא בעל הקרקע וטוען שאין לו זכות אלא לשנה אחת, אין כותבים

לריו"ח ניתנה התורה מגילה מגילה ולסוף מ' שנה חיברם משה בגידים ותפרם, ולר"ל ניתנה חתומה ולא היה כותב אלא היו סדורות למשה על פה.

כתיבת מגילה לתינוק להתלמד - לרבה אין כותבים מגילה לתינוק להתלמד בה, לפי שאסור לכתוב פרשיות נפרדות אף לריו"ח, דכיון דאידיבק אידיבק, ומה שמצינו שהילני המלכה כתבה פרשת סוטה על לוח של זהב, היתה כתובה בסירוגין. והגמ' תולה דין זה במחלוקת תנאים, שלת"ק אין כותבים מגילה לתינוק להתלמד אא"כ דעתו להשלים, ולר"י יכול לכתוב מבראשית עד דור המבול, ומויקרא עד שמיני.

אמר רבי לוי ח' פרשיות נאמרו ביום שהוקם המשכן וכו'.

ס: לרבי אלעזר רוב תורה בכתב לדרוש ממה שכתובה במידות שהתורה נדרשת ומיעוטה על פה הלכה למשה מסיני, ולריו"ח רוב על פה ומיעוט בכתב. דברים שבכתב אסור לאומרם בעל פה, ודברים שבעל פה אסור לכותבם. לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבעל פה.

תקנות מפני דרכי שלום

מעריבים בבית ישן משום החשד שאם יניחוהו במקום אחר ממה שהורגלו יחשדו שבני החצר מטלטלים בלא עירוב, אבל אין הטעם מפני הכבוד של בעל הבית שהרי מצינו שהעבירו את השופר מבית לבית י"א שופר של תקיעת ערב שבת, וי"א של נדבה השלוחה לבני הישיבה.

בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום שהיו עושים בורות ליד האמה, ויכול הקרוב לסכור את האמה עד שיתמלא בורו, וזו תקנת חכמים כדי שלא תהיה מחלוקת ביניהם מי ראשון. והנה בנהר אם הולך כדרכו לכו"ע כל אחד יכול לדלות, ואם סוכרים אותו ואין בו כולם יחד, והעליונים רוצים לסוכרו ולהמשיך הנהר לשדותיהם והתחתונים רוצים להשקות תחילה, לרב התחתונים קודמים דנהרא כפשטיה ליזיל, ולשמואל העליונים שותים תחילה מפני שהם יותר קרובים. ולרב בור שהוא קרוב לאמה איירי כשהאמה הולכת לבורו מאליה, וקמ"ל שא"צ לסכור פי בורו. ופסק רב הונא בר תחליפא דכל דאליים גבר ולית ליה דהלכתא כשמואל בדיני. רב שימי בר אשי בא

דרכי שלום, שהרי כל התורה היא דרכי שלום, אלא כדי דלא ליתו לאינצויי) אין הכהן יכול לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו, אבל בשני וחמישי דלא שכיהי רבים יכול לחלוק כבוד.

הבוצע כגון בעה"ב שהוא מברך המוציא ואפי' הוא קטן פושט ידו תחילה, אבל יכול לתת רשות לרבו או למי שגדול ממנו. שניים ממתנינים זה לזה בקערה, אבל ג' אין ממתנינים.

וקדשתו - לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון בכל דבר כבוד בין התורה בין בישיבה ולברך ראשון בסעודה וליטול מנה יפה ראשון אם חולק עם ישראל וחילקו המנות בשוה הכהן ראשון.

אם אין כהן בבית הכנסת נתפרדה החבילה ואין הלוי קורא כלל, וי"א שמי שירצה יקדים, ואם אין לוי יקרא הכהן שעלה ראשון במקום הלוי, אבל כהן אחר לא דאם אין אבי השני מוחזק ככהן יש בזה פגם שניהם שלא ידעו מי פגום, ואם מוחזק שאביו של השני כהן יש בזה משום פגמו של ראשון, ואין חוששים לפגם השני דאם השני הוא חלל הרי הוא גם לא לוי, אבל אם עולים ב' לוויים זה אחר זה איכא פגם שניהם, שמא נשא ממזרת ונתינה ופסל את זרעו, והפגם הוא ליוצאים מבית הכנסת לפני שיגלל הס"ת, אבל הנשארים רואים שהוא נמנה למנין שבעה.

ס: ואחרי כהן והלוי קוראים ת"ח הממונים פרנסים על הציבור, ואח"כ ת"ח הראוים למנותם פרנסים על הציבור ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה, ואח"כ בני ת"ח שאבותיהם פרנסים על הציבור, ואח"כ ראשי כנסיות וכל אדם.

דיני ספרים

ס"ת שחסרה בו אפי' יריעה אחת אין קורים בו, ואמנם י"ל דדוקא אם חסר באותו ענין, אבל בחומשים מותר, אמנם מפני כבוד הציבור אין קורים אף בחומשים חומש שלם, ועשוי כמגילה כס"ת שלנו.

ספר אפטרותא י"א שאסור לקרוא בו או לטלטלו בשבת כיון שלא ניתן ליכתב פחות מספר שלם, והגמ' אומרת שמותר משום עת לעשות לד' הפרו תורתך ואין כל ציבור יכולים לכתוב ספר שלם, דמטעם זה ריו"ח ור"ל עיינו בספרי אגדתא בשבת שאסור לכתוב שום דבר תלמוד והלכה ואגדה, והתירו כדי שלא תשתכח התורה.

אבל אחרי שהטילה אשת עם הארץ את המים לא תיגע בה לפי שמשעת גלגול הוטבלה לחלה, ואסור מדאורייתא לטמא ביד דכתיב "משמרת תרומות".

ס"א: טוחנים תבואה מתוקנת ומפקידים אותה אצל אוכלי שביעית, ואצל האוכלים פירותיהם בטומאה, ואינם חשודים לא להחליף ולא ליגע, אבל אסור לטחון עבורם מפני שאסור לסייעם בעבירה. אביי מעמיד דווקא בכהן האוכל תרומה בטומאה דאיסורא דאורייתא הוא, ומה שהתירו להפקיד אצלו ולא חוששים שמא יגע היינו בפירות שלא הוכשרו לקבל טומאה אבל בשלהם אסור לסייעם כיון שאינו יודע אם הוכשרו או לא. (ובהוכשרו אסור להפקידם אף בכלי המוקף צמיד פתיל, שמא תסיטנו אשתו נדה שמתמאה במשא, ואצל ישראל עם הארץ מותר דמתוך שאינו רגיל בה לא יגע).

אם עם הארץ חשוד להחליף פירות

המוליך חטים לטחון כותי או טוחן עם הארץ הרי אלו בחזקתם למעשר ולשביעית ואינו חשוד להחליפם, אבל לענין טומאה אין הם בחזקתם, והיינו בלא הוכשרו.

אבל הנותן לחמותו עיסה כדי לתקנה והוא חבר והיא אשת עם הארץ, (והטביל את חמותו לצורך כך) צריך לעשר את מה שהוא נותן לה כדי שהיא לא תאכל דבר שאינו מעושר, ואת מה שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה להחליף את מה שמתקלקל ונותנת לו את היפה שלה, מפני שהיא מתביישת מחתנה ורוצה בתקנת ביתה ואין כוונתה לרעה.

וכן הדין בנותן לפונדקית מפני שמורה שזה מצוה שהתלמיד יאכל חמימא והיא תאכל קריא.

וכן צ"ל שאף לרשב"א שאוסר לאשת חבר טמאה לטחון עם אשת עם הארץ, מפני שלוקחת ונותנת לחברתה וחשודה לגנוב משל בעלה משום שמורה התר שמוותרת כמו ששור אוכל מדישו, (ולת"ק בטמאה מותר שאין חוששים שתיתן בפיה, ובטהורה אסור שמא תיתן לתוך פיה).

ס"ב. סיוע לעם הארץ בעיסה ובזיתים - אין עושים חלת עם הארץ בטהרה שהרי כבר נטמאה העיסה ביד עם הארץ, והכהן יבוא לסמוך על המגבל שהיא טהורה, אבל מותר לעשות העיסה בטהרה מתחילת

להשקות את שדות אביי ביום כדי שיוכל ללמוד עמו בלילה, ואמר לעליונים שהתחתונים קודמים, ולתחתונים אמר שהעליונים קודמים, ולא טעם אביי מפירות אותה שנה. ואם חפרו בנהר כדי שיגיעו המים לשדות וע"י כך הוצפו שדות הקודמים, על הקודמים להעמיק את הנהר אצלם, ואם ע"י כך לא יגיעו מים לשדותיהם יבטלו האחרים את הפירותם.

גזל במצודות חיה ועופות ודגים - מצודות של אוזלי רשתות חוטים ואוהרי של גומי, ויש להם תוך, יש בהם גזל גמור דקנה לו כליו, אבל בלחי וקוקרי שאר מצודות ומכשולים ע"י חוט עם מחטים יש בהם משום גזל מפני דרכי שלום ולא מדאורייתא כיון שלא הגיע לידו, ורבי יוסי אומר גזל גמור דעשו את שאינו זוכה כזוכה.

ס"א. מציאת חש"ו יש בהם גזל מפני דרכי שלום, ורבי יוסי אומר גזל גמור, והיינו מדבריהם אך יכול להוציאו בדיינים אבל לא נפסל לעדות ואינו עובר בלאו.

עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל משום דרכי שלום, ולרבי יוסי גזל גמור, ואם ליקט ונתן ע"ג קרקע ביד אף לרבנן הוי גזל גמור כיון שהגיע לידו.

מה מותר לעשות לעכו"ם כמו לישראל - אין ממוחין ביד עניי עכו"ם בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום, ומפרנסים עניי נכרים ומבקרים חולים נכרים וקוברים מתים נכרים אם מצאום הרוגים עם ישראל, ואמנם אין קוברים אותם בקבר ישראל, יחד עם של ישראל מפני דרכי שלום.

מסייע בידי עוברי עבירה

משאילה אשה לחברתה החשודה על השביעית לשמור הפירות ולהצניעם אחר הביעור, נפה וכברה וריחיים ותנור, מפני דרכי שלום, אבל לא תברור ולא תטחן עמה לסייעה, דאסור לסייע בידי עוברי עבירה.

ולאשת חבר מותר אף לברור ולטחון עם אשת עם הארץ, מפני דרכי שלום, לאביי הטעם מפני שרוב עמי הארץ מעשרים אבל בשביעית מוחזק לנו שהיא חשודה, ולרבא אסור אף בספק ואיירי בעם הארץ דר"מ שאינו אוכל חוליו בטהרה (ולחכמים עם הארץ היינו שאינו מעשר פירותיו) וכיון שטומאת חולין דרבנן לא גזרו משום מסייע במקום דרכי שלום ובלבד שלא תאכל.

יכול למנות שליח קבלה וגמר ונתן לשם הולכה, (וכן בנתן גט לשליח קבלה של קטנה, חל הגט כשיגיע לידה, דכיון שיודע שאין שליחות לקטן, נתן לו לשם שליחות הולכה).

אשה שמינתה שליח קבלה ונתן לו הבעל את הגט אינו יכול לחזור בו, אא"כ אמר לו הבעל אי אפשר שתקבל לה אלא הולך ותן לה שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש. ואם אמר לו הולך בלא לומר אי אפשר, תלוי הדין אם הולך כזכי או לא. ובאומר הילך הוי שליח קבלה דכוונתו כמו שאמרה היא.

בעל שאמר לשליח קבלה הולך - אם הולך כזכי חל הגט מיד דידו כידה, ואם הולך לאו כזכי אינו גט עד שיגיע ליד האשה.

בין איש בין אשה יכולים להיות בין שליח קבלה ובין שליח הולכה.

שליח ששינה ממה שאמרה לו האשה - אשה שאמרה לשליח שיהיה שליח הולכה, והשליח אמר לבעל שהאשה מינתה אותו לשליח קבלה, והבעל אמר לשליח הילך כמו שאמרה, לרב נחמון לא חל הגט אפי' אם הגיע הגט לידה, ואמר רב אשי שאין מכאן ראיה שהבעל סומך על דברי השליח ולא מינה אותו לשליח הולכה, דאף אם הוא סומך על דברי האשה לא חל הגט כיון שהשליח עקר שליחותו ואינו מוכן להיות שליח הולכה, ואינו יכול לחזור בו כיון שלא נעשה שליח הולכה. והנ"מ בנדון (ב"מ פרק האומנים) על מי סומך הבעל הוא כשהאשה מינתה אותו לשליח קבלה והוא אמר לבעל שהוא שליח הולכה, שאם סומך עליו חל הגט רק כשיגיע לידה, ואם סומך עליה חל הגט מיד.

ס"ג. ואם השליח שינה בין שליחות קבלה להולכה, והבעל אמר לו הולך ותן לה או זכי לה או התקבל לה, יכול לחזור בו עד שיגיע הגט לידה. והגמ' מבארת דאם השליח אמר שאמרה לו התקבל איירי שמינתה לשליח הולכה, ואם השליח אמר שאמרה לו הבא הבעל אמר לו התקבל, ומ"מ לא הוי גט לאלתר אף אם סומך על דבריה, דשאני הכא שלא אמר לו הילך כמו שאמרה.

הולך כזכי - אשה שמינתה שליח קבלה, והשליח אמר לבעל שהוא שליח קבלה, והבעל אמר לו הולך או זכי או התקבל, לת"ק אין הבעל יכול לחזור בו, ואם אמר הבעל אי אפשר שתקבל אלא הולך ותן

עשייתה ונוטל ממנה שיעור חלה ומניחה בכפישא או באנחותא בלאי חמתות שאין רגילים להניח שם עיסה ואין מקבלים טומאה, (להכר שלא יגע בה) ונותן שניהם לעם הארץ ואינו חושש שמא יגע בחלה ויטמאנה ואומר לו שאם יגע בה תחזור להיות טבל ואינו חשוד על טבל שעונשו מיתה, דכיון שבא לתקנה לא ירצה שתחזור להיות טבל. וכן הדין לגבי זיתים (ובזה מניחה בכלי גללים או אבנים או אדמה שאינם מקבלים טומאה, ולא החמירו בעם הארץ שיטמא במשא). והטעם באלו שהקילו לא לחשוש שמא יגע משום כדי חייו, וצריך להשמיענו בשניהם משום שבדד נפיש אגריה וגבל שכיח והו"א שאינו עני ולא הקילו בזה.

מחזיקים ידי נכרים בשביעית, והיינו לומר להם אחזוקו או אשרתא, אבל אין עודרים עם העכו"ם בשביעית.

שלום בעכו"ם - מותר לשאול בשלום עכו"ם ואף להקדים להם שלום, ורב כהנא אמר שלמא למר וכוונתו היתה לרבו, אבל אין כופלים להם שלום דמפני דרכי שלום בחדא סגי, וביום אידם אסור להכנס לביתם לתת להם שלום דכיון דאחשביה חוששים שמא יודה, ובשוק נותן לו בשפה רפה ובכובד ראש ואין חוששים שיודה.

גניבא אמר לרב הונא ורב חסדא שלום עלייכו מלכי שלמא עלייכו מלכי, שרבנן איקרו מלכים דכתיב "בי מלכים ימלוכו" וכופלים שלום למלכים דכתיב "ורוח לבשה וכו', ועוד אמר להם שאסור לטעום לפני שנותן מאכל לבהמתו.

האומר:

דיני שליחות קבלה ושליחות הולכה

ס"ב: בעל שמינה שליח לקבלה לא חל הגט עד שיגיע ליד האשה, ויכול לחזור בו דגט חוב הוא לאשה, כיון שהאשה לא מינתה אותו לשליח קבלה, ומ"מ כשיגיע הגט לידה מגורשת. ואף שהבעל אינו יכול למנות שליח קבלה מגורשת, דאדם יודע שאין הוא

עדים על נתינת הגט - בשליחות קבלה צריך ב' כיתי עדים, שניים שהאשה מינתה אותו לשליח קבלה, ושניים שבפניהם קיבל השליח את הגט (וקרע את הגט, דשעת גזירת המלכות היתה). וב' עדים נאמנים לשני העדויות יחד, וכן אחד מצטרף עם אחד על מינוי השליחות ועם אחר על הגירושין.

ס"ד. הכחשה בין בעל לשליש - בעל שטוען שנתן את הגט לפקדון, והשליש טוען שנתנו לו לגרשה והאיש והאשה שניהם בעיר, לרב חסדא השליש נאמן שהרי האמינו הבעל, ומתני' שצריך עדים על הקבלה כר"א דעידי מסירה כרתי. ולרב הונא הבעל נאמן, דאם נתנו לגירושין היה נותנו ליד האשה, ואף שמצינו שבממון השליש נאמן אף יותר מהבעל דין, שאני ממון דאיתיהיב למחילה וכיון שמסר לו סמך עליו והאמינו אף למחול על ממונו, אבל באיסורא אין בידו למחול, ומתני' שצריך עדים איירי שאין הגט ביד השליח, שהרי קרעו, שנאמנות השליש היא במיגו שהיה בידו, ועל כן אף אם הקרעים בידו אינו נאמן. ואם האשה אומרת שהבעל נתן את הגט לשליש בפניה נאמנת מיגו שהיתה אומרת שהבעל נתן לה את הגט, אבל אם אמרה שהשליש אמר לה שהבעל נתנו לו לגירושין, אינה נאמנת יותר מהשליש עצמו.

ס"ד: נאמנות הבעל והאשה והשליש על גירושין - אם הבעל והשליש והאשה אומרים שניתן גט לגירושין, אינם נאמנים דאין דבר שבעררה פחות משניים, והשליש אינו נאמן כיון שאין הגט בידו, והבעל אינו נאמן כיון שלא אמר שגירש אלא שעשה שליח הולכה, אבל אם אמר שגירש נאמן שהרי בידו לגרשה ולמה לו לשקר, ואין חזקה שהשליח עשה שליחותו שהרי הבעל נאמן שמסרו לו כדי לגרשה, (דמטעם חזקה זו האומר לשלוחו לקדש נאסר בכל הנשים שבעולם שמא היא קרובת ארוסתו, אא"כ חר השליח ואמר אם קידש ואת מי קידש), דלקולא אין סומכים על חזקה זו, ואין האשה נאמנת מצד חזקה שאינה מעיזה פניה בפני בעלה, דכאן כיון שמסייעים לה היא מעיזה פניה.

קבלת גט בנערה מאורסה - לרבנן היא או אביה מקבלים את גיטה, דיד יתירא זכי לה רחמנא, היא יש לה יד שהרי היא גדולה, ואף שגם אביה זכאי לקבלו יד דידיה כדקיימא קיימא, שאם היתה יתומה היתה מקבלת קידושין

לה יכול לחזור בו, ולרבי נתן בהולך יכול לחזור בו, ומבואר שלרבי נתן הולך לאו כזכי, ולת"ק הולך כזכי.

ס"ג: הילך לרבי נתן כזכי דמי.

אשה שמיינתה שליח קבלה והבעל מינה אותה לשליח הולכה, לרב נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת ולא מתייבמת, דמספקא לרב אם הולך כזכי או לא, ואמנם בממונות ס"ל לרב דהולך כזכי ואינו יכול לחזור בו דספק ממונא לקולא דהמוציא מחבירו עליו הראיה.

אם אפשר למנות שליח קבלה שיקבל משליח הולכה - לרבי חנינא אפשר, ואמנם השליח הולכה עצמו לא יכול להיות שליח קבלה, דלא חזרה שליחות אצל הבעל שכשנתמנה להיות שליח קבלה פסק להיות שליח הולכה לפני שקיים שליחותו, ורבי חייא בר אבא מסתפק בזה, ועל כן צריכה חליצה אם מת וגט אם הוא חי. ולרב אי אפשר, י"א שטעמו משום בזיון הבעל, וי"מ הטעם גזירה משום חצרה הבאה לאחר מכן גזירה אטו הניח גט בחצר ואח"כ הקנה לאשה את החצר, דאינה מגורשת דבעינן ונתן בידה, ונ"מ בין הטעמים אם האשה מינתה שליח קבלה לפני שהבעל מינה שליח הולכה דלא דמי לחצרה הבאה לאחר מכן.

אם אומרים עשה שליח שליחותו - אם השליח טעה בשם הכתוב בגט, לרב יצחק בר שמואל בר מרתא אינו יכול לכתוב גט אחר שהרי לא נתמנה אלא לגט אחד, ולרבה יכול שהרי לא נתמנה לכתוב גט פסול, אבל אם אבד הגט אינם יכולים לכתוב גט אחר, ולרב נחמן אף בזה יכולים שהרי לא נתמנו לתת לה את הגט, וכותבין ונותנים אפי' מאה פעמים.

אם אמר הבעל לשלוחים שיתנו את הגט לשליח אחר, ילה"ס אם יכולים לתת את הגט בעצמם, ולא מינה אותם לכך משום שחש לטירחא, או שלא נתמנו להולכה כלל. ואף אם הוסיף הבעל "ויולך לה" ילה"ס אם יכולים לתת בעצמם את הגט כיון שעדיין לא סיימו את שליחותם, תיקו.

לשונות שליחות קבלה - אשה שאמרה טול לי גיטי, לרשב"ג יש כאן שליחות קבלה. וכן באמר שא לי או שאמר יהא לי בידך הוי שליח קבלה.

בשיעור זה חולצת אם הביאה סימנים, ולא אמרין שומא נינהו, אבל לפני הזמן הזה אינם סימנים ואינה חולצת. **ומגיל עשרים** יכול למכור בנכסי אביו קרקעות.

דיני שליחות בגירושין

שליחות קבלה בקטנה - קטנה שאמרה התקבל לי גיטי, יכול הבעל לחזור בו לפני שהגיע הגט לידה, כיון שקטן אינו יכול למנות שליח. אבל אם מינהו אביה אינו יכול לחזור בו.

שליחות לקבל גט במקום מסוים - אם הבעל מינהו שליח לתת לה גט במקום פלוני, ונתן לה במקום אחר אינה מגורשת. אבל אם אמר לו ששם מקומה מגורשת שאינו אלא כמראה מקום. ואם האשה מינתה שליח לקבל במקום מסוים לת"ק פסול במק"א, ולר"א בזה כשר שכיון שהאשה מתגרשת בע"כ אינה מקפידה על המקום שהרי מנין לה שיתרצה הבעל לגרש.

עד מתי האשה אוכלת בתרומה - אשה שאמרה לשליח שיביא לה את הגט והיא אשת כהן, אוכלת בתרומה עד שגיע הגט לידה, אבל בשליחות קבלה אסורה בתרומה מיד, ואם אמרה שיקבל את הגט במקום פלוני, ואמרה שפעמים שיהיה במקום אחר, יכול לקבל את הגט בכל מקום, אבל היא אוכלת בתרומה עד שתגיע לאותו מקום. ולר"א אסורה מיד, דכמראה מקום הוא לה, ואף אם הלך לצד השני ממה שאמרה לו אסורה, דחיישינן שמא פגש את הבעל.

ס"ה: האומר לשלוחו שיערב לו בפירות מסוימים עירוב תחומין ועירב לו באחרים, או שאמר לשלוחו שיערב לו במקום מסוים ועירב לו במק"א, לרבנן אינו עירוב, ולרב יוסף דווקא בשל חברו לא הוי עירוב דחבירו לא נתן לו רשות לערב אלא באלו, אבל אם שניהם שלו הוי עירוב, ושאינו מגט דאיכא קפיידא משום שהבעל רוצה שאשתו תתולול במקום מסוים, ולר"א בכל גוונא הוי עירוב.

לשונות גירושין

לשונות המועילים לגירושין - כתבו ותנו גט לאשתי שכבר הורגלו לקרות לספר כריתות אשה גט, גרשוה שכבר נהגו לקרות לזה גירושין, כתבו ותנו איגרת לאשתי שלשון הגט איגרת שבוקין, או שאמר שלחוה

או גירושין לעצמה. ולר"י אין ב' ידים זוכות יחד אלא רק אביה מקבל את גיטה.

גירושין וקניינים בקטן

קטנה שאינה יודעת לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש, ושיעור הידיעה הנצרך אינו שאם אבד גיטה משמרת דבר אחר במקומו, שהרי היא שוטה ומשלחה וחוזרת היא, דמשמע שמשמרת דבר שאינו דומה לגיטה, אלא שמבחינה בין גיטה לדבר אחר.

קטן שנותרים לו **צורר וזורקו**, ואם נותרים לו **אגוז נוטלו**, הרי הוא זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים שאם נתנו לו כדי שיזכה לאחרים יכול הנותן לחזור בו. ובשיעור זה קטנה מתקדשת למיאון ע"י אמה או אחיה או ע"י עצמה ביתומה, דנחשבת יודעת לשמור קידושיה, ואינה יוצאה בלא מיאון.

ואם נותרים לו **חפץ ומחזירו לאחר שעה** כשמבקשים אותו ממנו זוכה אף לאחרים מדרבנן, וי"א שאף בזה אין זוכה לאחרים.

והא דתנן שמזכים שיתופי מבואות כדי שיוכלו כל החצרות לטלטל במבוי ע"י (בנו ובתו הגדולים) ועבדו ושפחתו העברים, ובהכרח איירי בלא הביאה שתי שערות שהרי בהבאת שערות יוצאת ממנו, ומ"מ זוכה לאחרים דשיתופי מבואות דרבנן דאין איסור מדאורייתא אלא להכניס ולהוציא מרה"י לרה"ר. ורב חסדא דוחה דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, וי"א שבדבר שאין לו עיקר מן התורה לא תיקנו כעין דאורייתא.

ס"ה. והא דתנן שמערימין על מעשר שני ע"י שנותן ל(בנו ובתו הגדולים) ועבדו ושפחתו העברים מעות, והם יפדו את המעשר שני בלי חומש, דא"צ להוסיף חומש בפודה מע"ש של אחרים, ואחרי שפודים חוזרים ונותנים לו שהרי הם סמוכים על שולחנו, ומבואר שזוכים לאחרים, ואין לומר דאיירי בזמן הזה דמעשר דרבנן שהרי אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, וצ"ל דאיירי בעציץ שאינו נקוב.

הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין כן שש או שמונה, ובשיעור זה קטנה מתגרשת אף מקידושי אביה שהם קידושין דאורייתא, דחשיב משלחה ואינה חוזרת.

הגיעו לעונת נדרים נערה בת י"א שנה שנדרה נבדקים, שאם יודעת לשם מי נדרה או הקדישה חל הנדר וההקדש,

אומר מעות ואבדו המעות היה מפסיד, ולכן אמר מחמרא שמשמע שהיין ודמיו הם אחריות על הנתינה.

האומר לשלשה ששנים מהם יכתבו גט לאשתו ויש בהם אב ובן ומת האב, ו"א שהבן לא יכול לכתוב עם השלישי, דלא משוי איניש ברא שליחא במקום אבא, וי"א שיכול לכתוב, וכן הלכה.

ס"ו: אמר לשניים תנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו, ולא יאמרו לאחרים לכתוב. והגמ' מסתפקת אם הכונה לכתובת הגט או לחתימת העדים, ואם הכונה לחתימת העדים כתיבת הגט כשרה ע"י אחר, דאף שהלכה כרבי יוסי (מפני שנימוקו עמו שנותן טעם לדבריו). דמילי לא מימסרן לשליח, ולדבריו אף באומר אמרו לא מימסרן לשליח, מ"מ שמואל סובר שבאומר אמרו מימסרן לשליח, והכא נמי לגבי הכתיבה הוי כאומר אמרו.

גט שהסופר חתום עליו בתורת עד יחד עם עד אחר כשר, ואמר רב חסדא דהיינו לרבי יוסי דס"ל דמילי לא מימסרן לשליח ועל כן אין לחוש שמא אמר הבעל שעדים אחרים יחתמו, וכדי שהסופר לא יתבייש נתנו לו לחתום, ומזה מבואר שגם באומר אמרו אינו יכול למנות אחר שיחתום. ואם אמר לשניים אמרו לסופר שיכתוב ואתם חתומו כשר, וי"א שאין לעשות כך.

אמר לשלשה שיכתבו גט ויתנוהו לאשתו, יכתבו בעצמם ויתנו.

ואם אמר לג' שיתנו גט לאשתו וי"א שיכולים לומר לאחרים לכתוב מפני שעשאם ב"ד, וי"א שהם עצמם צריכים לכתוב (ואפי' הם ב"ד הגדול שבירושלים).

ס"ז: איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים-

ר"מ חכם וסופר.

ר"י חכם לכשירצה כשהיה רוצה להיות מתון היה חכם.

ר"ט גל של אגוזין שהיה מביא לדבריו ראייה ממקרא ומדרש וכו'. ר' ישמעאל חנות מיוזגת שהיה מוכן תמיד ללמד.

ר"ע אוצר בלום שמתחילה למד הכל יחד, וחזר עליהם עד שיהיו סדורין בפיו, ואח"כ סידר מדרש סיפרא וכו'.

ר' יוחנן בן נורי קופת הרוכלים שבכל דבר ששאלוהו היה עונה.

לשון ושילחה מביתו, שבקוה לשון איגרת שבוקין, תרכוה תירוכין הוא לשון גירושין.

לשונות שאינם מועילים- פטרוה דשמא כוונתו לחובותיה, פרנסוה שהוא לשון עשית צרכים, ושמא כוונתו לצרכי מלבוש וכסות, עשו לה כנימוס כנ"ל, עשו לה כראוי כנ"ל, עשו לה כדת. ולרבי נתן בפטרוה דבריו קיימים, אבל בפטרוה לא אמר כלום שהוא לשון פטור וחובה, וי"ג איפכא דבפטרוה דבריו קיימים שהוא לשון גט פיטורין, ואמנם לתנא דא"י דלא דייק אף בפטרוה לא אמר כלום.

לשונות המסופקים- הוציאוה שמא כוונתו ל"ויצאה מביתו", או שאין כוונתו לזה שהרי ויצאה היינו מעצמה, עיזובה אם כוונתו ל"שבוקין" או לא שהרי בגט לא כתוב עזיבה, התירוה אם כוונתו לגירושין או להתרת נדרים או חגורה, והניחיה.

ס"ז. באיזה מקרים נותנים גט באמר כתבו אע"פ שלא אמר תנו- היוצא בקולר ליהרג למלכות, והיוצא בשיירה למדברות. ולר"ש שזורי גם המוסוכן חולה.

המושלך בבור ואמר כתבו גט לאשתי ופירש שמו ושם עירו יכתבו ויתנו, ואיירי שראו דמות אדם, וראו שיש לו בבואה ובבואה דבבואה. ואין חוששים שמא זו צרתה שמתכוונת לקלקלה שתינשא ע"י הגט ותיאסר על בעלה, דבשעת הסכנה כגון במסוכן כותבין ונותנים אע"פ שאין מכירים.

אבל בבריא שאמר כתבו אין נותנים שכוונתו לשחק בה שהרי לא אמר תנו, ואם עלה אח"כ לגג והפיל עצמו ומת נותנים, דהוכיח סופו על תחילתו, ואם דחתו הרוח אין נותנים.

גניבא יצא בקולר ואמר שיתנו ד' מאות זוז מהיין שבנהר פניא, ואמר רבי זירא שלדברי רב הונא שמשווה בין גט למתנה, שאם עמד חוזר, ושכמו שבגט אצ"ל תנו, כך במתנה א"צ קנין, א"כ זכה בין בלא קנין. ואמנם לענין לאחר מיתה אינם דומים שהרי אין גט לאחר מיתה שכבר הוזקקה ליבם. ואף ששכיב מרע שנתן מקצת נכסיו צריך קנין שכיון שהשאר לעצמו א"כ אינו מצוה מחמת מיתה, היכא שפירש שנתן מחמת מיתה א"צ קנין וגניבא ידע שהוא לא עתיד לחזור. ורבי אבא הוקשה לו מה שייך לתת מעות מיין, והתשובה היא שאמר כך כדי ליפות כוחו שאם היה אומר לתת לו יין, אם היה מחמיץ חלק מהיין היה מפסיד, ואם היה

מי שאחזו:

מי שאחזו קורדייקוס והיינו ע"י ששתה הרבה יין חדש (ובאה המשנה לומר ששם השידה הוא קורדייקוס כדי לדעת מה לכתוב בקמיע), אם אמר כתבו גט לאשתי או שביטל מה שאמר לפני כן שיכתבו גט לאשתו, אין בדבריו כלום לפי שאין דעתו מיושבת.

הגמ' מביאה דרך הרפואות למי שאחזו חום, ולמי שאחזתו צינה.

הגמ' מביאה מעשה ברב ששת שחשד בעבדי ריש גלותא שמאכילים אבר מן החי, והדרך שהוכיח זאת, ואין רצו להורגו, והדרך בה ניצל מהם.

ס"ח "עשיתי לי שרים ושרות" - מיני זמר, "ותענוגות בני האדם" - בריכות ומרחצאות, "שדה ושדות" - י"מ שד ושדה, וי"מ שידתא עגלה למרכבת נשים ושרים,

מעשה דשלמה ואשמדאי - שלמה היה צריך את השד ושדה כדי להביא לו את תולעת השמיר כדי לחתוך את אבני המקדש, ואמרו לו שאשמדאי יודע היכן היא, והוא נמצא בהר אחד ויש לו שם בור מים מכוסה וחתום, ואשמדאי עולה למתיבתא דרקיעא ויורד למתיבתא דארעא ולומז, ובודק אם פתחו את החותם של הבור, והלך בניהו בן יהוידע עם שלשלת וטבעת שחקוק עליהם שם ד', וצמר ויין, וחפר בור מתחת הבור של אשמדאי ורוקן את המים, וחפר בור מעל הבור של אשמדאי ומילא אותו יין, והמתין על האילן, ובא אשמדאי וראה שהחותמת שלימה ופתח את הבור, אך לא רצה לשתות יין, אך לבסוף כשהיה צמא שתה מהיין והשתכר ונרדם, וירד בניהו וקשרו בשלשלת, ואמר לאשמדאי כשהתעורר ששם ד' כתוב עליה, ונטלו להביאו לשלמה, ובדרך נתחכך בדקל ובבית הפילם, ואלמנה אחת ביקשה שלא יפיל את ביתה, והתכופף ונשברה לו עצם, והעלה סומא ושיכור לדרך (הסומא היה צדיק גמור והכריזו שמי שיעזור לו יזכה לעוה"ב, והשיכור היה רשע גמור ועשה כך כדי שיאכל עולמו בחייו), וראה חתונה שמחה ובכה (מפני שהחתן ימות תוך ל' יום ותמתין ליבם י"ג שנה), וראה אדם מבקש נעלים לשבע שנים וצחק (כי לא יחיה שבעה ימים), וראה קוסם וצחק (שהקוסם לא יודע שיש תחתיו אוצר), וכשהגיע לשלמה לא הביאוהו לפניו ביום הראשון ואמרו לו ששלמה שתה, והניח לבינה ע"ג חברתה, ואמר שלמה שכוונתו שיחזרו וישקוהו, וביום

רבי אלעזר בן עזריה קופה של בשמים שמוזמן לענות במה ששואלים, ואינו הרבה מינים כמו קופת הרוכלים.

משנת ראב"י קב ונקי לא לימד הרבה, והלכה כמותו לעולם.

רבי שמעון טוחן - לומד הרבה ומשכח קימעא ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין שלא שכח אלא דברים שאינם להלכה.

בעל שאמר לשניים שיאמרו לסופר לכתוב גט ולשניים שיחתמו על הגט כשר, ואין לעשות כך, דחיישין שמא תשכור עדים שיאמרו בשם בעלה לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו, שאף שאין חוששים שיעשו מעשה שקר בעצמם שיחתמו שקר או יעידו שקר, אלא סומכים על החתימות, חוששים שיאמרו שקר.

בעל שאמר לשניים שיאמרו לסופר לכתוב והם עצמם יחתמו כשר, י"א שגם בזה אין לעשות כך גזירה אטו המקרה הקודם, וי"א שמותר לעשות כך שהרי הם עצמם חותמים.

בעל שמינה כמה אנשים לגט

ס"ז: אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושניים חותמין. ואם אמר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי אחד כותב עבור כולם. ואם אמר כולכם כתבו במתני' איתא שאחד כותב וכולם חותמין, ואם מת אחד מהם בטל הגט, ובברייתא איתא שאחד כותב במעמד כולם, וכן אם אמר הוליכו גט לאשתי אחד מוליך בשביל כולם, וכן אם אמר כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם.

ואם מנה אותם ואחר שמנאם אמר כתבו גט לאשתי ולא אמר כולכם י"א שאם מנה כולם דינו ככולכם שהרי הקפיד למנות כולם ואם מנה מקצתם לא ואף המנויים א"צ כיון שחזרו בו, וי"א שאם מנה מקצתם צריך את כולם אלו שמנה דגלי דעתיה שמקפיד עליהם, ואם מנה כולם א"צ שהרי לא אמר כולכם.

לשון הגט באמר הבעל כולכם - לרב יהודה יכתוב כך אמר לנו פלוני כתובו או כולכון או כל חד וחד מינכון, וכן בחתימה או בהולכה, שמא יאמר שנתכוון שכולם יכתבו. ולרבא יש לחוש שלא יאמר את כל הנוסח, ועל כן כותבים כתובו כל חד מינכון, וכן בחתימה או בהולכה.

עצות לשמירת הבריאות-

אכול שלישי ושתה שלישי והנח שלישי.

טיבול בקיץ ובחורף מונע חולי מעים.

סעודה שהנאתך הימנה משוך ידך ממנה ואל תמלא כוסך.

אל תשהה עצמך בשעה שאתה צריך לנקיך.

לא ישמש מיטתו אחרי הקזת דם, או כשבא מן הדרך או מבית הכסא, ולא ישמש מעומד או מיושב או כשהיא מלמעלה, והגמ' מביאה איך יכול האדם לחזק כוחו לתשמיש המיטיה.

פחד דרך ועוון מכחישים כוחו של אדם.

אכילה שתיה ותשמיש בעמידה מזיקים לגוף.

אדם העומד מיד אחרי אכילה שתיה הקזת דם שינה ותשמיש, הרי הוא קרוב למיתה יותר מלחיים.

הבא בדרך ונתייעג ואח"כ הקיז דם ונכנס לבית המרחץ ושתה יין והשתכר וישן ע"ג קרקע מיד הוא מת, ואם לא עשאים כסדרם נחלש, ואם הוא כחוש מת גם בשלא כסדרן.

רובן קשה ומיעוטן יפה- דרך, דרך ארץ, עושר, מלאכה, יין, שינה, חמין, הקזת דם.

ממעטים את הזרע- מלח, רעב, נתק, בכייה, שינה ע"ג קרקע, אכילת כשות שלא בזמנה (טבת), ובזמנה שהוא תמוז יפה, ובניסן ותשרי לא מעלו ולא קשו), והקזת דם למטה מן הביצים ממעטת כפלים, ולמעלה מן הביצים יפה כפלים.

דיני שוטה ומתי נחשב האדם חי

ע: אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס ואמר שלא יכתבו, אין בדבריו האחרונים כלום. דעת ר"ל שכותבין ונותנים את הגט מיד, דדמי לישן ולא לשוטה כיון שרפואתו בידנו, ולריו"ח אין כותבין אלא לכשישתפה, דדמי לשוטה דדעתיה שבישתא, והוא מחוסר מעשה כדי לחזור לבריאותו, ומ"מ כשישתפה א"צ להמלך בו אם לכתוב או לא.

מי שחתכו בו שני סימנים או רוב שניים, או שראוהו מגויד מחותך לחתיכות, או צלוב על הצליבה, ורמז ואמר כתבו גט לאשתי, יכתבו ויתנו, דדעתיה צילותא וכחישותא אתחילה ביה.

השני לא הביאוהו בגלל ששלמה אכל הרבה, והסיר אשמדאי את הלבניה, ואמר שלמה שכוונתו שלא יאכילוהו הרבה, וביום השלישי הביאוהו לשלמה, וזרק לפניו קנה שמדד בו ד' אמות, ואמר לשלמה שזה השיעור שיהיה לו בעולם אחר מותו, ומדוע הוא אינו שבע אף כשכבש את כל העולם, ואמר לו שלמה שהוא רוצה ממנו את השמיר, ואמר אשמדאי שהשמיר אצל שר הים שנותנה לתרנגול הבר, שחותך איתו הרים כדי שיתפרנסו בני אדם מהאילנות שיצמחו שם, והלכו וכיסו את קן התרנגול בזכוכית וכשבא להאכיל את הגוזלות ולא יכל הביא את השמיר לבקע את הזכוכית, והבהילוהו ונפל לו השמיר (וחנק עצמו על שעבר על השבועה), ושמר שלמה את אשמדאי עד שבנה את בית המקדש, ויום אחד היו יחד בלי אדם אחר ושאל אותו שלמה מה מעלתם על בני אדם, ואמר לו אשמדאי שיראה לו זאת אם ישחרר אותו ויתן לו את הטבעת, ושחררו ונתן לו, ובלע אשמדאי את שלמה וזרקו, והתיישב על כסאו, ועל זה אמר שלמה מה יתרון לאדם וכו' וזה היה חלקי מכל עמלי, י"מ על מקלו וי"מ על בגדיו, וחיזר על הפתחים ואמר אני קהלת וכו', וכששמעו זאת הסנהדרין רצו לבדוק הדבר (כיון שאין דרך שוטה לחזור על שטות פעמים רבות), וראו שהוא מגיע עם אנפילאות בד, ותובע נשותיו בנדותם, ואת אמו בת שבע, והביאו את שלמה עם טבעת ושלשלת עם שם ד', וברח משם אשמדאי, ועדיין פחד ממנו שלמה, דכתיב "הנה מיטתו וכו' מפחד בלילות", ונחלקו רב ושמואל אם חזר שלמה למלוך או לא.

ס"ט דרך הרפואה למחלות שונות- הגמ' מביאה דרך הרפואה לכאב הראש, ולכאב חצי הראש, ולחולי העין, ולסנוורים הבאים בלילה או ביום, ולדם הזב מהאף או מהפה, ולחולי השיניים, ולאבעבועות הגדלות בגרון, ולחולי הבא מן הראש דרך החוטם, ולכאב חזק, ולמי ששתה מים מגולים, ולמורסא, ולמי שפרח ליבו, ולכאב לב או מעיים, ולתולעים שבמעיים, ולעצור שלשול או להביאו, ולטחול, ולחולי התחתוניות, ולחולי הירכים והמותניים, ולאבן העוצרת את השתן, ולקדחת חיצונית ופנימית, ולילפת.

השוטה יין בקביעות אינו צריך לרפואות, ואם אין לו יאכל פת שחרית.

ע: הגמ' מביאה כמה דברים הגורמים למיתה, ומה יעשה כדי לדחותה מעט שיוכל לצוות לביתו, ומה גורם לאש של עצמות וי"א לאש גרמי, ומה רפואתו.

דמבואר ביבמות שיכול לגרשת את יבימתו מאחיו
החרש ולא גזרו.

ע"א: לריו"ח ואב"י ת"ק חלוק על רשב"ג וס"ל
שפקח ונתגרש אינו יכול לגרש בכתיבה.

יבום בנישואי חרש - שני אחים חרשים שלא כנסו
אלא ברמיזה ואין נ"מ אם נשותיהם פקחות שהיו נשואים
לשתי אחיות חרשות או פקחות או אחת פקחת
ואחת חרשת, וכן שתי אחיות חרשות שלא נכנסו אלא
ברמיזה ולא איכפת לן בפקחות של בעלים שהיו נשואות
לשני אחים חרשים או פקחים או אחד חרש ואחד
פקח, פטורות מחליצה ויבום משום ערוה דאחות אשה,
ואם לא היו אחיות יכולים לכנס אבל לא לחלוץ דאינה
יכולה לומר "מאן יבמיו" וכן יכולים אח"כ להוציאם בגט
דאתי גט ומפקיע זיקת קידושי חרש.

דבר תורה שוטה מתגרשת, שהרי גם פיקחת
מתגרשת בעל כרחה, ותיקנו שלא תתגרש כדי
שלא ינהגו בה מנהג הפקר, אבל נתחרשה יוצאה.

מה צריך הבעל לומר בשליחות הגט

אם אמר כתובו גט לאשתי והוא בריא או שכיב מרע
חכם אע"פ שכתבוהו וחתמוהו שאמרו לסופר לכתוב
ולעדים לחתום והבעל נתן את הגט לאשה פסול.
וסיום המשנה הוא "עד שיאמר לסופר כתוב
ולעדים חתומו".

הגמ' מבארת כר"מ דמשמע שאם אמר תנו נותנים
וכדלהלן, וסיפא כרבי יוסי. ורב אשי מבאר שמתני'
רבי יוסי, ומתני' לא מיבעיא קאמר, שגם באמר תנו
וגם באמר אמרו אין נותנים עד שיאמר לסופר
כתוב ולעדים חתומו, ותניא כוותיה דרב אשי,
(ומבואר שם שרבי יוסי סובר שאומר אמרו לא
מועיל, ושחרש לא יכול לשלוח לגרש ע"י כתיבה).

ואם אמר תנו גט לאשתי לר"מ דמילי דברים
מימסרן לשליח נותנים, דעשאן ב"ד, ואירי שהיו שלשה
אבל בשניים צריכים הם עצמם לכתוב, ובאמר כתבו מודה
ר"מ מפני שהבעל מקפיד ומתבייש שידעו אחרים שהוא לא
יודע לכתוב, ואפי' אמר כן לבי"ד צריכים הם עצמם לכתוב.
ולרבי יוסי אין נותנים דמילי לא מימסרן לשליח,
ואפי' באומר אמרו לסופר לכתוב לא הוי שליחות.

מי ששחטו בו שני סימנים או רוב שניים וברח, מעידים
עליו שמת, מפני שסופו למות, ומ"מ אין השוחט גולה
על ידו, דחיישינן שמא הרוח בלבלתו ואלמלא הרוח לא היה
מת, או שהוא קירב את מיתתו ע"י פירכוס ונמצא שלא
הרגו זה, אבל מ"מ סופו למות, ונ"מ בין הטעמים אם פירכס
בביתא דשישא, או ששחטו בחוץ ולא פירכס.

דיני חרש ואילם

**איך בודקים מי שנעשה אילם כדי לכתוב לו
גט** - נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין
בראשו, בודקין אותו, ע"י ששואלים אותו שאלה
שתשובתה לא ושתי שאלות שתשובתם כן ועוד ב'
שאלות שתשובתם לא ועוד שאלה שתשובתה כן,
ואם אמר על לא ועל כן כן יכתבו ויתנו. ולתנא
דבי רבי ישמעאל שואלים אותו על דברים של ימות
החמה בימות הגשמים ולהיפך, ולא על בגדים,
שמא חם לו בחורף או קר לו בקיץ, אלא על פירות.

ע"א. חרש שאינו שומע או אילם שאינו מדבר הרי
אלו כפיקחין לכל דבריהם.

חרש שאינו שומע ואינו מדבר שיכול לכתוב, לרב
כותבים ונותנים גט לאשתו.

ומ"מ לגבי שבועת העדות לא נחשב "אם לא יגיד"
דעדות צריכה להיות מפיהם ולא מפי כתבם. ומה
שמצינו שמי שנשתתק בודקים אותו למשא ומתן
היינו לגבי למכור נכסיו שלו ולא לעדות על אחרים,
ולעדות היינו לעדות אשה להשיאה שהקילו בה בעד
אחד קרוב ושפחה, ולירושות היינו לירושת בנו הבכור
להשוותו לאחד מבניו.

הגמ' מביאה ברייתא שבה מבואר שבחרש הולכים
אחר רמיזותיו וקפיצותיו וכתב ידו למטלטלין ולא
לגט. והגמ' מבארת שנחלקו בזה תנאים דתניא
התם שלרשב"ג אם היה פקח ונתחרש הוא כותב
והם חותמים כיון שיש לו כתב יד של דעת. והיינו לגבי
גירושין של יבימתו מאחיו פקח שקידושה גמורים
וזיקתה גמורה, וחרש לא יכול לחלוץ דכתיב "ועמד ואמר"
ואם כנס אינו מוציא דגט ידיה לא מפקיע זיקה דאורייתא,
אבל יבימתו מאחיו חרש או אשתו, כשם שכנסם
ברמיזה כך מוציאם ברמיזה, ואין לומר שביבימתו
מאחיו חרש גזרו אטו נפלה מאחיו פקח, אבל
אשתו לא גזרו דיבימתו באשתו לא מיחלפא,

דיני נתינת גט בתנאי:

מתי כוונת הבעל שיחול הגט לאחר מיתה

ע"ב. האומר לאשתו זה גיטך אם מתי דמשמע שיחול לכשימות, או שאמר זה גיטך מחולי זה משמע מחולי זה ואילך והרי מת מתוך החולי, או שאמר זה גיטך לאחר מיתה, לא אמר כלום דאין גט לאחר מיתה, ומתייבמת או חולצת.

אבל אם אמר מהיום אם מתי או מעכשיו אם מתי הרי זה גט. דלשון אם מתי נמשך אחר תחילת הדיבור.

ואם אמר מהיום ולאחר מיתה הרי זה ספק וחולצת ולא מתייבמת הספק הוא אם הלאחר מיתה זה תנאי או שזה חזרה, ולרבי הרי זה גט וא"צ חליצה.

רב הונא אמר שחולצת. לל"ק איירי באמר הרי זה גיטך אם מתי דבמתני' מבואר שמתייבמת, ולרב הונא מתני' כרבנן דס"ל ביש נוחלין (ב"ב קל"ו) שהכותב כל נכסיו לבנו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה, כדי שלא יהיה מתנה לאחר מיתה, אולם הלכה כרבי יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו שאם לא נתן לו את גוף הקרקע היום למה כתב זמן בשטר המתנה, ולדבריו אינה מתייבמת אלא חולצת, ומה שצריכה חליצה אינו מפני שרבי יוסי מסתפק אם גם בעל פה הדין כך או לא דשמא כשמסרו לה חזר בו מהזמן הכתוב בשטר כיון דלא אמר מהיום, שהרי מצינו שהתירו להנשא לאשה שאמר לה בעלה הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש (ולרבנן אינו גט), וצ"ל שצריכה חליצה משום שרב הונא מסתפק אם הלכה כרבי יוסי.

ע"ב: ואף שרבא ס"ל שהלכה כרבי יוסי אף בעל פה, ולכן אמר רבא שאם אמר לאשה הרי זה גיטך אם מתי, או שאני מת, אע"פ שלא אמר מעכשיו הרי זה גט, אבל כשאמות או לאחר מיתה אינו גט. מ"מ רב הונא מסתפק בזה. ואמנם י"ל דרבא כרבנן, ואיירי שאמר מהיום, וקמ"ל רבא שלשון שאני מת היינו מהיום, וכשאמות היינו לאחר מיתה.

ללישנא בתרא אמר רב הונא שבאופן שאמר זה גיטך לאחר מיתה, דלתנא דמתני' אינו גט, לדברי רבי יוסי חולצת, ודלא כרבי הסובר שא"צ אפי' חליצה.

אמר כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש, וכתבוהו בתוך י"ב חודש ונתנוהו אחר י"ב חודש, אינו גט, ולרבי יוסי הוי גט שהיה עליו לכתוב אם לא באתי כתבו ותנו, ומזה שאמר כתבו ותנו כוונתו שיכתבו עכשיו.

דין גט מהיום אם מתי מחולי זה

אם נתן גט ואמר מהיום אם מתי מחולי זה, ועמד והלך בשוק, וחלה ומת, מבואר במתני' שאומדים אם מת מחמת החולי הראשון או לא.

רב הונא סובר ששכיב מרע יכול לחזור בו מגט אם עמד כמו שיכול לחזור בו ממתנה ואפי' אם לא אמר אם מתי, דסתמא אדעתא דמיתה יהיב, וכן במתנה אם לא אמר תנו נותנים כמו גט. והגמ' אומרת שלדבריו לא איירי מתני' בעמד אלא שניתק מחולי לחולי ואין זו עמידה כיון שלא בא לכלל רפואה שעה אחת, והלך בשוק על משענתו, וקמ"ל שדווקא אם הלך על משענתו צריך אומדנא, אבל אם לא הלך על משענתו א"צ אומדנא דסתמא יש בו מחולי הראשון, וה"ה לגבי מתנה אם ניתק מחולי לחולי אינו חוזר וא"צ אומדנא אלא באמר מחולי זה.

ע"ג. לרבה ורב הונא שכיב מרע שאמר אם מתי אם עמד אינו חוזר, גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה, ואף שמדאורייתא אין כאן גט, כיון דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, הפקיעו חכמים את הקידושין, ובקידושי ביאה נתנו להם שם בעילת זנות.

אמר זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו הבית או הכישו נחש אינו גט דאונסא דלא שכיח הוא וכוונתו שימות ע"י החולי, וכן הדין אם אמר אם לא אעמוד מחולי זה (על פי ר"ן וריטב"א בדברי רש"י), ואם אכלו ארי אינו גט דאונסא דלא שכיח הוא.

וכן לגבי דיני ממונות אם קיבל אחריות על כל אונסא דמתיליד והעבירו את הנהר דרך שדהו, או שסכר המלך את הנהר, הוי אונסא דלא שכיח, ולא קיבלו על עצמם אונס כזה.

יחוד במגרש מהיום אם מתי- הנותן גט לאשתו מהיום אם מתי אסורה להתייחד עמו אלא בפני עדים שמא יבוא עליה, ולחד מ"ד חוששים שבעל לשם קידושין, ולמ"ד השני משום דאסור להתייחד עם הפנויה, ועבד ושפחה מספיקים לזה, חוץ משפחתה שליבה גס בה.

חלות התלוי בתנאי, מתי הוא חל

המגרש את האשה ע"מ שתתני לי מאתים זוז לרב הונא מגורשת מיד וצריכה לתת לו מאתים זוז שאין זה אלא תנאי בעלמא, דכל ע"מ חל מעכשיו, ולרב יהודה מגורשת כשתתן, ולדבריו אם נקרע הגט או אבד בינתיים צריכה הימנו גט שני.

וכן מצינו מחלוקת זו במקדש אשה ע"מ שיתן לה מאתים זוז שנחלקו רב הונא ורב יהודה מתי חלים הקידושין, והנ"מ שם היא אם פשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר, לפני שנתן לה מאתים זוז.

וצריך להשמיענו שרב הונא אף בגט מגורשת מיד למרות שבא לרחקה דמסתמא בקושי הוא מגרשה, וקסבר שעד שתתן יפייס אותה, וגם בקידושין חלים הקידושין מיד לרב הונא אף שהיא מתביישת לתבוע אותו שיתן לה, ולרב יהודה הצריכותא היא הפוכה על פי אותם סברות.

ודברי רבי יהודה הם רק לשיטת רבנן, אבל רבי סובר דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו, ולדבריו חל הגט מעכשיו, ומ"מ לא תינשא לאחר עד שתתן, ואם מת לת"ק זקוקה ליבם דס"ל שצריכה לתת דווקא לו, ולרשב"ג נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן הקרובים, דכוונתו שיתנו לו או ליורשיו. ומה שמצינו שנחלקו במהיום ולאחר מיתה אם כוונתו בלאחר מיתה לתנאה או לחזרה, באמת נחלקו גם בע"מ, אלא דבא להשמיענו שלרבי הוי גט אפי" במהיום ולאחר מיתה, וכח דהתירא עדיף.

וריו"ח סובר שגם לרבנן כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו, ולא נחלקו אלא באומר מהיום ולאחר מיתה, שלחכמים זה ספק גט ולרבי הוי גט.

ע"ד: המגרש את האשה ע"מ שתתן לו בתוך ל' יום, ולא נתנה בתו ל' אינה מגורשת, וקמ"ל דלא אמרינן דלזרוזה קאתי.

מתי אפשר לפייס בדמים וכדו'

במקום קיום התנאי

בתנאי גט - אם אמר לה הבעל ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתי, לחכמים אינו גט, ולרשב"ג יכולה לתת לו דמי איצטליתו.

ע"ג: ראוה שנתייחדה או נבעלה - בברייתא

מבואר מה הדין בראוה שנתייחדה או שראוה שנבעלה, ויש כמה ביאורים בדברי הברייתא.

לרב נחמן אם נתייחדה עמו באפילה או שישנה עמו תחת מרגלות המיטה אין חוששים לתשמיש, ואם ראוה שנבעלה חוששים שבעל לשם קידושין וצריכה גט שני מחמת קידושין הללו, ואם נתן לה אחר הביאה כספים אין חוששים שבעל לשם קידושין שאם היה בועל לקידושין לא היה נותן לה אתנן, ואינה צריכה גט, ולא נפסלה לתרומה דאינה נפסלת אלא בביאת פסול, ולרבי יוסי ב"ר"י אף בזה חוששים לקידושין דשמוא המעות מתנה ולא אתנן.

ולפי זה המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי, לב"ש אינה צריכה הימנו גט שני ולב"ה צריכה גט שני ודווקא כשראוה שנבעלה, אבל אם לא ראוה שנבעלה לכו"ע א"צ גט שני, דין זה הוא בין לת"ק בין לרבי"י דלשניהם בראוה אין חוששים, ובראוה חוששים אי לאו משום כספים.

לאב"י אם ראוה שנבעלה לת"ק אין חוששים לקידושין, ולרבי"י חוששים לקידושין, ולפי זה רק לרבי"י נחלקו ב"ש וב"ה בראוה שנבעלה, ואם לא ראוה שנבעלה לכו"ע לא חיישינן, אבל לת"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בראוה שנבעלה, דאי נחלקו א"כ יסבור כב"ש.

לרבא לרבי"י אף אם לא ראוה שנבעלה חוששים לקידושין, ולפי זה ב"ש וב"ה נחלקו בלא ראוה שנבעלה.

ע"ד. מה דין האשה בימים שבין הגירושין

לקיום התנאי - המגרש את האשה מעת שאני בעולם לר"י דינה בינתיים כאשת איש לכל דבריה והבא עליה במזיד בחנק ובשוגג בחטאת, מפני שלא חל הגט אלא סמוך למיתה, ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומייטמא לה אם הוא כהן, ולרבי יוסי הרי היא ספק מגורשת דמשעת נתינה איכא ספק שמוא זו שעה הסמוכה למיתה, ואע"ג שחי הרבה אין ביריה. אבל במגרש מהיום אם מתי לכו"ע הוי גט למפרע משעת נתינה והבא עליה פטור. ולרבי מאיר בעילתה תלויה וחייב אשם תלוי שאם תמות מחולי זה הבא עליה פטור, ואם לא מת מחולי זה חייב, דס"ל שאם ימות חל הגט משעת נתינה. ולחכמים הרי היא מגורשת ואינה מגורשת, והיינו כרבי יוסי אלא שבעלה חייב במזונותיה.

מגורשת, דס"ל כר"מ דבעינן תנאי כפול שיאמר אם לא תחזירי לא יהא גט. ודחה רבא שהרי בעינן גם תנאי קודם למעשה דומיא דבני גד ובני ראובן, אלא החסרון הוא שאין המעשה קודם לתנאי וצריך לומר אם תחזירי יהא גט. ודחה רב אדא בר אהבה דבעינן נמי תנאי בדבר אחד לעבור הירדן ומעשה בדבר אחר נחלת עבר הירדן מזרחה, דומיא דתני גד ובני ראובן, אלא החסרון הוא שהתנאי והמעשה בדבר אחד בגט עצמו, ורב אשי מבאר שזה לשיטת רבי דע"מ כמעכשיו ובשעת הגירושין הנייר שלה, ומתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה.

ע"ה: שמואל תיקן בגט שכיב מרע לכתוב "אם לא מתי לא יהא גט, ואם מתי יהא גט" כדי שיהיה תנאי כפול, דאם לא כפל חל הגט מיד, ואם הוא כהן נאסרה עליו. ולא הקדים אם מתי דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה, ולא יכתוב לא יהא גט אם לא מתי דבעינן תנאי קודם למעשה. ורבא אמר שכאן לאו קודם להן ובעינן הן קודם ללאו, אלא הנוסח הוא "אם לא מתי לא יהא גט, אם מתי יהא גט, ואם לא מתי לא יהא גט".

תנאי שאין לבעל צורך בקיומו

האומר לאשה הרי זה גיטך ע"מ שתשמישי את אבא, או ע"מ שתניק את בנו, צריכה להניקו שתי שנים ולר"י י"ח חודש שכך הוא זמן הנקתו, וצרכה לשמש את אביו כל ימי חייו, ואם מת הבן קודם הזמן או שמת האב חל הגט מיד שאין כוונתו אלא להרווחה וכבר לא צריך.

ואם אמר ע"מ שתשמש את אביו או תניק את בנו ב' שנים, ומת הבן או שאמר האב שאינו צריך שתשמשו (אפי' שלא בהקפדה שלא הכעיסה אותו) אינו גט, ולרשב"ג חל הגט, דכל עכבה שאינה ממנה חל הגט.

לרב חסדא רישא כרבנן, אבל לרשב"ג שמיקל בתנאי די שתשמש את אביו או תניק יום אחד. ולרבא רק במפרש שדי ביום אחד מספיק יום אחד. ולרב אשי אף בסתמא מספיק יום אחד, וכוונת המשנה שתניק יום אחד מתוך שנתיים או מתוך י"ח חודש, אבל אח"כ לא נחשב שקיימה את התנאי, והגמ' שואלת מדברי המשנה על רב אשי.

אם מועילה מחילה - ואם גירשה ע"מ שתתן לו מאתים זוז ומחל לה עליהם, (יתכן שגם לרבנן מגורשת כיון שמחל לה, ויתכן שגם לרשב"ג אינה מגורשת כיון שלא נתנה לו כלום), לריו"ח אינה מגורשת, ולא דמי להאומר לחבירו קונם אם אתה לא נותן לבני וכו' דיכול לומר הריני כאילו התקבלתי ומשמע דמחילה כקבלה, (ולר"מ אסור עד שיתן), דהתם כוונתו להרווחה ולא איצטריך, אבל כאן כוונתו לצערה.

אם לא היה נצרך לקיום התנאי - המתנה עם אריס שישקה פעם אחת יותר מהרגיל ויקבל לחלקו יותר, וירד גשם בזמן ההשקיה הנוספת, לרב יוסף אינו מקבל את התוספת כיון שלא השקה, ולרבה מקבל שהרי לא היתה צריכה להשקיה נוספת ומזלו גרם, וכן הלכה. הגמ' מבארת שנדון זה אינו תלוי במחלוקת רבנן ורשב"ג, אלא ס"ל לרבה שאפי' לרבנן בהשקיה כוונתו להרווחה וכיון שלא היה צריך מקבל שכרו, אבל בגט לצעורה קמיכוון דבסתמא מתוך איבה הוא מגרשה.

נתינה בעל כרחו של המקבל - הלל הזקן תיקן שאפשר לגאול בתי ערי חומה ע"י נתינת המעות ללשכה, מפני שהיה הקונה מתחבא כדי שלא יוכל לגאול, ואמר רבא שמבואר מזה שבעלמא נתינה בע"כ לא הויא נתינה, וממילא אם הבעל לא מוכן לקבל את המאתים זוז אינה מגורשת, ודחה רב פפא שיתכן שלא נצרכה תקנת הלל אלא לשלא בפניו, ויש ששונים שרבא מחלק בין בפניו לשלא בפניו, ורב פפא אומר שאולי אין חילוק, והלל תקן לפי הנצרך.

ע"ה. מתי הלכה כרשב"ג - בכל מקום ששנויים דברי רשב"ג במשנה הלכה כמותו, חוץ מערב, צידון, וראיה אחרונה.

למה בע"מ שתחזירי לי את הנייר מגורשת - האומר לאשה הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת דלא יהיב לה מידי ורחמנא אמר "ונתן בידה", ואם אמר לה ע"מ שתחזירי לי את הנייר מגורשת. והגמ' הבינה שהאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו, וא"כ גם בסיפא חסר בנינה וצ"ב למה חל הגט. אביי רצה לבאר דהיינו כרשב"ג שיכול לפייסה בדמי. ורב חסדא דחה דהיא שהדבר קיים אף לרשב"ג א"א לפייס בדמי, וביאר אביי באופן אחר שכיון שלא כפל את התנאי

ש'אם יגיע למדה"י יחול הגט מיד, ואם ישהה בדרך ל' יום ג"כ יחול הגט, ועל כן אם הגיע לעכו וחזר מיד בטל התנאי.

הנותן לאשה גט בתנאי שיעבור מכנגד פניה ל' יום שישתהה ל' יום כשהוא עובר מכנגד פניה והיה הולך בא הולך ובא הרי זה גט כיון שלא נתייחד עמה. הגמ' שואלת למה חל הגט והרי לא עבר מכנגד פניה ל' יום, ורב הונא מבאר שהכונה שלא ישמש עמה והרי לא נתייחד עמה ל' יום. ולר"ח הכונה כפשוטו וכוונת המשנה שלא נפסל הגט משום גט ישן שפסלו חכמים גט שנתייחד עמה בין כיבה לנתינה שמה יאמרו גיטה קודם לבנה, כיון שלא נתייחד עמה, ויחול הגט אחרי שימלאו ל' יום, ואין חוששים שמה פייס כשבא אצלה פייס קטטה שביניהם ונתייחד עמה, ולאחר זמן יבוא יערער ויאמר פייסתי, דאיירי באומר בשעת התנאי שהוא מוסר את הגט ע"מ שהיא נאמנת עליו כמאה עדים לומר שלא בא ונתייחד פייס.

ו"א דמה שאמר רב דאיירי באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי, איירי באומר הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש, ואע"פ שלא ידוע שבא צריך לומר כך. ולפי זה כ"ש שבברייתא שהיה הולך ובא כך הוא. אבל ל"ק דקאי אברייתא, במתני' שלא ראינו שבא לעיר משיצא א"צ להתנות ואין חוששים שמה פייס.

האומר לאשה הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש ומת בתוך י"ב חודש, לתנא דמתני' אינו גט דכיון שלא אמר מעכשיו כוונתו שיחול הגט אחר י"ב חודש, והאשה זקוקה ליבם. ורבתינו התיירוה לינשא דמסתמא כוונתו מעכשיו דס"ל כרבי יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו והכותב נכסיו לבנו א"צ לכתוב מהיום ולאחר מיתה, דכוונתו גוף מהיום ופירות לאחר מיתה. והגמ' מסתפקת אם כשמת מותרת לאלתר שהרי ודאי לא יבוא ויש כאן קיום התנאי, או רק לאחר י"ב חודש (וכן ילה"ס באומר מעכשיו אם לא באתי וכו'). והגמ' מבארת שהמחלוקת היא דווקא בתולה בדבר מסוים, וכגון שאמר בליה הרי זה גיטך אם תצא חמה מנרתיקה, אבל אם אמר לכשתצא ודאי חל הגט רק כשתצא ואם מת קודם לא הוי גט וכן באומר כשלא אבוא י"ב חודש, ואם אמר ע"מ שתצא חל הגט מיד ואע"פ שמת לפני שיצאה.

ע"ו. ובברייתא איתא שלר"מ אם אמר לה ע"מ שתשמישי וכו' אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט כיון שלא כפל את התנאי, ולרבנן חל התנאי, ורשב"ג אמר "אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול", י"מ כוונתו דהוה כתובין הבאים כאחד שאין מלמדים, וי"מ כוונתו שלומדים שצריך תנאי כפול וכולהו צריכי כדאיתא בקידושין.

ובברייתא אחרת מובאת מחלוקת ר"מ וחכמים בצורה הפוכה, והגמ' מבארת שלר"מ איירי כשכפל את התנאי, ורבנן סוברים כרשב"ג שאם העכבה אינה הימנה הרי זה גט.

ב' תנאים בגירושין - אם אחרי התנאי שתשמש את אביו ועדיין לא מסר לה אלא אמר כשאמסנו לא אמסנו אלא על תנאי זה וחזר ואמר לה בפני שניים ע"מ שתתן לו מאתים זוז ומסרו לה, יכולה לקיים אחד מהתנאים דכוונתו לאחד מהם, שהרי לא אמר לשון תוספת או עקירה, ואין מצרפים עדים מתנאי לתנאי אע"פ ששניהם מעידים שיש תנאי בגט זה. אבל אם התנאי הראשון היה שתתן לו מאתים זוז והשני הוא על ג' מאות זוז ביטל התנאי האחרון את הראשון שודאי כוונתו לעקירה, ופשיטא שגם בזה אין מצרפים עדים מתנאי לתנאי מפני שהעדים על התנאי הראשון אינם כלום, ואפי' באו שניהם, כיון שנתבטל תנאי זה.

גט בתנאי דאם לא באתי

האומר לאשה הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום, והיה בדרכו מיהודה לגליל, והגיע לאנטיפרס וחזר מיד בטל התנאי ואין הגט כשר לגרש, הגמ' מבארת שאנטיפרס היא ביהודה ולא בגליל, וכוונת התנאי שאם יגיע לגליל יחול הגט מיד, ואם ישהה בדרך ל' יום ולא יחזור אפי' לא יגיע לגליל ג"כ יחול הגט, ולכן אם הגיע לאנטיפרס וחזר נמצא שלא הגיע לגליל ולא שהה ל' יום ונתבטל הגט ואף אם ילך שוב לגליל וישהה שם ל' יום אינו גט, דכוונתו על ההליכה הראשונה. וכפר עותנאי הוא בגליל סמוך לאנטיפרס, והמקום שבין אנטיפרס לכפר עותנאי דינו לחומרא ופסולה לכהונה ואסורה להנשא. ואם היה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל התנאי.

ע"ו: ואם היה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל התנאי, ואף שעכו בא"י, כוונתו לשני תנאים,

היא לצורכו יכול לומר אי אפשי בהנאה זו (כגון איני ניזונת ואיני עושה שתקנו שיתן לה מזונות לטובתה אם לא יספיקו לה מעשי ידיה, ומטעם זה תיקנו לבעל מעשי ידיה משום איבה). אבל בסתם חצר אינה מגורשת, דמה שקנתה אשה קנה בעלה דכיון שהפירות שלו לא נפיק גט מידיה דבעל.

ע"ז: ורבא מבאר שמועיל גט בחצרה אע"פ שקנאה הבעל ולא כתב לה אי אפשי, **דגיטה וחצרה באין כאחד** ע"י הגט באה ידה עם הנתינה, וכמו שמצינו (לחד מ"ד) שעבד יכול להשתחרר בשטר ע"י עצמו אע"פ שגופו קנוי, ומבואר שגיטו וידו באין כאחד, (ונתינת גט ביד האשה א"צ לגיטה וידה באין כאחד, מפני שגוף ידה אינו קנוי לבעל וכיון שהגוף שלה הרי יצא הגט מרשותו ומגורשת בלי גיטו וידו באין כאחד). ודברים אלו אמר רבא בשכיב מרע שכתב גט לאשתו ולא הספיק לתת לה אותו לפני שבת ואסור לטלטל גט בשבת, והורה רבא שיקנה לאשה את המקום שבו הגט נמצא בקנין אגב, ותעשה בו האשה קנין ע"י גדר נעל או פרץ.

אם צריך שתהיה האשה בצד חצרה - לעולא דווקא בעומדת בצד ביתה או חצירה מגורשת, דומיא דידה, ולרב אושעיא א"צ, ומספיק מה שהחצר משתמרת לדעתה על פיה וציוויה (אבל בעבד שלה ניעור אינו גט כיון שהוא שומר מדעתו). והגמ' אומרת שאין הכרח שנחלקו אם חצר משום יד (ובעינין סמוך) או משום שליחות, דאף אי חצר משום יד כמו שא"צ דבוקה א"צ סמוכה, אלא משתמרת לדעתה.

באיזה אופנים האשה מגורשת אף ברשות הבעל -

אם הבעל השאיל לה מקום בחצרו זורק לשם את הגט מגורשת, ואם הגט נפל ע"ג איזה חפץ, אם יש בו ד' אמות על ד' אמות או שהוא גבוה י' או שיש לו שם לוואי אינה מגורשת, מפני שאדם לא משאיל ב' מקומות.

ע"ח. במיטה - אם זרקו לה בתוך ביתו או חצרו אפ"י אם היא שם והוא עמה במיטה אינה מגורשת, ואם היא במיטה שלה, והמיטה גבוהה עשרה מגורשת, ואף אי כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה, כיון שגבוהה י' אין רשות הבעל חשובה לבטל את

ואם אמר מעכשיו אם לא באתי וכו' הרי זה גט.

ואם אמר אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש כתבו ותנו גט לאשתי, צריכים לכתוב ולתת רק אחרי י"ב חודש.

ואם אמר כתבו ותנו גט לאשתי אם לא אבוא מכאן ועד י"ב חודש וכתבו לפני י"ב אינו גט, ולרבי יוסי הוי גט, דס"ל שממה שלא אמר אם לא באתי כתבו ותנו, כוונתו כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי. ואם כתבו לאחר י"ב חודש ומת אם מיתה קדמה לנתינה אינו גט, ואם הנתינה קדמה הרי זה גט, ואם ספק הרי היא מגורשת ואינה מגורשת.

ע"ז. האומר הרי זה גיטך אם לא באתי לאחר שבוע, צריכה להמתין שנה אחר השמיטה, לאחר שנה צריכה להמתין חודש, לאחר חודש צריכה להמתין שבת, לאחר שבת צריכה להמתין ג' ימים, ולאחר הרגל לרבי צריכה להמתין ל' יום ואין הלכה כדבריו.

הזורק:

נתינת הגט לרשות האשה

מקור הדין שנתינה לרשותה מועילה בגט - כתיב "ונתן בידה" אין לי אלא ידה, גגה חצרה וקרפפה מנין, ת"ל "ונתן" מכל מקום מזלא כתיב "ובידה יתנונו", ומ"מ בעינין משתמרת לדעתה. ואירי בנכסי מילוג זורק ע"ג קרקע, ומגורשת משום דקנתה לה חצרה.

גם בגנב נתרבה חצרו וקרפפו מ"המצא תמצא", וצריך פסוק בגניבה שאע"פ שאינו קונה בע"כ הוי גניבה, וצריך פסוק בגט שאע"פ שלא שייך בזה קנס מגורשת.

באיזה חצר האשה מגורשת -

י"א שמה שמועיל נתינה לרשות האשה היינו דווקא אם כתב לה בעודה ארוסה דין ודברים אין לי בנכסייך, וכדבר כהנא שאפשר להתנות לפני הזכיה לא לירש בדבר שאינו ירושה מן התורה, (אבל אחר הנישואין אינו מועיל, כמו שאינו מועיל לכתוב כך בשותפין אלא צריך לכתוב לשון מתנה), וכדברא שיכול אדם לומר אי אפשי בתקנת חכמים דכיון שהתקנה

אלא צ"ל דאיירי בב' כיתי עדים שנחלקים אם הוא קרוב לו או לה.

ע"ח: לריו"ח קרוב היינו אפ"י מחוץ לד' אמות ויכול לשומרו, ומחצה על מחצה היינו ששניהם יכולים לשומרו או ששניהם אינם יכולים לשומרו. ואם הגט קרוב לה אך אינה יכולה לשומרו מכלב והוא יכול לשומרו אינה מגורשת.

ושמואל מפרש שקרוב היינו כדי שתתכופף ותטלו, אך הורה שלא יעשו מעשה להתייר לנישא עד שיבוא הגט לידה גזירה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב, והוי עובדא שהיה קרוב לה והצריכה חליצה.

דין קרוב בשאר הלכות - ריו"ח אמר שהדין הנ"ל בקרוב לו או לה אינו אלא לענין גיטין כיון שבעל כרחיה קנויה לו לאלתר הוי גט, אבל בעלמא כגון בחוב לא, ואמנם ה"ה לענין קידושין דכתיב "ויצאה והיתה". ולענין חוב אם אמר לו המלוה שיזרקהו לו ויפטר, או שאמר לו שיזרקהו בתורת גיטין וזרקו, אם קרוב למלוה זכה המלוה, ואם קרוב ללוה חייב, ואם מחצה על מחצה יחלוקו, אבל אמר לו זרוק לי חובי ולא אמר ותיפטר, סתמא זרוק ושומרו קאמר.

גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת, דבעינן כריתות וליכא.

מתי האשה מגורשת

כשהגט באויר רשותה

היתה ידה באלכסון וזרקו לה אם נח בתוך ד"א מגורשת, ואויר ד"א יש ספק אם קונים, ואם היתה עומדת ע"ג נהר אינה מגורשת דאויר שאינו ראוי לנוח אינו קונה.

ע"ט. אם האשה בגג והבעל בחצר והגג שלה והחצר שלו וזרק לה את הגט לגג, והגיע הגט לאויר הגג הרי זו מגורשת, ואיירי בגג שיש לו מעקה דמשתמר אבל בלא מעקה שיכול לעוף ברוח, אף שבסוף אירע לו בר אחר אינה מגורשת, וי"א דאיירי בתוך ג' סמוך לגג דחשיב כמאן דנח, והגג כיון שהוא גבוה י' הוא משתמר לכל מה שנח בו.

ואם האשה בחצר והבעל בגג והחצר שלה והגג שלו וזרק לה את הגט לחצר ויצא הגט מרשות הגג מגורשת אפ"י אם נשרף או נמחק, ואיירי

רשות הכלי ואין אדם מקפיד על מקום רגלי המיטה כיון שגבוהה י' ונח להשתמש תחתיה קנתה.

חיקה וקלתה - אם זרק את הגט לחיקה או לקלתה מגורשת. ואיירי שקלתה תלויה בה, וי"א שמספיק שתהיה קשורה אע"פ שנגוררת, וי"א דאיירי במונחת בין ירכותיה ואע"פ שמונחת בקרקע, וי"א שאיירי כשהבעל מוכר קלתות ויש לו בית לכך, וי"א שמקום קלתה קנוי לה כי אין אדם מקפיד על מקום חיקה או קלתה וה"ה טסקא שאוכלת בו תמרים שמיוחד לשמשיה תדיר, שמכניסה לביתו ע"מ שיהיו כלי תשמישה עמה.

מה הדין כשהאשה לא ידעה בשעת קבלה שזה גט - אם נתן את הגט לאשה ואמר לה כנסי שטר חוב זה, או שששלתו מאחוריו והיה תחוב בין חגורו למתניו, וקירב אליה את מתניו, וקראה בו וראתה שהוא גט, אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך ואפ"י אומר לה לאחר שבא לידה מהני. אבל אם נטלה את הגט מהקרקע או מאחוריו ולא קירב לה מתניו אינו גט. ואם נתנו לה כשהיא ישנה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך, ולרשב"א בכל האופנים צריך ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לה ולומר הא גיטך (וצריכא, דישנה לאו בת איגרושי הוא).

כתב לה גט ונתנו ביד עבדה אם העבד ישן (ואיירי בכפות שאינו ראוי להלך, דאל"כ אף שהוא ישן לא קנה דכיון שבמהלך לא קנה ה"ה עומד ויושב) והיא משמרתו הרי זה גט דהוי חצרה המשתמרת רק לדעתה, אבל אם העבד ניעור אינו גט מפני שהעבד שומר את עצמו ואת מה שבידו.

קרוב לו וקרוב לה וספק

היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה אם הגט קרוב לה מגורשת, ואם הוא קרוב לו אינה מגורשת, ואם מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת.

מה נקרא קרוב לו או לה -

י"מ דבתוך ד"א נחשב קרוב, אבל מחצה על מחצה אין לפרש שהגט בתוך ד"א לשניהם, דמי שקדם לשם זכה, וא"א לומר שהגיעו יחד דא"א לצמצם, ואין לומר שהם מרוחקים ח' אמות זה מזה והגט יוצא מד"א שלו לד"א שלה, דא"כ הגט אגיד גביה.

דין האשה בגט פסול

גט ישן שנתייחד הבעל עם האשה אחרי כתיבת הגט, לב"ה אינה מגורשת דחיישינן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה שיהיו לה בנים בין הכתיבה לגירושין, ולאחר זמן יראו שזמן הגט קודם ללידת הבן, ויסברו שהיתה פנויה והוא פגום, ואם נישאת לא תצא, וי"א שכוונת ב"ה שלא לתגרש בו, אבל אם נתגרשה והלך בעלה למדה"י מותרת לינשא, ולב"ש מותר להתגרש בו ולא גזרו.

שינוי בזמן הגט ומקומו - תיקנו חכמים לכתוב זמן בגט משום שלום מלכות, ור"מ סובר שכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר, ולפיכך אם כתב את השנה של מלכות אחרת (שאינה הוגנת - רומי שאין להם כתב ולשון או של מדי או של יון), או לבנין הבית או חורבנו מפני שצריך לכתוב לשם המלכות, (וצריכא), או שכתב מקום אחר מהמקום שהיה בו, והדין הוא שצריך לכתוב מקום הכתיבה אע"פ שאמר לו במקום אחר, אם נישאת בגט זה תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה ואע"פ שקידושי שני לא חלו צריכה ממנו גט שמא יאמרו שאשת איש יוצאה בלא גט, ואין לה משניהם לא כתובה ולא פירות שאינו חייב לפדותה (שזה חיוב תמורת הפירות), ולא מזונות, ולא בלאות מבגדים שהכניסה לו, קנס על שלא קראה את הגט, ואם נטלה מהם צריכה להחזיר, והולד משניהם ממזר שאם החזירה הראשון הולד ממזר (מדרבנן ואסור בממזרות), ואסורים ליטמא לה אם הם כהנים, ואינם זכאים במציאתה ומעשי ידיה ובהפרת נדריה, ואם היא בת ישראל נפסלת לכהונה דזונה היא, ואם היא בת לוי נפסלת ממעשר משום קנס, ואם היא בת כהן נפסלת מתרומה דכתיב ג"פ ונטמאה, ואין בניה יורשי הבעלים יורשים כתובתה כתובת בנין דיקרין, דקנסוה, ואם מתו הבעלים אחי שניהם חולצים ולא מייבמים של שני מדרבנן ושל ראשון מדאורייתא.

פ מתני' הפוסלת גט לשום מלכות אחרת וכו' היא כשיטת ר"מ, אבל לרבנן אפי' כתב לשום סנטר (ממונה על גבולות השדות) שבעיר מגורשת. ואם כתב לשום עבד המלך גם לר"מ מגורשת, דשביחא להו מילתא. וי"א שלחכמים אפי' לא כתב מלכות כלל מגורשת.

כשמחיצות החצר עודפות על מחיצות הגג שבזה הוא משתמר (ובעי עודפות משום שהוא זורק כלפי מעלה), ואיירי כשנשרף בדרך נפילה אבל בדרך עליה אינה מגורשת כיון שאינו בדרך לנוח אע"פ שהגט בתוך מחיצות החצר, דדרך סילוקו לא חשיב נתינה, ואיירי שקדם גט לדליקה אבל קדמה דליקה לגט אינה מגורשת כיון שמתחילה עומד לשריפה.

ואף לרבנן דס"ל לגבי עקירה והנחה בשבת שקלוטה לאו כמי שהונחה דמי והזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע פטור (ולרבי קלוטה כמי שהונחה), הכא מגורשת כיון שהענין כאן הוא שיהיה משתמר.

רב חסדא פירש את המשנה בגג וחצר שלו והשאל לה אחד מהם, והוכיח ממתני' **שרשויות חלוקות לגיטין** שאם השאל לה מקום אחד לא השאל לה אלא אותו מקום. והגמ' דוחה שאפשר לפרש רישא בגג שלה וחצר שלו וסיפא בגג שלו וחצר שלה, וכנ"ל, אבל אם שניהם שלו השאילה מקום אחד מהם י"ל שאינו מקפיד.

נעץ קנה ובראשו טרסקל זורק ונח על גביו לגבי שבת הוי הנחה דאזיר רה"י עולה עד לרקיע אע"פ שאזיר רה"ר אינו אלא עד י', ולגבי גט לא חשיב נתינה אם הקנה גבוה מן המחיצות כיון דלא מינטר מחמת הרוח.

ע"ט: דוירים חלוקים מלמעלה - אסור לאדם לעמוד בגג ולקלוט מי גשמים מגג אחר בלא עירוב, דהוי מוציא מרשות לרשות, שהגגות מחולקים כמו הבתים אע"פ שאינם גרים בגגות, ואמנם לגבי גט לא קפדי אינשי ואם השאל לה גג אחד לקבל גיטה, ונפל הגט בגג אחר מגורשת, דכיון שאין תשמיש רגיל בהם אינו מקפיד.

חצר פנימית וחיצונה - אם החיצונה שלו והפנימית שלה, וזרק לה גט והגיע לאזיר מחיצות החיצונה מגורשת, כיון שהפנימית משתמרת ע"י מחיצות אלו והם משועבדות לה. אבל בקופות אינה מגורשת עד שנח בתוך הקופה הפנימית שלה שאין המחיצות עשויות לאזירים לשמור, דאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו, (ואיירי שאין לקופה החיצונה שוליים, דאם יש לה הוי כליו של לוקח ברשות מוכר).

הבדל שדורות הראשונים היו מכניסים פירותיהם דרך טרקסמון דרך הכניסה לבית כדי לחייבם במעשר, ודורות האחרונים מכניסים דרך גגות חצרות וקרפיפות כדי לפוטרם, שאינם חייבים במעשר עד שיראו פני הבית, (ולריו"ח אפי' חצר קובעת).

פ"א: דין המתייחד עם גרושתו - לב"ש אינה צריכה גט שני, ולב"ה אם נתגרשה מן הנישואין שליבו גס בה צריכה גט שני, ואיירי מתני' בלא ראוה שנבעלה (דאם ראוה אף מן האירוסין נחלקו), ויש עדים על היחוד, ונחלקו אם עידי יחוד הם עידי ביאה או לא. ולרשב"א אם לא ראוה שנבעלה אף לב"ה א"צ גט שני, ונחלקו בראוה שנבעלה אם אדם עושה בעילתו בעילת זנות או לא.

גט קרח

גט מקושר - תיקנו חכמים לכהנים שיכתבו גט מקושר והיינו שכותב שורה או שניים ומקפלו על הנייר ועד חותם עליו מבחוץ, וחוזר וכותב ומקפלו ועד חותם וכו', וכל זה כדי לעכב כתיבת הגט כדי שבתוך כך יתפייס מפני שהכהנים קפדנים.

אשה שהתגרשה בגט קרח שקשרו מרובים מעדיו תצא מזה ומזה וכן כל הדינים שהוזכרו לעיל (ע"ט):. והטעם שפסלו גט זה גזירה משום כולכם שלאחר זמן יהיו סבורים שהזמין הבעל עדים כמנין קשריו ולא חתמו בו כולם.

קרובים ופסולים - לבן ננס מחתימים על גט מקושר אפי' פסולים דאינו אלא חשש בעלמא, ולר"ע אין מחתימים עליו אלא קרובים הראויים לעדות אחרת, דכולם יודעים שהוא קרוב, אבל עבד לא שמא יכשירוהו מפני שיאמרו ששחררו, וגזלן שמא יאמרו שעשה תשובה, אבל אין החשש בעבד שיאמרו שהוא כשר, דא"כ קרוב נמי, ואין החשש שיעלוהו ליוחסין, דא"כ מה החשש בגזלן. ואמנם העד השלישי אם קשריו שלשה לכו"ע אינו כשר אלא קרוב דגט מקושר צריך ג' עדים, שמא עד שימצאם ינוח כעסו, דכל ג' במקושר כשניים בפשוט, ולא הכשיר בן ננס אלא בעד הרביעי והלאה. וי"א שהעד השלישי צריך להיות כשר ולא קרוב.

לריו"ח אין מחתימים ב' עדים קרובים בגט קרח אפי' אם כבר חתומים בו ג' כשרים, שמא יקיימוהו בב' קרובים ואחד כשר.

וכן הדין לכו"ע אם שינה שמו או שמה או שם עירם.

וכן הדין בצרת ערוה שפטרנוה מיבום ונישאת והתברר שהערוה היתה איילונית וקידושי המת היו בטעות ולא היתה צרת ערוה ואינה פטורה מן החליצה, ומתני' כר"ע דס"ל יש ממזר מחייבי לאוין. ואם לא נישאת אלא זינתה לרב המנונא הדין כנ"ל, אך אין ראייה מממתני' די"ל שרק בנישואו אסורה משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י ואמרו לה מת בעלך ונישאת שאע"פ שהיא אנוסה אוסרים אותה שמא יאמרו שגירש אותה ומחזירה אחר שנישאת, וגם כאו שייך לגזור שיאמרו שחלץ לה, אבל זנות ליכא קלא ויודעים שזה פריצותא.

וכן הדין אם היבם ייבם אחת וביאת אחת פוטרת צרתה, וצרתה נישאת ונמצאת הראשונה איילונית שאין בה יבום שהרי לא היתה אשת המת, ולא נפטרה צרתה. וצריכא.

וכן הדין אם הסופר נתן את השובר על פרעון הכתובה לאיש ואת הגט לאשה והאשה נישאת לפי שהיתה סבורה שנתן לה את הגט, ולאחר זמן נמצא השובר בידה והגט בידו. ולרבי אלעזר אם טוענים כך לאחר זמן אינו נאמן להפסיד את השני דאמרין קנוניא היא ביניהם, אבל לאלתר (י"א שעדיין לא עמדו מאותו ענין, וי"א שעדיין לא נישאת) נאמנים.

פ"א. איזה גט פוסל מכהונה - לב"ש אפי' כתב גט ונמלך מלגרש פסולה לכהונה, ולב"ה אפי' נתנו על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה.

אשת כהן שיצא הקול שכתב לה גט ועדיין היא תחתיו מותרת לבעלה, דאין חוששים לקלא דבתר גירושיה, אבל מבעלה השני אם מת ונשאה כהן אחר תצא, שמא יאמרו שגירשה סמוך למיתתה (ולכן אין כאן לעז על בניו של ראשון), וצריך בדיקה קודם שנוציאה אם קורים באותו מקום לנתינה כתיבה, ואע"פ שגם לכתובה קוראים כתיבה, מחמירים לחוש שמא הכונה שנתן לה. אבל אין מנסים לבטל את הקול בנהרדעא דלא מבטלי קלא ובסורא מבטלי קלא.

שבויה לכהונה - לרבי דוסא שבויה מותרת לכהונה שאינה נאסרת מפני שמייעך לה בין דדיה ואין חוששים שנבעלה, ולב"ש אסורה שהם מחמירים בקדושת יוחסין, שאע"פ שרק כתב גט נאסרת לכהונה. בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים, ועוד

ואם מתו נחשבת אשת שני מתים ואסורה ללוי מפני זיקת ב' יבמין, וכמו בעשה בה שני מאמר.

פ"ג. כמה ספיקות - הגמ' מסתפקת מה הדין אם אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון, ואח"כ אמר לה לפני המסירה לראובן ושמעון, ואת"ל שמועיל ואינו שויר ואין כוונתו לחזור בו ולהתירה רק לראובן ושמעון, מה הדין אם הזכיר רק ראובן, אם כוונתו להתיר גם את שמעון או לא, ואת"ל שכוונתו רק לראובן מה הדין אם הזכיר רק את שמעון, ואת"ל שכוונתו דווקא לשמעון מה הדין אם אמר אף לשמעון אם כוונתו לראובן או לשאר העולם, תיקו.

טענות התנאים נגד ר"א -

ר"ט שואל שיצא לר"א שאם נישאת לאח של האסור עליה ומת שהוא גרם לעקור מצוות יבום ולא אמרה תורה כריתות העוקר דבר מן התורה, והגמ' פורכת טענה זו, דגם כשנושא בת אחיו גורם לביטול מצוות יבום שהרי לא יוכל האב לייבם את בתו. ולפי זה נחלקו ר"א ורבנן באומר ע"מ, אבל באומר חוץ אם נישאת לאחד מן השוק ומת או שגירשה, מותרת לזה שנאסרה עליו כיון שניתקה מאישות הראשון לגמרי.

ריה"ג שואל היכן מצינו בעריות שאסור לזה ומותר לזה (אבל בעלמא מצינו תרומה וקדשים), והפירכא היא שמצינו באשת איש, ואיירי בחוץ אבל בע"מ הרי היא מותרת אצלו בזנות ונחשבת מותרת לכל.

ראב"ע שואל דבעינן דבר הכורת בינו לבניה וכאן היא אגודה בו ליאסר מחמתו, ועל דבריו אין פירכא.

ר"ע שואל שאם נישאת לאחד מן השוק ואח"כ נישאת לאותו אדם יהיה גט בטל ובניה ממזרים, וא"כ אינו כריתות שלא אמרה תורה כריתות בדבר המביא לידי פסול, והפירכא היא שבכל תנאי שייכת טענה זו. ונחלקו בע"מ, אבל בחוץ אם נישאת לאחר פקעה אישות הראשון לגמרי.

דבר אחר אם הוא כהן ומת המגרש נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל שאר בני אדם, ואם איסור גרושה אפי' מאישה לבד אוסר כ"ש שלפני מיתת המגרש תיאסר אצל מי שהתירה מפני איסור אשת איש החמור, ואיירי באומר חוץ, אבל בע"מ הרי היא גרושה אצלו

פ"ב. הקרוב יכול לחתום בין באמצע בין בתחילה ובין בסוף. אפשר לקיים את הגט מכל שלשה עדים, וא"צ רצופים.

המגרש:

המגרש חוץ לפלוני או ע"מ או אלא

אלא לפלוני - המגרש את האשה ואמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני, לר"א מגורשת, ולחכמים אינה מגורשת, וצריך לחזור וליתנו לה ולומר הרי את מותרת לכל אדם. ואם כתב נוסח זה בגט אינו מועיל למוחקו.

הגמ' מבארת שלשון **אלא היינו חוץ**, וגם בזה מכשיר ר"א, דתניא כל הבתים מיטמאין בנגעים אלא של עכו"ם (והיינו שבתי עכו"ם אינם טמאים בנגעים, אבל טומאת בתי ישראל אינה תלויה בטומאת בתי עכו"ם). וטעמא דר"א משום דכתיב "ויצאה וכו' לאיש אחר" אפי' לא התירה אלא לאיש אחר מגורשת, ולרבנן הכונה כל איש ואיש. וי"מ דטעמא דר"א מדכתיב "גרושה מאישה", שאפי' אמר הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם פסולה לכהונה, אלמא מגורשת היא, ולרבנן איסור כהונה שאני שריבה בהם הכתוב מצוות יתרות. אבל באומר על מנת מגורשת אף לרבנן דאינו אלא כתנאי בעלמא.

פ"ב: אבל לריב"י באומר חוץ לכו"ע אינה מגורשת, והמחלוקת היא בע"מ, שלר"א מותרת לכל אדם חוץ מאותו אדם, כמו שכל תנאי לא פוסל גט, ולחכמים אינה מגורשת כלל כיון ששייר ונמצא שלא התירה גט זה לכל אדם.

וכמו שנחלקו בגיטין ה"ה בקידושין אם קידשה ליאסר לכל אדם חוץ מפלוני, דכתיב "ויצאה והיתה" ולר"א נאסרת לכל אדם חוץ מאותו האיש.

אשת שני מתים - אם ראובן קידשה חוץ משמעון, ושמעון קידשה חוץ מראובן, לא חלו קידושי שמעון, כיון שלא הועילו כלל, אבל אם שמעון קידשה סתם ואסר אותה על ראובן חלו הקידושי,

תנאי שא"א לקיימו - האומר לאשה הרי זה גיטך ע"מ שתעלי לרקיע וכדו' אינו גט, וליב"ב הוי גט שאינו אלא כמפליג בדברים, וכן הלכה.

תנאי שאסור לקיימו - אם אמר לה ע"מ שתאכלי בשר חזיר, או ישראלית ע"מ שתאכל בתרומה, או נזירה ע"מ שתשתה יין, לאביי הדין כמו בע"מ שתעלי לרקיע, ולרבא התנאי קיים אף לריב"ב כיון שיכולה לאכול ולקבל מלקות. ואין בזה משום מתנה על מה שכתוב בתורה כיון שיכולה לא לעבור על התנאי ולא יחולו הגרושין, (וי"א שהחילוק שהיא עוקרת ולא הוא, ורבינא טוען שנחשב שהוא עוקר כי עושה כך לקיום תנאו).

אמר לה הרי זה גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני בין בזנות בין בנישואין אם נתקיים התנאי הרי זה גט, ואם לא אינו גט. ואם אמר לה ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאבין אין חוששים שתיבעל להם ויתבטל הגט, אלא מותרת לינשא מיד, אבל אמר לה ע"מ שלא תבעלי לפלוני אינו גט שמא תבעל לו, כמו ע"מ שלא תלכי לבית אבין לעולם, ואם אמר לה ע"מ שתבעלי לאבא ואבין אף לרבא אין התנאי קיים כיון שאינו בידה כי הם לא יסכימו, משא"כ בשר חזיר הוא בידה, ובעילה לפלוני יכולה לשחדו ואם אינו רוצה לבעול באיסור ישאנה ויבעול בהתר.

המגרש חוץ מפלוני או ע"מ או אלא - המשך

פ"ד: המגרש את האשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני לר"א הוי גט, ולחכמים אינו גט, **כיצד יעשה** - לתנא דמתני' יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטך, ואמר חזקיה דהיינו כרשב"א שסובר שבאומר כנסי שטר חוב צריך ליטלו ולחזור וליתנו, ולריו"ח אף לרבי צריך לעשות כיון כיון שקנאתו ליפסל לכהונה ולא מהני אמירה לבד כיון שזכתה בו, אבל בכנסי שטר חוב זה לא זכתה בו לכלום.

ואם **כתב בגט** הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני, אע"פ שחזר ומחקו פסול, ואם אמר כך לעדים [ולסופר] לפני כתיבת התורף לרב ספרא כשר ובלבד שיאמר בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם, ולרבא פסול, אבל אם אמר כך אחר כתיבת התורף כשר כיון שעיקר הגט נכתב קודם הזכרת התנאי. וכן אמר

לזנות וגם עליו אסורה כגרושה כיון שעכשיו נאסרה עליו לזנות, והפירכא על זה היא דאיסור כהונה שאני שריבה בהם הכתוב מצוות יתרות, וס"ל שר"א למד את דינו מ"לאיש אחר" ולא למד מאיסור כהונה "גרושה מאישה". (ור"ע אמר פירכא למ"ד דאיירי ר"א בחוץ, ופירכא למ"ד דאיירי בע"מ).

פ"ג: אמר רבי יהושע שגם לו יש פירכא שהוקש (דכתיב כי יקח איש וכו' והיתה לאיש אחר) לפני הויה ראשונה שאינה אגודה באיש אחר ללפני הויה שניה בין גירושין לנישואין שצריכה ג"כ לא להיות אגודה באיש אחר, אמנם אין משיבין את הארי לאחר מיתה שאם היה קיים שמא יחזיר תשובה.

אם נישאת לאחר מודה ר"א שמוותרת גם לזה שנאסרה עליו, וטען על זה רשב"א היכן מצינו שאדם אחד מתיר מה שחבירו אסר, שהרי יבום היבם אסר אותה, ונדרים אין החכם מתיר אלא בחרטה, והפרת בעל הוא משום שנודרת על דעתו.

איזה תנאי הוא חסרון בכריתות - המגרש את האשה ע"מ שלא תשתה יין או שלא תלך לבית אביה לעולם אינו גט דכתיב "כריתות" ואין מפרידם אלא המות, דעד יום מותה היא קשורה בו (וזה לומדים החולקים על ראב"ע שפורך את דברי ר"א מדכתיב כריתות, והוא לומד דין זה מכרת כריתות). וכן הדין אם אמר לה שלא תעשה כך כל חייה, אבל אם אמר לה שלא תעשה כך כל ימי חייו או כל ימי חיי פלוני או ל' יום מגורשת והיא תקיים התנאי.

אם אמר לה היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מגורשת לכו"ע דכיון דפסקה פסקה.

פ"ד. האומר לאשה הרי זה גיטך ע"מ שתינשא לאחר הרי זו לא תינשא לו שמא יאמרו נשותיהם נותנים במתנה ואין לך לעז גדול מזה, אמנם אם נישאת לו לא תצא שאין כאן איסור אלא חשש לעז בעלמא, ולא תינשא לאחר שהרי צריכה לקיים התנאי, ואם נישאת לאחר תצא, ואינה יכולה לומר שתינשא לאותו אדם אחרי שתתגרש ממנו, שהרי אפי' לרב נחמן שמתיר לישון למי שאמר קונם עיני בשניה היום אם אישן למחר (ורב יהודה אוסר שמא ישן למחר ונמצא שעבר על נדרו) שאני התם שהדבר תלוי בו, שידקור עצמו בקוץ, אבל כאן אינו בידה להתגרש.

נוסח הגט

פ"ה: לרבנן כותב הרי את מותרת לכל אדם, ולר"י כותב ודן דיהוי לכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין וגט פטורין למהך לאינסבא לכל גבר דיתצביין. ומחלוקתם היא אם ידים שאין מוכיחות הויין ידים, שהרי בנוסח הרי את מותרת לכל אדם אינו מוכיח שכוונתו לגרש בגט זה, דשמא מגרש בדיבור והשטר לראיה.

ואם כתב לה הרי את בת חורין לא הוי גט שכבר לפני הגירושין היא בת חורין, ואם כתב לה הרי את לעצמן הוי גט, דאי מהני בשחרור דקני גופיה כ"ש באשה שלא קנה גופה.

דקדוקים בנוסח הגט – לא יכתוב ודין דמשמע דין ואם אינו דין לגרשה אינו מגרשה, אלא ודן. ויכתוב אגרת ולא איגרת שהוא גג, למהך ולא לימהך דמשמע שתהיה לו מספר זה ואילך ולא למחך דמשמע חוכא שמצחק בה, דיתיהויין ודיתצביין עם ג' יודין שמשמע שהכונה לאשה זו ולא לאחרות, ויאריך את הו' של תרוכין ושל שבוקין ושל כדו שלא יראה י' ויהיה משמע שהכונה לגרושות ועזובות דעלמא, וכדי משמע בלא גט, ולא יכתוב לאיתנסבא אלא להנסבא שלא ישתמע לא יתנסבא.

נוסח טופס הגט – פטריית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני דהויית אינתתי מקדמת דנא, וכדו פטריית ושבקית ותרוכית יתיכי די תהויין רשאה ושלטאה בנפשייכי למהך להתנסבא לכל מאן דיתצביין ואינש לא ימחי בידייכי מן יומא דנן ולעלם, ודן די יהוי ליכי מינאי גט פטורין וספר תירוכין ואגרת שבוקין כדת משה וישראל.

רבא תיקן לכתוב בגט איך פלניא בר פלניא פטר ותריך ית פלוניתא אינתתיה דהות אינתתיה מן קדם דנא מיומא דנן (לאפוקי מרבי יוסי דס"ל שזמנו של שטר מוכיח עליו ואע"ג דהלכה כרבי יוסי צריך לעשות לכו"ע כדי שלא יצא שם פסול על משפחות ישראל) ולעלם (לאפוקי מהאומר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי דאף שמגורשת לגמרי מ"מ יהיה לעז).

נוסח גט שחרור

הרי את בת חורין, או הרי את לעצמן. ואם כתב לה הרי את מותרת לכל אדם לא הוי שחרור כיון שלא הוציאה ממנו למלאכה, וממילא אף לכן חורין אסורה, ואם כתב אין לי עסק בך הוי שחרור.

רבא שישתיקו את הבעל שלא יאמר שום תנאי עד אחרי כתיבת התורף.

מתי תנאים פוסלים את הגט – לרבי כל התנאים שנכתבו בתוך הגט פוסלים את הגט, ולחכמים רק לשון שפוסל בעל פה כגון חוץ פוסל בכתב, אבל מה שאינו פוסל בעל פה כגון ע"מ אינו פוסל בכתב. לרבי זירא המחלוקת היא כשכתבו לפני התורף, ונחלקו אם גוזרים ע"מ אטו חוץ, אבל לאחר התורף כשר לכו"ע, ולרבא המחלוקת היא לאחר התורף ונחלקו אם גוזרים אטו לפני התורף או לא, אבל לפני התורף פסול לכו"ע.

פ"ה. האומר לאשה הרי את מותרת לכל אדם **אלא לאבא ואבין** ולכל מי שאין לה עליו קידושין כגון שאר חייבי כריתות הגט כשר דלאו שירוא הוא כיון שבאלו הכי לא תפסי קידושין, אבל אם אמר לה אלא אלמנה לכה"ג וכו' שיש לה קידושין עליו בעבירה כגון שאר חייבי לאוין הגט פסול דכיון שהאישות מונעת את הקידושין הוי שירוי בגט.

המגרש את האשה **חוץ מקידושי פלוני** שהוא קטן הגט פסול, כיון דאתי לכלל הויה, דמהאי טעמא קטנה מתגרשת אם קיבלה גט לאחר מיתת אביה, אפי' בקידושי אביה שהם דאורייתא, ולא נחשב שאינה ראויה לקידושין וכתוב "ויצאה והיתה" שאינה ראויה להתגרש אם אינה ראויה לקדש עצמה, כיון דאתיא לכלל הויה.

כמה ספיקות אי חשיב שירוי בגט – רבא מסתפק מה הדין במגרש את האשה חוץ מאלו העתידים להוולד, (ושאני מעבד ועכו"ם שאינם עומדים להתגייר). וכן מסתפק מה הדין בחוץ מבעל אחותה, (ושאני מעכו"ם דגירות לא שכיחא ומיתה שכיחא). וכן מסתפק מה הדין אם אמר חוץ מזנותין שלא תיבעלי בזנות, ואין ראייה מאבא ואבין דדילמא כוונתו באופן שיעברו וישאווה. וכן מסתפק אם חוץ מביאה שלא כדרכה חשיב שירוי. ואם חוץ מהפרת נדרים דאינו בנישואין אי חשיב שירוי דכתוב "אישה יקימנו". ואם חוץ מתרומתין דאינו בנישואין חשיב שירוי דקנין כספו כתיב. ואם חוץ מירושתן הוי שירוי דכתוב "לשאר וירש אותה". ואם חוץ מקידושין בשטר הוי שירוי דכתוב "ויצאה והיתה".

ט"ו עריות הפוטרות צרותיהן, אם הערוה היתה מקודשת מספק (שזרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה), או מגורשת מספק (ג' גיטין דמתני' הפסולים ואם נישאת הולד כשר) צרתה חולצת ולא מתייבמת שמא אינה זקוקה ונמצא נושא אשת אח שלא במקום מצוה.

כל העופות פוסלין במי חטאת אם שתו מהם, מפני שמקיאם מים שבפיהם, וכבר בטלו המים מתורת מי חטאת חוץ מן היונה מפני שמוצצת ואין המים שבפיה חוזרים ומטפטפים בתוך הכלי, ולרבי חלפתא קרצית (דיבבתא דביני כיפי) גדולה כזית אינה פוסלת וקטנה פוסלת.

עידי מסירה - לשיטת רבי אלעזר גט כשר לינשא לכתחילה אפי' בלא עדים ואינו כתב ידו אם יש עידי מסירה, וגובה בו מנכסים משועבדים אם שטר הוא וכן בגט גובה כתובה מנכסים משועבדים, שאין חתימת העדים בגט אלא מפני תיקון העולם שמא ימותו העידי מסירה ויערער הבעל לומר לא גירשתיה. לרב הלכה כר"א בגיטין ולא בשאר שטרות, ולשמואל הלכה כר"א אף בשאר שטרות. ולשיטת רבנן גט שיש עליו רק עידי מסירה פסול, ואמרו רבי ינאי וריו"ח שאפילו ריח הגט אין בו.

נתערבו ב' גיטין ושמותיהם שווה נותן שניהם לזו ושניהם לזו, ואם אבד אחד השני בטל. והיינו כר"מ דעידי חתימה נרתי, שהרי בכל גט אין העדים יודעים למי ינתן, ולר"א דעידי מסירה נרתי לרבי ירמיה פסול דלא ידעי באיזה גט מתגרשת ואין זו נתינה לשמה מבוררת ובעינן נתינה לשמה, ולאביי כשר וא"צ נתינה לשמה.

חמשה שכתבו גט אחד וכתבו בו שמות כולם והעדים חתומים למטה, יתנו גט זה לכל אחת מהן, אבל אם כתב טופס נפרד לכל אחת אינו כשר אלא למי שהעדים נקראים עמו והיינו התחתון, אבל העליונים פסולים שמא לא העידו אלא על התחתון.

לריו"ח טופס נפרד היינו שכתב זמן נפרד לכל אחד וכיון שהזכיר שמות נפרדים לכל אחד הוי כל אחד גט לעצמו ואין העדים חתומים אלא על האחרון, ואע"פ שגט שכתוב בו שאלו בשלום פלוני פסול שמא חתמו רק על השאלת שלום, מ"מ היכא שכתוב ושאלו בשלום פלוני כשר, והכא איירי שכתוב בו ופלוני ופלוני, ואיירי שכולם נכתבו ביום אחד שאין בו פסול נכתב ביום ונחתם בלילה וכ"ש שאם נחתם לאחר זמן פסול, ואם יש רווח בין זוג לזוג פסול לריב"ב.

המוכר עבדו לעכו"ם יצא לחרות אע"פ שקנסוהו שיפדהו עד עשרה בדמיו לא ישתעבד בו עוד, וצריך גט שחרור מרבו ראשון להתירו בבת ישראל. ולרשב"ג אם כתב לו לכשתברח ממנו אין לי עסק בך זהו שחרורו.

פ"ו. רב יהודה תיקן לכתוב בשטר מכירת עבדים עבדא דנן מוצדק לעבדו שאין ערעור לעבדות, ופטיר ועטיר מן חרורי מופלג מכל חירות, ומן עלולי ומן ערורי ומן ערורי מלכא ומלכתא שאינו מוכתב למלכות, ורשום דאיניש לא אית עלוהי שאין עליו סימן עבדות מאדם אחר, ומנוכה מכל מום כגון ליסטים מזוין דמקחו בטל ומכל שחין דנפיק עד טצהר שנתיים, דמאיס, ודרך לחזור עד שנתיים, ואם לא התנה אין המקח בטל בסימון חדת ועתיק. (הגמ' מבארת מהי רפואת שחין זה).

גיטין פסולים שאם נישאת הולד כשר

כתב בכתב ידו ואין עליו עדים ומתני' דלא כר"מ, ואי כר"מ י"ל דכתב ידו כמאה עדים דמי, וקרינן ביה וכתב ונתן, ורבנן פסלו גט זה שמא יבואו להכשיר גט בכתב סופר, שבזה הולד ממזר.

יש עליו עדים ואין בו זמן.

יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד.

אבל **גט ישן** י"א שאם נישאת לא תצא וי"א שמותרת לינשא לכתחילה.

גט קרח לר"מ כל המשנה ממוטבע שבטעו חכמים בגיטין הולד ממזר, ולרבנן תצא.

גט הפסול משום **שלום מלכות** תצא, ולר"מ הולד ממזר.

שליח המביא גט ממדה"י **ולא אמר בפנ"כ ובפנ"ח** לר"מ יוציא והולד ממזר, ולחכמים אין הולד ממזר אלא יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר בפ"נ.

פ"ו: יש בו זמן ואין בו אלא ע"א לרב וריו"ח איירי בכתב יד של הבעל ואשמועינן דלכתחילה לא תינשא, ולשמואל אפי' בכתב סופר בדיעבד לא תצא דסופר הוי במקום עד שני, ואם הסופר הוא מובהק ובקי בתורת גיטין ולא יכתבו אלא אם שמע מפי הבעל מותרת לינשא לכתחילה.

אם בג' גיטין דמתני' תצא - לרב אם יש לה בנים קודם שנודע לנו שבגט זה נישאת לא תצא שלא להוציא לעז ממזרות על בניה, ואם אין לה בנים תצא, וללוי וריו"ח ורבי חלפתא לא תצא.

ואיירי שכתב הרי את מלמטה ומותרת למעלה, שאין לחוש שנמלך באמצע הענין ונמצא הראשון בטל, אי נמי מסתבר שלא נחתם באותו יום, ולרב אשי איירי שניכר שלא נחתך הקלף שהוא שחור ועב, ואיירי שאין רווח מלמטה, דאם יש רווח שמא נמלך.

אם העדים חתמו למעלה או בצד או מאחורי הגט בגט פשוט פסול דתיקנו שיהיו עדי בתוכו, ואין נ"מ לאיזה כיוון החתימה, ורב שהיה חותם בצד הגט היינו באיגרת זימון לבי"ד.

כתב גט מהאמצע למטה ועוד אחד מהאמצע למעלה, והעדים חתומים באמצע, שניהם פסולים שאין החתימה נקראת עם אף אחד.

אם כתב גט אחד עד האמצע, וגט שני מהצד השני עד האמצע, והעדים חתומים באמצע, כשר הגט שהעדים נקראים עמו שגג החתימה היא כלפיו.

אם חתמו העדים בין שני גיטים כשר הגט שהעדים חתמו בסופו.

גט שכתבו עברית ועדין יונית או איפכא, או שעד אחד עברי ועד אחד יוני, כשר.

אם חתם איש פלוני עד, או בן איש פלוני עד, או איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד, כשר, וכך היו עושים נקיי הדעת שבירושלים שלשונם קצרה.

פ"ח. כתב סופר ועד כשר, ואמר רבי ירמיה שהכונה שהסופר חתום עליו ואין חוששים שהבעל אמר לשניים לחתום והחתימו את הסופר משום כיסופא, והיינו כרבי יוסי דמילי לא מימסרן לשליח.

כתב חניכתו שם לוי של משפחה וחניכתה כשר, והיינו עד י' דורות, ולרשב"א עד ג' דורות כשר מכאן ואילך פסול.

לא חרבה ארץ ישראל עד שעבדו בה ז' בתי דינים עבודה זרה, ירבעם בן נבט וכו'.

הושע ביטל את השומרים שהושיב ירבעם שלא יעלו לרגל ואעפ"כ לא עלו, ואמר הקב"ה שאותם שנים שלא עלו ילכו בשבי.

צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו בעוד גלות יכניה שקדמה להם י"א שנה שהיו בה חרש ומסגר קיימת וילמדום תורה, וכמה היו אלף. ולעולא הצדקה היא שהקדים ב' שנים לפני מנין ונושנתם שאם שהו עד ונושנתם היה מתקיים כי אבוד תאבדון.

פ"ז. ולר"ל אף אם כתב זמן אחד לכולם אינו כשר לכולם עד שיכתוב אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית, ואיירי שחזר וכתב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית ומ"מ כיון שכללם בתחילה נחשב שהעדים מעידים על הכל, דבלא זה פסול דכתיב "וכתב לה" ולא לה ולחברתה, ואם יש זמן לכל אחד ויש רווח לכל אחד אין כשר אלא מי שהעדים נקראים עמו, ולר"מ אף בלא רווח פסול מפני שהזמן מפסיקן.

הכותב נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררים זה את זה, והיינו בשני שטרות ומסרם בבת אחת.

דיני חתימת העדים

פ"ז: עד שחתם בשם אביו פסול דלא שביק איניש שמיה וחתים שם אביו, ואין אומרים שעשה שם אביו סימן, דלא חציף לעשות כך.

גט שבינו לבין חתימות העדים חתומים שם קרובים כשר, אבל אם השאיר ב' שיטין פסול, דאזיר פוסל יותר כמו שבסוכה אויר פוסל בג' וסכך פסול בד'.

כתב ב' גיטין זה בצד זה לרוחב המגילה, והחתים ב' עדים עברים מתחת הראשון לתחת השני ששמו מתחת הראשון ושם אביו מתחת השני, ואחריהם ב' עדים יוניים ישראלים מארץ יון שחותמים שם האב ואח"כ שם, וא"כ היוונים חתמו על הגט השני, הגט שעליונים נקראים עמו כשר, והשני פסול, שמא חתמו התחתונים שלא כדרכם וגם הם חתומים על הגט הימני, וזעירי תנא ששניהם כשרים, דאין העדים העליונים פוסלים את התחתונים.

ואם העד הראשון והשלישי עברי, והשני והרביעי יווני שחתם היוני יוסף תחת השמאלי וכן שמעון חתם בשורה הבאה תחת הימני פסול, שמא חתם השני כמו עברי ואינו חתום אלא על הראשון (ועיין רש"י), וזעירי תנא ששניהם כשרים, שהרי אפשר להכשיר גט בעד עברי ועד יוני.

אם כתב את סיום הגט בדף השני והעדים חתמו שם כשר, ואיירי שנשארו ריק מתחת העמוד הראשון (ואין לחוש שסיים וחתכו מפני תנאי שהיה בו, וחתך ראשו של שני, והעדים לא חתמו על שלו), ויש מקום ריק מעל העמוד השני (ואין לחוש שנמלך מהראשון, ובשני כתוב גט אחר וחזר ונמלך לגרשה וחתך עליונו של שני), שאין לחוש שיש כאן ב' גיטין,

דבתי נישואין כגון שיצא הקול על אשת כהן שנתגרשה או שזינתה לא חיישין ליה, וודאי שאין מתירים אשה לשוק מחמת קול שנתגרשה. אבל על זו שהיא מקודשת מחמת הקול אם יצא קול שנתגרשה הרי זו מגורשת ומותרת לכל, דהוי קול ושוברו עמו.

מה נקרא קול של קידושין - דווקא שיצא קול שהיו נרות דולקות ומיטה מוצעת ובני אדם נכנסים ויוצאים ואומרים שפלוגית נתקדשה היום חוששים לקידושין שלא יאמרו משיאין אשת איש (אבל אם אמרו מתקדשת שמא לבסוף לא נתקדשה), וכן אם שמעו קול ובודקים שפלוגי שמע מפלוגי ופלוגי מפלוגי והלכו למדה"י חוששים, אבל קול הברה סתם לא.

לרב חסדא אין חוששים לקול עד שיצא מפי הכשרים, ולרב ששת אף מפי נשים.

אם מבטלים קול שיצא ע"י שמשתקים את הקול, אי נמי אם חזרו מוציאי הקול ממדה"י ואמרו להד"מ בסורא מבטלים קול ובנהרדעא לא מבטלים קול. ובמעשה שיצא הקול שקידשה בתמרים שלא נתבשלו כל צרכם מבטלים את הקול, משום שיאמרו שלא היה בהם פרוטה ואין חשש שיאמרו שמשיאים אשת איש. וכן אם יצא קול שנתקדשה לאחד מבניו של פלוגי מבטלים את הקול, מפני שיאמרו שנתקדשה לקטן, וכן אם נראה גדול אבל חכמתו קטן.

אמתלא - אם יש אמתלא אין חוששים לקול, כגון שגירש על תנאי או שקידש ספק קרוב לו ספק קרוב לה, לריו"ח דווקא שהיתה האמתלא מיד, ולרבה בר רב הונא אפי' עד י' ימים.

פ"ט: לרב זביד חוששים לאמתלא אף אם יש מקום לאמתלא. ולרב פפא דווקא כשיש אמתלא, ואם הבעל בא ומערער חוששים לאמתלא אם יש מקום לאמתלא. והא דתנן שאשת איש שהלך בעלה למדה"י ואמר לה ע"א מת בעלך ונתקדשה ואח"כ בא בעלה מותרת לחזור לו אבל אם נישאת תצא מזה ומזה אע"ג דאנוסה היא שמא יאמר שגירש הראשון, ומ"מ בנתקדשה מותרת לחזור, לרב כהנא החילוק הוא דכאן יש אמתלא שקידשה על תנאי, שהיה בעלה חביב לה, ולרב פפא הטעם משום שהבעל מערער, ודווקא שלא נישאת אבל אם נישאת דעבדה איסורא שעליה לדקדק כיון שאין כאן אלא עד אחד קנסוה רבנן.

פ"ח: גט מעושה - בישראל גט מעושה בחזקה כדין בהנך דיוציא ויתן כתובה, או שהיא אסורה לו כשר, אבל שלא כדין פסול להתירה לינשא, ובעכו"ם אם מעושה כדין פסול ופוסל מן הכהונה משום ריח הגט, ואם מעושה שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו. לרב משרשיא מדאורייתא גט מעושה ע"י עכו"ם כשר, וחכמים אמרו שפסול כדי שלא תלך האשה לעכו"ם שיעשוהו לכתוב גט, והגמ' דוחה שודאי אינם יכולים לכפות ישראל לגט, דא"כ למה שלא כדין אין בו אפי' ריח הגט דמאי שנא מישראל, אלא כדין בעכו"ם אם אינו גט חוששים שיאמרו שאף בישראל אינו גט וההוא גיטא מעליא הוא, אבל שלא כדין אין חוששים שיאמרו שגם בישראל בגט מעושה כדין אינו גט, ואין לגזרואטו גט מעושה שלא כדין, דהוי גזירה לגזירה.

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם - ולא לפני עכו"ם, ולא לפני הדייטות שאין מומחין אלא סמוכין, ואמר רב יוסף שאנו עושים שליחות בני א"י לדון כמו בהודאות והלוואות, אבל גזילות וחבלות לא, דבמילתא דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו.

מתי חוששים לקול

פ"ט. זנות ופריצות - אם יצא קול שאכלה או גירגרה או הניקה בשוק, לר"מ תצא, ולר"ע לא תצא עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה, ולריו"ח בן נורי אינה נאסרת אלא על פי דבר ברור. ואמר רבא שאם יצא קול על פנויה שזינתה לעכו"ם ועבד מותרת לכהן, דפריצותא בעלמא חזו לה ששיחקה בשוק או שמיעך לה בין דדיה.

מתי אין חוששים לקול - יצא קול על בתולה שהיא בעולה מותרת לכהן גדול, דדילמא פריצותא בעלמא חזו לה, או על פנויה שהיא נשואה או שהיא ארוסה זה ימים, דאין חוששים אלא לקול שנתקדשה היום, או שיצא הקול שנתקדשה ולא אמרו למי, או שנתקדשה בעיר אחרת, או שיצא הקול שהיא ממזרת או שפחה, או שיצא קול שפלוגי הקדיש את נכסיו לא נאסרו עליו או שיצא הקול שהפקיר את נכסיו, אין חוששים לאלו.

בקידושין וגירושין - אשה פנויה שיצא קול שנתקדשה הרי זו מקודשת ולא תינשא לאחר בלא גט, ואף אם יצא קול שנתגרשה אינו כלום, דכל קלא

הכי לא יגרשה, וכן לב"ה, ולר"ע היינו אי נמי אם לא מצאה חן בעיניו, או אם מצא בה ערות דבר.

אם גירש בלא סיבה אין כופים להחזירה, מדגלי רחמנא באונס לא יוכל לשלחה כל ימיו ואם שילחה מחויב להחזירה (ואינו לוקה על שילוחה דהוי ניתק לעשה).

אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח איתך-שלא יהא ליבו לגרשה והיא יושבת תחתיו.

כשם שהדעות במאכל שיש איסטניס יותר מחבירו שיש שמקפיד על מיאס מועט וכו' כך הדעות בנשים יש מקפיד על פריצות מועט וכו', יש שנועל בפני אשתו ויוצא וזו מידת פפוס בן יהודה ואינו הגון מפני שמתוך כך נכנסת איבה ביניהם ומזנה תחתיו, ויש שמדברת עם אחיה וקרובה ומניחה וזו מידת כל אדם, ויש שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ופרומה משני צדדיה באצילי ידיה ורוחצת במקום שבני אדם רוחצים (ואם רוחצת עם בני אדם ממש רגלים לדבר שהיא זונה ואסורה לו), וזו מידת אדם רע, ומצוה לגרשה, והמקדשה קראו הכתוב "אחר" שזה הוציא רשעה מביתו וזה הכניסה לביתו, זכה שילחה לא זכה קוברתו, וכדאי הוא במיתה.

צ: כי שני שלח - בזווג ראשון אשת נעורים שנאו המשלח, כי אפי' מזבח מוריד עליו דמעות, ובזווג שני אם שונא אותה ישלחה.

הדרן עלך מסכת גיטין

קול שלא הוחזק בבי"ד שלא בדקו בי"ד אחריו אינו קול.

אין חוששים לקול אחרי הנישואין שיצא הקול שלפני הנישואין נתקדשה לאחר, אינה צריכה גט, דא"כ נאסרה לבעל, ואחרי אירוסין לרב אשי חוששים ומגרש ראשון ונושא שני, ולרב חביבא אין חוששים וא"צ גט שלא תתגנה עליו, וכן הלכה.

יצא קול שנתקדשה לאחד ובא אחר וקידשה בעדים אע"פ שבנהרדעא אין מבטלים קול, מ"מ יש לברר אם נתקדשה לראשון, מפני שאם יתברר שקידשה תצא משני בלא גט, ולרב הונא בכל גוונא צריכה גט משני, ואפי' באשת איש גמורה, דאשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת דחזקה אינה מעיזה פניה בפני בעלה, ולשמואל דווקא בפניו אינה מעיזה. ואם בדקו את הקול ולא מצאו דבר ברור לרב הונא הראשון מגרש והשני נושא אם ירצה, אבל לא איפכא דאתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין שקידשה שני אחר שגירשה הראשון ובא הראשון להחזירה, ולרב שיננא בריה דרב אידי יכול השני לגרש והראשון לישא, דיאמרו שהיו קידושי טעות, וכן הלכה.

מתי יגרש האדם את אשתו

צ: לב"ש רק במצא דבר ערוה דכתיב "ערות דבר", ולב"ה אפי' הקדיחה שרפה תבשילו דכתיב "ערות דבר", וב"ש לומדים מדבר דווקא בשני עדים מוציאה אבל בלא עדים אינה נאסרת עליו. ולר"ע אפי' מצא אחרת נאה הימנה דכתיב "והיה אם לא תמצא חן בעיניו, ד"כ"י" משמש בד' לשונות- אי, דילמא, אלא, דהא, לב"ש כי היינו דהא מפני שמצא בה ובלאו